

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ & ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ, ΕΥΡΕΤΙΚΗΣ & ΔΙΑΛΟΓΙΚΗΣ-
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ**

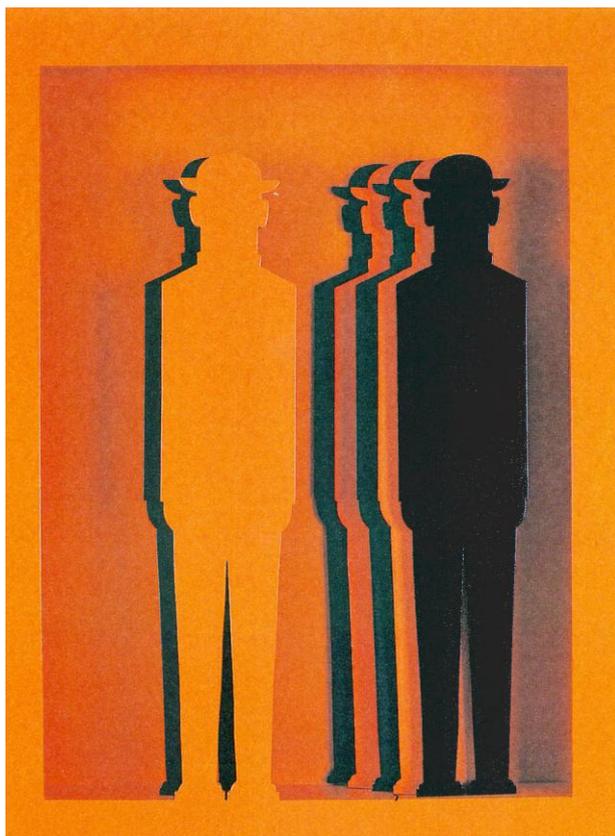
**ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ**

Η ΑΠΟΥΣΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

**ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ, ΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ:
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Επιμέλεια Μάριος Α. Πουρκός

Στη μνήμη του απόντος σώματος

**22, 23 & 24 Ιουνίου 2012
Πανεπιστημιούπολη Γάλλου
Ρέθυμνο**

UNIVERSITY OF CRETE

**Laboratorial Unit of Ecological Psychology and Heuristic,
Experiential and Dialogic-Communicative Psychopedagogy**

LABORATORY OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH

DEPARTMENT OF PRESCHOOL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION

INTERDISCIPLINARY SYMPOSIUM

THE ABSENT PRESENCE OF THE BODY

**IN SOCIAL SCIENCES, ART, EDUCATION AND HEALTH
SCIENCES: METHODOLOGICAL ISSUES AND NEW
PERSPECTIVES**

PROGRAM & ABSTRACT BOOK

Editor Marios A. Pourkos

To the memory of the absent body

**22, 23 & 24 June 2012
Gallos University Campus
74100 Rethymnon, Crete**

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (CONFERENCE ORGANIZATION)

Πρόεδρος του Συμποσίου (President of the Symposium)

Μάριος Α. Πουρκός, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τηλ.: 0030-6936550791, Ηλεκτρονική διεύθυνση: mpourkos@gmail.com (Marios A. Pourkos, Department of Pre-School Education, School of Education, University of Crete, Tel.: 0030-6936550791 (mobile). E-mail: mpourkos@gmail.com)

Επιστημονική Επιτροπή (Scientific Committee)

Μάριος Α. Πουρκός, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Marios A. Pourkos, University of Crete)
Φιλία Ίσσαρη, Πανεπιστήμιο Αθηνών (Philia Issari, University of Athens)
Μανόλης Τζανάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Manolis Tzanakis, University of Crete)
Κώστας Γκούνις, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Kostas Gounis, University of Crete)

Γραμματεία του Συμποσίου (Secretariat Support)

Αλεξία Διονυσοπούλου, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τηλ.: 28310-77706 (Alexia Dionisopoulou, University of Crete, Tel.: 0030-28310-77706)

Γραμματειακή Υποστήριξη (Secretariat Support)

Ιωάννης Βελής, Αιμιλία Δούκα, Δέσποινα Ζαχαράκη, Ευγενία Καζούλη-Πλαϊτάκη, Ανθή Καραμπούζη, Άννα Λαμπράκη & Αικατερίνη Λεμπιδάκη (Ioannis Velis, Emilia Douka, Despoina Zacharaki, Evgenia Kazouli-Plaitaki, Anthi Karamprouzi, Anna Lambraki & Ekaterini Lempidaki)

Ταμίας (Cashier)

Μάριος Α. Πουρκός, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Marios A. Pourkos, University of Crete)
Αλεξία Διονυσοπούλου, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Alexia Dionisopoulou, University of Crete)

Γραφιστική Επιμέλεια

Κωνσταντίνος Νύκταρης, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Konstandine Nyktaris, University of Crete)

SALVADOR DALÍ 1945

ΠΡΟΣΚΕΚΑΗΜΕΝΟΙ ΟΜΙΛΗΤΕΣ (KEYNOTE SPEAKERS):

Γεώργιος Αλεξιάς, Ph.D., Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Διεύθυνση: Λεωφόρος Συγγρού 136, 17671 Αθήνα. Τηλ.: 210-9201721, 6932173074 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: galexias@panteion.gr, galexias@yahoo.gr, Skype: georgealexias

George Alexias, Ph.D., Assistant Professor, Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences. Address: 136 Syngrou Avenue, Athens 17671, Greece. Tel.: 0030-210-9201721, 0030-6932173074 (mobile). E-mail: galexias@panteion.gr, galexias@yahoo.gr, Skype: georgealexias

Παντελής Εκκεκάκης, Ph.D., Τμήμα Κινησιολογίας, Κρατικό Πανεπιστήμιο της Iowa, Ames, IA 50011. Τηλ.: +1 (515) 294-8766, Τηλεομ.: +1 (515) 294-8740. Ηλεκτρονική διεύθυνση: ekkekaki@iastate.edu Προσωπική ιστοσελίδα: <http://www.ekkekakis.com/>

Panteleimon Ekkekakis, Ph.D., Department of Kinesiology, Iowa State University, Ames, IA 50011. Tel.: +1 (515) 294-8766, Fax: +1 (515) 294-8740. E-mail: ekkekaki@iastate.edu Personal Web Site: <http://www.ekkekakis.com/>

Θανάσης Καράβατος, Ph.D., Ομότιμος Καθηγητής Ψυχιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τηλ.: 2310-448270, 6977446037 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: thkarav@gmail.com

Thanassis Karavatos, Ph.D., Professor Emeritus of Psychiatry, Aristotle University of Thessaloniki. Tel.: 0030-2310-448270, 0030-6977446037 (mobile). E-mail: thkarav@gmail.com

Φίλιππος Β. Καργόπουλος, Ph.D., Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διεύθυνση: Μητροπολίτη Χρυσάνθου 4, 55236 Πανόραμα, Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 2310-997375 (γραφείο), 6974415190 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: kargop@psy.auth.gr

Filippos V. Kargopoulos, Ph.D., Associate Professor, Department of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki. Address: Mitropolitou Chrsanthou 4, 55236 Panorama, Thessaloniki. Tel.: 0030-2310-997375 (office), 0030-6974415190 (mobile). E-mail: kargop@psy.auth.gr

John Shotter, Ph.D., Emeritus Professor of Communication, Department of Communication, University of New Hampshire, Durham, NH 03824-3586, U.S.A. Research Associate, Centre for Philosophy of Natural & Social Science (CPNSS), London School of Economics, London, UK. Address: 4 Owls Close, Whittlesford, Cambs CB22 4PL, UK, Tel.: +44(0)1223-830174; +44-(0)7876-013157 (mobile). E-mail: jds@hypatia.unh.edu Website: <http://pubpages.unh.edu/~jds/> and <http://www.johnshotter.com>

Ντιάννα Ι. Τράκα, Ph.D., Καθηγήτρια (σύνταξη), Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Λέσβος 81100. Τηλ.: 22510-36306 (εργασία), 22510-45129 (οικία), 6936694299 (κινητό), 6934145890 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: d.trakas@sa.aegean.gr

Deanna J. Trakas, Ph.D., Emeritus Professor of Anthropology, Department of Social Anthropology and History, University of the Aegean, Lesbos 81100. Tel.: 0030-22510-36306 (work), 0030-22510-45129 (home), 0030-6936694299 (mobile), 0030-6934145890 (mobile). E-mail: d.trakas@sa.aegean.gr

Σεβαστή Τρουμπέτα, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τηλ.: 6973254511 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: strubeta@soc.aegean.gr

Sevasti Trubeta, Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, University of the Aegean. Tel.: 0030-6973254511 (mobile). E-mail: strubeta@soc.aegean.gr

ΟΜΙΛΗΤΕΣ ΜΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ (SPEAKERS IN ALPHABETICAL ORDER):

Αννα Αβεντσιάν-Παγοροπούλου, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη Ιλίσια, Αθήνα. Τηλ.: 210-7277585 (γραφείο αρ. 544). Ηλεκτρονική διεύθυνση: apagorop@psych.uoa.gr

Anna Aventisian-Pagoropoulou, Ph.D., Assistant Professor, Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, University Campus Ilisia, Athens. Tel.: 0030-210-7277585 (office nr 544). E-mail: apagorop@psych.uoa.gr

Αννα Λυδάκη, Ph.D., Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Διεύθυνση: Λεωφόρος Συγγρού 136, 17671 Αθήνα. Τηλ.: 6976010521. Ηλεκτρονική διεύθυνση: a_lydaki@otenet.gr

Anna Lydaki, Ph.D., Associate Professor, Department of Sociology, Panteion University of Social and Political Sciences. Address: 136 Syngrou Avenue, Athens 17671, Greece. Tel.: 0030-6976010521. E-mail: a_lydaki@otenet.gr

Μανώλης Αδαμάκης, Απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του ΤΕΦΑΑ Αθηνών «Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός», Τομέας Αθλητικής Παιδαγωγικής και Διδακτικής Φυσικής Αγωγής, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τηλ.: 6972-907064 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: manosadam@phed.uoa.gr

Manolis Adamakis, M.A., Department of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens. Tel.: 0030-6972-907064 (mobile). E-mail: manosadam@phed.uoa.gr

Γεώργιος Αλεξιάς, Ph.D., Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Διεύθυνση: Λεωφόρος Συγγρού 136, 17671 Αθήνα. Τηλ.: 210-9201721. Ηλεκτρονική διεύθυνση: galexias@panteion.gr, galexias@yahoo.gr, Skype: georgealexias

George Alexias, Ph.D., Assistant Professor, Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences. Address: 136 Syngrou Avenue, Athens 17671, Greece. Tel.: 0030-210-9201721. E-mail: galexias@panteion.gr, galexias@yahoo.gr, Skype: georgealexias

Κλειώ Γ. Αποστολάκη, M.Sc., Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπεύτρια. Διεύθυνση: Ζαλόγγου 3, Κορυδαλλός, Αθήνα. Τηλ.: 210-5758828 (οικία), 6945383866 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: c_apostolaki@yahoo.com

Kleio G. Apostolaki, M.Sc., Psychologist-Psychotherapist. Address: Zaloggou 3, Koridallou, Athens, Greece. Tel.: 0030-210-5758828 (home), 0030-6945383866 (mobile). E-mail: c_apostolaki@yahoo.com

Ελευθέριος Βεκρής, Ph.D., Καθηγητής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Διεύθυνση επικοινωνίας: Κωνσταντίνου Πρίφτη 7, Τ.Κ. 19002 Παιανία. Τηλ./τηλεομ.: 210-6641506, 6945786886 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: levekris@yahoo.gr

Elevtherios Vekris, Ph.D., High School Teacher. Address: Konstantinou Prifti 07, 19002 Peania. Tel./fax: 0030-210-6641506, 0030-6945786886 (mobile). E-mail: levekris@yahoo.gr

Αθανάσιος Βέρδης, Ph.D., Λέκτορας, Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη Ιλίσια, Αθήνα. Διεύθυνση: Ίδης 21, Γέρακας, Αθήνα. Τηλ.: 6977714451 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: oxoniana@gmail.com

Athanasios Verdis, Ph.D., Lecturer, Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, University Campus Ilisia, Athens. Address: Idis 21, Gerakas, Athens, Greece. Tel.: 0030-6977714451 (mobile). E-mail: oxoniana@gmail.com

Δήμητρα Γαλάνη, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Dimitra Galani, Educator of Elementary School.

Ορέστης Γιωτάκος, Ph.D., Ψυχίατρος, Διευθυντής Ψυχιατρικής Κλινικής 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου.

Orestis Giotakos, Ph.D., Psychiatrist, Director of the Psychiatric Clinic of the 414 Military Hospital.

Παναγιώτης Δανιηλόπουλος (ΘΡΑΦΙΑ), Εικαστικός. Τηλ.: 6945955365 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: thrafia@gmail.com <http://www.flickr.com/photos/thrafia/> www.rethymnodays.gr

Panagiotis Daniyloupoulos (THRAFIA), Artist. Tel.: 0030-6945955365 (mobile). E-mail: thrafia@gmail.com <http://www.flickr.com/photos/thrafia/> www.rethymnodays.gr

Αλέξανδρος Δασκαλάκης, Υποψήφιος Διδάκτορας, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne. Τηλ.: 6946186449 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: alexdask@hotmail.fr

Alexandros Daskalakis, Ph.D. Candidate, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne. Τηλ.: 0030-6946186449 (mobile). E-mail: alexdask@hotmail.fr

Παρασκευή Δεληκάρη, Ph.D., Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αποσπασμένη στην Ακαδημία Αθηνών, Κέντρον Ερεύνης Επιστημονικών Όρων και Νεολογισμών. Διεύθυνση επικοινωνίας: Τζουμαγιάς 75, Περιστέρι 12131, Αθήνα. Τηλ.: 6972926903 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: pdelikar@ecd.uoa.gr

Paraskevi Delikari, Ph.D., High School Teacher. Address: Tzoumagias 75 str., Peristeri 12131, Athens, Greece. Tel.: 0030-6972926903 (mobile). E-mail: pdelikar@ecd.uoa.gr

Φωτεινός Δημήτρης, Ph.D., Λέκτορας, Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τηλ.: 210-7277526 (γραφείο), 210-7277564 (Μουσείο της Παιδείας, αίθ. 518). Ηλεκτρονική διεύθυνση: dfoteinos@ppp.uoa.gr

Foteinos Dimitris, Ph.D., Lecturer, Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, Greece. Tel.: 0030-210-7277526 (office), 0030-210-7277564 (Museum of Education, Room 518). E-mail: dfoteinos@ppp.uoa.gr

Αναστασία Δήμου-Τζαβάρα, Ph.D., Λέκτορας Φιλοσοφίας, Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Τηλ.: 6977654514 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: itzavar@edc.uoc.gr

Anastasia Dimou-Tzavara, Ph.D., Lecturer of Philosophy, Department of Plastic Arts and Arts Sciences, University of Ioannina. Tel.: 0030-6977654514 (mobile). E-mail: itzavar@edc.uoc.gr

Ευαγγελία Διαμαντοπούλου, Ph.D., Ιστορικός της Τέχνης, Εκλεγμένη Λέκτορας στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Διδάσκουσα (407/80) στο ΕΜΜΕ. Τηλ.: 210-5322707, 6982321546 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: evaldiamantopoulou@yahoo.gr

Evaggelia Diamantopoulou, Ph.D., Lecturer/Adjunct Lecturer, Department of Communication and Mass Media, National and Kapodistrian University of Athens. Tel.: 0030-210-5322707, 0030-6982321546 (mobile). E-mail: evaldiamantopoulou@yahoo.gr

Κατερίνα Ζουνχιά, Ph.D., Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ηλεκτρονική διεύθυνση: kzounhia@phed.uoa.gr

Katerina Zounhia, Ph.D., Associate Professor, Department of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens. E-mail: kzounhia@phed.uoa.gr

Δημήτρης Θεοδοσάκης, Ph.D., Ψυχολόγος, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Διεύθυνση: Παπαντωνίου 78, 14343 Αθήνα. Τηλ.: 210-8543471, 6932022853 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: dimtheodossakis@yahoo.gr

Dimitris Theodosakis, Ph.D., Psychologist, School of Pedagogical and Technological Education. Address: Papantoniou St., 78, 14343 Athens. Tel.: 0030-210-8543471, 0030-6932022853 (mobile). E-mail: dimtheodossakis@yahoo.gr

Αλέξανδρος Θεοδορίδης, Ph.D., Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τηλ.: 6978460049 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: atheodor@psed.duth.gr

Alexandros Theodoridis, Ph.D., Assistant Professor, Department of Education in Preschool Age, Democritus University of Thrace. Tel.: 0030-6978460049 (mobile). E-mail: atheodor@psed.duth.gr

Φιλία Ίσσαρη, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη Ιλίσια, Αθήνα. Τηλ.: 210-9853525 (οικία), 6978442241 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: issariph@psych.uoa.gr

Philia Issari, Ph.D., Assistant Professor, Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, University Campus Ilisia, Athens. Tel.: 0030-210-9853525 (home), 0030-6978442241 (mobile). E-mail: issariph@psych.uoa.gr

Πέλλα Καλογιαννάκη, Ph.D., Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-77612 (γραφείο), 6975856110 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: pkalogian@edc.uoc.gr

Pella Kalogiannaki, Ph.D., Professor, Department of Primary Education, School of Education, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-77612 (office), 0030-6975856110 (mobile). E-mail: pkalogian@edc.uoc.gr

Μιχαήλ Καλογιαννάκης, Ph.D., Λέκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 6944195634 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: mkalogian@edc.uoc.gr, skype: mkalogiannakis

Michail Kalogiannakis, Ph.D., Lecturer, Department of Preschool Education, Faculty of Education, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-6944195634 (mobile). E-mail: mkalogian@edc.uoc.gr, skype: mkalogiannakis

Ουρανία Καλούρη, Καθηγήτρια, Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Διεύθυνση: Ηράκλειο Αττικής 14121, Αθήνα. Τηλ.: 210-2896757 (εργασία), 6932251133 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: rkalouri@aspete.gr

Ourania Kalouri, Professor, School of Pedagogical and Technological Education. Address: Iraklio Attikis 14121, Athens, Greece. Tel.: 0030-210-2896757 (work), 0030-6932251133 (mobile). E-mail: rkalouri@aspete.gr

Γρηγόρης Καπανταϊδάκης, *Μουσικός*.
Grigoris Karantaidakis, *Musician*.

Θανάσης Καράβατος, *Ph.D.*, *Ομότιμος Καθηγητής Ψυχιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*.
Τηλ.: 2310-448270, 6977446037 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: thkarav@gmail.com

Thanassis Karavatos, *Ph.D.*, *Professor Emeritus of Psychiatry, Aristotle University of Thessaloniki*. *Tel.: 0030-2310-448270, 0030-6977446037 (mobile)*. E-mail: thkarav@gmail.com

Φύλιππος Β. Καργόπουλος, *Ph.D.*, *Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*. Διεύθυνση: *Μητροπολίτη Χρυσάνθου 4, 55236 Πανόραμα, Θεσσαλονίκη*. Τηλ.: 2310-997375 (γραφείο), 6974415190 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: kargop@psy.auth.gr

Filippos V. Kargopoulos, *Ph.D.*, *Associate Professor, Department of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki*. Address: *Mitropoliti Chrisanthou 4, 55236 Panorama, Thessaloniki*. *Tel.: 0030-2310-997375 (office), 0030-6974415190 (mobile)*. E-mail: kargop@psy.auth.gr

Γιώτα Καρδάρá, *Ειδικευόμενη Νευρολόγος, Νευρολογική Κλινική 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου*.
Giota Kardara, *MD, Spec. Neurologist, Neurological Clinic, 401 Military Hospital*.

Κώστας Γ. Καρράς, *Ph.D.*, *Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 74100*. Τηλ.: 28310-77607 (γραφείο). Ηλεκτρονική διεύθυνση: kgkarras@gmail.com, kgkarras@edc.uoc.gr

Kostas G. Karras, *Ph.D.*, *Assistant Professor, Department of Primary Education, School of Education, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece*. *Tel.: 0030-28310-77607 (office)*. E-mail: kgkarras@gmail.com, kgkarras@edc.uoc.gr

Ζαχαρούλα Κασσέρη, *Ph.D.*, *Διδάκτορας Κοινωνικής Εργασίας, Κοινωνική Λειτουργός*. Ηλεκτρονική διεύθυνση: z.kasseri@yahoo.gr

Zacharoula Kasserí, *Ph.D.*, *Social Worker*. E-mail: z.kasseri@yahoo.gr

Μαρία Κεφαλάκη, *Νηπιαγωγός, Εμπνευστήρια Παιδαγωγικής Θεάτρου και Θεατρικού Παιχνιδιού, Υποψήφια Διδάκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης*. Διεύθυνση: *Μαγνησίας 6, Τ.Κ. 71305, Ηράκλειο Κρήτης*. Τηλ.: 2810-312583, 6944190711 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: mkefalaki@edc.uoc.gr

María Kefalaki, *Kindergarten Teacher, Inspirator in Pedagogical Studies of Theater and Dramatic Playing, Ph.D. Candidate, Pedagogical Department of Primary Education, School of Education, University of Crete*. Address: *Magnisias 6, Postal Code: 71305, Heraklion, Crete, Greece*. *Tel.: 0030-2810-312583, 0030-6944190711 (mobile)*. E-mail: mkefalaki@edc.uoc.gr

Λεφτέρης Κλίνης Σηκουάνας, *Κρητικός Αντιποητής της Απούσας Παρουσίας του Σώματος*. Τηλ.: 6976170465.
Lefteris Klinis Sikouanas, *Cretan Antipoet of the Absent Presence of the Body*. *Tel.: 0030-6976170465*.

Γεωργία Κολέτου, *Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Βιοηθικής, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης*. Ηλεκτρονική διεύθυνση: koletougeorgia@gmail.com

Georgia Koletou, *Post-graduate Student in post-graduate programme Bioethics, Department of Philosophical and Social Sciences, School of Philosophy, University of Crete*. E-mail: koletougeorgia@gmail.com

Μαριλένα Κόμη, *Ψυχοπαιδαγωγός-Ψυχοθεραπεύτρια, Κέντρο Ψυχοθεραπείας και Συμβουλευτικής «Βίλχελμ Ράιχ», Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφυτοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.)*. Διεύθυνση: *3ης Σεπτεμβρίου 84, 10434 Αθήνα*, Τηλ.: 210-8812139 & 210-8812104, Τηλεομ.: 211-7155232. Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Marilena Komi, *Psychopedagog-Psychotherapist, Centre of Psychotherapy and Counseling "Wilhelm Reich", Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.)*. Address: *3th Septembriou 84, 10434 Athens, Greece*. *Tel.: 0030-210-8812139 & 0030-210-8812104, Fax.: 0030-211-7155232*. E-mail: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Γεωργία Κονδύλη, *Ph.D.*, *Μουσικολόγος, Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής, Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης*. Τηλ.: 6948277622 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: gkondyli@staff.teicrete.gr & g_kondyli@yahoo.com

Georgia Kondyli, *Ph.D.*, *Musicologist, Department of Musical Technology and Acoustics, Technological Educational Institute of Crete*. *Tel.: 0030-6948277622 (mobile)*. E-mail: gkondyli@staff.teicrete.gr & g_kondyli@yahoo.com

Μιχάλης Κοντοπόδης, *Ph.D.*, *Ερευνητικός Συνεργάτης, Τμήμα Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών στο Άμστερνταμ, Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ*. Διεύθυνση: *Kloveniersburgwal 48, 1012 CX Amsterdam, The Netherlands*. Τηλ.: 0030-31(0)-20-525-2456. Είναι επίσης Εκλεγμένος Επίκουρος Καθηγητής (υπό διορισμό) στο Τμήμα Ψυχολογίας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Κρήτης. Ηλεκτρονική διεύθυνση: michaliskonto@gmail.com, Διεύθυνση στο διαδίκτυο: <http://mkontopodis.wordpress.com/>

Michalis Kontopodis, Ph.D., *Research Associate, Amsterdam Institute of Social Science Research, University of Amsterdam. Address: Kloveniersburgwal 48, 1012 CX Amsterdam, The Netherlands. He is also an Assistant Professor, Department of Psychology, School of Social Sciences, University of Crete. Tel.: 0030-31 (0) 20-525-2456. E-mail: michaliskonto@googlemail.com, Web: http://mkontopodis.wordpress.com/*

Πατρίτσια Λάζου, *Χορεύτρια, Χορογράφος, Δασκάλα Τεχνικής Σύγχρονου Χορού και Αυτοσχεδιασμού, Καλλιτεχνική Διευθύντρια του Χοροθεάτρου «Αλλού Εδώ Παντού». Τηλ.: 215-5300529 (οικία), 210-2028856, 6907207018, 6982842535 (κινητό), 210-2516989 (εργασίας). Ηλεκτρονική διεύθυνση: allouedolazou@yahoo.gr*

Patricia Lazou, *Dancer, Choreographer, Teacher of Contemporary Dance Improvisation and Synthesis, Artistic Director of “Elsewhere, Here, Everywhere” Dance Co. Tel: 0030-215-5300529 (home), 0030-210-2028856, 0030-6907207018, 0030-6982842535 (mobile), 0030-210-2516989 (work). E-mail: allouedolazou@yahoo.gr*

Αντώνης Λιοδάκης, *Ψυχίατρος-Ψυχοθεραπευτής, Διευθυντής του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Ρεθύμνου, Τηλ.: 28310-20799 (εργασία), 6972502339 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: liodakis@cepsyre.gr*

Antonis Liodakis, *Psychiatrist-Psychotherapist, Director of the Center of Mental Health, Rethymno, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-20799 (work), 0030-6972502339 (mobile). E-mail: liodakis@cepsyre.gr*

Αργυρώ Λουλαδάκη, Ph.D., *Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28210-99833 (οικία), 6944466019 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: rofois@otenet.gr*

Argyro Louladaki, Ph.D., *Department of Philosophical and Social Sciences, School of Philosophy, University of Crete, Panepistimioupoli Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28210-99833 (home), 0030-6944466019 (mobile). E-mail: rofois@otenet.gr*

Απόστολος Μαγουλιώτης, Ph.D., *Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διεύθυνση: Φιλελλήνων και Αργοναυτών Τ.Κ. 38221, Βόλος. Τηλ.: 24410-26318, 24210-74816, 24210-74725. Ηλεκτρονική διεύθυνση: amagouliotis@uth.gr*

Apostolos Magouliotis, Ph.D., *Associate Professor, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Thessaly. Address: Filellinon and Argonavton, P.O. 38221, Volos, Greece. Tel.: 0030-24410-26318, 0030-24210-74816, 0030-24210-74725. E-mail: amagouliotis*

Πέπη Μαζαράκη, *Ψυχολόγος, Σωματική Ψυχοθεραπεύτρια, Οικογενειακή Ψυχοθεραπεύτρια-Εκπαιδύτρια, Κέντρο Ψυχοθεραπείας και Συμβουλευτικής «Βίλχελμ Ράιχ», Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφθοραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.). Διεύθυνση: 3ης Σεπτεμβρίου 84, 10434 Αθήνα. Τηλ.: 210-8812139 & 210-8812104, Τηλεομ.: 211-7155232. Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr*

Pepi Mazaraki, *Psychologist, Body-Psychotherapist, Family Therapist-Trainer, Centre of Psychotherapy and Counseling “Wilhelm Reich”, Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.). Address: 3th Septembriou 84, 10434 Athens, Greece. Tel.: 0030-210-8812139 & 0030-210-8812104, Fax.: 0030-211-7155232. E-mail: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr*

Ιωάννα Ματραπάζη, *Επισκέπτρια Υγείας – Νοσηλεύτρια, MPH, Εκπαιδύτρια στην ΕΠΑ.Σ Β. Νοσηλευτών του Γ.Ν. Βόλου, «Αχιλλοπούλειο». Τηλ.: 6948119550 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: matrapazi@hotmail.com*

Ioanna Matrapazi, *Health Visitor – Nurse, MSc., Tel.: 0030-6948119550 (mobile). E-mail: matrapazi@hotmail.com*

Μαρία Μεντέζ, *Χορεύτρια και Δασκάλα Αφρικάνικου Χορού, του Body Contact Improvisation και του Butoh, Ομάδα Χορού-Θεάτρου Ινεμόις. Τηλ.: 28210-59446 (οικία), 6937868560 (κινητό). E-mail: maremiliano@yahoo.com*

Maria Mentez, *Teacher of Dance and Dancer of African Dance, Body Contact Improvisation and Butoh, Dance-Theatr Inemois. Tel.: 0030-28210-59446 (home), 0030-6937868560 (mobile). E-mail: maremiliano@yahoo.com*

Άγγελος Μουζακίτης, Ph.D., *Λέκτορας (υπό διορισμό), Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 210-9816782 (οικία), 6945172891 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: mouzakitisa@social.soc.uoc.gr*

Angelos Mouzakitis, Ph.D., *Lecturer, Department of Sociology, School of Social Sciences, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-210-9816782 (home), 0030-6945172891 (mobile). E-mail: mouzakitisa@social.soc.uoc.gr*

Στυλιανή Μπαρμπάτη, *Υποψήφια Διδάκτορας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τηλ.: 6981768060 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: stellabarbat@gmail.com*

Styliani Barmpati, *Doctorate Candidate, Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences. Tel.: 0030-6981768060 (mobile). E-mail: stellabarbat@gmail.com*

- Γιώργος Νικολακάκης**, Ph.D., Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης. Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-77237 (εργασία), 6974854450 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: nikolakakis@phl.uoc.gr
- Giorgos Nikolakakis**, Ph.D., Associate Professor, Department of Philosophical and Social Sciences, School of Philosophy, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-77237 (office), 0030-6974854450 (mobile). E-mail: nikolakakis@phl.uoc.gr
- Ζαχαρίας Παλιός**, Ph.D., Επίκουρος Καθηγητής, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τηλ.: 2610-367686 (γραφείο), Τηλεομ.: 2610-367679. Ηλεκτρονική διεύθυνση: palios@eap.gr
- Zacharias Palios**, Ph.D., Assistant Professor, Hellenic Open University. Tel.: 0030-2610-367686 (office), Fax: 0030-2610-367679. E-mail: palios@eap.gr
- Αναστασία Παμουκτσόγλου**, Ph.D., Επιστημονική Συνεργάτης, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Τηλ.: 210-2433407, 6932301641 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: anpam@otenet.gr
- Anastasia Pamouktsoglou**, Ph.D., Scientific Associate, School of Pedagogical and Technological Education. Tel.: 0030-210-2433407, 0030-6932301641 (mobile). E-mail: anpam@otenet.gr
- Τόνια Παντελαίου**, Ph.D., Σχολική Σύμβουλος 1ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Α/βάθμιας Εκπαίδευσης, Ν. Κυκλάδων. Τηλ.: 6974341367 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: toniapant@yahoo.gr
- Tonia Pantelaïou**, Ph.D., Primary School Education Consultant. Tel.: 0030-6974341367 (mobile). E-mail: toniapant@yahoo.gr
- Αντώνης Παπαδομανολάκης**, Μουσικός.
Antonis Papadomanolakis, Musician.
- Πηνελόπη Παπαϊωάννου**, Ph.D., Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ηλεκτρονική διεύθυνση: penepa@gmail.com
- Pinelopi Papaïoannou**, Ph.D., Institute of Educational Policy. E-mail: penepa@gmail.com
- Βάσω Παπαστεφανίδου**, Κοινωνική Ψυχολόγος, Οικογενειακή Ψυχοθεραπεύτρια, Κέντρο Ψυχοθεραπείας και Συμβουλευτικής «Βίλχελμ Ράιχ», Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροψυχοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.). Διεύθυνση: 3ης Σεπτεμβρίου 84, 10434 Αθήνα. Τηλ.: 210-8812139 & 210-8812104, Τηλεομ.: 211-7155232. Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr
- Vaso Papastefanidou**, Social Psychologist, Family Psychotherapist, Centre of Psychotherapy and Counseling "Wilhelm Reich", Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.). Address: 3th Septembriou 84, 10434 Athens, Greece. Tel.: 0030-210-8812139 & 0030-210-8812104, Fax.: 0030-211-7155232. E-mail: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr
- Βέρα Παύλου**, Ψυχαναλύτρια, Επιμορφώτρια Εκπαιδευτικών. Διεύθυνση: Κρουσόβου 4, 11528 Αθήνα. Τηλ.: 210-7249178 (οικία), 6934633721 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: evpavlou@otenet.gr
- Vera Pavlou**, Psychoanalyst, Teacher Trainer. Address: Krousovou 4, 11528 Athens, Greece. Tel.: 0030-210-7249178 (home), 0030-6934633721 (mobile). E-mail: evpavlou@otenet.gr
- Βασιλική Πετούση**, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης. Τηλ.: 28310-77469 (γραφείο), Τηλεομ.: 28310-77467. Ηλεκτρονική διεύθυνση: petousi@social.soc.uoc.gr
- Vassiliki Petoussi**, Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, School of Social Sciences, University of Crete. Tel.: 0030-28310-77469 (office), Fax: 0030-28310-77467. E-mail: petousi@social.soc.uoc.gr
- Γεωργία Πετραλή**, Χορεύτρια, Χορογράφος, Σκηνοθέτης, Δασκάλα Κίνησης και Χορού, Ομάδα Χορού Φυσαλίδα. Τηλ.: 2810-224321, 6942779510 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: georgiapetrali@yahoo.com
- Georgia Petralli**, Dancer, Choreographer, Director, Teacher of Movement and Dance, Fysalida Dance Company. Tel.: 0030-2810-224321, 0030-6942779510 (mobile). E-mail: georgiapetrali@yahoo.com
- Σπύρος Πετρίτης**, Υποψήφιος Διδάκτορας, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τηλ.: 210-9842630, 6944156234 (κινητό), Τηλεομ.: 210-9842630. Διεύθυνση: Δημοκρατίας 77, 17563 Παλαιό Φάληρο, Αθήνα. Ηλεκτρονική διεύθυνση: spetrit@gmail.com Ιστολόγιο: www.spetrit.blogspot.com
- Spyros Petritis**, Ph.D. Candidate, Department of Theatre Studies, National and Kapodistrian University of Athens. Tel.: 0030-210-9842630, 0030-6944156234 (mobile), Fax: 0030-210-9842630. Address: Dimokratias 77, 17563 Paleo Faliro, Athens. E-mail: spetrit@gmail.com Blog: www.spetrit.blogspot.com
- Μάριος Α. Πουρκός**, Ph.D., Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Διευθυντής του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Έρευνας και της Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-53961 (οικία), 77666 (γραφείο), 6936550791 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: mpourkos@gmail.com

Marios A. Pourkos, Ph.D., Professor, Department of Pre-School Education, School of Education, University of Crete, Director of the Laboratory of Psychological Research and of the Laboratory Unit of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Communicative Psychopedagogy, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-53961 (home), 0030-28310-77666 (office), 0030-6936550791 (mobile). E-mail: mpourkos@gmail.com

Μαρία Ράντζου, Ph.D., Λέκτορας, Τμήμα Θεολογικό, Σχολή Θεολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τηλ.: 2310-996940 (εργασία), 6932350014 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: rantzou@theo.auth.gr ή rantzou@hotmail.com

Maria Rantzou, Ph.D., Lecturer, Department of Theology, School of Theology, Aristotle University. Tel.: 0030-2310-996940 (work), 0030-6932350014 (mobile). E-mail: rantzou@theo.auth.gr or rantzou@hotmail.com

Μάνος Σαββάκης, Ph.D., Εκλεγμένος Λέκτορας (υπό διορισμό), Διδάσκων Π.Δ. 407/80, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Διεύθυνση: Λόφος Ξενία, Μυτιλήνη, Τ.Κ. 81100. Τηλ.: 28310-20805, 6973349435 (κινητό), Τηλεομ.: 28310-23085. Ηλεκτρονική διεύθυνση: msavvakis@soc.aegean.gr

Manos Savvakis, Ph.D., Lecturer, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of the Aegean. Address: Xenia Hill, Mytilini, P.C. 81100. Tel.: 0030-28310-20805, Fax: 0030-28310-23085. E-mail: msavvakis@soc.aegean.gr

Ιουλία Σγουρομάλλη, M.A., Νηπιαγωγός, Απόφοιτη Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης. Τηλ.: 6974043758 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: joulia@hotmail.com

Ioulia Sgouroumali, M.A., Kindergarten Teacher, Department of Preschool Education, Faculty of Education, University of Crete. Tel.: 0030-6974043758 (mobile). E-mail: joulia@hotmail.com

Ειρήνη Σηφάκη, Ph.D., Λέκτορας, Μέλος ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διεύθυνση: Ηλέκτρας 17, ΤΚ 71305, Ηράκλειο, Κρήτη. Τηλ.: 2810-257331, 6973740942 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: eirini_sifaki@yahoo.gr

Eirini Sifaki, Ph.D., Lecturer, Hellenic Open University. Address: Ilektras 17, 71305 Heraklion, Crete. Tel.: 0030-2810-257331, 6973740942 (mobile). E-mail: eirini_sifaki@yahoo.gr

Γιώργος Σηφάκης – Σιμισακογιώργης, Λαϊκός Ποιητής της Κρήτης. Διεύθυνση: Οδός Γερακάρη 1, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-29375 (εργασία). Ιστοτόπος: www.youtube.com/simisakogiorgis

Giorgos Sifakis – Simisakogiorgis, Folk Crete's Poet. Address: Gerakari 1, 74100 Rethymno, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-29375 (work). Web: www.youtube.com/simisakogiorgis

Ευαγγελία Σιαφαρικά, MSc. Προαγωγής και Αγωγής Υγείας και στις Επιστήμες της Αγωγής, Νηπιαγωγός, Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Π.Ε. Β' Αθήνας. Τηλ.: 6976606060. Ηλεκτρονική διεύθυνση: siafev@yahoo.gr

Evaggelia Sifarika, MSc. in Promotion and Mental Health and in Science of Education, Nursery Teacher, Head of Health Education in Athens. Tel.: 0030-6976606060. E-mail: siafev@yahoo.gr

John Shotter, Ph.D., Emeritus Professor of Communication, Department of Communication, University of New Hampshire, Durham, NH 03824-3586, U.S.A. Research Associate, Centre for Philosophy of Natural & Social Science (CPNSS), London School of Economics, London, UK. Address: 4 Owls Close, Whittlesford, Cambs CB22 4PL, UK, Tel.: +44(0)1223-830174; +44-(0)7876-013157 (mobile). E-mail: jds@hyapatia.unh.edu Website: <http://pubpages.unh.edu/~jds/> and <http://www.johnshotter.com>

Στέφανος Σκανδάλης, Αρχιτέκτονας. Διεύθυνση: Θεοδώρα Τζεδάκη 5, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-27343 (οικείας), 6948465148 (κινητό), Τηλεομ.: 28310-21494. Ηλεκτρονική διεύθυνση: stefanos@ikodomi.com

Stefanos Skandalis Architect. Address: Theodorou Tzadaki 5, 74100 Rethymno, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-27343 (home), 0030-6948465148 (mobile), Fax: 0030-28310-21494. E-mail: stefanos@ikodomi.com

Χρυσούλα Σκεπετζή, Ζωγράφος-Ποιήτρια. Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-26653 (οικία), 28310-77719 (γραφείο), 6976955084 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: skepetzi@admin.uoc.gr

Ιστότοπος: <http://www.lboro.ac.uk/departments/ssehs/staff/academic/brett-smith.html>

Chrysoula Skepetzi, Artist. University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-26653 (home), 0030-28310-77719 (office), 0030-6976955084 (mobile). E-mail: skepetzi@admin.uoc.gr

Web site: <http://www.lboro.ac.uk/departments/ssehs/staff/academic/brett-smith.html>

**Στέφανος Σταγάκης, Μουσικός.
Stefanos Stagakis, Musician.**

Δέσποινα Σταματοπούλου, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-77232 (γραφείο), 6932646348 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: stamator@phl.uoc.gr

Despoina Stamatopoulou, Ph.D., Assistant Professor, Department of Philosophical and Social Sciences, School of Philosophy, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete. Tel.: 0030-28310-77232 (office), 0030-6932646348 (mobile). E-mail: stamator@phl.uoc.gr

Ελένη Σταυρουλάκη, Ιατρός-Ψυχοθεραπεύτρια, Κέντρο Ψυχοθεραπείας και Συμβουλευτικής «Βίλχελμ Ράιχ», Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφθοραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.). Διεύθυνση: 3ης Σεπτεμβρίου 84, 10434 Αθήνα. Τηλ.: 210-8812139 & 210-8812104, Τηλεομ.: 211-7155232. Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Eleni Stavroulaki, M.D., Psychotherapist, Centre of Psychotherapy and Counseling "Wilhelm Reich", Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.). Address: 3th Septembriou 84, 10434 Athens, Greece. Tel.: 0030-210-8812139 & 0030-210-8812104, Fax.: 0030-211-7155232. E-mail: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Χριστίνα Στριφτόπολα, Ψυχολόγος, Χορογράφος, Καθηγήτρια Χορού, Performer, Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη Ιλίσια, Αθήνα. Ηλεκτρονική διεύθυνση: mesomorphcompany@yahoo.gr

Christina Strifobola, Psychologist, Choreographer, Teacher of Dance, Performer, Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, University Campus Ilisia, Athens. E-mail: mesomorphcompany@yahoo.gr

Λάζαρος Τεντόμας, Ph.D., Κοινωνικός Ανθρωπολόγος, Εκπαιδευτικός στο Ειδικό Γυμνάσιο και Λύκειο Αθηνών. Τηλ.: 210-5152235 (οικία), 6977482412 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: tentlaz@otenet.gr, fereniki@gmail.com

Lazaros Tentomas, Ph.D., Social Anthropologist, Professor at the High School of Special Education in Athens. Tel.: 0030-210-5152235 (home), 0030-6977482412 (mobile). E-mail: tentlaz@otenet.gr, fereniki@gmail.com

Μανόλης Τζανάκης, Ph.D., Λέκτορας, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74100 Ρέθυμνο, Κρήτη, Τηλ.: 28310-77494 (γραφείο). Ηλεκτρονική διεύθυνση: tzanakism@social.soc.uoc.gr

Manolis Tzanakis, Ph.D., Lecturer, Department of Sociology, School of Social Sciences, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-77494 (office), 0030-6937265899 (mobile). E-mail: tzanakism@social.soc.uoc.gr

Ντιάννα Ι. Τράκα, Ph.D., Καθηγήτρια (σύνταξη), Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Λέσβος 81100. Τηλ.: 22510-36306 (εργασία), 22510-45129 (οικία), 6936694299 (κινητό), 6934145890 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: d.trakas@sa.aegean.gr

Deanna J. Trakas, Ph.D., Emeritus Professor of Anthropology, Department of Social Anthropology and History, University of the Aegean, Lesbos 81100. Tel.: 0030-22510-36306 (work), 0030-22510-45129 (home), 0030-6936694299 (mobile), 0030-6934145890 (mobile). E-mail: d.trakas@sa.aegean.gr

Φανή-Θεώνη Τριανταφύλλου, Ph.D., Κλινικός Ψυχολόγος, Ψυχιατρική Κλινική 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου. Διεύθυνση: Παλαιά Πεντέλη, Ταξιάρχου Βέλιου 6, 15236 Αθήνα. Τηλ.: 210-8106671, 6944-242629 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: fanitree@yahoo.gr

Fani-Theoni Triantafyllou, Ph.D., Clinical Psychologist, Psychiatric Clinic, 414 Military Hospital. Address: Palea Penteli, Taxiarchou Veliou 6, Athens 15236. Tel.: 0030-210-8106671, 0030-6944242629 (mobile). E-mail: fanitree@yahoo.gr

Σεβαστή Τρουμπέτα, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τηλ.: 6973254511 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: strubeta@soc.aegean.gr

Sevasti Trubeta, Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, University of the Aegean. Tel.: 6973254511 (mobile). E-mail: strubeta@soc.aegean.gr

Ιωάννης Τσακιράκης, Καθηγητής Εφαρμογών, Τμήμα Εκπαιδευτικών Ηλεκτρολογίας, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Διεύθυνση: Ηράκλειο Αττικής 14121, Αθήνα. Τηλ.: 210-2896757, 210-2896825 (εργασία). Ηλεκτρονική διεύθυνση: itsakirakis@aspete.gr itsakir@otenet.gr Προσωπική Ιστοσελίδα: <http://users.aspete.gr/~itsakirakis>

Ioannis Tsakirakis, Professor of Applications, Department of Plectrology, School of Pedagogical and Technological Education. Address: Iraklio Attikis 14121, Athens, Greece. Tel.: 0030-210-2896757, 0030-210-2896825 (work). E-mail: itsakirakis@aspete.gr itsakir@otenet.gr Personal website: <http://users.aspete.gr/~itsakirakis>

Βασιλική Τσακίρη, Ph.D., Φιλοσοφία, ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τηλ.: 210-9816782 (οικία), 694827238 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: syreh@yahoo.com

Vasiliki Tsakiri, Ph.D., Philosophy, Hellenic Open University. Tel.: 0030-210-9816782 (home), 0030-694827238 (mobile). E-mail: syreh@yahoo.com

Βασιλική Τζιμπάζη, Ph.D., Τμήμα Εκπαίδευσης, και Φροντίδας της Κοινωνικής Υγείας, Πανεπιστήμιο του Winchester SGC119, Sparkford Road Winchester, Hampshire, SO22 4NR, UK. Τηλ: 0044(+)1962-827050. Ηλεκτρονική διεύθυνση: vasiliki.Tzibazi@winchester.ac.uk

Vasiliki Tzibazi, Ph.D., Senior Lecturer, Faculty of Education, Health and Social Care, The University of Winchester SGC119, Sparkford Road Winchester, Hampshire, SO22 4NR, UK. Tel: 0044(+)1962-827050. E-mail: vasiliki.Tzibazi@winchester.ac.uk

Εύα Φραγκιαδάκη, Ph.D., Συμβουλευτική Ψυχολόγος. Διεύθυνση: Χατζημιχάλη Γιάνναρη 7, 71201, Ηράκλειο, Κρήτη. Τηλ.: 2810-223795, 6977481810 (κινητό), Fax: 2810-223795. Ηλεκτρονική διεύθυνση: evafragkiadaki@gmail.com

Eva Fragkiadaki, Ph.D., Counselling Psychologist. Address: Chatzimichali Giannari 7, 71201, Heraklion, Crete. Tel: 0030-2810-223795, Fax: 0030-2810-223795. E-mail: evafragkiadaki@gmail.com

Σάντρα Φρανζία, Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπεύτρια, Κέντρο Ψυχοθεραπείας και Συμβουλευτικής «Βίλχελμ Ράιχ», Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφυτοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.). Διεύθυνση: 3ης Σεπτεμβρίου 84, 10434 Αθήνα, Τηλ.: 210-8812139 & 210-8812104, Τηλεομ.: 211-7155232. Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Sandra Franzia, Psychologist, Body-Psychotherapist, Centre of Psychotherapy and Counseling "Wilhelm Reich", Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.). Address: 3th Septembriou 84, 10434 Athens, Greece. Tel.: 0030-210-8812139 & 0030-210-8812104, Fax.: 0030-211-7155232. E-mail: info@kentroraix.gr www.kentroraix.gr

Δημήτρης Χατζηχαριστός, Ph.D., Καθηγητής, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ηλεκτρονική διεύθυνση: dhatziha@phed.uoa.gr

Dimitris Hatziharistos, Ph.D., Professor, Department of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens. E-mail: dhatziha@phed.uoa.gr

Γιώργος Χατζηηλιάδης, Φυσιοθεραπευτής, Διευθυντής Τμήματος Φυσικής Αποκατάστασης 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου.

Giorgos Hatzeliadis, Physiotherapist, Director of the Department of Physical Rehabilitation of the 414 Military Hospital.

Κώστας Χρηστίδης, Υποψήφιος Διδάκτορας, Διδάσκων στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής και Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τηλ.: 28310-77591 (γραφείο), 6937185392 (κινητό). Ηλεκτρονική διεύθυνση: kxristidis@edc.uoc.gr

Kostas Xristidis, Ph.D. Candidate, Adjunct Lecturer, Department of Pre-School and Primary Education, School of Education, University of Crete, University Campus Gallos, 74100 Rethymnon, Crete, Greece. Tel.: 0030-28310-77591 (office), 0030-28310-6937185392 (mobile). E-mail: kxristidis@edc.uoc.gr

Μαρία Ψυχουντάκη, Ph.D., Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ηλεκτρονική διεύθυνση: mpsychou@phed.uoa.gr

Maria Psychountaki, Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens. E-mail: mpsychou@phed.uoa.gr

ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες το σώμα είναι ένα από τα σημαντικότερα αντικείμενα ενδιαφέροντος της φιλοσοφίας, των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας. Όλο και περισσότεροι ερευνητές ποικίλων γνωστικών αντικειμένων ενάντια στις διστακτικές, αναγωγιστικές και μηχανοκρατικές αντιλήψεις του σώματος αναγνωρίζουν και επιβεβαιώνουν με πιο πειστικό, συστηματικό και ολιστικό τρόπο την πρωτοκαθεδρία και τη σπουδαιότητα που αυτό διαδραματίζει στις διαδικασίες αγωγής, γνώσης, υγείας, θεραπείας, καλλιτεχνικής δημιουργίας και γενικότερα παραγωγής και ανάπτυξης του πολιτισμού. Στις έρευνες αυτές διαπιστώνεται ότι το σώμα λειτουργεί σαν μια «απούσα παρουσία» καθότι σπάνια εξετάζονται οι οικολογικές, κοινωνικο-ιστορικές, πολιτισμικές, ψυχοπαιδαγωγικές, θεραπευτικές κ.ά. διαστάσεις του ως ενσώματες από τη βάση τους διαδικασίες. Στην προσπάθεια αυτή θεραπείας της «απούσας «παρουσίας» του σώματος έχουν αναπτυχθεί ποικίλα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. ανθρωπολογία του σώματος, κοινωνιολογία του σώματος, ψυχολογία και σώμα, παιδαγωγική και σώμα, γνωστική επιστήμη και σώμα, κ.ά.) και ενδιαφέρουσες θεωρητικές προοπτικές (κονστрукτιβιστική, φαινομενολογική, ερμηνευτική, σημειωτική, κοινωνικο-ιστορική, πολιτισμική, οικολογική, βιοενεργητική, εξελικτική, νευροεπιστημονική, κ.ά.) στη βάση των οποίων διεξάγεται η σύγχρονη έρευνα.

Στόχος του διεπιστημονικού συμποσίου είναι η παρουσίαση και αποτίμηση της σύγχρονης αυτής προβληματικής έχοντας ως βασικό άξονα προβληματισμού τις δυνατότητες δημιουργικής σύνθεσης των προσεγγίσεων και κατά συνέπεια διεύρυνσης και εμπλουτισμού του θεωρητικού και μεθοδολογικού εξοπλισμού των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας. Με άλλα λόγια, στόχος του συμποσίου είναι η πραγμάτευση και ο κριτικός αναστοχασμός κείνων θεωρητικών, επιστημολογικών, ηθικών, δεοντολογικών και μεθοδολογικών ζητημάτων που αφορούν το ρόλο που διαδραματίζει το σώμα στις γνωστικές διαδικασίες και στις διαδικασίες αγωγής, κοινωνικοποίησης, υγείας και θεραπείας στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου, των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας και των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης. Μετατοπίζοντας την έμφαση του ενδιαφέροντος στην έρευνα των ενσώματων πρακτικών και διαδικασιών, το συμπόσιο στοχεύει στην κριτική και την αποδόμηση των κλασικών, συμβατικών δισυμίων μεταξύ του «νου και του σώματος», της «νόησης και της εμπειρίας», του «υποκειμένου και του αντικειμένου», του «οργανισμού και του περιβάλλοντος», της «φύσης και του πολιτισμού», της «κοινωνίας και του ατόμου», του «δημόσιου και του ιδιωτικού», της «δράσης και των δομών», της «θεωρίας και της πρακτικής», κ.ά. Ένας άλλος βασικός στόχος του συμποσίου είναι να παρέχει στη νέα γενιά φοιτητών και ερευνητών όχι μόνο εναλλακτικές προσεγγίσεις στη θεωρία και έρευνα των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας αλλά και καινούργιους τρόπους σκέψης σχετικά με την ερευνητική-διδασκτική τους ταυτότητα. Μιλώντας πιο συγκεκριμένα, ορισμένοι από τους στόχους του συμποσίου είναι:

1. Να προσδιοριστεί και να διερευνηθεί ο ρόλος που διαδραματίζει το σώμα (ενσώματα προοπτική) στη θεωρία και έρευνα των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας.
2. Να παρουσιαστεί και αποτιμηθεί η σύγχρονη προβληματική (θέσεις, κριτικές, διαμάχες, διλήμματα, παρανοήσεις, καταχρήσεις) και τα πρόσφατα ερευνητικά πορίσματα που αφορούν το σώμα και τις ενσώματες προσεγγίσεις στις κοινωνικές επιστήμες, την τέχνη και τις επιστήμες αγωγής και υγείας.
3. Να προσδιοριστούν και να αναδειχθούν οι δυνατότητες και τα όρια των ενσώματων προσεγγίσεων στις κοινωνικές επιστήμες, στην τέχνη και στις επιστήμες αγωγής και υγείας.
4. Να προσδιοριστούν οι ιδιαίτερες προκλήσεις που δημιουργούν οι ενσώματες προσεγγίσεις στις κοινωνικές επιστήμες, στην τέχνη και στις επιστήμες αγωγής και υγείας.
5. Να προσδιοριστεί και να διερευνηθεί ο ρόλος του σώματος και της ενσώματης προοπτικής ως γνωστικής και ερευνητικής διαδικασίας.
6. Να κατανοηθούν οι σχέσεις μεταξύ των σωματικών και βιοματικών διαδικασιών και των αναπαραστατικών μορφών.
7. Να παρουσιαστούν οι συνεπαγωγές και εφαρμογές των ενσώματων προσεγγίσεων στις κοινωνικές επιστήμες, στην τέχνη και στις επιστήμες αγωγής και υγείας και γενικότερα στην εκπαίδευση, την παιδεία και την κοινωνική πολιτική.
8. Να παρουσιαστούν οι εφαρμογές των ενσώματων προσεγγίσεων σε ποικίλες περιπτώσεις δοκιμάζοντας νέες ιδέες και ερμηνείες.
9. Να διερευνηθούν οι χρήσεις και καταχρήσεις του σώματος στις κοινωνικές επιστήμες, την τέχνη και στις επιστήμες αγωγής και υγείας.

Η παρουσίαση των προσεγγίσεων αυτών γίνεται με τη μορφή πάνελ. Ο προβληματισμός και η συζήτηση εστιάζεται στα ακόλουθα βασικά ζητήματα:

1. Τι είναι το σώμα, ποιες είναι οι βασικές του διαστάσεις και πώς αυτό διαμορφώνεται;

2. Ποιοι είναι οι θεμελιώδεις ιστορικοί και επιστημολογικοί παράγοντες που οδήγησαν στην ανάδυση και την ανάπτυξη των ενσώματων θεωριών και ερευνών στο πλαίσιο της φιλοσοφίας, της επιστήμης και της τέχνης;
3. Τι τάσεις υπάρχουν στο πλαίσιο των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας σχετικά με τις ερευνητικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις που έχουν ως βασική τους προοπτική το σώμα;
4. Γιατί είναι αναγκαίες και χρήσιμες οι ενσώματες προσεγγίσεις για τη θεωρία και έρευνα των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας;
5. Τι θέση έχει το σώμα ή θα μπορούσε να έχει στα διάφορα πλαίσια της έρευνας των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας;
6. Πώς το σώμα συνδέεται με τη γνώση και γιατί και πώς το σώμα και η μεθοδολογία έρευνας συναντούνται ή μπορούν να συναντηθούν για την προώθηση της γνώσης;
7. Τι είδους «αλήθειες» παράγονται από τις ενσώματες αυτές προσεγγίσεις;
8. Πώς η «ποιότητα» των ενσώματων αυτών προσεγγίσεων μπορεί να οριστεί ή να εξασφαλιστεί;
9. Πώς οι ενσώματες προσεγγίσεις συνδέονται με την έρευνα των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας; Πώς η πραγματικότητα του σώματος μπορεί να πλαισιώσει και να επηρεάσει τη θεωρία και την πρακτική των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας;
10. Πώς οι ενσώματες ερευνητικές προσεγγίσεις των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας λειτουργούν στην πράξη;
11. Πώς οι σχέσεις νου-σώματος-κοινωνίας-πολιτισμού αλλάζουν ή αντιστέκονται στην αλλαγή ως ιστορικές διαδικασίες ανασχηματισμού του κόσμου;
12. Πώς τα σώματα άλλων ανθρώπων και των ζώων επηρεάζουν την κατανόηση του δικού μας σώματος;
13. Ποιες είναι οι δυνατότητες και τα όρια των ενσώματων προσεγγίσεων στη θεωρία και έρευνα των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας;
14. Τι ρόλο διαδραματίζει το σώμα στις νοητικές-γνωστικές και γενικότερα ψυχολογικές διαδικασίες (αντίληψη, νόηση, σκέψη, φαντασία, γλώσσα, κ.ά.);
15. Τι ρόλο διαδραματίζει το σώμα στις μαθησιακές, αναπτυξιακές, επικοινωνιακές, διαπροσωπικές, κοινωνικο-ηθικές, θεραπευτικές διαδικασίες στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου, των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας και των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης;
16. Πώς λειτουργεί το παιδικό σώμα στο πλαίσιο της σύγχρονης πραγματικότητας (καθημερινή επικοινωνία, οικογένεια, σχολείο, νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορίας) και ποιες είναι οι σημειούμενες αλλαγές σε σχέση με παλαιότερες πολιτισμικές νοοτροπίες (παράδοση και διαχρονικές ανθρωπολογικές σημαίνουσες);
17. Τι είδους χρήσεις και καταχρήσεις του σώματος έχουν γίνει και γίνονται στις κοινωνικές επιστήμες, στην τέχνη και στις επιστήμες αγωγής και υγείας;

Βασική μας επιδίωξη είναι η προβληματική του συμποσίου αυτού να συγκεντρώσει ερευνητές από γειτονικά επιστημονικά πεδία των κοινωνικών επιστημών, της τέχνης και των επιστημών αγωγής και υγείας και να ενθαρρύνει την προώθηση διεπιστημονικών (interdisciplinary), πολυεπιστημονικών (multidisciplinary), υπερεπιστημονικών (transdisciplinary) και συνθετικών (integrative) προσεγγίσεων όσον αφορά τη διερεύνηση των υποθέσεων που αφορούν τα ενσώματα ζητήματα και φαινόμενα και την ενσώματη μας ύπαρξη γενικότερα, και κυρίως της σύμφυτης δυνατότητας του σώματος να αλλάζει με όρους σχέσεων και αλληλεπιδράσεων με το περιβάλλον του (οικολογικό, κοινωνικό, πολιτισμικό), όχι μόνο υπό το πρίσμα της κυρίαρχης σήμερα φουκωϊκής, κονστρουκτιβιστικής και μετανεωτερικής προοπτικής.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

1. Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί και Επιστημολογικές Διαστάσεις του Σώματος

- Η έννοια και το νόημα του σώματος
- Οντολογικά, επιστημολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα του σώματος
- Σώμα και κοινωνικές επιστήμες (ψυχολογία, κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, κ.ά.)
- Σώμα και ανθρωπιστικές επιστήμες
- Σώμα και καλλιτεχνική δημιουργία
- Σώμα και επιστήμες της υγείας
- Σώμα και επιστήμες της αγωγής
- Σώμα και ψυχοθεραπεία

- Το σώμα στην κριτική κοινωνική και πολιτισμική θεωρία
- Σώμα και ρεαλισμός
- Σώμα και κονστρουκτιβισμός
- Σώμα και πραγματισμός
- Σώμα και βίωμα
- Θεωρητικό πλαίσιο, βασικές παραδοχές και θέσεις των ενσώματων προσεγγίσεων (ερμηνευτικές, φαινομενολογικές, φεμινιστικές, κονστρουκτιβιστικές, σημειωτικές, διαλογικές, οικολογικές, εξελικτικές, κ.ά.)
- Εξελικτικές και οικολογικές διαστάσεις του σώματος
- Σώμα και διεπιστημονικές (interdisciplinary), πολυεπιστημονικές (multidisciplinary) και υπερεπιστημονικές (transdisciplinary) ερευνητικές πρακτικές
- Διαμάχες και διλήμματα σχετικά με τη σωματοποίηση (embodiment)
- Προοπτικές και όρια των ενσώματων προσεγγίσεων
- Πέρα από τη σωματοποίηση (embodiment): Λάθη, παρανοήσεις καταχρήσεις σχετικά με τις ενσώματες προσεγγίσεις στη φιλοσοφία, την επιστήμη και την τέχνη

2. Σώμα και Κοινωνικο-Ιστορικές και Πολιτισμικές Διαδικασίες

- Σώμα και κοινωνική θεωρία
- Κοινωνικο-ιστορικές, πολιτισμικές και οικολογικές διαστάσεις του σώματος
- Το σώμα ως κοινωνικο-ιστορικό-πολιτισμικό φαινόμενο
- Η ενσώματη βάση της κουλτούρας και του πολιτισμού
- Χωρο-χρονικές διαδικασίες και σώμα
- Ιστορία και σώμα
- Το σώμα σε καιρούς κρίσης στην κοινωνία
- Αναπαραστάσεις, συμβολισμοί και τύποι σώματος στις διάφορες ιστορικές εποχές
- Σώμα και διαδικασίες διαμόρφωσης του εαυτού και της ταυτότητας
- Το σώμα στην προνεωτερική, τη νεωτερική και τη μετανεωτερική εποχή
- Ετερότητα και σωματικές διαδικασίες
- Συνεπαγωγές των ενσώματων προσεγγίσεων στους θεσμούς της κοινωνίας

3. Σώμα και Νοητικές-Γνωστικές (Γνωσιακές) Διαδικασίες

- Το ζήτημα των σχέσεων του νου και του σώματος: Καρτεσιανές και αντικαρτεσιανές προσεγγίσεις – Υπερβαίνοντας τους δεισμούς
- Η ψυχολογία υπό το πρίσμα της σωματοποίησης (embodiment)
- Σώμα και γνώση: Προς μια σχεσιακή προσέγγιση
- Το σώμα ως φορέας γνώσης: Ο ρόλος του σώματος στις νοητικές-γνωστικές διαδικασίες
- Ενσώματες προσεγγίσεις στις νοητικές-γνωστικές διαδικασίες (αντίληψη, νόηση, σκέψη, φαντασία, μνήμη, γλώσσα)
- Ενσώματες διαδικασίες, δράση και διαδικασίες κατασκευής του νοήματος
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές
- Σώμα, συναισθήματα και γνώση
- Σώμα και δημιουργική φαντασία
- Σώμα και συνείδηση
- Ενσώματες και διυποκειμενικές διαστάσεις της γνώσης
- Γνώση, εξουσία και πειθαρχικοί μηχανισμοί του σώματος
- Αναπτυξιακές προοπτικές της σωματοποίησης (embodiment) και της συνείδησης
- Χρήσεις και καταχρήσεις του σώματος στις νοητικές-γνωστικές διαδικασίες

4. Σώμα και Ποιοτικές Ερευνητικές Μεθοδολογίες

- Η σπουδαιότητα και ο ρόλος του σώματος στην έρευνα και τη γνώση
- Όταν το σώμα του ερευνητή συναντά το σώμα των υποκειμένων της έρευνας: Προς μια ενσώματη σχεσιακή ερευνητική μεθοδολογία
- Αντιληπτικά συστήματα (οπτικό, ακουστικό, γευστικό, οσφρητικό, κιναισθητικό) και πολυτροπικές μεθοδολογίες
- Υλικότητες (materialities) και διαδικασίες συλλογής, ερμηνείας, αναπαράστασης και διάδοσης των ερευνητικών δεδομένων
- Σώμα, προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και βασισμένες στην τέχνη ερευνητικές μεθοδολογίες
- Σώμα, ψηφιακές τεχνολογίες και νέοι τρόποι ερευνητικού σχεδιασμού

- Έμφυλο σώμα και ερευνητικές διαδικασίες και πρακτικές
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές στο πλαίσιο των μεθοδολογιών έρευνας
- Το σώμα στο πλαίσιο των ποιοτικών ερευνητικών μεθοδολογιών (εθνογραφική, βιογραφική, αφηγηματική, ερμηνευτική, φαινομενολογική, διαλογική, σημειωτική, κριτική, κοινωνικο-ιστορική-πολιτισμική, έρευνα-δράση, φεμινιστική, κ.ά.)
- Σώμα, λόγος, αφήγηση
- Εξουσία, γνώση και πειθαρχικοί μηχανισμοί του σώματος στο πλαίσιο των μεθοδολογιών έρευνας
- Χρήσεις και καταχρήσεις του σώματος στην επιστήμη και στην μεθοδολογία έρευνας

5. Σώμα, Παιδί και Οικογένεια: Πρακτικές Αγωγής, Κοινωνικοποίησης, Πειθάρχησης, Επενέργειας, Επικοινωνίας, Μάθησης και Ανάπτυξης

- Εξουσία, γνώση και πειθάρχηση του σώματος στο πλαίσιο της οικογένειας
- Οικογενειακή ιδεολογία και παιδική σωματικότητα
- Παιδικό σώμα, πειθαρχικοί μηχανισμοί και αντιστάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας
- Οικογενειακός χώρος και «διαχείριση» της κίνησης των παιδικών σωμάτων
- Πρακτικές «σωματικού εγγραμματος»», «σωματικής κοινωνικοποίησης» στο πλαίσιο της οικογένειας
- Σύγχρονες μορφές οικογένειας, σώμα και διαδικασίες κατασκευής νέων μορφών υποκειμενικότητας
- Σωματοποίηση (embodiment), προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και διαδικασίες αντίληψης, δράσης και επενέργειας (agency) στο πλαίσιο της οικογένειας
- Υλικότητες (materialities) και διαδικασίες διαμόρφωσης του εαυτού/ταυτότητας και του σώματος στο πλαίσιο της οικογένειας
- Έμφυλο σώμα και οικογένεια
- Το βίωμα του σώματος στην οικογένεια
- Σώμα και επικοινωνιακές διαδικασίες στο πλαίσιο της οικογένειας
- Σώμα και διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης στο πλαίσιο της οικογένειας
- Σώμα και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες στο πλαίσιο της οικογένειας
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές στο πλαίσιο της οικογένειας
- Ειδική αγωγή και σώμα στο πλαίσιο της οικογένειας
- Σώμα και υγεία στο πλαίσιο της οικογένειας
- Το σώμα σε περιόδους κρίσης της οικογένειας

6. Σώμα, Παιδί και Εκπαίδευση

- Εξουσία, γνώση και πειθάρχηση του σώματος στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Εκπαιδευτική ιδεολογία και παιδική σωματικότητα
- Παιδικό σώμα, πειθαρχικοί μηχανισμοί και αντιστάσεις στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Σχολικός χώρος και «διαχείριση» της κίνησης των παιδικών σωμάτων
- Πρακτικές «σωματικού εγγραμματος» στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Αναπαράστασεις του παιδικού σώματος στα σχολικά εγχειρίδια
- Σωματοποίηση (embodiment), προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και διαδικασίες αντίληψης, δράσης και επενέργειας (agency) στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Υλικότητες (materialities) και διαδικασίες διαμόρφωσης του εαυτού και του σώματος στην εκπαίδευση
- Έμφυλο σώμα και εκπαίδευση
- Σωματικό βίωμα και μαθητικές δράσεις στο σχολείο
- Σώμα και επικοινωνιακές διαδικασίες στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Σώμα και διαδικασίες διδασκαλίας, μάθησης και ανάπτυξης στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Σώμα και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Σώμα και υγεία στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- Ειδική αγωγή και σώμα στο πλαίσιο του σχολείου
- Η σπουδαιότητα του σώματος στις εναλλακτικές ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις (κριτική παιδαγωγική, διαλογική παιδαγωγική, βιωματική παιδαγωγική, φεμινιστική παιδαγωγική, κ.ά.)

7. Σώμα, Παιδί και Νέες Τεχνολογίες Επικοινωνίας και Πληροφορίας

- Νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορίας, πολυτροπικότητα και σωματοποίηση (embodiment)
- Σωματοποίηση (embodiment), προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και διαδικασίες αντίληψης, δράσης και επενέργειας (agency) στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Υλικότητες (materialities) και διαδικασίες διαμόρφωσης του εαυτού και του σώματος στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Πρακτικές και μορφές τεχνολογικής σωματοποίησης στη σύγχρονη εποχή
- Εξουσία, γνώση και πειθάρχηση του σώματος στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Έμφυλο σώμα στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Το βίωμα του σώματος στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Σώμα και επικοινωνιακές διαδικασίες στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Σώμα και διαδικασίες διδασκαλίας, μάθησης και ανάπτυξης στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Σώμα και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Σώμα και ειδική αγωγή στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας
- Σώμα και υγεία στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας

8. Σώμα, Δημιουργικές Πρακτικές και Τέχνη

- Ο ρόλος του σώματος στις δημιουργικές πρακτικές και στην τέχνη (λογοτεχνία, χορός, μουσική, τραγούδι, οπτικές τέχνες, εικαστικές τέχνες, κινηματογράφος, θέατρο, φωτογραφία, περφόρμανς, εγκαταστάσεις, κ.ά.)
- Αναπαραστάσεις του σώματος στην τέχνη (με βάση το φύλο, την ηλικία, την κοινωνική τάξη, τη θρησκεία, τη φυλή, την εθνικότητα κ.ά.) και οι πολιτισμικές και οι ηθικοπλαστικές τους προϋποθέσεις
- Εικονογραφικές και μορφολογικές προσεγγίσεις του σώματος (το σώμα ως εικονογραφικό θέμα – μορφολογικές και ιστορικές ταξινομίες)
- Αναπαραστάσεις του παιδικού σώματος στην τέχνη
- Τέχνη, σωματοποίηση (embodiment) και αλληλεπίδραση
- Σωματοποίηση (embodiment), προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και διαδικασίες αντίληψης, δράσης και επενέργειας (agency) στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Υλικότητες (materialities) και διαδικασίες διαμόρφωσης του εαυτού/ταυτότητας και του σώματος στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Εξουσία, γνώση και πειθάρχηση του σώματος στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Έμφυλο σώμα, δημιουργικές πρακτικές και τέχνη
- Το βίωμα του σώματος στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και επικοινωνιακές διαδικασίες στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και διαδικασίες διδασκαλίας, μάθησης και ανάπτυξης στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Ενσώματη εμπειρία, γλωσσικές διαδικασίες και μεταφορές στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και ειδική αγωγή στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και υγεία στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και αυτοσχεδιασμός στο πλαίσιο των δημιουργικών πρακτικών και της τέχνης
- Σώμα και καρναβάλι
- Χρήσεις και καταχρήσεις του σώματος στις δημιουργικές πρακτικές και στην τέχνη.

AIMS AND SCOPE OF THE SYMPOSIUM

In recent decades, the body has emerged as a central concern in philosophy, the social sciences, the arts, and in education and health. Increasingly, researchers from various disciplines, by contesting dualistic, reductionist, and mechanical views of the body, have come to recognize and affirm in a more convincing, systematic, and holistic way the body's preeminent role in education and knowledge, in health and healing, and in artistic creation and the overall production and development of culture. These approaches strongly suggest that the body functions as an "absent presence", insofar as the embodied character of ecological, socio-historical, cultural, psycho-pedagogical, or therapeutic dimensions and processes are rarely addressed. The effort to remedy this "absent presence" of the body has given impetus to a variety of (sub-) disciplines (e.g., anthropology of the body, sociology of the body, psychology and the body, pedagogy and the body, cognitive science and the body, and so on) and interesting theoretical orientations (constructivist, phenomenological, hermeneutic, semiotic, socio-historical, cultural, ecological, bioenergetics, evolutionary, neuroscience, etc.) that guide current research.

The aim of this symposium is the presentation and evaluation of current perspectives on the body, with a view towards a creative synthesis of the different approaches and a subsequent expansion and enrichment of the theoretical and methodological equipment of the social sciences, the arts, and the education and health sciences. It especially aspires to encourage interdisciplinary, multidisciplinary, transdisciplinary, and integrative approaches that explore the question of *embodiment*. In other words, the overall objective of the symposium is the examination and critical reflection of key theoretical, epistemological, moral, ethical, and methodological issues concerning the role of the body in cognitive processes and in the processes of education, socialization, and health care within the family, the school, the new environments of the information and communication technologies, and in creative practices and the arts. By shifting the emphasis of our research to the investigation of *embodied* practices and procedures, the symposium aims to critique and deconstruct the classic, conventional dualisms between "mind and body", "intelligence and experience", "subject and object", "organism and environment", "nature and culture", and so on. An additional key objective of the symposium is not only to offer the new generation of students and researchers alternative approaches to theory and research, but to also suggest new ways of thinking about their research and teaching identity.

More specifically, some of the objectives of the symposium are:

1. To define and explore the role of the body (embodied perspective) in theory and research in social sciences, arts, education and health sciences;
2. To present and evaluate the contemporary problems (positions, criticism, controversies, dilemmas, misunderstandings) and recent research findings of embodied approaches;
3. To identify and demonstrate the potential, as well as the limitations of embodied;
4. To articulate challenges inherent in these embodied approaches;
5. To define and explore the role of the body as a cognitive and research process;
6. To understand the relationships between bodily and experiential processes and representational forms;
7. To present the implications and applications of embodied approaches in social sciences, arts, education health sciences, and generally in social policy.
8. To present the applications of embodied approaches to various cases by trying new ideas and interpretations.
9. To explore the uses and abuses of the body in social sciences, arts, education and health sciences.

Some of the key questions that this symposium will address –which could be the basis for forming focal areas of discussion–, are the following:

1. What is the body, what are its basic dimensions, and how it is formed?
2. Which are the key historical and epistemological parameters that have led to the emergence of embodied theory and research in philosophy, science and art?
3. What are the recent trends in embodied social and educational theory and research?
4. Why embodied social science and educational theory and research methodologies are necessary and useful?
5. To what extent could the body be used in various research contexts in social sciences, arts, education and health sciences?
6. How does the body relate to knowledge, why and how embodied theories and research can bring about advances in, and promotion of, knowledge?
7. What are the conceptions of "truth" that are produced by these embodied approaches?
8. How can the "quality" of these embodied methodologies be defined and/or ensured?

9. How can embodied approaches be combined with social science and educational research? How can the body frame and affect social science and educational theory and practice?
10. What do embodied research methodologies look like in practice?
11. How do the mind-body-society-culture relationships change or resist change as historical processes of reformation of the world?
12. How do the bodies of other humans and animals affect the understanding of our own body?
13. What are the possibilities and limitations of embodied approaches in theory and research?
14. What role does the body play in mental-cognitive and general psychological processes (perception, cognition, thought, imagination, language, etc.)?
15. What role does the body play in learning, developmental, communicative, interpersonal, socio-moral, therapeutic processes within the context of family, school, new information and communication technologies, and in creative practices and art?
16. How does the child's body function in the context of contemporary reality (everyday communication, family, school, new information and communication technologies) and what are the changes in comparison with older cultural attitudes?
17. What types of uses and abuses of the body have been made in the social sciences, arts, education and health sciences?

SYMPOSIUM TOPICS

The scope of the symposium includes – but is not limited to – the following topics:

1. Conceptual Definitions and Epistemological Dimensions of the Body

- The concept and sense of the body
- Precursors of embodiment
- Ontological, epistemological, and methodological issues of the body
- The body and the social sciences (psychology, sociology, anthropology, etc.)
- The body and the humanities
- The body and artistic creation
- The body and health sciences
- The body and education
- The body and psychotherapy
- The body in critical social and cultural theory
- The body and realism
- The body and constructivism
- The body and pragmatism
- The body and experience
- Theoretical context, basic assumptions of embodied approaches (hermeneutic, phenomenological, feminist, constructivist, semiotic, dialogic, ecological, evolutionary, etc.)
- Evolutionary and ecological dimensions of the body
- The body and interdisciplinary, multidisciplinary, and transdisciplinary research practices
- Debates and dilemmas concerning embodiment
- Perspectives and limits of embodied approaches
- Beyond embodiment: Fallacies, misunderstandings, misuses of embodied approaches in philosophy, science, and art

2. The Body and Social-Historic and Cultural Processes

- The body and social theory
- Social-historic, cultural, and ecological dimensions of the body
- The body as a social-historical-cultural phenomenon
- The embodied foundation of culture and civilization
- Spatial-temporal processes and the body
- History and the body
- The body in times of crises in society
- Representations, symbols, and types of the body in various historical contexts
- The body and the construction of self/identity
- The body in premodern, modern, and postmodern times
- Otherness and bodily processes
- Implications of embodied approaches in social structures and institutions

3. The Body and Mental-Cognitive Processes

- The issue of mind-body relations: Cartesian and anti-cartesian approaches – Transcending the dualisms
- Psychology in the light of embodiment
- The body and knowledge: Towards a relational approach
- The body and knowledge: the role of the body in mental-cognitive processes
- Embodied approaches in mental-cognitive processes (perception, cognition, thought, imagination, memory, language, etc.)
- Embodied processes in action and in the construction of meaning
- Embodied experience, language and metaphors
- Body, emotions, and cognition
- The body and creative imagination
- Body and consciousness
- Embodied and inter-subjective dimensions of knowledge
- Knowledge, power, and disciplinary mechanism of the body
- Developmental perspectives of embodiment and consciousness
- Uses and misuses of the body in mental-cognitive processes

4. The Body and Qualitative Research Methodologies

- The importance and the role of the body in research and knowledge
- When the body of the researcher meets the body of research subjects: Towards an embodied relational research methodology
- Perceptual systems (visual, aural, haptic/touch, taste, olfactory, kinesthetic) and multimodal methodologies
- Materialities and data analysis, interpretation, and representation in embodied research practices
- The body, affordances, and arts-based research methodologies
- The body, digital technologies, and new ways of research design
- Gendered body and research procedures and practices
- Embodied experience, language, and metaphors within the context of research methodologies
- The body in the context of qualitative research methodologies (ethnographic, biographical, constructivist, phenomenological, hermeneutic, dialogic, semiotic, socio-historical, cultural, critical, ecological, action research, feminism, etc.)
- Body, discourse, narrative
- Power, knowledge, and disciplinary mechanisms of the body in the context of research methodologies
- Uses and misuses of the body in science and research methodology

5. The Body, Children and the Family: Educational, Socialization, Disciplinary, Agentive, Communicative, Learning, and Developmental Practices

- Power, knowledge, and disciplinary mechanism of the body in the context of family
- Family ideology and children's embodiment
- Children's body, disciplinary mechanisms, and resistance in the context of family
- Family space and movement "management" of the children's body
- Practices of "embodied literacy", "embodied socialization" within the family
- Contemporary forms of family, body and construction processes of new forms of subjectivity
- Embodiment, affordances, and processes of perception, action, and agency in the context of family
- Materialities and construction processes of self/identity and the body in the context of family
- Gendered body and the family
- Body experience in the context of family
- The body and communicative processes in the context of family
- The body and learning and developmental processes in the context of family
- The body and social-moral processes in the context of family
- Embodied experience, language and metaphors in the context of family
- Special education and body in the context of family
- The body and health in the context of family
- The body in times of family crisis

6. The Body, Children and Education

- Power, knowledge and disciplinary mechanism of the body in the context of education
- Educational ideology and children's embodiment
- Children's body, disciplinary mechanisms and resistance in the context of education
- School space and movement 'management' of the of children's body
- Practices of 'embodied literacy' in the context of education
- Representation of children's body in school textbooks
- Embodiment, affordances and processes of perception, action and agency in the context of education
- Materialities and construction processes of self/ identity and body in the context of education
- Gendered body and education
- Body experience in the context of education
- The body and communicative processes in the context of education
- The body and learning and developmental processes in the context of education
- The body and social-moral processes in the context of education
- Embodied experience, language and metaphors in the context of education
- The body and health in the context of education
- Special education and body in the context of education
- The importance of the body in alternative psycho-pedagogical approaches (critical pedagogy, dialogic pedagogy, experiential pedagogy, feminist pedagogy, etc.)

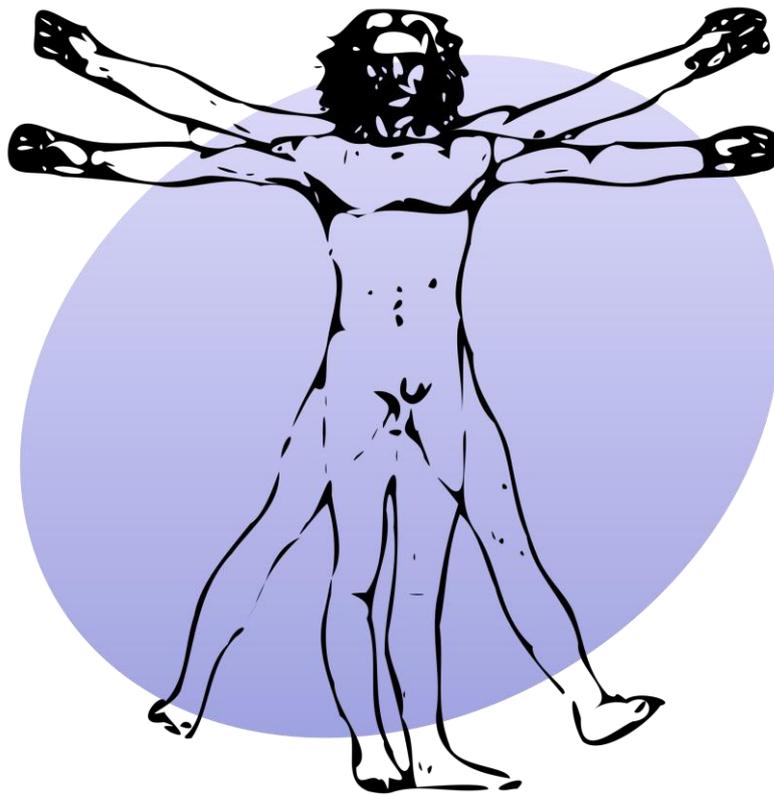
7. The Body, Children and New Technologies of Communication and Information

- New technologies of communication and information, multimodality and embodiment
- Embodiment, affordances and processes of perception, action and agency in the context of new technologies of communication and information
- Materialities and construction processes of self/ identity and body in the context of new technologies of communication and information
- Practices and forms of technological embodiment in contemporary times
- Power, knowledge and disciplinary mechanism of the body in the context of new technologies of communication and information
- Gendered body and new technologies of communication and information
- Body experience in the context of new technologies of communication and information
- The body and communicative processes in the context of new technologies of communication and information
- The body and learning and developmental processes in the context of education
- The body and social-moral processes in the context of new technologies of communication and information
- Embodied experience, language and metaphors in the context of new technologies of communication and information
- Special education and body in the context of new technologies of communication and information
- Body and health in the context of new technologies of communication and information

8. The Body, Creative Practices and Art

- The role of the body in creative practices and art (literature, poetry, dance, music, visual arts, theatre, performing arts, singing, film, sketches, collage, etc.)
- Body representation in creative practices and art (by gender, age, social class, religion, race, ethnicity, etc.)
- Body representation of children's body in creative practices and art
- Art, embodiment and interaction
- Embodiment, affordances and processes of perception, action and agency in the context of creative practices and art
- Materialities and construction processes of self/ identity and body in the context of creative practices and art
- Power, knowledge and disciplinary mechanisms of the body in the context of creative practices and art
- Gendered body and creative practices and art
- Body experience in the context of creative practices and art
- The body and communicative processes in the context of creative practices and art

- The body and learning and developmental processes in the context of creative practices and art
- The body and social-moral processes in the context of creative practices and art
- Embodied experience, language and metaphors in the context of creative practices and art
- The body and special education in the context of creative practices and art
- Body and health in the context of creative practices and art
- The body and improvisation in creative practices and art
- Body and carnival
- Uses and misuses of the body in creative practices and art.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ (CONFERENCE PROGRAM)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (FRIDAY) 22-06-2012

08:30-09:00 Εγγραφές – Παραλαβή Φακέλων (Registration)

09:00-09:10 Χαιρετισμοί (Opening)

09:10-09:55 Για την Απούσα Παρουσία του Σώματος ή για την Απώλεια του Παράδεισου της Γης μας: Μια Εισαγωγή στην Προβληματική του Συμποσίου από τον διοργανωτή του με την Προβολή Τριών Ταινιών (For the Absent Presence of the Body or for the Loss of our Earth's Paradise: An Opening Address by the Organizer of the Symposium Professor Marios A. Pourkos –Presentation of Three Films)

09:55-10:00 Ας Κρατήσουν οι Χοροί – Ζωντανή Μουσική και Τραγούδι από τη Λαμπρινή (Let Us Keep Up the Dance –Live Music and Song by Lambrini)

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION I): ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ/ΣΩΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (CONCEPTUAL DEFINITIONS AND EPISTEMOLOGICAL AND METHODOLOGICAL DIMENSIONS OF THE BODY/EMBODIMENT) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΛΗΣ ΔΑΦΕΡΜΟΣ (MANOLIS DAFERMOS)		
10:00-10:15	1.	<i>Σύγχρονες Προσεγγίσεις του Σώματος/Σωματοποίησης: Η Ενσώματη Προοπτική ως μια Ενοποιούσα Προοπτική</i> (Contemporary Approaches of the Body/Embodiment: Embodiment as a Unifying Perspective) Μάριος Α. Πουρκός (Marios A. Pourkos)
10:15-10:30	2.	<i>Ποιό Σώμα; Τίνος Σώμα; Ανιχνεύσεις της Ταυτότητας και της Ετερότητας στην Ερμηνευτική του Εαυτού του Paul Ricoeur</i> (What Body/ Whose Bodies? Tracing Intimations of Identity and Otherness in Paul Ricoeur's Hermeneutics of the Self) Άγγελος Μουζακίτης (Angelos Mouzakitis)
10:30-10:45	3.	<i>Η Λογική του Σώματος: Για την Εγελιανή Θεωρία της Σωματικότητας</i> (The Logic of the Body: A Hegelian Theory of Embodiment) Αλέξανδρος Δασκαλάκης (Alexandros Daskalakis)
10:45-11:00	4.	<i>Το Σώμα, ο Λόγος και η Γνώση στην Προοπτική της Λακανικής Ψυχανάλυσης</i> (Body, Logos and Knowledge in the Perspective of Lacanian Psychoanalysis) Τόνια Παντελαίου (Tonia Pantelaion)
11:00-11:15	5.	<i>Καρτεσιανή και Σπινωζική Προσέγγιση της Σχέσης Σώματος και Ψυχής</i> (Cartesian and Spinozistic Approaches to the Mind-Body Problem) Μανόλης Δαφέρμος (Manolis Dafermos)
11:15-11:30	6.	<i>Ενσώματη Κατηγοριοποίηση στην Ποιοτική Έρευνα: Επιστημολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα</i> (Embodied Categorisation in Qualitative Research: Epistemological and Methodological Considerations) Εύα Φραγκιαδάκη (Eva Fragiadaki)
11:30-11:45	7.	<i>Το Ανθρώπινο Σώμα ως Τόπος της Έκφρασης του Κόσμου στον Merleau-Ponty και το Ερώτημα της Υποκειμενικότητας</i> (The Lived Body as Place of Expression of the World in Merleau-Ponty and the Question of Subjectivity) Αλέξανδρος Θεοδωρίδης (Alexandros Theodoridis)
11:45-12:15		Συζήτηση (Discussion)

12:15-12:45 Διάλειμμα (Break)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION II): ΣΩΜΑ, ΠΑΙΔΙ, ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ REALITY SHOWS (BODY, CHILD, NEW TECHNOLOGIES OF COMMUNICATION AND INFORMATION AND REALITY SHOWS) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ (MICHAIL KALOYIANNAKIS)		
12:45-13:00	8.	<i>Το Διηλεκτικό Σώμα ως Παρουσίαση της Ταυτότητας του Διαδικτυακού Χρήστη</i> (The Virtual Body as a Presentation of Internet User's Identity) Στυλιανή Μπαρμπάτη (Styliani Barmpati)
13:00-13:15	9.	<i>Μελετώντας Νέους Τρόπους Συνύπαρξης και Διάδρασης: Το Σώμα μέσα από την Υλοποίηση στα Κοινωνικά Δίκτυα του Υβριδικού Μαθήματος «Διδακτική Φυσικών Επιστημών στην Προσχολική Εκπαίδευση»</i> (Studying New Ways of Coexistence and

13:15-13:30	10.	Interaction: The Body Through the Realization in the Social Networks of the Hybrid Course "Science Education in Early Childhood") Μιχαήλ Καλογιαννάκης (Michail Kalogiannakis)
13:30-13:45		<i>Πειθάρχηση και Φαντασμαγορικό Κεφάλαιο: Τα Παιδιά στα Reality Shows</i> (Discipline and Phantasmagoric Capital: Children in Reality Shows) Αθανάσιος Βέρδης (Athanasios Verdis) Συζήτηση (Discussion)

**ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION III):
ΥΛΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΝΟΥ
(MATERIAL DIMENSIONS OF THE HUMAN MIND)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΕΚΚΕΚΑΚΗΣ (PANTELEIMON ΕΚΚΕΚΑΚΙΣ)**

13:45-14:15	11.	<i>Περί Ανθρώπου Λόγος Νευρο-Ψυχολογικός</i> (The Human Being and Neuro-Psychologic Discourse) Θανάσης Καράβατος (Thanassis Karavatos)
14:15-14:45		Συζήτηση (Discussion)

14:45-16:00 Γεύμα (Lunch)

**ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION IV):
ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΟ-ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΣΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
(NATURAL AND ARTIFICIAL-MECHANICAL BODY IN THE PROCESS
OF CIVILIZATION)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΕΡΔΗΣ (ATHANASIOS VERDIS)**

16:00-16:15	12.	<i>Το Υποβοηθούμενο Αναπαραγωγικό Σώμα</i> (The Assisted Reproductive Body) Ειρήνη Σηφάκη, Βασιλική Πετούση & Γεωργία Κολέτου (Eirini Sifaki, Vassiliki Petoussi & Georgia Koletou)
16:15-16:30	13.	<i>Το Φυσικό Σώμα ως Τεχνητό: Ο Ρόλος της Ολυμπίας στην Όπερα «Τα Παραμύθια του Χόφμαν»</i> (The Physical Body as Artificial: Olympia's Character in the Opera <i>The Tales of Hoffmann</i>) Γεωργία Κονδύλη (Georgia Kondyli)
16:30-16:45	14.	<i>Το Σώμα της Σύγχρονης Κούκλας και ο Ρόλος του στη Διαμόρφωση των Επιλογών, Αφηγηματικών Δράσεων και Σωματικών Έξων Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας και των Δύο Φύλων στο Πλαίσιο Παιγνιδιών Δραστηριοτήτων</i> (The Body of the Modern Doll and its Influence on the Shaping of Choices, Narrative Actions and Bodily Habits in Preschool Children of Both Sexes within the context of Playful Activities) Ιουλία Σγουρομάλλη (Ioulia Sgouromalli)
16:45-17:00	15.	<i>Χορός και Ενσώματη Ταυτότητα</i> (Dance and Embodied Identity) Φιλία Ίσαρη & Χριστίνα Στριφτόπολα (Philia Issari & Christina Striftobola)
17:00-17:20		Συζήτηση (Discussion)

17:20-17:50 Διάλειμμα (Break)

**ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION V):
ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
(BODY AND DRAWING REPRESENTATION)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ (KOSTAS XRISTIDIS)**

17:50-18:05	16.	<i>Η Απεικόνιση του Σώματος στο Ιχνογράφημα Παιδιών με Συναισθηματικές και Σωματικές Δυσκολίες</i> (The Representation of the Body in Sketches of Children with Emotional and Physical Difficulties) Κλειώ Γ. Αποστολάκη (Kleio G. Apostolaki)
18:05-18:20	17.	<i>Η Μορφή του Σώματος του Ανθρώπου: Οι Σχεδιαστικές Ικανότητες των Φοιτητών και οι Διαδικασίες Ανάπτυξης</i> (The Human Body Form: Students' Drawing Capabilities and Processes of Development) Απόστολος Μαγουλιώτης (Apostolos Magouliotis)
18:20-18:35	18.	<i>Ο Χαμένος Ενσώματος Κρίκος μεταξύ Αντίληψης, Δράσης, Οπτικής Αναπαράστασης, Εκφραστικότητας και Συμβόλου στην Ανάπτυξη της Ζωγραφικής</i> (The Missing Link among Perception, Action, Production, Visual Representation, Symbolic Representation and Expression in the Development of Drawing) Δέσποινα Σταματοπούλου (Despoina Stamatopoulou)
18:35-18:50		Συζήτηση (Discussion)

ΕΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VI): ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΣΚΕΠΕΤΖΗ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΣΩΜΑ (BODY ART EXHIBITION OF CHRYSOULA SKEPETZI) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΩΙΜΟΣ (KONSTANTINOS PROIMOS)		
18:50-19:00	19.	«Κόσμοι Σώματος»: Το Σώμα ως Γλώσσα Διαλόγου με Εννοιολογικό Τρόπο στην Εικαστική Τέχνη – Καλλιτεχνική δραστηριότητα που έγινε με 12 παιδιά ηλικίας 11-14 ετών (“Body Worlds”: The Body as a Dialogue Language from a Conceptual Viewpoint in Visual Arts – Art work with 12 children aged 11-14 years old)
19:00-19:05	20.	Εικαστικές Παρεμβάσεις: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση: Το Άλλο... «Πάσχον Σώμα» (Artistic Interventions: Exploratory and Artistic Approach – The Other... “Suffering Body”)
19:05-19:10	21.	Εγκατάσταση: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση – Εικόνες από τη Γλώσσα του Σώματος στους Δικούς μου Ταξιδευτές (Installation: Exploratory and Artistic Approach – Images of Body Language in My Own Travelers)
19:10-19:20		Συζήτηση (Discussion)
ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VII): ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΑΝΙΛΟΠΟΥΛΟΥ (ΘΡΑΦΙΑ) ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΣΩΜΑ [BODY ART EXHIBITION OF PANAGIOTIS DANILOPOULOS (THRAFIA)] ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΩΙΜΟΣ (KONSTANTINOS PROIMOS)		
19:20-19:35	22.	Σκιάς: Μια Έννοια Σχετικά με την Προβολή – Μια Εικαστική Προσπάθεια Επινόησης Ενός Σώματος που Εμπεριέχει το Τοπίο (Shadows: A Concept Closely Related to Projection – A Painterly Attempt to Conceive of a Body that Encompasses Landscape)
19:35-19:45	23.	ΤΑΠΕΙΝΑ – Ταπεινά Σώματα (HUMILITAS – Humble Bodies)
19:45-20:00		Συζήτηση (Discussion)
ΟΓΔΩΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VIII): ΣΩΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ (EMBODIMENT AND REPRESENTATION) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ (DESPOINA STAMATOPOULOU)		
20:00-20:30	24.	Η Νοημοσύνη μεταξύ Σώματος και Αναπαράστασης (Mentality between Embodiment and Representation) Φίλιππος Β. Καργόπουλος (Filippos V. Kargopoulos)
20:30-21:00		Συζήτηση (Discussion)

ΣΑΒΒΑΤΟ (SATURDAY) 23-06-2012

ΕΝΑΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION IX):

ΑΝΤΙΑΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ-ΕΥΓΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
(CONCEPTIONS AND PRACTICES OF THE BODY IN THE ERA OF NEW GENETICS-EUGENICS AND FERTILITY TECHNOLOGIES: CONTEMPORARY SOCIOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL APPROACHES OF THE BODY)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΝΤΙΑΝΝΑ Ι. ΤΡΑΚΑ (DEANNA J. TRAKAS)

09:00-09:15	25.	<i>Η Σχέση Ψυχικού, Βιολογικού και Κοινωνικού στον Marcel Mauss</i> (The Relationship between Psychological, Biological and Social in Marcel Mauss) Μανόλης Τζανάκης (Manolis Tzanakis)
09:15-09:30	26.	<i>Ο Γενετικός Προσδιορισμός του Σώματος και του Υποκειμένου</i> (The Genetic Determination of the Body and the Subject) Γεώργιος Αλεξιάς (George Alexias)
09:30-09:45	27.	<i>Θηλασμός: Αντιλήψεις και Πρακτικές σε μια Ανθρωπολογική Προοπτική</i> (Breastfeeding: Viewpoints and Practices in an Anthropological Perspective) Ευαγγελία Σιαφαρίκα (Evaggelia Siafarika)
09:45-10:00	28.	<i>Πεθαίνοντας στη Δύση: Ιατρική Επιστήμη, Ασθένεια και Σώμα</i> (Dying in the West: Medical Science, Illness and Body) Μάνος Σαββάκης (Manos Savvakis)
10:00-10:15	29.	<i>Κοινωνικές Αισιότητες και η Δημιουργία του Τέλειου Ανθρώπου: Μία Συγκριτική Προσέγγιση της Ευγονικής και της Νέας Αναπαραγωγικής Τεχνολογίας [IVF]</i> [Social Inequality and Creation of the Perfect Human - Comparison of Eugenics and New Reproductive Technologies (IVF)] Σεβαστή Τρουμπέτα (Sevasti Trubeta)
10:15-10:45		Συζήτηση (Discussion)

ΔΕΚΑΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION X):

ΤΟ ΣΩΜΑ ΥΠΟ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ
(BODIES UNDER SURVEILLANCE)
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ (ROUND TABLE)

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ (COORDINATOR): ΝΤΙΑΝΝΑ Ι. ΤΡΑΚΑ (DEANNA J. TRAKAS)

10:45-11:30	30.	<i>Το Σώμα υπό Επιτήρηση: Ηθικές και Πολιτικές Διαστάσεις της Ιατρικής Τεχνολογίας και της Κοινωνικής Φροντίδας</i> (Bodies Under Surveillance. Moral and Political Dimensions of Medical Technology and Social Caring) Ντιάννα Ι. Τράκα, Σεβαστή Τρουμπέτα, Μάνος Σαββάκης, Μανόλης Τζανάκης & Γεώργιος Αλεξιάς (Deanna J. Trakas, Sevasti Trubeta, Manos Savvakis, Manolis Tzanakis & George Alexias)
11:30-11:45		Συζήτηση (Discussion)

11:45-12:15 Διάλειμμα (Break)

ΕΝΤΕΚΑΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XI):

ΣΩΜΑ, ΥΛΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ
(BODY, MATERIALITIES AND DIALOGISM)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΦΙΛΙΑ ΙΣΣΑΡΗ (PHILIA ISSARI)

12:15-13:00	31.	<i>Voloshinov, Dialogicality, and the Materiality of Our Living, Bodily Relations to Our Surroundings: "Seeing" the Work of the "Mind" in Our Bodily Movements</i> (Voloshinov, Διαλογικότητα, και η Υλικότητα της Ύπαρξής μας –οι Σωματικές Σχέσεις με το Περιβάλλον μας: «Διακρίνοντας» το Έργο του «Νου» στις Σωματικές μας Κινήσεις) John Shotter
13:00-13:30		Discussion (Συζήτηση)

ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XII):

ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΤΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑ
(THE BODY IN CHILDREN'S NARRATIVES ABOUT ILLNESS)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ (GIORGOS NIKOLAKAKIS)

13:30-14:00	32.	<i>While Others Play: Images of Bodies in Children's Illness Narratives</i> (Ενώ οι Άλλοι Παίζουν: Εικόνες των Σωμάτων στις Αφηγήσεις των Παιδιών για την Ασθένεια) Deanna J. Trakas (Ντιάννα Ι. Τράκα)
14:00-14:30		Discussion (Συζήτηση)

14:30-16:00 Γεύμα (Lunch)

<p style="text-align: center;">ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XIII): ΣΩΜΑ, ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΛΟΓΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ (BODY, METAPHOR AND EDUCATION: REPRESENTATIONS OF THE BODY IN METAPHORIC DISCOURSE AND POETRY) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΟΥΡΔΑΚΗΣ (ANTONIS CHOURDAKIS)</p>		
16:00-16:15	33.	<i>Το Σώμα Ξέρει: Δηλώσεις και Υποδηλώσεις του Σώματος μεταξύ Κυριολεξίας και Μεταφοράς στα Κείμενα του Οδυσσέα Ελύτη</i> ("The Body Knows": Denotations and Connotations of the Body between the Literal and Metaphorical Meaning in the Texts of Odysseus Elytis) Πηνελόπη Παπαϊωάννου (Pinelopi Papaioannou)
16:15-16:30	34.	<i>Νοητική Αναπαράσταση του Σώματος στον Μεταφορικό Λόγο και την Ποίηση</i> (Mental Representation of the Body in Metaphoric Discourse and in Poetry) Άννα Αβεντισιάν-Παγοροπούλου (Anna Aventisian-Pagoropoulou)
16:30-16:45	35.	<i>Μεταφορά και Σώμα: Προτάσεις Διδασκαλίας της Εννοιολογικής Μεταφοράς με Σημείο Αναφοράς το Ανθρώπινο Σώμα</i> (Metaphor and Body: A Proposal for Teaching the Conceptual Metaphor Related to Human Body) Αργυρώ Λουλαδάκη (Argyro Loyladaki)
16:45-17:00	36.	<i>Καιόμενα Σώματα</i> (Bodies on Fire) Άννα Λυδάκη (Anna Lydaki)
17:00-17:20		Συζήτηση (Discussion)
17:20-17:45 Διάλειμμα (Break)		
<p style="text-align: center;">ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XIV): ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ (BODY AND ART) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΣ ΣΑΒΒΑΚΗΣ (MANOS SAVVAKIS)</p>		
17:45-18:00	37.	<i>Atopic Bodies: Κοινωνιολογικές Συνδηλώσεις μιας Εικαστικής Επιλογής</i> (Atopic Bodies: Sociological Connotations of a Figurative Choice) Βιβή Δελικάρη (Vivi Delikari)
18:00-18:15	38.	<i>Το Γυμνό και το Ντυμένο Σώμα στην Τέχνη της Ελληνικής Αρχαιότητας</i> (The Naked and Clothed Body in the Art of the Greek Antiquity) Ευαγγελία Διαμαντοπούλου (Evaggelia Diamantopoulou)
18:15-18:30	39.	<i>Το Πάσχον Σώμα ως Αντικείμενο Απόκρυψης ή Ωραιοποίησης στην Επιστήμη και ως Αντικείμενο Επίδειξης σε Σύγχρονες Μορφές Τέχνης</i> (The Suffering Human Body as Utilized and Misused by the Science, and as Demonstrated by Modern Plastic Artists) Αναστασία Δήμου-Τζαβάρα (Anastasia Dimou-Tzavara)
18:30-18:45	40.	<i>Φυματίωση και «Συλλογικό Φαντασιακό» στην Τέχνη</i> (Tuberculosis and the "Collective Imaginary" in Art) Ιωάννα Ματραπάζη (Ioanna Matrapazi)
18:45-19:00	41.	<i>Όψεις του Πραγματικού: Το Σώμα ως Υποκείμενο και Αντικείμενο του Έργου της Σύγχρονης Τέχνης – Από την Τέχνη του Σώματος στις Εικαστικές Δράσεις</i> (Aspects of Reality: The Body Art as Subject and Object of the Contemporary's Art Work – From Body Art to Performances) Κώστας Χρηστίδης (Kostas Xristidis)
19:00-19:15	42.	<i>Από το Σώμα της Δόμησης στην Ψυχή της Αρχιτεκτονικής</i> (From the Body of Construction to the Soul of Architecture) Στέφανος Σκανδάλης (Stefanos Skandalis)
19:15-19:45		Συζήτηση (Discussion)
<p style="text-align: center;">ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XV): ΣΩΜΑ, ΚΟΥΡΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (BODY, FATIQUE AND THE QUALITY OF LIFE) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΒΑΤΟΣ (THANASIS KARAVATOS)</p>		
19:45-20:15	43.	<i>Το Αίσθημα της Κόπωσης ως Παράδειγμα της «Σοφίας του Σώματος» (κατά Cannon) και της «Σωματικής Δυσ-εμφάνισης» (κατά Leder)</i> (The Sense of Fatigue as an Exemplar of Cannon's "Wisdom of the Body" and Leder's "Bodily Dys-appearance") Παντελής Εκκεκάκης (Panteleimon Ekkekakis)
20:15-20:45		Συζήτηση (Discussion)
<p style="text-align: center;">ΔΕΙΠΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ (DINNER'S SYMPOSIUM) Στο παραδοσιακό Ρακάδικο «Μεσοστράτι» με ζωντανή μουσική και τραγούδι (Οδός Γερακάρη 1, Ρέθυμνο, Τηλ.: 28310-29375, www.mesostrati-rethymno.com) (γρειάζεται κράτηση)</p>		
09:30-01:00	44.	<i>Ένα Μουσικό Ταξίδι για την Απούσα Παρουσία του Σώματος: Από την Κρήτη ως τη Θράκη</i> (A Music Journey for the Absent Presence of the Body: From Crete to Thrace)

ΚΥΡΙΑΚΗ (SUNDAY) (24-06-2012)

ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XVI): ΩΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ (BODY, EDUCATIONAL AND LEARNING PROCESSES) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗΣ (MICHALIS KONTOPODIS)		
09:00-09:15	45.	<i>Σκοποί της Αγωγής μέσω του Σώματος, υπό το Πρίσμα των Πεποιθήσεων των Φοιτητών ΤΕΦΑΑ (Goals of Physical Education, According to the views of Physical Education Students)</i> Μανώλης Αδαμάκης, Κατερίνα Ζουνχιά, Δημήτρης Χατζηχαριστός & Μαρία Ψυχουντάκη (Manolis Adamakis, Katerina Zounhia, Dimitris Hatziharistos & Maria Psychountaki)
09:15-09:30	46.	<i>Σμιλεύοντας Πειθαρχημένα Σώματα – Η Διαμόρφωση του Πολιτικού Εαυτού: Το Μάθημα της Γυμναστικής ως μια Ιδεολογικοπολιτική Συνιστώσα του Αναλυτικού Προγράμματος (Moldering Disciplined Bodies – Shaping the Political «Self»: The Subject of Sports and Physical Education as an Ideological Component in School Curriculum)</i> Φωτεινός Δημήτρης (Foteinos Dimitris)
09:30-09:45	47.	<i>Η Ανάδυση του Αισθητού Σώματος στη Σωματο-Ψυχοπαιδαγωγική (The Emergence of the Sensible Body in Somatic-Psychoeducation)</i> Βασιλική Τσακίρη (Vasiliki Tsakiri)
09:45-10:00	48.	<i>Ενσώματη Προοπτική και Μουσειακή Εμπειρία (Embodied Perspective and Museum Experience)</i> Βασιλική Τσιμπάζη (Vasiliki Tzibazi)
10:00-10:15	49.	<i>Το Ανάπηρο Σώμα στον Τόπο του Ειδικού Σχολείου: Μία Ανθρωπολογική Προσέγγιση (The Disabled Body within the context of Special Education Schools: An Anthropological Approach)</i> Λάζαρος Τεντόμας (Lazaros Tentomas)
10:15-10:30	50.	<i>Από την Άυλη στην Ένυλη Φωνή των Μαθητών: Η Χρήση του Μαυροπίνακα (From the Disembodied to Embodied Voice of Students: The Use of Blackboard)</i> Ελευθέριος Βεκρής (Eleftherios Vekris)
10:30-10:45	51.	<i>Συναισθηματική Αγωγή και Σώμα – Η Μη Λεκτική Επικοινωνία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Προτάσεις και Εφαρμογές (Emotional Education and Body – Non-verbal Communication in Primary Education: Suggestions and Applications)</i> Δημήτρης Θεοδοσάκης & Δήμητρα Γαλάνη (Dimitris Theodosakis & Dimitra Galani)
10:45-11:00	52.	<i>Το Σώμα ως Δίκτυο: Οι Συνεπαγωγές των Σχεσιακών Προσεγγίσεων για το Σώμα στις Σπουδές της Παιδικής Ηλικίας, την Ψυχολογία και την Εκπαίδευση (The Body as Network: Relational Approaches to the Body and Implications in Childhood Studies, Psychology and Education)</i> Μιχάλης Κοντοπόδης (Michalis Kontopodis)
11:00-11:30		Συζήτηση (Discussion)

11:30-12:00 Διάλειμμα (Break)

ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (XVII): ΩΜΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ (BODY AND PSYCHOTHERAPEUTIC PROCESSES) ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΖΑΝΑΚΗΣ (MANOLIS TZANAKIS)		
12:00-12:15	53.	<i>Η Εγγραφή της Ιστορίας Μέσω της Ασυνείδητης Μνήμης του Σώματος και η Θεραπευτική Προσέγγιση Ιδωμένη Μέσα από τον Ισομορφισμό του Ψυχαναλυτικού Πεδίου με τα Πεδία της Σύγχρονης Φυσικής (The History as Unconscious Memory of the Body and the Approach of the Cure Through an Isomorphism between the Psychoanalytical Field and the Fields of Contemporary Physics)</i> Βέρα Παύλου (Vera Pavlou)
12:15-12:30	54.	<i>Η Αντιμετώπιση Περιστατικού με PTSD (Μετατραυματική Διαταραχή Στρες) βάσει του Μοντέλου EMDR και της Βιοενεργητικής Θεραπείας (Therapeutic Intervention on a Patient with Severe PTSD on the Basis of EMDR (Eye Movement Desensitization Processes) and Bioenergetical Therapy)</i> Φανή-Θεώνη Τριανταφύλλου, Ορέστης Γιωτάκος, Γιώργος Χατζηλιάδης & Γιώτα Καρδάρη (Fani-Theoni Triantafyllou, Orestis Giotakos, Giorgos Hatzieliadis & Giota Kardara)

12:30-12:45	55.	<i>Ο Σωματικός Εαυτός στην Ψυχοθεραπεία (The Embodied Self in Psychotherapy)</i> Ελένη Σταυρουλάκη & Μαριλένα Κόμη
12:45-13:00	56.	<i>Μορφές Πειθάρχησης του Γυναικείου Σώματος στις Θεραπευτικές Κοινότητες (Forms of Disciplining the Female Body in Therapeutic Communities for Drug Addiction)</i> Ζαχαρούλα Κασσέρη (Zacharoula Kasseri)
13:00-13:15	57.	<i>Ο Ρόλος του Σώματος στην Ψυχοδραματική Διαδικασία και στις Κοινωνικές Επιστήμες (The Role of the Body in the Psychodramatic Process and in Social Sciences)</i> Αντώνης Λιοδάκης (Antonis Liodakis)
13:15-14:00		Συζήτηση (Discussion)

**ΜΕΤΑΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ, ΙΣΤΟΡΙΕΣ, ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ, ΚΤΛ.: ΕΝΤΟΣ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΑΥΤΟΥ
(METATHERAPEUTIC POETRY, STORIES, ETC.: WITHIN THE BODY AND OUTSIDE OF THE SELF)**

14:00-14:30	58.	<i>Κ' αφού το Αν για το Σώμα είναι το Παν, ας τα να Παν (And since If for the Body is Everything, Let It Be)</i> Λευτέρης Κλίνης Σηκουάνας (Lefteris Klinis Sikouanas) Το κοφτερό μου το μυαλό μ' ανησυχεί απόψε. Πάρε μαχαίρι σώσε με, το μεσολόβιο κόψε.
-------------	-----	--

14:30-16:00 Γεύμα (Lunch)

**ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΛΟΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XVIII):
ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ
(VISUAL IMAGE OF TEACHER'S BODY AND BODILY COMMUNICATION IN THE
CONTEXT OF FAMILY AND SCHOOL)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΠΕΛΛΑ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΑΚΗ (PELLA KALOGIANNAKI)**

16:00-16:15	59.	<i>Η Σωματική Επικοινωνία Γονέων και Παιδιών στο Πλαίσιο της Οικογενειακής Διαπαιδαγώγησης: Χριστιανοπαιδαγωγική Θεώρηση – Μελέτη Περίπτωσης (Physical (Bodily) Contact between Parents and Children within the Context of Family Upbringing: Religious Education Approach – Case Study)</i> Μαρία Ράντζου (Maria Rantzou)
16:15-16:30	60.	<i>Το Θεατρικό Παιχνίδι ως Διδακτική Μέθοδος: Όταν το Σώμα Σκέπτεται και Δημιουργεί στο Σχολείο (The Dramatic Playing as a Teaching Method: When the Body Thinks and Creates at School)</i> Μαρία Κεφαλάκη (Maria Kefalaki)
16:30-16:45	61.	<i>Η «Εικόνα» του Έλληνα Δασκάλου: Εμφανισιακά Χαρακτηριστικά και Σωματική Έκφραση (The Visual Image of Greek Primary Teacher: Appearance and Body Expression)</i> Πέλλα Καλογιαννάκη, Κώστας Γ. Καρράς & Ζαχαρίας Παλιός (Pella Calogiannaki, Kostas G. Karras & Zacharias Palios)
16:45-17:00	62.	<i>Η Εικόνα του Σώματος του Εκπαιδευτικού ως Κοινωνικό και Πολιτισμικό Φαινόμενο στα Βιβλία η «Γλώσσα μου» (The Teacher's Body Image as a Social and Cultural Phenomenon in the Greek School Texts Books "H Glossa mou")</i> Αναστασία Παμουκτσόγλου, Ουρανία Καλούρη & Ιωάννης Τσακίρακис (Anastasia Pamousoglou, Ourania Kalouri & Ioannis Tsakirakis)
17:00-17:30		Συζήτηση (Discussion)

17:30-18:00 Διάλειμμα (Break)

**ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΠΟΥΣΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
(CRETAN POETRY WITH MUSIC AND SINGING TO THE ABSENT
PRESENCE OF THE BODY)**

<p>18:00-18:30</p> <p>Λαγούτο-τραγούδι Κιθάρα Κρουστά</p>	<p>63. <i>Η Κριτική Μαντινάδα ως Απόσταγμα Λαϊκής Σοφίας</i> (Cretan Poetry as Distilled Popular Wisdom) Γιώργος Σηφάκης – Σιμισακογιώργης (Giorgos Sifakis – Simisakogiorgis)</p> <p>Η παρουσία σου θολή σαν του νοθιά τη σκόνη κι η απουσία σου σπαθί που την καρδιά ματώνει.</p> <p>Αντώνης Παπαδομανολάκης (Antonis Papadomanolakis) Γρηγόρης Καπανταϊδάκης (Grigoris Kapantaidakis) Στέφανος Σταγάκης (Stefanos Stagakis)</p>
---	---

**ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΝΙΑΣ «ΡΥΤΙΑΕΣ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ» ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕΤΑΞΥ
ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ
(PRESENTATION OF FILM “WRINKLES AND DREAMS” AND OPEN DISCUSSION
BETWEEN THE AUDIENCE AND THE ARTIST)**

<p>18:30-19:00</p>	<p>64. <i>Προβολή της Πολυβραβευμένης Ταινίας «Ρυτίδες και Όνειρα»</i> (Presentation of the Award Winning Film “Wrinkles and Dreams”) Παραγωγή του 2008 της Ομάδας Χορού Φυσαλίδα (Production in 2008 by Fysalida Dance Company)</p>
<p>19:00-19:15</p>	<p>65. <i>Το Σώμα στο Χώρο: Στήνοντας το «Σκελετό» Ενός Καλλιτεχνικού Έργου</i> (The Body in Space: Setting the “Skeleton” of an Artistic Work) Γεωργία Πετραλή (Georgia Petrali)</p>
<p>19:15-19:30</p>	<p>Συζήτηση (Discussion)</p>

**ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΜΕ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΜΕΝΤΕΖ «ΗΝΕΜΟΕΙΣ»
(SYMPOSIUM CLOSING WITH IMPROVISATION DANCE PERFORMED BY THE
MARIAS MENTEZ’S GROUP “INEMOEIS”)**

<p>19:30-20:00</p>	<p>66. <i>Ξεκινώντας από το Σώμα, Φθάνοντας.....</i> (Starting from the Body, Reaching.....)</p>
---------------------------	---

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (PARALLEL ACTIVITIES)

ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY I): ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΣΚΕΠΕΤΖΗ (ART EXHIBITIONS OF CHRYSOULA SKEPETZI) στην αίθουσα Δ7 (Room D7)

Παρασκευή πρωί έως τη λήξη του συμποσίου (from Friday morning to the end of the symposium)	67.	<p>«Κόσμοι Σώματος»: Το Σώμα ως Γλώσσα Διαλόγου με Εννοιολογικό Τρόπο στην Εικαστική Τέχνη</p> <p>Καλλιτεχνική δραστηριότητα που έγινε με τα ακόλουθα 12 παιδιά ηλικίας 11-14 ετών: Χριστίνα Γιωργαλή, Αργυρούλα Δραμιτινού, Ελεάννα Θωμαδάκη, Μίνα Κουλάκη, Σπύρος Κουλούρης, Ελένη Κουτσόγλου, Ειρήνη Κρεβατσούλη, Δέσποινα Μιχελάκη, Χρύσα Παπαδάκη, Ελευθερία Παπαδόσηφου, Μανούσος Παπαδόσηφος & Θεοπίστη Τσαγκαράκη</p> <p>(“Body Worlds”: The Body as a Dialogue Language from a Conceptual Viewpoint in Visual Arts)</p> <p>Art work created with the following 12 children aged 11-14 years old: Christina Giorgali, Argyroula Dramitinou, Eleanna Thomadaki, Mina Koulaki, Spyros Koulouris, Eleni Koutsoglou, Eirini Krevatsouli, Despoina Michelaki, Chrysa Papadaki, Elevtheria Papadosifou, Manousos Papadosifos & Theopisti Tsagaraki</p>
	68.	<p>Εικαστικές Παρεμβάσεις: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση: Το Άλλο... «Πάσχον Σώμα» (Artistic Interventions: Exploratory and Artistic Approach – The Other... “Suffering Body”)</p>
	69.	<p>Εγκατάσταση: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση – Εικόνες από τη Γλώσσα του Σώματος στους Δικούς μου Ταξιδευτές (Installation: Exploratory and Artistic Approach – Images of Body Language in My Own Travelers)</p>

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY II): ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΑΝΙΗΛΟΠΟΥΛΟΥ (ΘΡΑΦΙΑ) [ART EXHIBITIONS OF PANAGIOTIS DANIYLOPOULOS (THRAFIA)] στην αίθουσα Δ7 (Room D7)

Παρασκευή πρωί έως τη λήξη του συμποσίου (from Friday morning to the end of the symposium)	70.	<p>Σκιές: Μια Έννοια Σχετικά με την Προβολή – Μια Εικαστική Προσπάθεια Επινόησης Ενός Σώματος που Εμπεριέχει το Τοπίο (Shadows: A Concept Closely Related to Projection – A Painterly Attempt to Conceive of a Body that Encompasses Landscape)</p>
	71.	<p>ΤΑΠΕΙΝΑ – Ταπεινά Σώματα (HUMILITAS – Humble Bodies)</p>

ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY III): ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΟΡΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΤΣΙΑ ΛΑΖΟΥ (EXPERIENTIAL SEMINAR OF PATRICIA LAZOU ON BODY AND DANCE) στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης (Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative Psychopedagogy)

Παρασκευή (Friday) 17:00-20:00	72.	<p>Χορεύοντας Μαζί με το Σώμα του Άλλου: Το Άγγιγμα που σε Ταξιδεύει... (Dancing with the Other's Body: The Touch which Travels You...) (για τη συμμετοχή ο μέγιστος αριθμός είναι τα 20 άτομα – δηλώστε εγκαίρως στη Γραμματεία του Συμποσίου)</p>
---	------------	---

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY IV): ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΜΑΖΛΟΥΜ ΧΟΥΣΣΕΪΝ (EXPERIENTIAL SEMINAR OF DIMITRI STAVROPOULOU & MAZLUM HUSSEYIN ON THE BODY AND THE SYSTEMIC CONSTELLATIONS) στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης (Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative Psychopedagogy)

Σάββατο (Saturday) 09:30-12:00	73.	<p>Το Σώμα και η Ψυχή στην Ψυχοθεραπευτική Προσέγγιση της Συστημικής Αναπαράστασης (The Body and the Psyche in the Psychotherapeutic Approach of Systemic Constellations) (για τη συμμετοχή ο μέγιστος αριθμός είναι τα 20 άτομα – δηλώστε εγκαίρως στη Γραμματεία του Συμποσίου)</p>
---	------------	---

<p>ΠΕΜΠΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY V): ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΩΝ ΠΕΠΗ ΜΑΖΑΡΑΚΗ ΚΑΙ ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ (EXPERIENTIAL SEMINAR OF PEPI MAZARAKI AND VASO PAPANSTEFANIDOU ON THE BODILY COMMUNICATION IN COUPLE PSYCHOTHERAPY) στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης <i>(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative Psychopedagogy)</i></p>		
<p>Σάββατο (Saturday) 16:00-18:00</p>	<p>74.</p>	<p><i>Το Σώμα ως Βασικό Μέσο Επικοινωνίας στην Ψυχοθεραπεία του Ζεύγους (The Body as a Basic Tool for Communication in Couple Psychotherapy) (για τη συμμετοχή ο μέγιστος αριθμός είναι τα 20 άτομα – δηλώστε εγκαίρως στη Γραμματεία του Συμποσίου)</i></p>
<p>ΕΚΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY VI): ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΠΕΤΡΙΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ (EXPERIENTIAL SEMINAR OF SPYROS PETRITIS ON THE ROLE OF THE BODY IN THEATRE AND IN THEATRE GAMES) στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης <i>(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative Psychopedagogy)</i></p>		
<p>Σάββατο (Saturday) 18:00-21:00</p>	<p>75.</p>	<p><i>Η Κίνηση και η Ακίνησία του Σώματος στο Θέατρο και το Θεατρικό Παιχνίδι (The Movement and the Stillness of the Body in Theatre and in Theatre Games) (για τη συμμετοχή ο μέγιστος αριθμός είναι τα 20 άτομα – δηλώστε εγκαίρως στη Γραμματεία του Συμποσίου)</i></p>
<p>ΕΒΔΟΜΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY VII): ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΣΑΝΤΡΑ ΦΡΑΝΖΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΟΚΕΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ (EXPERIENTIAL SEMINAR OF SANDRA FRANZIA ON QUALITY OF PREGNACY AND CHILDBIRTH) στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης <i>(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative Psychopedagogy)</i></p>		
<p>Κυριακή (Sunday) 10:00-12:00</p>	<p>76.</p>	<p><i>Το Σώμα που Τίτκει: Η Αναγκαιότητα μιας Ολιστικής Προσέγγισης στον Τοκετό και στην Εγκυμοσύνη (The Body that Gives Birth: The Necessity of a Holistic Approach to Childbirth and Pregnancy) (για τη συμμετοχή ο μέγιστος αριθμός είναι τα 20 άτομα – δηλώστε εγκαίρως στη Γραμματεία του Συμποσίου)</i></p>

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ (ABSTRACTS)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (FRIDAY) 22-06-2012

**ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION I):
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ/ΣΩΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (CONCEPTUAL
DEFINITIONS AND EPISTEMOLOGICAL AND METHODOLOGICAL DIMENSIONS OF
THE BODY/EMBODIMENT)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΛΗΣ ΔΑΦΕΡΜΟΣ (MANOLIS DAFERMOS)**

1. Σύγχρονες Προσεγγίσεις του Σώματος/Σωματοποίησης: Η Ενσώματη Προοπτική ως μια Ενοποιούσα Προοπτική

Μάριος Α. Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη ζει, λειτουργεί και αναπτύσσεται σε συγκεκριμένα οικολογικά, υλικά, κοινωνικο-ιστορικά και πολιτισμικά πλαίσια. Προσεγγίζοντας την ανθρώπινη ύπαρξη από μια ενσώματη προοπτική σημαίνει μεταξύ άλλων την εξέταση του πώς τα σώματα των ανθρώπων με τους βιολογικούς τους περιορισμούς προσφέρουν νόημα και έκφραση στην ανθρώπινη λειτουργία και το πώς αυτή μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τα πλαίσια (οικολογικά, υλικά, κοινωνικο-ιστορικά, πολιτισμικά κ.ά.) που αυτά συμμετέχουν. Η προοπτική αυτή διαφέρει από τις προσεγγίσεις όπου το σώμα δεν λαμβάνεται υπόψη τόσο στο επίπεδο της έρευνας όσο και της θεωρίας, όπως είναι για παράδειγμα στις γνωστικιστικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας όπου η ανθρώπινη ψυχολογική λειτουργία προσεγγίζεται με όρους κλειστών βρόγχων συμβόλων ή εσωτερικών μοντέλων (αναπαραστάσεων) του κόσμου όπου το νόημα κάθε συμβόλου προσδιορίζεται μόνο εσωτερικά από τα άλλα σύμβολα. Το βασικό πρόβλημα σε τέτοιες προσεγγίσεις είναι ότι δεν ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στα κριτήρια της οικολογικής εγκυρότητας και θεμελίωσης κυρίως γιατί δεν προσφέρουν βάση για την προσαρμοστική δράση, για το πώς αναδύεται, διαμορφώνεται και αναπτύσσεται η επιτυχής προσαρμοστική αλληλεπίδραση με τον κόσμο και τους άλλους στα διάφορα πλαίσια της καθημερινής λειτουργίας (οικογένεια, σχολείο, εργασία, κοινωνία).

Στην ανακοίνωση αυτή, αφού διαπιστωθεί η «απουσία παρουσία» του σώματος, εξετάζονται μερικά από τα βασικά επιχειρήματα και προσεγγίσεις σχετικά με το γιατί η ενσώματη προοπτική είναι ένα καλό πλαίσιο συζήτησης για την προοπτική ενοποίησης ή σύνθεσης της γνώσης. Υποστηρίζεται ότι η ανθρώπινη ύπαρξη και λειτουργία σε όλα τα πλαίσια δραστηριοποίησης της είναι στη βάση της ενσώματη και ότι αυτή η προοπτική μας προσφέρει τη δυνατότητα ενοποίησης της γνώσης στο επίπεδο της γλώσσας, των βασικών προβλημάτων, των οργανωτικών αρχών και μεταφορών, αλλά και των τρόπων ερευνητικών-μεθοδολογικών και θεωρητικών προσεγγίσεων.

1. Contemporary Approaches of the Body/Embodiment: Embodiment as a Unifying Perspective

Marios A. Pourkos

Department of Preschool Education, University of Crete

Each human being lives, functions and develops in specific ecological, material, social-historical and cultural contexts. Approaching human being from an embodied perspective means among other things examining how the human bodies with their biological constraints give sense and expression to human functioning in socially situated contexts, and how that varies with different conditions (ecological, material, social-historical, cultural etc.). This perspective contrasts with approaches that they overlook the body (embodiment) in research and theory as is the case of cognitive approaches in psychology that conceptualize human psychological functioning in terms of a closed loop of symbols or an internal model (representation) of the world, with the meaning of each symbol defined only by other symbols. The main problem in such approaches is that they do not meet the criteria of ecological validity and grounding, because they have difficulties furnishing an informed answer to how adaptively successful interaction with other agents and the world emerges (in the context of family, school, work and society).

In this presentation, we begin with some reasons as to why the body is overlooked (is “absent presence”), followed in a review of several approaches to embodied knowledge. We present a sketch of several arguments as to why the embodiment framework is a good bet for unifying perspective for the philosophy, sciences and art. We claim that the human being and functioning in all its activities contexts is embodied. This embodied perspective offers the possibility of unification of knowledge with respect to language, problems, organizing principles and metaphors, and research-methodological and theoretical approaches.

2. Ποιό Σώμα; Τίνος Σώμα; Ανιχνεύσεις της Ταυτότητας και της Ετερότητας στην Ερμηνευτική του Εαυτού του Paul Ricoeur

Άγγελος Μουζακίτης

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Εστιάζοντας πρωτίστως στα έργα του Paul Ricoeur *Temps et Recit* και *Soi-meme Comme un Autre* θα επιχειρήσω να αποτιμήσω κριτικά την προσπάθεια του φιλοσόφου να αναδείξει το σώμα (*corps propre*) ως το κομβικό εκείνο σημείο όπου συναντώνται η ερμηνεία και η πράξις κατά τη διαδικασία της παραγωγής του δίπολου «ταυτότητα-ετερότητα». Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στον τρόπο με τον οποίο ο Ricoeur επιχειρεί να γεφυρώσει την «αφηγηματική» και την «σωματική» διάσταση του εαυτού, καθώς και στη σημασία του σώματος στη διατύπωση μιας θεωρίας της ιστορικότητας. Είναι γνωστό ότι ο Ricoeur διαμόρφωσε την προσέγγισή του εμπνεόμενος τόσο από την λεγόμενη «ηπειρωτική», όσο και από την αναλυτική φιλοσοφία. Στην παρούσα εισήγηση ωστόσο θα εστιάζω κυρίως στην ανάλυση και αποτίμηση της ερμηνείας από μέρους του Ricoeur των σχετικών θέσεων των κύριων εκπροσώπων των διαφόρων σχολών της φαινομενολογίας και κυρίως των Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty, Schutz και Levinas. Η συζήτηση θα τοποθετηθεί στο πλαίσιο του γενικότερου εγχειρήματος του φιλοσόφου να αναλύσει την έννοια της ταυτότητας με ένα μη-μεταφυσικό, μη-ουσιακρατικό τρόπο, εισάγοντας την διάκριση μεταξύ *idem* και *ipse* ταυτοτήτων. Τέλος, θα επιχειρήσω να αναδείξω τη σημασία της προσέγγισης του Ricoeur –αλλά και συνολικότερα της ερμηνευτικής-φαινομενολογικής παράδοσης– για την ανάπτυξη μιας επαρκέστερης και εγκυρότερης θεώρησης του σώματος στα πλαίσια των κοινωνικών επιστημών και της κοινωνικής θεωρίας.

2. What Body/ Whose Bodies? Tracing Intimations of Identity and Otherness in Paul Ricoeur's Hermeneutics of the Self

Angelos Mouzakitis

Department of Sociology, University of Crete

Drawing mainly –though not exclusively– on Paul Ricoeur's celebrated works *Temps et Recit* and *Soi-meme Comme un Autre*, this paper aims at a critical evaluation of Ricoeur's attempt to make the body the meeting-point between interpretation and *praxis*, which within the process of the very formation of the self also results in the formulation of the couplet “identity-otherness”. Specific emphasis is placed on the manner in which Ricoeur strives to bridge the gap between the “narrative” and the “bodily” dimensions of the Self, as well as on the significance of the role of the body in the construction of a theory of historicity. Although the development of Ricoeur's philosophical perspective is premised on both the so-called continental and analytic traditions, this paper focuses mainly on the critical assessment of Ricoeur's interpretation of the works of major figures of the continental phenomenological tradition, most notably those of Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty, Schutz and Levinas. Moreover, the discussion is placed in the context of Ricoeur's wider project on the hermeneutic interpretation of selfhood and otherness, which is premised on the distinction between two diametrically opposed conceptions of identity, viz. *ipse* and *idem*. Finally, the paper aims to assess the significance of Ricoeur's cogitations –and secondarily those of the wider hermeneutic-phenomenological tradition– for the development of a more adequate theorisation of the body in both social theory and the social sciences.

3. Η Λογική του Σώματος: Για την Εγελιανή Θεωρία της Σωματικότητας

Αλέξανδρος Δασκαλάκης

Πανεπιστήμιο Paris I Panthéon-Sorbonne

Η πιο αποφασιστική σκέψη της εγελιανής φιλοσοφίας του υποκειμενικού πνεύματος είναι η γενετική προτεραιότητα της αίσθησης και του αισθήματος έναντι της σκέψης. Σκοπός αυτής της ανακοίνωσης είναι να καταδείξει τόσο τις οντολογικές όσο και τις επιστημολογικές συνέπειες μιας τέτοιας θέσης αφού αν η πραγματικότητα του πνεύματος εξαρτάται οντολογικά από την παρουσία του άλλου (αισθητού), τότε η δραστηριότητά του δεν μπορεί να απορροφηθεί από το αφηρημένο σκέπτεσθαι της καθαρής νόησης. Χωρίς τη σφαίρα του αισθητού, η σκέψη θα ήταν καταδικασμένη να μείνει στο αφηρημένο «βασίλειο των σκιών». Όπως θα δούμε μέσα από την ανάλυση τόσο του τρίτου μέρους της *Εγκυκλοπαίδειας* όσο και μερικών στιγμών της *Φαινομενολογίας του Πνεύματος*, η διαλεκτική δομή κατά την οποία το πνεύμα προϋποθέτει έναν άλλο παίζει αποφασιστικό ρόλο στην εγελιανή σύλληψη του προβλήματος σώμα – ψυχή. Η θέση που θα αναπτυχθεί στο πρώτο μέρος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η εξής: *η ψυχή πρέπει να γίνεται κατανοητή ως η εκφραστική διάσταση της ενσώματης πραγματικότητας*. Δεν υπάρχει επομένως ούτε ψυχή χωρίς ζωντανό σώμα, ούτε ζωντανό σώμα χωρίς ψυχή. Αυτό σημαίνει ότι η ψυχή και το σώμα δεν είναι οντολογικά ανεξάρτητες ουσίες, υποστάσεις σύμφωνα με τον καρτεσιανό διισμό. Σε αντιδιαστολή μ' αυτό το διισμό, ο Έγκελσος στηρίζεται στο *Περί Ψυχής* του Αριστοτέλη του οποίου τις θέσεις αναπτύσσει με πρωτότυπο τρόπο: *η ψυχή πρέπει να εννοηθεί ως η μορφή οργάνωσης του σώματος με τέτοιο τρόπο ώστε το ζωντανό σώμα να είναι την ίδια στιγμή σώμα και ψυχή*.

Στο δεύτερο μέρος της ανακοίνωσης θα εξεταστεί η μορφή που παίρνει τελικά η εγελιανή αντίρρηση στη μοντέρνα διατύπωση του προβλήματος σώμα – ψυχή, τονίζοντας παράλληλα τις επιστημολογικές και οντολογικές της συνέπειες ως προς τη σύλληψη του υποκειμένου. *Όλοι οι τρόποι της συνείδησης, δηλαδή όλες οι γνωσιολογικές σχέσεις με αζήτηση αλήθειας βασίζονται σε μια παθολογική διάσταση*: το υποκείμενο δίνει μορφή στον κόσμο του, αλλά την ίδια στιγμή αποτελεί τμήμα αυτού του κόσμου. Συνεπώς, το υποκείμενο δεν ενοικεί στο ίδιο του το

είναι. Αυτή την πρωταρχική διαφοροποίηση (Ur-teil) ο Έγκελς την ονομάζει κρίση (Urteil). Σ' αυτό το πλαίσιο η εγκελιανή θεωρία προσεγγίζει ένα από τα βασικά μοτίβα της ψυχανάλυσης: η αποβλεπτικότητα είναι αποτέλεσμα μιας εύθραυστης παθολογικής διάστασης, η οποία μπορεί να θεραπευθεί μόνο μέσα από την άσκηση και τη συνήθεια. Αυτό που μένει να αναδειχτεί τελικά είναι ότι χωρίς την άσκηση της συνήθειας ο άνθρωπος δεν μπορεί να κατακτήσει την εκφραστική του ελευθερία.

3. The Logic of the Body: A Hegelian Theory of Embodiment

Alexandros Daskalakis

Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne

The most decisive insight of Hegelian philosophy is the primacy of feeling and sensation over thought. This move has remarkable consequences for Hegel's theory of knowledge. For Hegel, the actuality of spirit is ontologically dependent on an other, thus its activity cannot be absorbed by the abstract thinking of pure thought. Without sensation, spirit would be doomed to stay in the abstract "realm of shadows". As I will show, the dialectical structure whereby spirit presupposes an other plays a decisive role in Hegel's conception of the soul-body problem. The answer will be given through an extensive commentary of Hegel's *Philosophy of Subjective Spirit* where the soul is conceived as the expressive dimension of corporeality. Furthermore, it will be shown that Hegel's ground breaking insight to the body-soul problem, is that all modes of consciousness, all truth-apt epistemic relations are rooted in a pathological dimension: the subject is the horizon of his world and on the same time part of the reality he observes. Hegel describes this original differentiation (Ur-teil) as judgment (Urteil). In this context, Hegel anticipates some of the most central themes of psychoanalysis, according to which this pathological splitting can only be remedied through repetition and practice. In conclusion, it will be shown that Hegel's man is not a substance, but its being is that of habit and the more closely habit is studied, the more it becomes clear that human subjectivity is constituted in self-forgetting.

4. Το Σώμα, ο Λόγος και η Γνώση στην Προοπτική της Λακανικής Ψυχανάλυσης

Τόνια Παντελαίου

Σχολική Σύμβουλος 1ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Α/βάθμιας Εκπαίδευσης, Ν. Κυκλάδων

Στόχος της εισήγησης είναι η παρουσίαση του λακανικού οικοδομήματος ως μιας εξαιρετικά πλούσιας και επεξεργασμένης θεωρητικής βάσης για την επιστημονική πρόσληψη του σώματος ως θεμελιώδους παραμέτρου της υποκειμενικής λειτουργίας και συνεπώς της γνωσιακής διάστασής της.

Η μέθοδος που θα ακολουθήσουμε: (1) Παρουσιάζοντας τις τρεις αρχές (πραγματικό, φαντασιακό, συμβολικό) στις οποίες στηρίζεται η λακανική κατασκευή του υποκειμένου, θα προσπαθήσουμε να καταστήσουμε σαφή τον τρόπο με τον οποίο οι παράμετροι που συνδιαλέγονται στο επίπεδο της υποκειμενικής λειτουργίας, παρόλο που παράγονται από εντελώς διάφορες μεταξύ τους δυναμικές, τελικά συντίθενται και συγκροτούνται γύρω από έναν βασικό άξονα, ο οποίος επιτρέπει όσο και διασφαλίζει την συνεχή ανατροφοδότηση καθεμιάς απ' αυτές, καθώς και την συνεχιζόμενη μεταξύ τους διαλεκτική, χωρίς να καταλήγει στην κυριαρχική επικράτηση καμιάς. (2) Προβάλλοντας την λειτουργία αυτών των παραμέτρων στο επίπεδο του γνωσιακού, μέσω μιας εκτεταμένης αναφοράς στους δύο διαφορετικούς όρους που χρησιμοποιεί ο Λακάν για την γνώση (savoir, connaissance), θα δείξουμε ότι η γνώση στην οποία στοχεύει η ψυχανάλυση, μεταφέροντας το κέντρο βάρους της γνωσιακής διαδικασίας από το φαντασιακό στο βιωματικό, και εκλαμβάνοντας την υλικότητα της υποκειμενικής εμπειρίας ως οροθετικό σημείο της σύνδεσης του γνωσιακού με το αληθές, αναδεικνύει την σωματική, βιολογική διάσταση της υποκειμενικότητας ως μια σταθερή δυναμική ελέγχου και ανατροφοδότησης της γνωσιακής περιπέτειας.

Από τις αναλύσεις μας διαπιστώνουμε ότι η λακανική μεταφορά της έμφασης από την φαντασιακή στην συμβολική γνώση, που σημαίνει ουσιαστικά την μεταφορά από το πεδίο της αλλοτρίωσης μέσα στον άλλο, στο πεδίο της υποκειμενικής (ατομικής και συλλογικής) δημιουργικότητας και απόλαυσης, δημιουργεί ένα πλαίσιο για την αντίληψη της γνώσης μέσα στο οποίο το σώμα αναδεικνύεται ως απόλυτα λειτουργικός και κρίσιμος συντελεστής, χωρίς όμως να του αποδίδονται στοιχεία αυτοτέλειας και επικράτησης έναντι των υπόλοιπων συντελεστών της υποκειμενικότητας και της γνώσης: Οι βιολογικές δυναμικές, αναδυόμενες στο επίπεδο της «ορμής» και οι κοινωνικές δυναμικές εγγεγραμμένες στην «*επιθυμία του άλλου*», διαλέγονται και οριοθετούνται αμοιβαία στο πεδίο του λόγου, συνδιαμορφώνοντας με αυτή τους την συνάντηση την δυνατότητα μιας δημιουργικότητας που στοχεύει στο άπειρο.

Συνεπώς η λακανική προσέγγιση της υποκειμενικότητας υποστηρίζει μια σημαντική μετατόπιση του ποιοτικού προσανατολισμού των γνωσιακών πρακτικών προς τον άξονα της βιωματικής γνώσης. Με μια κίνηση εξαλείφει όλους τους δεισμούς που μας έχει κληροδοτήσει η κλασική γνωσιοθεωρία στηριγμένη στην παντοκρατορία της «συνείδησης» και του «νου», χωρίς να κινδυνεύει να διολισθήσει ούτε σε μια σχετικιστική αντίληψη του ότι κάθε γνώση είναι ισότιμη ή εξίσου κατάλληλη με όλες τις άλλες, ούτε σε εμπειρικιστικές ή ντετερμινιστικές αντιλήψεις περί γνώσης που θα στερούσαν από το υποκειμενικό πεδίο την δημιουργική δυναμική του. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται σε ένα αναντικατάστατο θεωρητικό στήριγμα σε οποιαδήποτε προσπάθεια εξισορροπημένου και ασφαλούς συνυπολογισμού της ενσώματης διάστασης της υποκειμενικότητας στην θεωρία και τις πρακτικές που αναφέρονται στην γνώση.

4. Body, Logos and Knowledge in the Perspective of Lacanian Psychoanalysis

Tonia Pantelaiou

Primary School Education's Consultant

The paper aims at the introduction of Lacanian elaboration of the subject as a rich and coherent framework for the apprehension of the body as a crucial parameter of subjectivity and the subjective acquisition and practice of knowledge.

Introducing the three realms (the real, the imaginary and the symbolic) on which the Lacanian construction of the subject is based, we will try to clarify the way in which the factors participating in the formation of the subject, stemming from absolutely heterogeneous dynamics, they finally manage to synthesize themselves in a continuous dialectic, avoiding the final predominance of any of them.

Projecting this dialectic on the level of subjective epistemology, through an analysis of the two French words which Lacan uses for "knowledge" (*savoir, connaissance*), we will try to show that the kind of knowledge on which psychoanalysis aims, focusing on the experiential rather than the imaginary, and accepting the *real* of subjective experience as the level on which the connection between truth and knowledge is reflected, highlights the somatic level of subjectivity as a stable and reliable axis for the assessment and animation of the adventure of learning and knowing.

The shifting of emphasis from *connaissance* to *savoir*, which actually means the shifting from the field of *alienation inside the other* to the field of *subjective creativity and enjoyment (jouissance)*, creates a framework for the conception of knowledge in which the body (σώμα) emerges as a functioning and crucial factor, although deprived from elements of independence and dominance against the other dynamics participating in the formation of subjectivity: Biology, emerging on the level of *drive*, and the social, emerging on the level of the *desire off(for) the other*, contrast each other and synthesize themselves on the level of *logos*, co forming so the potential of a creativity aiming the infinity.

In conclusion: Lacanian elaboration of subjectivity provides a valuable theoretical framework for a balanced inclusion of the embodied dimension into our conceptualization of subjectivity and knowledge. In a single movement it eliminates all dualisms inherited from classic epistemology, based on the omnipotence of consciousness and the mind, without the danger of slipping into neither relativist conceptions that "all knowledge fits equally", nor empiricist or deterministic directions depriving the subject from its creative powers. This way it supports a crucial shifting of the qualitative orientation of cognitive practices towards the axis of experiential knowledge.

5. Καρτεσιανή και Σπινοζική Προσέγγιση της Σχέσης Σώματος και Ψυχής

Μανώλης Λαφέρμος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι Descartes και Spinoza αποτελούν εκφραστές δύο από τις σημαντικότερες προσεγγίσεις του ερωτήματος σχετικά με τη σχέση σώματος και ψυχής στην ιστορία της Νεωτερικής Φιλοσοφίας. Ο Descartes έθεσε στην κλασική του μορφή το ψυχοφυσιολογικό πρόβλημα, υιοθετώντας μια προσέγγιση του δημιουργεί χάσμα μεταξύ του σώματος – μηχανής και του ελεύθερου, πνευματικού, άυλου νου. Αντιθέτως, ο Spinoza υιοθέτησε την αντίληψη ότι σώμα και πνεύμα αποτελούν το δίπτυχο του ανθρώπου ως ψυχοσωματικής ενότητας. Οι αντιλήψεις των Descartes και Spinoza συνεχίζουν να πυροδοτούν έντονες συζητήσεις στην επιστημονική κοινότητα και αποτελούν πηγή έμπνευσης για τις νέες γενιές επιστημόνων και φιλοσόφων.

5. Cartesian and Spinozistic Approaches to the Mind-Body Problem

Manolis Dafermos

Department of Psychology, University of Crete

Descartes and Spinoza represent two major approaches to the question about the relationship between body and soul in the history of modern philosophy. Descartes was first to formulate mind body problem in its classic form, by adopting an approach creates a gap between body as a machine and free, spiritual, immaterial mind. In contrast, Spinoza took the view that body and mind are two aspects of man as a psychosomatic unity. Descartes' and Spinoza's views continue to spark heated debate in the scientific community and inspire new generation of scientists and philosophers.

6. Ενσώματη Κατηγοριοποίηση στην Ποιοτική Έρευνα: Επιστημολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα

Εύα Φραγκιαδάκη

Συμβουλευτική Ψυχολόγος

Η εξάλειψη του σώματος του ερευνητή από τις συμβατικές ερευνητικές εκθέσεις στην ποιοτική έρευνα επισκιάζει την πολυπλοκότητα της παραγωγής γνώσης. Ως αποτέλεσμα, οι ποιοτικοί ερευνητές συχνά καταλήγουν σε αποτελέσματα με «στεγνές» περιγραφικές κατηγοριοποιήσεις των δεδομένων. Ενσωματώνοντας λεπτομέρειες και εμπειρίες του σώματος, αισθήσεις και συνδέσεις μεταξύ του σώματος και των διάφορων σταδίων της έρευνας στις ποιοτικές μελέτες, μπορούμε να ενισχύσουμε την ποιότητα στην παραγωγή αποτελεσμάτων, όπως στο στάδιο

της κατηγοριοποίησης. Στην εισήγηση αυτή θα δοθεί έμφαση στα επιστημολογικά και οντολογικά ζητήματα με βάση τον υπαρξισμό και τη φαινομενολογία, όσον αφορά τη σχέση της ενσώματης εμπειρίας και της γλώσσας. Κατόπιν θα δοθεί έμφαση στη μέθοδο κατηγοριοποίησης, όπου ο ερευνητής μπορεί να προσεγγίσει τα δεδομένα ενσωματώνοντας την ενσυναίσθηση, τις σωματικές αισθήσεις, τα γνωστικά σχήματα και τις εικόνες που αυτά προκαλούν. Η υποκειμενικότητα του ερευνητή μπορεί να χρησιμοποιηθεί επικοινωνιακά μέσα στον ερμηνευτικό κύκλο της ποιοτικής έρευνας. Αυτό επιτυγχάνεται όταν ο ερευνητής «νιώθει» το νόημα των αφηγήσεων στο σώμα του. Τότε το αποτέλεσμα απομακρύνεται από μια απλή λίστα περιγραφικών κατηγοριών και προσεγγίζει την «καρδιά» του φαινομένου υπό μελέτη.

6. Embodied Categorisation in Qualitative Research: Epistemological and Methodological Considerations

Eva Fragiadaki

Counseling Psychologist

The absence of the researcher's body in traditional qualitative research accounts overshadows the complexity of knowledge. As a result, qualitative researchers end up with results of purely descriptive categories. Incorporating details and experiences deriving from the body, as the senses and the connections between the body and the qualitative research stages, we can enhance the quality of the results we produce. In this discussion, focus is placed on epistemological issues based on existentialism and phenomenology, and the relationship between the embodied experience and language in particular. Emphasis is placed on the categorising method where the researcher may approach the data incorporating empathy, body senses, cognitive schemata and the images data provoke in him. Researcher's subjectivity may be utilised productively within the hermeneutic cycle of qualitative research. This is accomplished when the researcher senses the meaning of the accounts in their body. In this case, the results move away from the simplified list of descriptive categories and approach the "heart" of the phenomenon under study.

7. Το Ανθρώπινο Σώμα ως Τόπος της Έκφρασης του Κόσμου στον Merleau-Ponty και το Ερώτημα της Υποκειμενικότητας

Αλέξανδρος Θεοδωρίδης

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Επιχειρώντας ο Merleau-Ponty να υπερβεί την ιδεολογία του άσαρκου και ηγεμονικού cogito, στρέφεται στον κόσμο-της-ζωής· σε εκείνο, δηλαδή, το επίπεδο της προ-εννοιολογικής, προ-κατηγορικής, προ-αναστοχαστικής εμπειρίας μας του κόσμου. Κεντρική θέση στην προσπάθειά του θα αποδώσει στο σώμα, λογίζοντάς το ως ποτέ πλήρως συγκροτημένο, ως τόπο της πρωταρχικής πράξεως, ως τόπο της έκφρασης του κόσμου. Με την κίνησή του αυτή θα καταφέρει να δείξει ότι η πρωταρχική πράξη, που δεν μπορεί ποτέ να είναι πλήρης ή απόλυτη, μπορεί να λαμβάνει χώρα μόνο μέσα σε έναν κόσμο που υπάρχει ως ανοιχτή ολότητα.

Ακριβώς με βάση τον στοχασμό πάνω στην έκφραση και στη γλώσσα, ως κατεξοχόν έκφραση, ο Merleau-Ponty θα αντιμετωπίσει την φάτιν όχι πια στη διάσταση της έννοιας ή της ουσίας αλλά ως πράξη, ως αυτό που κάνει να υπάρχει το ανύπαρκτο θεμέλιο της κοινωνίας, ως παροντοποιούσα, δηλαδή, τις κεντρικές σημασίες που συνέχουν τον κόσμο της κουλτούρας. Η φάτις, θα μας δείξει επίσης ο Merleau-Ponty ότι διαθέτει ως πράξη μια ποιητική-φантаστική διάσταση ικανή να δημιουργεί πάντα νέες σημασίες, νέες μήτρες σημασιών εφεξής διαθέσιμες, που κάνουν ορατό το άορατο του κόσμου.

Το υποκείμενο αυτής της πράξεως, επιχειρώντας να συντονιστεί με το ιδιαίτερο νόημα κάθε πράγματος, μπορεί να μορφοποιείται και ως σκέψη που εναντιώνεται σε κάθε προσπάθεια εγκλεισμού και αναγνωρίζει τη βλέψη της αλήθειας ως απόπειρα διεύρυνσης του λογικο-οντολογικού ορίζοντα, ως έκφραση της επιθυμίας αναστάτωσης της εκάστοτε παγιωμένης φάτεως, προκειμένου ο κόσμος να μιλήσει και αλλιώς.

Θεωρούμε ότι η μερλωποντιανή αυτή θεματοποίηση της αναστοχαστικής υποκειμενικότητας θα πρέπει να τοποθετηθεί στο κέντρο μιας φιλοσοφίας της παιδείας που αγωνιά να δείξει κατά τρόπο κριτικό και διαγυασμένο ότι η υποκειμενικότητα δεν μπορεί να είναι μια ψευτολογική και κοινωνικά προσαρμοσμένη μηχανή, αλλά είναι αυτή που μπορεί να φθάσει σε μια πραγματική ελευθερία, με την έννοια ότι μπορεί να διαλέξει ανάμεσα στα νοήματα που προσφέρονται ως οδηγοί για την πράξη της.

7. The Lived Body as Place of Expression of the World in Merleau-Ponty and the Question of Subjectivity

Alexandros Theodoridis

Department of Education Sciences in Preschool Age, Democritus University of Thrace

While trying to transcend the ideology of fleshless and sovereign cogito, Merleau-Ponty turns to the lived experience; that is, to that particular level of pre-conceptual, pre-categorical, pre-reflective experience of the world. He will attribute a central position to the body, considering it as never fully structured, as a place of the primal act, as a place of the expression of the world. With this gesture, he will be able to show that the primal act, which can never be complete and absolute, can take place only in a world where it exists as an open wholeness.

Exactly on the basis of the reflection upon expression and language, as the expression par excellence, Merleau-Ponty will confront langue not in the dimension of concept or essence, but as action, as that which gives substance

to the inexistent keystone of society, scilicet, making present the fundamental values that compose the world of culture. Merleau-Ponty will also depict that language has as act a poetic-imaginary dimension able to create always new meanings, new matrixes of meaning henceforth available, that make visible the invisible of the world.

The subject of this action, trying to coordinate with the special meaning of every object, can also be formed as a thought that reacts to every attempt of confinement and acknowledges the pretension of truth as an expansion trial of the logical-ontological horizon, as an expression of the desired disorder of the from time to time established language, so that the world could speak in a different way.

We consider that this merleau-pontian subject-matter of reflective subjectivity should be placed at the center of a philosophy of education that strives to show in an elucidative and critical manner that subjectivity cannot be a pseudo-logical and socially adjusted machine, but quite on the contrary it is the one that can reach the real freedom, in the sense that it can choose between the meanings that are offered as guides for its act.

**ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION II):
ΣΩΜΑ, ΠΑΙΔΙ, ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ REALITY SHOWS
(BODY, CHILD, NEW TECHNOLOGIES OF COMMUNICATION AND
INFORMATION AND REALITY SHOWS)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ (MICHAEL KALOYIANNAKIS)**

8. Το Δυνητικό Σώμα ως Παρουσίαση της Ταυτότητας του Διαδικτυακού Χρήστη

Μπαρμπάτη Στυλιανή

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η προσπάθεια της παρούσας ανακοίνωσης εστιάζεται στη σύνδεση της ταυτότητας και του σώματος, όπως παρουσιάζεται στις νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας και συγκεκριμένα στο περιβάλλον του κυβερνοχώρου. Η επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους παρουσιάζει αλλαγές και η εισχώρηση νέων μορφών τεχνολογίας επηρεάζει τους τρόπους συναναστροφής και δημιουργίας σχέσεων μεταξύ τους.

Σκοπός της συγκεκριμένης ανακοίνωσης είναι να αναδείξει αν ο κυβερνοχώρος προάγει το άτομο σε μια ευμετάβλητη ταυτότητα συμμετέχοντας σε μια διαδικασία μετασχηματισμού της, καθώς και με τι υλικά μέσα μπορεί αυτό να πραγματοποιηθεί. Είναι σαφές βέβαια ότι ο κυβερνοχώρος δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να χρησιμοποιήσει ποικίλα τεχνικά μέσα για να δηλώσει την παρουσία του μέσα σε αυτόν (π.χ. κείμενο, φωτογραφία, εξοπλισμός εικονικής πραγματικότητας κ.ά.). Η ανάλυση όλων αυτών των μέσων είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και δεν είναι τους στόχους της παρούσας ανακοίνωσης. Στην ανακοίνωση αυτή η προσοχή εστιάζεται σε μια συγκεκριμένη οπτική όπου προσεγγίζεται η παράμετρος της διαδικασίας διαμόρφωσης του εαυτού στον κυβερνοχώρο μέσα από τη δυνατότητα δημιουργίας ενός avatar, μιας εικονικής ταυτότητας, στην οποία το σώμα κατέχει σημαντική θέση.

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση και συμπληρωματικά θα γίνει αναφορά σε τρεις ιστοσελίδες (3dworld: <http://www.zoo.gr/3dworld>, Second Life: <http://secondlife.com/?lang=en-US>, Gravatar: <http://en.gravatar.com/>), οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα δημιουργίας ενός προσωπικού avatar. Συγκεκριμένα, στην ανακοίνωση παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά στα οποία βασίζονται τέτοιες τεχνικές εφαρμογές, ώστε να δημιουργήσει ο χρήστης την ταυτότητα με την οποία επιλέγει να εμφανίζεται στον κυβερνοχώρο η οποία γίνεται αντλήσιμη ως προέκταση του εαυτού του.

Τα αποτελέσματα μέσα από τις θεωρίες ενισχύουν τα ευρήματα της σύντομης αυτής ερευνητικής έκθεσης ότι το σώμα έχει μεγάλη βαρύτητα και στο δυνητικό κόσμο. Οι δυνατότητες που προσφέρονται για να επιλέξει ένα άτομο τον τρόπο με τον οποίο θα παρουσιάζει τον εαυτό του στο περιβάλλον του κυβερνοχώρου καταδεικνύουν ότι το σώμα εκλαμβάνεται ως ένα μέσο διαμόρφωσης μιας ή και πολλών ταυτοτήτων.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα μελέτη είναι ότι η online κουλτούρα και τα τεχνικά μέσα του κυβερνοχώρου επιτρέπουν στον άνθρωπο να επιλέξει πολλαπλούς ρόλους, να αναδείξει τα στοιχεία της ταυτότητάς του που εκείνος επιθυμεί και να παρουσιάσει τον εαυτό του με τη μορφή του σώματος που εκείνος θεωρεί ότι τον ικανοποιεί. Βλέπουμε ότι ένα ασώματο μέσο, όπως θεωρείται ο κυβερνοχώρος, δίνει μεγάλη σημασία στη δημιουργία ενός σώματος, εικονικού, το οποίο μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το σώμα ενσωματώνει τις ανάγκες αυτών που τις δημιουργούν και τις επιθυμούν, καθώς και τις ανάγκες της κοινωνίας στην οποία αναφέρονται.

8. The Virtual Body as a Presentation of Internet User's Identity

Styliani Barmpati

Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences

The effort of this study focuses on the connection between the identity and the body, as shown in the new Information and Communication Technologies, namely the environment of cyberspace. Communication between people displays changes and the penetration of new technologies in everyday life affect the ways in which people interact and create relationships.

Based on the above, the purpose of this study is to demonstrate whether cyberspace promotes individual in a volatile identity by participating in a process of transforming it, and with what materialities this can take place. It is certainly clear that cyberspace allows the user to use various technical means to indicate his/her presence within it

(e.g. text, photography, virtual reality equipment, etc.). The extensive analysis of all these means is highly complicated and far away from the purposes of this study. It therefore appears necessary to focus on a certain view and approach the parameter of self's configuration in cyberspace through the possibility of creating an avatar, a virtual identity, in which the body holds an important position.

The method we are depending on, is the literature review in addition with a descriptive analysis of 3 websites (3dworld: <http://www.zoo.gr/3dworld>, Second Life: <http://secondlife.com/?lang=en-US>, Gravatar: <http://en.gravatar.com/>), which gives the opportunity to create a personal avatar. Specifically, we will present the main features that are used by these technical applications, in order to create an identity with which the user chooses to appear in cyberspace and it is perceived as an extension of himself/herself.

The results through the theories' analysis reinforce the findings of this brief research report that the body has great significance and potential in the virtual world. The variety of options that someone has in the environment of cyberspace for presenting himself/herself through the avatars, indicate that the body is perceived as an instrument of forming one or multiple identities.

The findings of this study is that online culture and technical tools of cyberspace allow people to choose multiple roles, highlight the identity's characteristic which they wish and present themselves in the form of the body that he/she considers that satisfies them. We see, that a disembodied medium, as cyberspace is considered, gives great importance in creating a virtual body image, which leads us to conclude that the body incorporates the needs of those who create and desires them, as well as the needs of the society to which they referring to.

9. Μελετώντας Νέους Τρόπους Συνύπαρξης και Διάδρασης: Το Σώμα μέσα από την Υλοποίηση στα Κοινωνικά Δίκτυα του Υβριδικού Μαθήματος «Διδακτική Φυσικών Επιστημών στην Προσχολική Εκπαίδευση»

Μιχαήλ Καλογιαννάκης

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το σώμα, σύμφωνα με μία από τις νεώτερες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, Shilling (1993) και Turner (1995), ως μη ολοκληρωμένο βιολογικό-κοινωνικό φαινόμενο αποκτά την τελική μορφή του μέσω της συμμετοχής του στην κοινωνία. Ουσιαστικά η κοινωνία μορφοποιεί το σώμα σύμφωνα με τον κυρίαρχο τρόπο συγκρότησης των κοινωνικών σχέσεων. Στις μέρες μας, έναν από τους κυρίαρχους αυτούς τρόπους συγκροτούν τα κοινωνικά δίκτυα στον παγκόσμιο ιστό.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας μελετάμε την παρουσία/απουσία του σώματος στις νέες μορφές διάδρασης του web 2.0 με τη δημιουργία των κοινωνικών δικτύων. Η έρευνα πραγματοποιείται μέσω της υλοποίησης του μαθήματος «Διδακτική των Φυσικών Επιστημών στην Προσχολική Εκπαίδευση» το οποίο προσφέρεται σε υβριδική μορφή τόσο με τον παραδοσιακό τρόπο στην αίθουσα διδασκαλίας όσο και εξ αποστάσεως με το σύστημα διαχείρισης μάθησης (Learning Management System, LMS) e-class της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Παράλληλα, το μάθημα αναπτύσσεται και στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης Facebook και Twitter παρέχοντας ευκαιρίες για επικοινωνία και εικονική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας. Ο Prensky (2001), αναφερόμενος στις δραματικές αλλαγές για τον τρόπο που ζουν και μαθαίνουν οι σημερινοί φοιτητές, προτείνει τον όρο «ψηφιακοί αυτόχθονες» (“digital natives”) για τα παιδιά που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν παράλληλα με την ανάπτυξη του ψηφιακού κόσμου. Στις μέρες μας, οι «ψηφιακοί αυτόχθονες» διδάσκονται κυρίως από «ψηφιακούς μετανάστες» (“digital immigrants”) και οι δεύτεροι καλούνται να προσαρμοστούν στη γενιά του web 2.0 και να αναπροσαρμόσουν τα μαθήματά τους ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτής της νέας γενιάς. Ουσιαστικά, η ανάγκη συμβιβασμού και επικοινωνίας μεταξύ επίσημης και ανεπίσημης μάθησης, εντείνει την πολυπλοκότητα αυτής της χρήσης και η κατανόηση του ρόλου του σώματος στις σύγχρονες δικτυακές κοινωνίες είναι καθοριστική. Χρησιμοποιώντας ως βασικό μεθοδολογικό εργαλείο ημικατευθυνόμενες συνεντεύξεις με φοιτητές που παρακολούθησαν το συγκεκριμένο μάθημα προκύπτει ότι Facebook και e-class κρατούν σε εγρήγορση το κοινό του μαθήματος. Με τα παραπάνω εργαλεία παρέχεται η δυνατότητα να γνωρίσουν και να συνεργαστούν με νέα άτομα με τα οποία μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα ενώ διευκολύνεται η πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες. Αντίθετα, δεν φαίνονται να ενδιαφέρονται ενεργά για τη συγκρότηση ομάδων μελέτης καθώς και για αλληλοβοήθεια και υποστήριξη αν και δεν είναι αρνητικοί για όλα τα παραπάνω στο άμεσο μέλλον. Η απόσταση που συχνά χαρακτηρίζει τους συμμετέχοντες σε μια παραδοσιακή τάξη φαίνεται να μειώνεται με τη διαδραστική απόσταση και να οδηγεί την εκπαιδευτική διαδικασία στην ανάπτυξη διαφόρων δεξιοτήτων μέσω διασκέδασης (“Eduainment”) απελευθερώνοντας το σώμα από τις δεσμεύσεις μιας παραδοσιακής τάξης.

9. Studying New Ways of Coexistence and Interaction: The Body Through the Realization in the Social Networks of the Hybrid Course “Science Education in Early Childhood”

Michail Kalogiannakis

Department of Preschool Education, University of Crete

The body, according to one of the newer sociological approaches, Shilling (1993) and Turner (1995), as non-organic integrated social phenomenon acquires its final form through its participation in society. Essentially society formats the body according to the predominant way of setting up social relations. Nowadays, one of these leading ways establish these social networks on the web.

In this research we study the presence/absence of the body in the new forms of interaction of web 2.0 by creating social networks. The research is conducted through the implementation of the course “Science Education in Early Childhood Education” which is offered in a hybrid form with both the traditional way in the class and at distance with the learning management system (Learning Management System, LMS) called e-class of the School of Education of the University of Crete. Furthermore, the course is developed in the social networks Facebook and Twitter by providing opportunities for virtual communication and interaction between members of the educational community. Prensky (2001) referring to the dramatic changes in the way they live and learn today’s students, he suggests the term “digital natives” for children who were born and grew up alongside the development of the digital world. Nowadays, the “digital natives” are mainly taught by “digital immigrants” whom are required to adapt to the generation of web 2.0 and to adapt their courses to meet the needs of this new generation. Essentially, the need for compromise and communication between formal and informal learning, increases the complexity of such use and understanding of the role of the body in modern network societies is crucial. Using as a key methodological tool focused interviews with students who attend the specific course; it occurs that Facebook and e-class keep alert the public of this course. With these tools it is possible to know and work with new people who share common interests and facilitate access to various information. Instead, they do not seem to be actively interested in setting up study groups and self-help and support without being negative about all this in the near future. The distance that often characterizes the participants in a traditional classroom seems to decline with the distance and interactive educational process leading to the development of various skills through fun (“Edutainment”) by releasing the body from the commitments of a traditional classroom.

10. Πειθάρχηση και Φαντασμαγορικό Κεφάλαιο: Τα Παιδιά στα Reality Shows

Αθανάσιος Βέρδης

Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εργασία μελετάει τους όρους της πειθάρχησης των παιδιών στους μηχανισμούς εκπομπών αναπαράστασης της πραγματικότητας. Οι εκπομπές αυτές είναι γνωστές και ως “reality shows”. Υποστηρίζεται ότι μέσω της εσωτερίκευσης των μηχανισμών αυτών επιτυγχάνεται η παραγωγή ενός φαντασμαγορικού κεφαλαίου, το οποίο συνδέεται με το σύνολο των συνειδητών αναπαραστάσεων του εαυτού στη δημόσια σφαίρα. Στην τηλεόραση αλλά και στα Υπερμέσα, τα παιδιά πειθαρχούν στην γραμματική τηλεοπτικών format. Η αφήγηση αφορά σε ένα «ατζίδι» προς την αυτογνωσία και γίνεται άλλοτε μέσω της μαγειρικής, άλλοτε μέσω της σοβαρής μουσικής, άλλοτε μέσω του stardom, άλλοτε μέσω της περιπέτειας και άλλοτε μέσω της διαπαιδαγώγησης. Τα σώματα των παιδιών εσωτερικεύουν «κανόνες» και «μηχανισμούς»: γκονγκ απόρριψης, στοίχιση σαν σε αναφορά στρατοπέδου, τοποθέτηση του εαυτού στον χώρο, μικρές συνεντεύξεις, ψηφοφορίες, «δημιουργικό» μοντάζ, σεξιστικά σχόλια, νταντάδες, επαγγελματική σελίδα στο FaceBook, θλώση των ορίων μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας. Τα παιδιά εργάζονται χωρίς πληρωμή σε εκπομπές που δεν βλέπουν οι συνομήλικοί τους· ζουν με τις κάμερες και τα τεχνικά μέσα στο ίδιο τους το σπίτι. Το «πανοπτικό» είναι «συνοπτικό»: οι πολλοί παρακολουθούν τους λίγους. Οι λίγοι, όμως, είναι ανήλικοι και υπό την εξουσία γονιών. Μια χούφτα διεθνών εταιρειών ελέγχει τους κανόνες παραγωγής φαντασμαγορικού κεφαλαίου στις τοπικές εταιρείες. Το νομικό καθεστώς σε τοπικό επίπεδο αφήνει την ευθύνη στους ενήλικους, οι οποίοι πρώτοι ενστερνίζονται τους κανόνες. Στο πλαίσιο αυτό μελετάται η νομολογία, τα βίντεο και η δημοσιογραφία της φαντασμαγορίας.

10. Discipline and Phantasmagoric Capital: Children in Reality Shows

Athanasios Verdis

Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, National and Kapodistrian University of Athens

This paper studies the embodiments of the mechanisms through which reality shows generate phantasmagoric capital. It is argued that at times when information and knowledge are easily available, the representation of self in television and the Hypermedia is the new commodity. Children internalize the narratives of the reality television formats. These narratives describe a personal journey of self-improvement through cooking, classical music, stardom, adventure, and even homework. Children embody the “rules” of each narrative: rejection gongs, lining up like soldiers in a military camp, short interviews before and after the show, voting behaviour, “creative” editing, sexist comments, mannerisms, blurring the limits in the representation of the self, dramatic moments. Having the “panopticon” metaphor in mind it is examined how a handful of companies control the specific rules in reality “super formats”. The economic and cultural gains from this activity are enormous. Legislation leaves the responsibility to parents who are usually the first to have accepted the power mechanisms of reality television. Legal text, YouTube videos, and celebrity journalism are studied with relation to children’s participation in the phantasmagoria of reality shows.

**ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION III):
ΥΛΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΝΟΥ
(MATERIAL DIMENSIONS OF THE HUMAN MIND)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΕΚΚΕΚΑΚΗΣ (PANTELEIMON EKKEKAKIS)**

11. Περί Ανθρώπου Λόγος Νευρο-Ψυχολογικός

Θανάσης Καράβατος

Ομότιμος Καθηγητής Ψυχιατρικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο Πολιτισμός θεμελιώθηκε πάνω στη διαφορά του με τη Φύση. Ο άνθρωπος ξέφυγε από τη μονοκρατορία των εξαρτημένων αντανακλαστικών του μέσω της δυνατότητας όχι απλά να σημάνει αλλά να συμβολίσει –να αναπαραστήσει– τα πράγματα με λέξεις. Η λέξη λειτουργεί στη θέση του πράγματος, καλύπτει την απουσία αλλά όχι την αμεσότητα. Με τη γλώσσα κάτι κερδίζεις, κάτι χάνεις. Η ίδια η πορεία του ανθρώπου προς την «ελευθερία» της πολιτισμικής του ανέλιξης προέκυψε αναλλώμασι της βιολογικής του ασφάλειας. Διπλή η εξελικτική πορεία του ανθρώπου: οργανική-βιολογική και συνάμα κοινωνικο-πολιτισμική.

Πανάρχαιο το πρόβλημα: Σώμα και ψυχή, ύλη και πνεύμα, εγκέφαλος και ψυχικές λειτουργίες, μονισμός ή δυϊσμός; Σήμερα, ο θετικισμός προσφέρει, αναμφίβολα, υπηρεσίες στη βασική επιστημονική έρευνα. Εξακολουθεί όμως να εστιάζει την προσοχή του μόνο στο όργανο, όχι στην *οργάνωση*, δηλαδή στην εξ αυτής απόρροια ενός άλλου επιστημονικού επιπέδου –στη περίπτωση μας του ψυχολογικού– όπου η βιολογική γλώσσα είναι ανεπαρκής για να το διερευνήσει. Το νέο αυτό επίπεδο χρειάζεται άλλη, ψυχολογική, γλώσσα. Ένας πρώτος περί ανθρώπου λόγος δεν μπορεί παρά να είναι νευρο-ψυχολογικός, δηλαδή με επίγνωση της υλικότητας του ανθρώπινου ψυχισμού, ο οποίος διαμορφώνεται μέσα σε ένα κοινωνικο-πολιτισμικό περιβάλλον που του προσθέτει μορφή και οργάνωση. *Ο ψυχισμός του ανθρώπου δεν μπορεί να είναι ούτε αν-εγκέφαλος, ούτε ά-ψυχος, ούτε α-κοινωνήτος.*

11. The Human Being and Neuro-Psychologic Discourse

Thanassis Karavatos

Professor Emeritus of Psychiatry, Aristotle University of Thessaloniki

Human civilization was founded on its difference towards Nature. The human species was able to escape from the monocracy of the conditioned responses - through its ability not only to *signify* but also to *symbolise* - ie. to represent - objects by using words. The word is used instead of the object, covering thus the absence of it but not the directness: with language something is lost and something is gained. Even the path of mankind towards the “freedom” of its cultural evolution developed at the expense of its biological safety. Therefore, the evolutionary process of mankind is double-sided, biological-organic and at the same time societal-cultural.

The question remains eternal: body and soul, mind and matter, brain and psychic functions, and finally, monism or dualism? Nowadays, positivism lends itself to basic research, but still focuses only on the *organ*, and not on the *organisation*, that is, the byproduct of this other level - in our case, the psychological - where biological terminology is insufficient in order to investigate it. This new level requires a new, psychological, language. A fundamental discourse of man cannot be but *neuro-psychologic*, that is, acknowledging the material dimension of the human psyche, which is carved in a sociocultural environment that furthermore adds form and structure. *The human psychism cannot be either brain-less, psyche-less, or socio-less.*

**ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION IV):
ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΟ-ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΣΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
(NATURAL AND ARTIFICIAL-MECHANICAL BODY IN THE PROCESS OF
CIVILIZATION)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΕΡΔΗΣ (ATHANASIOS VERDIS)**

12. Το Υποβοηθούμενο Αναπαραγωγικό Σώμα

Ειρήνη Σηφάκη

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Βασιλική Πετούση

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γεωργία Κολέτου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πολλές σύγχρονες μελέτες στο χώρο της κοινωνιολογίας του σώματος και της βιοηθικής (Sharpe, 2000· Ettore, 2007· Gupta & Richters, 2008) υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή της βιοϊατρικής τεχνολογίας και ιδιαίτερα της απεικονιστικής και μικρο-επεμβατικής έχει επιφέρει σημαντικές μεταβολές στον τρόπο που κατανοούμε και αντιλαμβανόμαστε το σώμα, αναδεικνύοντας παράλληλα μια σειρά από ηθικά ερωτήματα και προβληματισμούς.

Η σημασία αυτών των μεταβολών και των προβληματισμών γίνεται καλύτερα κατανοητή λαμβάνοντας υπόψη ότι στο δυτικό πολιτισμό η εικόνα και το οπτικό κυριαρχούν, ανάγοντας την όραση στη σημαντικότερη και πλέον αξιόπιστη αίσθησή μας (Keller & Grontkowski, 1983). Έτσι, η πληροφορία που λαμβάνουμε μέσω της όρασης καθίσταται ως η πλέον αξιόπιστη, η αληθινή πληροφορία ενώ οι πληροφορίες που λαμβάνουμε από τις άλλες

αισθήσεις μας αμφισβητούνται και υποβαθμίζονται. Οι εικόνες κατά συνέπεια, ηγεμονικά κατασκευάζουν και ενισχύουν κοινωνικούς μύθους που αφορούν το ανθρώπινο σώμα και οι οποίοι οδηγούν με τη σειρά τους σε συγκεκριμένη κατανόηση και πρόσληψη του εαυτού και της κοινωνικής δράσης.

Στο μακρο-επίπεδο, η εξέλιξη της βιοϊατρικής τεχνολογίας και ιδιαίτερα της απεικονιστικής και μικρο-επεμβατικής ενισχύει τον καρτεσιανό δυισμό ο οποίος αντιλαμβάνεται το σώμα ως μηχανή που απαρτίζεται από διάφορα κομμάτια-εξαρτήματα. Αυτό που αλλάζει στη σύγχρονη εποχή είναι η δυνατότητα παρατήρησης του σώματος ή μάλλον των μερών του σε μικρο-κλίμακες και η δυνατότητα αντικατάστασης ή επέμβασης σε «ελαττωματικά» μέρη του ενισχύοντας περαιτέρω την αντικειμενοποίηση και την εμπορευματοποίησή του. Υπό το διεισδυτικό βιοϊατρικό βλέμμα της απεικόνισης και της επέμβασης (ακτινογραφίες, υπέρηχοι, ιατρικά όργανα και εργαλεία, βιοχημικές αναλύσεις, μικρο-χειρουργικές επεμβάσεις) το ανθρώπινο σώμα κατακερματίζεται σε ασύνδετα μεταξύ τους μέρη, υποβιβάζεται σε μικροσκοπική κλίμακα και απόλλεται το ενσώματο της ύπαρξης.

«Προνομακός» τόπος παρατήρησης του βιοϊατρικού βλέμματος και των τεχνολογιών του, το γυναικείο (και ανδρικό) σώμα της αναπαραγωγής (κυρίως της υποβοηθούμενης) υποβάλλεται σε εξονυχιστικές εξετάσεις και οι απόκρυφες, εσώτερες λειτουργίες του οπτικοποιούνται, υπολογίζονται, αξιολογούνται, ελέγχονται και ενίοτε καθοδηγούνται (Lee & Jackson, 2002, στο Ettore, 2007). Στην αναπαραγωγική ιατρική και στην αναπαραστάσή της, οι εικόνες που αφορούν και τεκμηριώνουν οπτικά την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή (εσωτερικά γεννητικά όργανα σε σχηματική παράσταση, όργανα όπως σάλπιγγες, ωθήκες, μήτρα σε πανοραμική λαμπαρσκοπική εικόνα, εικόνες μικρογονιμοποίησης του ωαρίου, σπερματοζώαρια, κύτταρα κτλ.) εξαφανίζουν το γυναικείο σώμα, το καθιστούν άορατο, ενώ μόνο μέρη του, ασύνδετα μεταξύ τους, αποκομμένα από το όλον, οπτικοποιούνται και αποτελούν αντικείμενο ιατρικού/επιστημονικού ενδιαφέροντος (Gupta & Richters, 2008).

Στην παρούσα εργασία, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται κυρίως στο ζήτημα του κατακερματισμού του ανθρώπινου σώματος και στη δημοσιοποίηση εσώτερων και απόκρυφων μερών και λειτουργιών του και στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό, παρουσιάζεται και εντέλει κατασκευάζεται το (γυναικείο και ανδρικό) υποβοηθούμενο σώμα σε σχέση με τη βιοϊατρική τεχνολογία αλλά και πώς νοηματοδοτούνται έννοιες όπως: υγεία, ασθένεια, γονιμότητα, μητρότητα, πατρότητα, οικογένεια.

Υπό το πρίσμα αυτό θα αναλυθούν εικόνες που προέρχονται από διαφημιστικά φυλλάδια και ιστοσελίδες κέντρων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στην Ελλάδα και υποστηρίζουν οπτικά τον «εκλαϊκευμένο» ιατρικό λόγο σχετικά με την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή. Κατ' επέκταση η εικόνα γίνεται ή μπορεί να γίνει εργαλείο δημιουργίας ενός νέου μύθου που ενισχύεται μέσω των επεμβάσεων στο υποβοηθούμενο σώμα, με άμεσες συνέπειες στη γυναίκα και στον τρόπο που αντιλαμβάνεται το σώμα της αλλά και την εμπειρία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας αλλά και περαιτέρω για τη γνώση μας ως προς το τι είναι φυσικό και τι κατασκευασμένο, ζητήματα τα οποία θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε στην ανάλυσή μας.

12. The Assisted Reproductive Body

Eirini Sifaki

Hellenic Open University

Vassiliki Petoussi

Department of Sociology, University of Crete

Georgia Koletou

Post-graduate Student, Department of Philosophical and Social Sciences, University of Crete

Contemporary studies in the sociology of body and in bioethics (Sharpe 2000; Ettore 2007; Gupta & Richters 2008) suggest that the application of biomedical technology and in particular imaging technology and micro-surgery have created significant changes in the way we understand the human body and have generated several ethical questions and dilemmas.

The meaning of these changes and dilemmas is better understood if we consider that image and the visual dominate western culture constructing the vision as the most important and reliable of human senses (Keller & Grontkowski, 1983). Thus, the information we receive through our vision becomes the most reliable, the true information, while information we receive through our other senses are questioned and devalued. Consequently, images hegemonically create and reinforce social myths for the human body which in turn lead to specific understandings and perceptions of the self and social action.

At the macro-level, the developments of biomedical technology and especially imaging technology and micro-surgery reifies the Cartesian dualism of the body as a machine consisted of several parts-components. What changes currently is the ability to observe the body, or better, parts of the body at the micro-level and the ability to replace or intervene into “defective” parts further reinforcing its objectification and commercialization. Under the penetrating biomedical eye of imaging and micro-surgery (X-rays, ultrasound, medical equipment and instruments, biochemical analyses, micro-surgical operations) the human body is fragmented into disconnected parts, is reduced into a micro-scale and the embodied existence is lost.

‘Privileged’ locus of observation for the biomedical eye and its technologies, the female (and the male) body of reproduction (mainly the assisted reproduction) is submitted to thorough examination and its occult, inner functions are visualized, calculated, evaluated, controlled and at times guided (Lee & Jackson, 2002: 115 in Ettore, 2007).

In reproductive medicine and its representation, images which relate to, and visually document assisted reproduction (inner reproductive organs in schematic representation, fallopian tubes and uteri in panoramic laparoscopic view, images of micro-fertilization of ova, spermatozoa, cells etc) conceal the female body, they

make it invisible, while only parts of it, detached from the whole are visualized and become the object of medical/scientific interest (Gupta & Richters, 2008: 240).

In this presentation, we focus on the way the human body is fragmented and its inner parts and functions are publicly revealed. Additionally, we focus on the way the assisted female (and male) body is perceived, represented and finally constructed through biomedical technology. We also focus on the meaning of concepts such as: health, illness, fertility, infertility, motherhood, fatherhood, family.

In this light we will analyze images coming from printed advertising material and sites of assisted reproduction centers in Greece and visually support the “lay” medical speech in relation to assisted reproduction. As such, images are or can become instruments in the creation of a new myth reinforced by interventions in the assisted body with direct consequences for women and the way they perceive their bodies, their experience of pregnancy and motherhood and even further our knowledge as to what is natural and what constructed; issues we will try to address in our analysis.

13. Το Φυσικό Σώμα ως Τεχνητό: Ο Ρόλος της Ολυμπίας στην Όπερα *Τα Παραμύθια του Χόφμαν*

Γεωργία Κονδύλη

Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Η λέξη «ρομπότ», που είναι συνώνυμη της λέξης ανδροειδής, προέρχεται από την σλαβική «robota» που σημαίνει «εργασία». Ο όρος καθιερώθηκε το 1920 από τον Τσέχο θεατρικό συγγραφέα Karel Čapek και το επιστημονικής φαντασίας έργο του, "R.U.R." (Rossum's Universal Robots¹), το οποίο σατιρίζει την εξάρτηση της κοινωνίας από τους μηχανικούς εργάτες, τα ρομπότ, ανδροειδή ή κλώνοι, της τεχνολογικής εξέλιξης, τα οποία τελικά εξοντώνουν τους δημιουργούς τους. Ωστόσο, η αναφορά σε μια μηχανική κατασκευή που παραπέμπει σε ανθρώπινο ον δεν γίνεται για πρώτη φορά. Ο Τάλως, ένα γιγάντιο ανθρωπόμορφο άρμα μάχης που προστάτευε την Κρήτη από τους εισβολείς, είναι ένα από τα πρώτα ρομπότ που αναφέρονται στην ελληνική μυθολογία.

Το 1851, εξήντα εννέα χρόνια πριν τον Čapek, παρουσιάζεται στο Παρίσι το θεατρικό *Les Contes Fantastiques d' Hoffmann*, βασισμένο στους μύθους του Γερμανού ποιητή Hoffmann. Ο Γαλλογερμανός συνθέτης, Jacques Offenbach, που το παρακολούθησε, βρήκε ελκυστική την ιδέα για τη δημιουργία μιας όπερας με βάση τους μύθους του Hoffmann. Έτσι, το 1881 παρουσιάζεται η όπερα, *Les Contes d' Hoffmann (Τα Παραμύθια του Χόφμαν)*. Η όπερα έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς ο λιμπρετίστας, Jules Barbier, αναγγέλλει, πριν από τον Čapek, μια μελλοντική εποχή δημιουργώντας έναν πρωτοποριακό ρόλο: την Ολυμπία, μια μηχανική κούκλα! Μάλιστα ο Barbier, αγγίζει τα όρια της επιστημονικής φαντασίας με το να δημιουργεί ένα ανθρωποειδές το οποίο τραγουδάει και χορεύει. Στο μουσικο-θεατρικό κόσμο της όπερας ο συγκεκριμένος ρόλος αποδίδεται από την εκάστοτε λυρική καλλιτέχνη που καλείται να υποδυθεί έναν απαιτητικό ρόλο, τόσο από πλευράς υποκριτικής, όσο και από πλευράς φωνητικής.

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως στόχο να εστιάσει στο ρόλο της Ολυμπίας και, μέσω οπτικοακουστικού υλικού, να δώσει παραδείγματα από διάφορες ερμηνείες προκειμένου να εξεταστεί πώς μια μηχανική κούκλα αποδίδεται από το ανθρώπινο σώμα στα πλαίσια του μουσικού θεάτρου; Από την έρευνα δε μπορούν να παραβλεφθούν κάποιες υποδείξεις/κατευθύνσεις που «δίνονται» από την παρτιτούρα και το λιμπρέτο, το κείμενο της όπερας, τα οποία είναι αρωγοί για το ανάλογο αποτέλεσμα.

13. The Physical Body as Artificial: Olympia's Character in the Opera *The Tales of Hoffmann*

Georgia Kondyli

Department of Musical Technology and Acoustics, Technological Educational Institute of Crete

The word “robot”, synonymous to the word android, comes from the Slavic «robot» which means “work”. The term was introduced in 1920 by Czech playwright Karel Čapek and his science fiction play “R.U.R.” (Rossum's Universal Robots²) that satirizes the dependence of society on mechanical workers, robots, androids or clones, which finally kill their creators. However, the reference to a mechanical structure that refers to a human being does not exist for the first time. Talos, a giant anthropomorphic battle tank which protected the island of Crete from invaders, is one of the first robots mentioned in Greek mythology.

In 1851, sixty-nine years before the Čapek's play, another play entitled *Les Contes Fantastiques d' Hoffmann* presented in Paris. The play was based on tales of the German poet Hoffmann. The French-German composer, Jacques Offenbach, who attended it, found attractive the idea of creating an opera based on Hoffmann's tales. Thus, in 1881 the opera, *Les Contes d' Hoffmann (The Tales of Hoffmann)* was presented in Paris. The opera has a particular interest because the librettist, Jules Barbier, announced before Čapek, a future time, creating a innovative character: Olympia a mechanical doll! Indeed, Barbier, verges on science fiction by creating a humanoid which sings and dances. In the world of opera, this character attributed to a female lyric artist who called to simulate a demanding role, not only by acting but also by singing.

The research focuses on Olympia's character and, through audiovisual material, will give examples of interpretations in order to examine how a mechanical doll is interpreted by the natural human body in the musical theater? The research could not ignore some suggestions / guidance “given” by the score and the libretto, the text of the opera, which are helpers for a similar effect.

¹ Χρησιμοποιήθηκε ως υπότιτλος στο Τσέχικο κείμενο.

² It was used as a subtitle to the Czech version.

14. Το Σώμα της Σύγχρονης Κούκλας και ο Ρόλος του στη Διαμόρφωση των Επιλογών, Αφηγηματικών Δράσεων και Σωματικών Έξεων Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας και των Δύο Φύλων στο Πλαίσιο Παιγνιδιών Δραστηριοτήτων

Ιουλία Σγουρομάλλη
Νηπιαγωγός

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας που διεξήχθη στο Εργαστήριο Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιοματικής, Ευρετικής και Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής μου εργασίας με επίτηθη καθηγητή τον κ. Μάριο Πουρκό. Βασικός στόχος της έρευνας αυτής ήταν η μελέτη των επιλογών και των αφηγήσεων παιδιών προσχολικής ηλικίας που πραγματοποίησαν στο πλαίσιο παιγνιδιών δραστηριοτήτων με τη χρήση 33 συγκεκριμένων βιομηχανικών κούκλων (αγορίστικων και κοριτσιίστικων) και 3 χειροποίητα κατασκευασμένων κούκλων κουκλοθέατρου που τους παρείχαμε. Το δείγμα της έρευνάς μας ήταν 8 ελληνόπουλα (4 κορίτσια και 4 αγόρια) προσχολικής ηλικίας. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήσαμε στη συγκέντρωση των εμπειρικών μας δεδομένων ήταν η ποιοτική μεθοδολογία. Πιο συγκεκριμένα, κάναμε χρήση της ανάλυσης περιεχομένου βιντεογραφημένων παιγνιδιών δραστηριοτήτων των παιδιών, ιχνογραφημάτων και ημιδομημένων κλινικών συνεντεύξεων. Στην ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσουμε ένα μέρος της έρευνας αυτής που αφορά τις ταυτίσεις των νηπίων με το σώμα της κούκλας μέσα από τους ρόλους και τις δράσεις που αναπτύσσουν στο παιχνίδι τους με αυτές.

Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώνεται ότι μέσα από τα χαρακτηριστικά του σώματος της κούκλας ως κοινωνικο-ιστορικό και πολιτισμικό διαμεσολαβητικό τεχνούργημα τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια του δείγματός μας επεξεργάζονται και διαμορφώνουν στο πλαίσιο του παιχνιδιού τους τις επιλογές, αφηγηματικές δραστηριότητες και σωματικές έξεις που συνδέονται κυρίως με την μελλοντική τους έμφυλη ταυτότητα και ρόλους στην κοινωνία που τυγχάνει να ζουν και να αναπτύσσονται.

14. The Body of the Modern Doll and Its Influence on the Shaping of Choices, Narrative Actions and Bodily Habits in Preschool Children of Both Sexes within the Context of Playful Activities

Ioulia Sgouromalli
Kindergarten Teacher

This paper is a part of a larger research conducted for my M.A. thesis in the Laboratory of Ecological Psychology and Heuristic, Experiential and Dialogic-Communicative Psychopedagogy supervised by Prof. Marios Pourkos. The main objective of this research was to explore preschool children's choices and narratives made during playful activities, with the use of 33 industrial dolls (for boys and girls) and 3 hand-made puppet dolls that were given. The sample of our research included 8 Greek preschool children (4 girls and 4 boys). The methodological approach followed in collecting our empirical data was qualitative methodology. In particular, we used content analysis of children's videotaped playful activities, drawings and semistructured clinical interviews. This paper focuses on the part of the research which studies children's identifications with the doll body through the roles and activities developed while playing with them.

The data analysis showed that the body characteristics of the doll, as a socio-historical and cultural mediating artifact, influence both girls and boys in our sample to process and shape –during their playing with the dolls– choices, narrative actions and bodily habits related to their future identity and gender roles in the society they live in and grow up.

15. Χορός και Ενσώματη Ταυτότητα

Φιλία Ίσαρη & Χριστίνα Στριφτόμπολα

Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σύμφωνα με έναν αυξανόμενο αριθμό ερευνητών, η κατασκευή της προσωπικής και πολιτισμικής ταυτότητας αποτελεί ενσώματη διαδικασία η οποία λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένο ιστορικό χρόνο και κοινωνικό τόπο και μπορεί να διερευνηθεί στο πλαίσιο της πολιτισμικής παραγωγής και πρακτικής. Η παρούσα ανακοίνωση μελετά τις διαδικασίες διαμόρφωσης και έκφρασης της ενσώματης ταυτότητας στα πλαίσια της κινητικής έκφρασης και του χορού. Πρώτον, παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα μέσα από μια εθνογραφική μελέτη στην οποία διερευνήθηκε ο ρόλος του χορευτικού συμβάντος στη συγκρότηση και διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας των Ελληνο-Αμερικανών. Δεύτερον, περιλαμβάνεται ένα αφηγηματικό κινητικό solo, σε μια προσπάθεια μελέτης του τρόπου με τον οποίο συναντιούνται μέσα στην κινητική έκφραση και τον χορό στοιχεία της προσωπικής ιστορίας και ταυτότητας. Τέλος, συζητούνται οι συνεπαγωγές της μελέτης στο πεδίο της Συμβουλευτικής και της Ψυχοθεραπείας.

15. Dance and Embodied Identity

Philia Issari & Christina Striftobola

Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, National and Kapodistrian University of Athens

A growing body of scholars suggest that the construction of personal and cultural identity is an embodied process –situated in specific historical time and social place– that needs to be examined in the domain of cultural production and practice. The present study explores the processes of formation and expression of the embodied

self within the context of movement and dance. First, relevant examples from an ethnographic study on the role of the dancing event on the cultural identity of Greek-Americans are provided; Second, a “movement” solo narrating personal history and identity is performed. Finally, implications of this exploration for the field of Counseling and Psychotherapy are discussed.

**ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION V):
ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
(BODY AND DRAWING REPRESENTATION)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ (KOSTAS XRISTIDIS)**

**16. Η Απεικόνιση του Σώματος στο Ιχνογράφημα Παιδιών με Συναισθηματικές
και Σωματικές Δυσκολίες**

Κλειώ Γ. Αποστολάκη
Ψυχολόγος

Η ζωγραφική αναγνωρίζεται ως ένας από τους σημαντικότερους τρόπους έκφρασης των παιδιών και έχει συνδεθεί πλείστες φορές με την αποτύπωση της προσωπικότητας και των συναισθημάτων τους (Malchiodi, 2001). Η διασύνδεση μεταξύ των συμβόλων, της τέχνης και της προσωπικότητας, υπήρξε από παλαιότερα και σημείο ενδιαφέροντος του Freud και του Jung, προδρόμων της σύγχρονης ψυχολογίας. Η άποψη ότι οι ζωγραφιές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να προσδιορίσουν πτυχές των συναισθημάτων των παιδιών άρχισε να αποκτά ισχύ γύρω στα 1940, οπότε και τα σχέδια μελετήθηκαν ως οπτικές αναπαραστάσεις των εσωτερικών καταστάσεων (είχε θεωρηθεί ότι η ζωγραφική προσφέρει μια εναλλακτική μορφή αυτοέκφρασης, η οποία είναι σε θέση να αποκαλύψει στοιχεία που δεν μπορούν να εκφραστούν λεκτικά). Στα πλαίσια αυτά, η ανθρώπινη μορφή υπήρξε δημοφιλής στη δουλειά με τα παιδιά και αποτέλεσε το θέμα πολλών προβολικών δοκιμασιών κατά το πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα καθώς υπήρξε ομοφωνία στο ότι οι ανθρώπινες μορφές στα σχέδια των παιδιών παρέχουν σημαντικές πληροφορίες τόσο για τα ίδια, όσο και για την αντίληψη που έχουν για τους άλλους (Koppitz, 1968· Machover, 1949· Hammer, 1958). Παρόλο που η ανάλυση της παιδικής ζωγραφικής έχει επικεντρωθεί περισσότερο στις αναπτυξιακές και συναισθηματικές πλευρές των παιδιών, δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί και η σωματική απεικόνιση μέσω της εικόνας εαυτού σε παιδιά με προβλήματα υγείας, χρόνιες παθήσεις και γενικότερες σωματικές δυσκολίες (Bach, 1990· Furth, 1988).

Αν και οι συγγραφείς που ασχολήθηκαν με το θέμα των σωματικών ασθενειών στις παιδικές ζωγραφικές είναι σχετικά λίγοι, φαίνεται ότι έχουν ήδη καταγραφεί μερικές έρευνες που προσπάθησαν να κατανοήσουν τα σχέδια βάσει αυτής της οπτικής. Ο Lowenfeld (1974) ήταν ένας από τους πρώτους που παρατήρησαν τις αναπηρίες και τις σωματικές αδυναμίες να παρουσιάζονται στις ανθρώπινες μορφές των παιδικών σχεδίων. Διαπίστωσε ότι η επαναλαμβανόμενη μεγέθυνση ή παραμόρφωση ενός συγκεκριμένου μέλους του σώματος φάνερονε συχνά ένα ελάττωμα ή μια «ανωμαλία» στο εσωτερικό του σώματος. Ο Uhlin (1979), όπως και ο Lowenfeld, παρατήρησε ότι τα παιδιά αντιδρούν ποικιλοτρόπως σε σωματικές αδυναμίες και αρρώστιες και αυτές τους οι αντιδράσεις φανερώνονται στις ζωγραφιές τους. Πίστευε ότι οι εικόνες τους έχουν σχέση τόσο με τη δική τους αντίδραση στην πάθηση όσο και με την πάθηση καθ' αυτήν. Στοιχεία όπως το χρώμα, το μέγεθος και η θέση της απεικόνισης εαυτού στη ζωγραφική έχουν ξεχωριστό νόημα στην ερμηνεία τέτοιων ιχνογραφημάτων.

Στην παρούσα ανακοίνωση προβάλλονται ζωγραφιές παιδιών 5-12 ετών που βρίσκονταν σε διαδικασία ψυχοθεραπείας οι οποίες αναπαριστούν την εικόνα του εαυτού τους και μέσω αυτής τις συναισθηματικές και σωματικές τους δυσκολίες. Γίνεται ανάλυση των περιπτώσεων αυτών και συζητείται ο τρόπος με τον οποίο κάθε παιδί έχει επιλέξει να εκφράσει την δυσκολία του αυτή μέσω της παρουσίασης του σώματός του.

**16. The Representation of the Body in Sketches of Children with Emotional
and Physical Difficulties**

Kleio G. Apostolaki
Psychologist

The painting is recognized as one of the most important means of expression for children and has been linked most often to capture the personality and emotions (Malchiodi, 2001). The interface between the symbols, art and personality, was a point of interest of Freud and Jung, precursors of modern psychology. The notion that paintings can be used to determine aspects of children's feelings began to take effect around 1940, when drawings were studied as visual representations of internal states –that the painting offers an alternative form of self expression, which is able to reveal information that cannot be expressed verbally. In this context, the human form was popular in work with children and was the subject of many projective tests in the first half of 20th century as there was consensus that the human figures in the drawings of children provide important information both for themselves and the perception of others (Koppitz, 1968; Machover, 1949; Hammer, 1958).

Although the analysis of children's paintings has focused more on the developmental and emotional aspects of children, it could not be ignored the physical representation of the image by itself in children with health problems, chronic diseases and general physical difficulties (Bach, 1990; Furth, 1988).

Although the authors who addressed the issue of physical illness in children's paintings are relatively few, it seems that there have already been some studies that have tried to understand the drawings under this perspective. Lowenfeld (1974) was one of the firsts who noticed the disabled and physically weakness to appear in children's

human figure drawings. He noticed that the repeated growth and deformation of a particular limb is often revealed a defect or an “abnormality” inside the body. Uhlin (1979), as Lowenfeld, observed that children react in many ways to somatic dysfunctions and diseases and their reactions are manifested in their paintings. He believed that the images are related both to their own reaction to the disease and the disease itself. Elements such as color, size and position of the imaging itself in painting have special meaning in the interpretation of such paintings.

In this presentation drawings of children 5-12 years are projected, who have been sketched in the office of the psychologist and are representing the image of themselves, through their emotional and physical difficulties. The subjects are analysed and is discussed the way in which each child has chosen to express its difficulty through the presentation of its body.

17. Η Μορφή του Σώματος του Ανθρώπου: Οι Σχεδιαστικές Ικανότητες των Φοιτητών και οι Διαδικασίες Ανάπτυξης

Απόστολος Μαγουλιώτης

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Από μικρή ηλικία ο άνθρωπος σχεδιάζει, για να εκφράσει συναισθηματικά, αντιληπτικά και νοητικά τις εμπειρίες του, σε μια προσπάθεια απεικόνισης διαφόρων θεμάτων και μεταξύ των πιο σπουδαίων τη μορφή του σώματος του ανθρώπου. Η απεικόνιση της μορφής του σώματος του ανθρώπου διανύει κάποια στάδια εξέλιξης, κατά την διάρκεια των οποίων μερικές φορές αναπτύσσεται φυσιολογικά και άλλες παραμένει στάσιμη για όλη τη ζωή του ανθρώπου ή παλινδρομεί.

Έχοντας υπόψη όλα αυτά η παρούσα έρευνα επιδιώκει να πληροφορηθεί: (1) σε ποιο στάδιο σχεδιαστικής εξέλιξης «της μορφής του σώματος του ανθρώπου» βρίσκονται οι φοιτητές-παιδαγωγοί, (2) πώς αυτό μπορεί να εξελιχθεί και (3) σε ποιες περιπτώσεις παλινδρομεί.

Ως βασικό ερευνητικό εργαλείο της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκαν εικαστικά έργα δημιουργίας φοιτητών. Αρχικά εκφράστηκε η σχεδιαστική ικανότητα των φοιτητών (προ τεστ), στη συνέχεια οργανώθηκε και εφαρμόστηκε μια σειρά από διαδικασίες μάθησης (διδασκτική παρέμβαση) και ακολούθησε η δημιουργική, αναπτυξιακή σχεδιαστική έκφρασή τους. Ωστόσο μελετήθηκαν και περιπτώσεις παλινδρόμησης (μετά τεστ).

Από τη συζήτηση των δεδομένων η έρευνα έδειξε ότι οι φοιτητές βρίσκονταν σε πολύ χαμηλό στάδιο του σχεδίου για την ηλικία τους. Παρόλα αυτά μέσα από διαδικασίες παρατήρησης, δημιουργικής έκφρασης και εξάσκησης μπορούν να εξελιχθούν, ενώ κάποιες φορές, όταν τους δίνεται η ευκαιρία, παλινδρομούν.

17. The Human Body Form: Students' Drawing Capabilities and Processes of Development

Apostolos Magouliotis

Pedagogical Department of Preschool Education, University of Thessaly

From an early age man draws to express his experiences emotionally, conceptually and intellectually, in an effort to depict different subjects and among the most important the human body form. The portrayal of the human body form has gone through some evolutionary stages, during which it sometimes develops in a natural way, other times it remains stable throughout man's life and in some cases it even recoils.

Keeping the above in mind, this research aims at getting information on: (1) which evolution stage of drawing the “human body form” the students-educators are in, (2) how this can evolve and (3) in which cases it recoils.

As a basic research tool we used artworks created by students. At first, the students' drawing abilities were expressed (pre-test). Then a series of learning procedures was organized and applied (teaching intervention), followed by the creative developmental drawing expression (of the students), but also by some cases of recoil (post-test).

Discussion on the research data showed that students are at a very low level of drawing for their age. Nonetheless, through some observation, creative expression and practice procedures, they can evolve, while, sometimes, when they are given the chance, they recoil.

18. Ο Χαμένος Ενσώματος Κρίκος μεταξύ Αντίληψης, Δράσης, Οπτικής Αναπαράστασης, Εκφραστικότητας και Συμβόλου στην Ανάπτυξη της Ζωγραφικής

Δέσποινα Σταματοπούλου

Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο όρος της «ομοιότητας/εικονικότητας» έχει ταλαιπωρήσει επί μακρόν τις συζητήσεις των ψυχολόγων και όχι μόνο για την αναπαράσταση στην τέχνη/ζωγραφική αλλά και γενικότερα στην συμβολική κατανόηση της λειτουργίας και παραγωγής των εικόνων, καθώς και των «νοητικών εικόνων». Κάποια από τα παλιά φαντάσματα που εμπόδισαν την κατανόηση μας ως προς την φύση της αναπαράστασης στην τέχνη θα μπορούσαν ίσως να αρθούν εάν προσεγγίζαμε τις αναπαραστάσεις δυναμικά στην διαδικασία εκδίπλωσής τους, από το επίπεδο των αναπαραστάσεων δράσης (π.χ. χειρονομίες) που φαινομενικά ενέχουν οπτική ομοιότητα αλλά κυρίως θεμελιώνουν την συγκρότηση ενός ενσώματος εαυτού που δύναται μέσω αυτών να οργανωθεί προοπτικά (ως υποκειμένου εντός της εμπειρίας/κάνοντα/τρέχοντα και ως αντικειμένου της εμπειρίας ή δημιουργού που κάνει αυτό ως... π.χ., αυτοκίνητο που τρέχει) και κατά συνέπεια να λειτουργήσει συμβολικά. Το «αφανές» αυτό μέσο-επίπεδο ενσώματος εκφραστικής/δυναμικής σχηματοποίησης (ενσώματες αναπαραστάσεις δράσης) που μέσα από επάλληλους κύκλους που λειτουργούν διαφοροποιητικά και θεμελιώνουν την αναστοχαστική συνειδητότητα έχει

ως αναγκαία συνθήκη την ανάδυση του ενσώματου εαυτού και φαίνεται να λειτουργεί ως ο χαμένος κρίκος μεταξύ δράσης και συμβόλου, που στο πέρασμα του χρόνου μετασχηματίζεται σε αυτό που θα ονομάζαμε υποδηλούμενο, μη-φανερό πλαίσιο νοήματος που φέρει τα ποιοτικά εκφραστικά χαρακτηριστικά μιας εμπειρίας. Αυτό ίσως δεν θα αποτελούσε έκπληξη αν προσεγγίζαμε, οι επιστήμονες, τις αναπτυξιακές διαφοροποιήσεις ξεκινώντας από το πρωταρχικό βασικό επίπεδο που συγκροτεί η εμπειρία του σώματος –το επίπεδο της καθημερινής δημιουργικότητας (mundane creativity) που συχνά αφήνουμε έξω από το καλάθι, αν και ταυτόχρονα φαίνεται όπως θα υποστηρίξω να λειτουργεί ως το πρωταρχικό πεδίο σχηματοποίησης αλλά και διαφοροποίησης της συμβολικής λειτουργίας.

Μέσα από αυτό το πρίσμα, θα παρουσιάσω δύο έρευνες (μία που εστιάζει στην διπλή φύση της αφής και μια που εστιάζει στην πρωτοσυμβολική λειτουργία των σκαριφημάτων στην ανάπτυξη της ζωγραφικής και της γραφής), αντιδιαστέλλοντες τες με πιο παραδοσιακές προσεγγίσεις στο χώρο της ανάπτυξης της ζωγραφικής και της συμβολικής λειτουργίας, γενικότερα. Θα προσπαθήσω να αναδείξω αρχικά το πρόβλημα της ελλιπούς ή μονοδιάστατης προσέγγισης (είτε ανωφერώς-νευροφυσιολογικές προσεγγίσεις που κινούνται στο επίπεδο των υπό-συνειδητών διαδικασιών αφήνοντας από έξω την εμπειρία και την φαινομενολογική αίσθηση αυτής σε επίπεδο πρώτης συνειδητότητας, είτε κατωφερώς-γνωστικές αποσωματοποιημένες προσεγγίσεις που εστιάζουν στο νοητικό αποτέλεσμα της σχηματοποίησης της εμπειρίας, η οποία όπως και θα υποστηρίξω, αν και όχι συμβολική, δύναται να λειτουργήσει ως όχημα/διαδικασία συμβολοποίησης και διαφοροποίησης) της αναπαράστασης και της έκφρασης στο χώρο της τέχνης. Κλείνοντας θα εστιάζω στο «αφανές» αυτό μέσο-επίπεδο ενσώματης εκφραστικής/δυναμικής σχηματοποίησης της εμπειρίας σε μόρφωμα που λειτουργεί ως επαναληπτική/επανερχόμενη δομή στην ανάπτυξη της ζωγραφικής εγκλείοντας μέσα της ταυτόχρονα όλη την ιστορία συμβολοποίησης της εμπειρίας καθώς και την δυνατότητα διαφοροποίησης του συμβόλου από το αντικείμενο μέσω της γένεσης της μεταφορικής λειτουργίας που κινείται από το εκφραστικό/δυναμικό στο αναπαραστατικό.

18. The Missing Link among Perception, Action, Production, Visual Representation, Symbolic Representation and Expression in the Development of Drawing

Despoina Stamatopoulou

Department of Philosophical and Social Studies, University of Crete

The notion of “likeness-iconicity” has dogged psychological discussions about representation in art (and about so-called “children’s art”) or in symbolic picture comprehension and drawing production, as well as, in visual imagery for at least a century. I could argue that some of the old ghosts which have haunted our understanding of representation for far too long might be exorcised if we approach “representations” more dynamically, in media res (in their experiential context) along with the production of action based representations that enable schematization of action as defined in terms of intentionality, while affording the centrality of embodiment in the definition of agent –that is, the emergence of the embodied perspectival self that functions as the cornerstone of any symbol formation and any reflective thought process.

This, not often realized, intermediary level –a middle-ground system that finds embodied action representations where fine motor tuning and gross motor intention overlap functions in recursive loops that schematize consciousness while differentiate internal from external dynamics, so that intrinsically has some implicit underlying influence on the contents of conscious experience– that is, embodied action representations initiate conscious control and self-referential intentionality. Consequently, these structures, being still of a motor-affective, deeply rooted origin, hold a generative representational status upholding the emerging differentiation between the symbol and the object. In the course of development this middle ground folds symbolic function not only visual representation but crucially via connotation which embodies the expressive/qualitative aspects of subjective experience. This option wouldn’t be of a surprise if researchers approach symbolic development from the basic level of schematized embodiment, not taking the a priori position that all change occurs within some original level not qualitatively transformed. In the a priori position, traditional psychological approaches by leaving embodiment outside the basket they dismiss, as I am going to argue, a comprehensive understanding of everyday mundane creativity.

In this vein of thought, I will present two developmental research findings (one that focuses on the dual nature of touch and another on children’s scribbling activities) attempting to juxtapose these findings with more traditional studies on these areas, that either focus on bottom-up processes that concentrate on the sub-conscious level (mostly neuro-imagining studies) or on top-down processes (mostly cognitive disembodied approaches) that concentrate a posteriori on the final representational level or on the products of representational functioning, leaving aside the constructive role of embodied experience in symbolic development.

**ΕΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VI):
ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΣΚΕΠΕΤΖΗ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΣΩΜΑ
(BODY ART EXHIBITION OF CHRYSOULA SKEPETZI)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΩΙΜΟΣ (KONSTANTINOS PROIMOS)**

**19. «Κόσμοι Σώματος»: Το Σώμα ως Γλώσσα Διαλόγου με Εννοιολογικό Τρόπο
στην Εικαστική Τέχνη
(Καλλιτεχνική δραστηριότητα που έγινε με 12 παιδιά ηλικίας 11-14 ετών)**

Χρυσούλα Σκεπετζή
Εικαστικός

Η παρατήρηση, διερώτηση και εξερεύνηση του σώματος ως φυσική παρουσία και των συναισθημάτων του, αποτελούν την πιο οικεία, ιδιωτική, ριζοσπαστική και εξαιρετικά ευαίσθητη θεματική των εικαστικών τεχνών. Το σώμα λειτουργεί και ως όριο και ως ορίζοντας του τρόπου που αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα. Το σώμα μας εν δράσει, ο χώρος του σώματος, η εικόνα του, οι μεταμορφώσεις του.

Η ζωγραφική είναι μια προβολική τέχνη που επιτρέπει στα παιδιά και όχι μόνο να δημιουργήσουν, να κατασκευάσουν μια εικόνα του κόσμου όπως τον βιώνουν. Πρόκειται για μια εικόνα που αντανακλά τους συναισθηματισμούς και τους προβληματισμούς τους. Το μόνο που χρειάζεται είναι η θέληση να χρησιμοποιεί κάποιος υλικά για να εκφραστεί με μια διαφορετική «γλώσσα». Τη γλώσσα της εικόνας και του συμβολισμού.

Αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στα παιδιά αλλά και στους ενήλικες που βρίσκουν τα λόγια δύσκολα ή ανεπαρκή για να εκφράσουν ιδέες και συναισθήματα και είναι επίσης χρήσιμη και σ' αυτά τα παιδιά και στους ενήλικες που στηρίζονται περισσότερο στο λόγο (στο διανοητικό κομμάτι του εαυτού τους και στη σκέψη) παρά στο συναίσθημά τους με το οποίο πολλές φορές χάνουν την επαφή μαζί του.

Η τέχνη είναι ένας ιδιαίτερος τρόπος επικοινωνίας που σου δίνει τη δυνατότητα να γνωστοποιείς συναισθήματα και ανάγκες. Να επικοινωνείς μ' αυτά που γνωρίζεις και μ' αυτά που δεν γνωρίζεις.

Στόχος της καλλιτεχνικής δραστηριότητας που κάναμε με 12 παιδιά ηλικίας 11-14 ετών ήταν η ανάπτυξη σ' αυτά της παρατηρητικότητας, της μνήμης, της κρίσης και της εξάσκησης των αισθήσεων. Το σώμα ήταν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος μέσα από τη χρήση εικαστικών μέσων ως ένας ιδιαίτερος τρόπος γνώσης της ανατομίας, των κινήσεων, των αισθήσεων, των απαιτήσεων των επιρροών του, καθώς και των αντιδράσεών του στις περιβαλλοντικές και ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες.

Στη διαδικασία ακολουθήθηκαν διάφορα στάδια όπου έγινε αναγνώριση των δυνατοτήτων και αδυναμιών του σώματος και της εξέλιξή του ως προς το χρόνο και την καταγωγή του. Τα παιδιά προσκλήθηκαν να παρατηρήσουν και να περιγράψουν το σώμα τους και τα σώματα των άλλων. Έγιναν δράσεις με τις οποίες δηλώναμε κάτι με το σώμα μας και κυρίως αυτό που εισπραττόταν από τις πληροφορίες που δίνει το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Τα ιδιαίτερος αναπαραστατικά ή εννοιολογικά ή αφαιρετικά έργα που υλοποιήθηκαν από τα παιδιά αφορούσαν κυρίως τις επιρροές που δέχεται ένα σώμα και πώς αυτό αντιδρά από τα γεγονότα ή τις πληροφορίες που εισπράττει. Έγιναν επίσης δραστηριότητες που αφορούσαν το σώμα μέσα από τα βιβλία τέχνης.

Στην όλη διαδικασία που διάρκεσε 5 τρίωρα μαθήματα έγινε χρήση διάφορων μέσων και υλικών: χρήση ποικίλης βιβλιογραφίας με φωτογραφικό και ενημερωτικό υλικό, χρήση διαδικτύου και video, ανακαλυπόμενα υλικά από χαρτόμαζα, αλουμίνιο, ξύλο, πηλό, εφημερίδα, πλαστικό.

Έτσι η γνώση συνδέθηκε με το βίωμά τους το οποίο μετασχηματίστηκε σε χρώμα και σχήμα. Το φανταστικό – πραγματικό σώμα εμφανίζεται σαν αναμόρφωση του χάρτη της εμπειρίας και του τοπίου της ύπαρξής του σε επίπεδη ή ανάγλυφη εικόνα. Τα παιδιά έλκονται από την υλική πλευρά του έργου τέχνης, δηλαδή από το έργο ως φυσικό αντικείμενο και στην πορεία καταλαβαίνουν την τέχνη ως μέσο επικοινωνίας και έκφρασης. Έχει ενδιαφέρον το αποτέλεσμα που αναδεικνύεται μέσα από τη διαδρομή των πληροφοριών και των υλικών έκφρασης μέχρι την υλοποίηση του στόχου που είναι το έργο τέχνης. Μέσα από τη διαδικασία αυτή τα παιδιά ανακαλύπτουν αισθήματα που δεν γνώριζαν, κινήσεις που αγνοούσαν, καινούριους τρόπους έκφρασης, αποδεχόμενα πολλές φορές ότι το μη «ωραίο» μπορεί να είναι τέχνη ειδικά όταν το σώμα πάσχει.

Τα ονόματα των παιδιών που συμμετέχουν είναι τα ακόλουθα: Χριστίνα Γιωργαλή, Αργυρούλα Δραμιτινού, Ελεάννα Θωμάδακη, Μίνα Κουλάκη, Σπύρος Κουλούρης, Ελένη Κουτσόγλου, Ειρήνη Κρεβατσούλη, Δέσποινα Μιχελάκη, Χρύσα Παπαδάκη, Ελευθερία Παπαδόσηφου, Μανούσος Παπαδόσηφος & Θεοπίστη Τσαγκαράκη.

Έργο της μαθήτριας Χρύσας Παπαδάκη με τίτλο «Η μεταμόρφωση» (Chrysa Papadaki's work art titled "The Transformation").

**18. "Body Worlds": The Body as a Dialogue Language from a Conceptual Viewpoint
in Visual Arts
(Art work with 12 children aged 11-14 years old)**

Chrisoula Skepetzi
Artist

Observation and inquiry of the body as natural presence and as a cluster of emotions is a sensitive, private and radical subject in the visual arts. The body functions as a limit as well as a horizon of perception. When writing about the body, I mean the active, spatial, imaging and transforming body.

Painting is a projecting art allowing children and adults to create an image of the lived world. Such an image reflects their feelings and problems. All we need is the desire to use material in order to express ourselves with a different "language", i.e. the language of images and symbols.

Such language is useful to all those children and adults who discover that words are difficult or inadequate to express ideas and feelings. Often children and adults learn to rely on speech, intellect and thought alone, losing thus touch with feelings.

Communicating feelings and needs through art is special for it requires contact with what we know but also with the unknown.

The objectives of this project which is done with 12 children aged 11-14 years old was the development of the observation skills, memory, critical ability and the practice of the senses. The body was the focus through the use creative artistic means of expression as a notification of its anatomy, movements, senses, requirements of its influence, and also of its reaction towards the environmental and special social conditions.

The process was based on several stages concerning identification of body's potential and weaknesses and its development regarding its time and origin. The children are asked to observe and describe their body along with other people's bodies. These are actions with which we state something with our body, mainly what is received by the information given from the family and social environment. The especially representational or conceptual or subtractive works of art implemented by the children had to do mainly with the influences that a body receives and how this reacts according to the events and the information it gets. There were also activities concerning the body through art books.

During the whole process which last 5 hour lessons was used various means and materials: use of various bibliographies with photographic and informational material, use of video and Internet, recycled materials of pulp, aluminium, wood, clay, newspaper and plastic.

Thus the knowledge has transformed into shape and colour. The fantastic – real body appears as a reform of the experience map and the landscape of its existence in a flat or embossed picture. The kids are attracted by the material aspect of the artifact, thus by the artifact as a natural object and gradually they understand art as a means of communication and expression. In fact it is very interesting to see the work which is highlighted through the information and the materials of expression till the completion of the aim which is the artifact itself. Kids discover feelings they hadn't experienced before. Especially when sometimes it is accepted that even something not "beautiful" can become art mainly when the body suffers.

Children who have participated in the project are the following: Christina Giorgali, Argyroula Dramitinou, Eleanna Thomadaki, Mina Koulaki, Spyros Koulouris, Eleni Koutsoglou, Eirini Krevatsouli, Despoina Michelaki, Chrysa Papadaki, Eleftheria Papadosifou, Manousos Papadosifos & Theopisti Tsagaraki.

Έργο του μαθητή Μανούσου Παπαδόσηφου με τίτλο «3 Χρόνοι – 3 Ηλικίες» (Manousos Papadosifos's work art titled "3 Times – 3 Ages").

20. Εικαστικές Παρεμβάσεις: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση: Το Άλλο... «Πάσχον Σώμα»

Χρυσούλα Σκεπετζή
Εικαστικός

Το ανθρώπινο σώμα θεωρείται συνήθως ως μηχανή στην υπηρεσία του κατόχου του, που αφ' ενός αποτελεί εκτελεστικό όργανο της βούλησης, αφ' ετέρου διασφαλίζει τη συνέχιση της επιβίωσης μέσω πολύπλοκων και πολυάριθμων λειτουργιών που διεξάγονται ακατάπαυστα. Η τυποποιημένη σωματική δομή και έκφραση κάθε ανθρώπου συνδέεται με τον εξ ίσου τυποποιημένο τρόπο που αυτός σκέφτεται, αισθάνεται και δρα, δηλαδή τον χαρακτήρα του.

Στην εποχή του υλισμού, του άγχους, της τεχνολογίας, του θριάμβου της «εξωτερικής» αλήθειας σε βάρος της εσωτερικής εμπειρίας, μέσα από τη σπονδυλωτή προσέγγιση στα όρια της επιστήμης, φιλοσοφίας, τέχνης και κοινωνικής εμπειρίας, αναζητείται μια νέα ταυτότητα του σώματος.

Το σώμα εμπνέει και εμπνέεται από τα έργα που κάνουν χρήση του ευρέως φάσματος των ψηφιακών τεχνολογιών, πολυμέσων, εγκαταστάσεων και διαδραστικών εφαρμογών, σε συνδυασμό με ζωντανές παραστάσεις. Το σώμα που βρίσκεται αντιμέτωπο με τη «μαζικοποίηση» και το σώμα με ειδικές ανάγκες. Το σώμα απέναντι στη συνείδηση, τη διαφορετικότητα, την παγκοσμιοποίηση, την κοινωνία και την πληροφορία. Η γλώσσα του σώματος. Οι έρευνες δείχνουν ότι περισσότερα μηνύματα στέλνουμε με τις κινήσεις και τη στάση μας, παρά με τις λέξεις.

Αν ο πολιτισμός αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο ορίζουμε την κοινωνική ζωή μας, τότε η τέχνη αποκτά εξέχουσα σημασία στο να αυτοπροσδιοριστούμε και να κατανοήσουμε ο ένας τον άλλο. Μέσα από την καλλιτεχνική μας έκφραση μπορούμε να ερμηνεύσουμε το σώμα που είναι η πατρίδα και η αφετηρία μας.

Είναι γνωστό ότι δεν φέρουμε το σώμα μας αλλά είμαστε το σώμα μας. Το σώμα μας εν δράσει, ο χώρος του σώματος, η εικόνα του σώματος.

Η αμφίδρομη επιρροή ανάμεσα στο σώμα και το «πνεύμα» είναι πλέον αποδεκτή σε σημείο να θεωρείται σήμερα φυσιολογική η κατάπτωση του σώματος αν νοσεί το πνεύμα. Εξάλλου ο όρος «ψυχοσωματικό» μπαίνει πια στο στόμα μας σαν καραμέλα. Το σώμα είναι εκφραστής των συναισθημάτων.

Το δίπτυχο έργο με την εννοιολογική εικαστική εγκατάσταση αφορά «Το Άλλο.. Πάσχον Σώμα». Πρόκειται για μια ευρυγώνια και παραγωγική έρευνα και προσέγγιση με αφορμή την ασθένεια του πατέρα μου και την

απουσία παρουσία του, όπως εγώ τη βίωσα και όπως αυτή εμφανίζεται, μεταμορφώνει και παραμορφώνει το σώμα και τη βιωματική σχέση του καλλιτέχνη με τον ένα ή άλλον τρόπο, χρησιμοποιώντας τις εικόνες των παθών του σώματος για να εκφραστούν ιδέες και συναισθήματα. Ιδέες φιλοσοφικές, ποιητικές, θεολογικές, υπαρξιακές, αισθητικές.

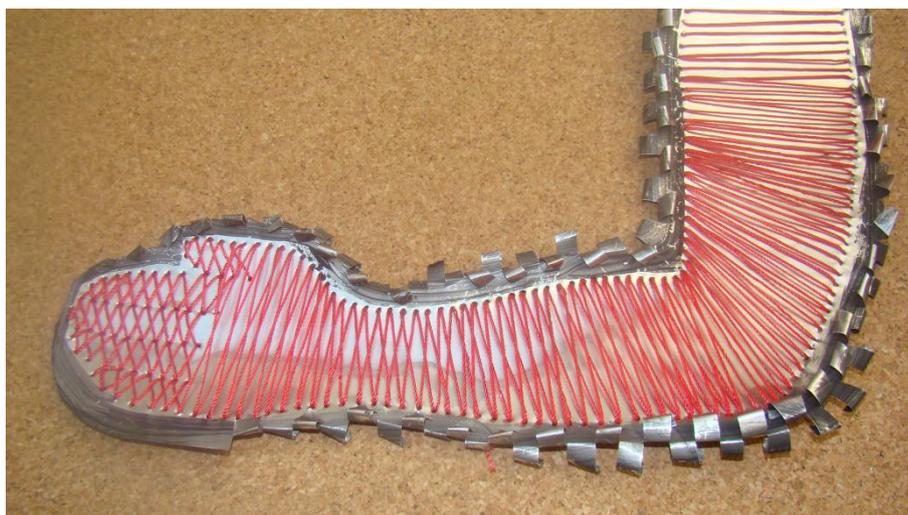
Ο φόβος, η αγωνία, η απειλή, η απώλεια και το άγχος είναι αυτά που πλαισιώνουν το πάσχον σώμα. Υπάρχει δυσλειτουργία σωματική, ψυχική, κοινωνική, που γεννά πραγματικές ή φανταστικές διαφορές του πάσχοντος από «τους άλλους». Στη συνέχεια ο σωματικός πόνος μεταγράφεται σε πληροφορία στην ψυχή. Τώρα νοσεί και η ψυχή με οργή και πόνο. Ανημπόρια, παραίτηση, ταπείνωση (χάνεις την αξιοπρέπεια σου).

Θυμούμαι την ανάγκη και την ενθάρρυνση να αφηγείται τη ζωή του, έτσι ώστε αυτή η ζωή να μην ορίζεται από την ασθένεια και μόνο. Όμως η αρρώστια, ο πόνος, η ασχήμια, η φθορά, τα γηρατειά, η αναπηρία δεν κρύβονται όσο κι αν θες να σιωπάς γι' αυτό. Παρότι «Σήμερα για να είσαι in πρέπει να το παίζεις happy».

Στο «πάσχον σώμα» ο φόβος, η αγωνία και το άγχος είναι το τρίπτυχο που επιβαρύνει τις νύχτες και τις μέρες του ανθρώπου. Γι' αυτό ο άνθρωπος μέσα στην απόγνωση και την ανασφάλεια υπό το κράτος ψυχοπαιεστικών παραγόντων, στρέφεται σε κάθε θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο, αναζητώντας βοήθεια προκειμένου να εναποθέσει εκεί τις ελπίδες του.

Το τάμα είναι ένας τρόπος να μειωθεί η οδύνη. Είναι η προσευχή. Η εναπόθεση της ελπίδας στο θεό, στον άγιο σε μια άλλη ανώτερη και ικανότερη απ' αυτόν δύναμη. Ο τρόπος συμπεριφοράς σε κατάσταση πανικού δεν είναι ανεξάρτητη του χαρακτήρα του ανθρώπου στον οποίο ανήκει το σώμα. Το διάτρητο σώμα. Το όλο διαγώνιες κόκκινες ραφές. Το πονεμένο, το πληγωμένο, το ψυχικά άρρωστο σώμα γίνεται ευάλωτο. Διακόπτεται ή κρέμεται από κλωστές. Σηκώνει τα χέρια ψηλά παραδίδεται. Δεν αντέχει. Παραληρεί και παραπαίει. Αιμορραγεί. Κάνει κόμπους τη σκέψη, την ψυχή, το σώμα και τη ζωή του.

Το έργο με θέμα «Το Άλλο... “Πάσχον Σώμα”» μπορεί και να αξιολογηθεί μέσα από το πρίσμα της ψυχαναλυτικής θεωρίας της τέχνης: Το πραγματικό έργο Τέχνης έχει θεραπευτικές προθέσεις τόσο για τον καλλιτέχνη όσο και για την κοινωνία. Το σώμα ως αποτέλεσμα ερευνητικής και καλλιτεχνικής προσέγγισης είναι αδιάσπαστα δεμένο με την εικόνα του, στο χώρο της ψυχής και της τέχνης.

Έργο της Χρυσούλας Σκεπετζή με τίτλο «Το Άλλο... Πάσχον Σώμα 1» (Chrysoulas Skepetzi's work art titled "The Other... Suffering Body").

20. Artistic Interventions: Exploratory and Artistic Approach – The Other... “Suffering Body”

Chrisoula Skepetzi

Artist

The human body is usually considered as a machine to serve the person, as an instrument of the will as well as a perpetuator of survival via complex and numerous functions which take place relentlessly. Standardized bodily structure and expression are linked with standardized thought, feeling and action, i. e. with standardized character.

The present circumstance is marked by materialism, stress, technology and the triumph of exterior truth to the detriment of interiority of experience. The new embodied identity is sought through the articulate approach to science, art and social experience.

The body inspires and is inspired by works using digital technology, mixed media and interactive applications in conjunction with live performances. The body faces the challenge of integration in the masses. It faces the challenge of special needs. It stands out opposite consciousness, difference, globalization, society and information. The body is permeated by a language. Research shows that more messages are sent with our movements and behavior than with the words we utter.

If culture is the way we define social life, then art is most important for self understanding and definition. Via our artistic expression we may interpret the body which is our home and landmark.

It is well known that we do not carry our body but we are our body. Our body is active, spatial and imaging.

The two way influence between body and “spirit” is now accepted; it is therefore natural that when the spirit is in demise, the body follows too. It is no accident that the term psychosomatic has entered our lives and culture and is used extensively. The body is an expression of feeling.

The diptych with the conceptual visual installation concerns “The other...suffering body.”

This installation concerns a wide angled and productive research and approach which ventured from my father’s sickness and his absent presence as I experienced it. His absent presence appears, transforms and disfigures the body. The artist’s relation with such absent presence is experiential one way or another for the artist uses the images of the body passions in order to articulate ideas and feelings. The artist’s ideas are qualitative philosophical, theological, existential and aesthetic. Fear, agony, threat, loss, stress are contextualizing the suffering body. The bodily, psychic and social dysfunction generates real or imaginary differences between the suffering body and others. Subsequently the bodily pain registers as information in the soul. Now the soul too immerses in sickness with anger and pain. Incapability, resignation, humiliation and loss of dignity are its symptoms.

I recall his need and encouragement to narrate his life so that this life is not determined by sickness alone. However, sickness, pain, ugliness, old age, deterioration cannot hide no matter how silent one is about them. Nevertheless, I order to be accepted today you must pretend you are happy.

In a body which suffers, the fear, the agony and the stress are the three factors which make our days and nights difficult. Thus, the man in his desperation and insecurity, under very oppressive conditions, tends to every legal or illegal way, seeking help in order to find hope.

The oblation is a way to reduce pain. It’s the prayer leaving all hope to God, saint or another force superior to him. Our behavior in a state of shock is dependent on human character and personality. The perforated body with the diagonal red seams. The suffering, hurt, psychologically sick body becomes vulnerable. It is broken or hanged by strings. It surrenders. It cannot stand any more. It raves, bleeds and inhibits its thought, soul and body.

The work of art titled “The suffering body” can also be evaluated through the psychoanalytical theory of art: “The real work of art has therapeutic purpose both for the artist and the society. The body as a work of searching and artistic approach is inextricably bound to its picture in the field of soul and art”.

21. Εγκατάσταση: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση – Εικόνες από τη Γλώσσα του Σώματος στους Δικούς μου Ταξιδευτές

Χρυσούλα Σκεπετζή

Εικαστικός

Οι διαφορετικές στάσεις και πολλές φορές αντιθέσεις κάθε πολιτισμού απέναντι στο Ανθρώπινο σώμα, είτε ως κοινωνική αισθητική (κανόνες-κώδικες), είτε ως γλώσσα της Τέχνης (αντικαθρέφτισμά τους), δεν είναι τίποτε άλλο, παρά συνειρμικά παράγωγα των τρόπων θεώρησης, αντίληψης κι αποδοχής από κάθε λαό, της «Αλήθειας» του κόσμου γύρω μας.

Όπως γράφει ο Κωνσταντίνος Πρώιμος για το έργο της Χρυσούλας Σκεπετζή:

Η επικοινωνία είναι ως εκ τούτου σημαντική παράμετρος της δουλειάς της Σκεπετζή που φανερώνεται εκτός άλλων από την μικρογλυπτική την οποία επιλέγει να δείξει μαζί με τη ζωγραφική της. Η ζωγράφος τοποθετεί τις ολόλευκες φιγούρες από στόκο σε διάφορες στάσεις πάνω στα μαύρα τετράγωνα μιας σκακιέρας δηλώνοντας ταυτόχρονα σύνδεσμο και ανταγωνισμό. Όλα τα πόνια είναι συνδεδεμένα μεταξύ τους με κόκκινη βαμβακερή κλωστή σα να δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι οι τύχες τους συνδέονται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που προκαθορίζονται από το πεδίο μάχης πάνω στο οποίο βρίσκονται. Σ’ αυτή τη δουλειά η Σκεπετζή αποκαλύπτει μια υπαρξιακή πτυχή της προσέγγισης της στην τέχνη που συμπληρώνει το ζωγραφικό της έργο το οποίο είναι πιο ξεκάθαρα κοινωνιολογικό. Η κοινωνιολογία και ο υπαρξισμός είναι οι εννοιολογικές στρατηγικές της Σκεπετζή με τις οποίες στοχάζεται και διερωτάται για το πλήθος, ένα θέμα ιδιαίτερα προσφιλέ για τους Ευρωπαίους καλλιτέχνες τουλάχιστον από το 1850 και μετά. Η καλλιτέχνης προσεγγίζει το πλήθος κάνοντας αναφορά και χρήση σημαντικών κινημάτων και καλλιτεχνών του προηγούμενου αιώνα, χωρίς να θυσιάζει την προσωπική της ματιά.

Έργο της Χρυσούλας Σκεπετζή με τίτλο «Σώματα... Ταξιδευτές» (Chrysoulas Skepetzi’s work art titled “Bodies... Travelers”).

21. Installation: Exploratory and Artistic Approach – Images of Body Language in My Own Travelers

Chrisoula Skepetzi
Artist

The different attitudes and contrasts of every culture towards the body either through the codes and rules of social aesthetics or through the reflection of artistic language are mere reflections of how every people considers, perceives and accepts the truth of the world.

As Konstantinos Proimos writes for Skepetzi's work:

Communication is therefore a vital aspect of Skepetzi's work also revealed through her sculptural work that she chooses to display along with her paintings. Now the painter has her white paste board figures standing in several postures on the black squares of a chess board, indicating thereby affinity and strife at the same time. All figures are linked with a red cotton thread as if to emphasize that their destinies are connected as much as they are predetermined by the battleground on which they are placed. In this work Skepetzi's approach to art reveals an existential ring supplementing her painterly work which is more overtly sociological. Sociology and existentialism are the artist's conceptual strategies of reflection and inquiry on the crowd, a subject which has been fascinating for European artists at least since the 1850's. Skepetzi approaches it by making use of and reference to major movements and figures of the past century without sacrificing her personal viewpoint.

ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VII):
ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΑΝΙΗΛΟΠΟΥΛΟΥ (ΘΡΑΦΙΑ) ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΣΩΜΑ
[BODY ART EXHIBITION OF PANAGIOTIS DANIYLOPOULOS (THRAFIA)]
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΩΙΜΟΣ (KONSTANTINOS PROIMOS)

22. Σκιές: Μια Έννοια Σχετικά με την Προβολή – Μια Εικαστική Προσπάθεια Επινόησης Ενός Σώματος που Εμπεριέχει το Τοπίο

ΘΡΑΦΙΑ (Παναγιώτης Δανιηλόπουλος)
Εικαστικός

"Ποταμοίς τοίς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν."

Νομίζω πως μάθαμε ὅτι οἱ δύο διαστάσεις εἶναι φηγούρες, ἐπίπεδα σχέδια που ἐπειδὴ ἔχουν μηδενικό βάθος μποροῦν νὰ συλληφθῶν μόνο σαν σκῆψη. Ἀντίστροφα, μποροῦμε νὰ υποθέσουμε ὅτι ἓνα φωτισμένο τετραδιάστατο αντικείμενο παράγει τρισδιάστατες σκιές.

«ΣΚΙΕΣ» ονομάζει ὁ Θράφια τὴν σειρά ἀπὸ ζωγραφιές, φτιαγμένες στο Βερολίνο με σκόνες χρώμα ἀλλὰ καὶ μέταλλα, πάνω σε χαρτί. Πρόκειται γιὰ ἀπεικονίσεις ονειρικών σωμάτων: κορμός, μονόλιθος, βαρκάρης, ασκός, πουλί, κτλ., που μοιάζουν νὰ εἶναι κομμάτια ἀπὸ φυσικό τοπίο. Γλυπτικές φόρμες με καθαρά περιγράμματα που φαίνονται νὰ ἀλλάζουν, νὰ κινούνται καὶ νὰ ἐξελίσσονται. Ἄγνωστα σχήματα ἀλλὰ ἀναγνωρίσιμα σε μὴ ζωγραφική γλώσσα, ἀναφέρονται στον φυσικό κόσμο που μας περιβάλλει. Ἀρχέτυπες εἰκόνες ἐνός ἀρχαϊκού οράματος κοσμογονίας. Οἱ γυμνές σελίδες παραπέμπουν σε φιλοσοφικές σκέψεις, πιθανόν του πλατωνικού σπηλαίου..

Ὁ Σωκράτης υψαινίσσεται ὅτι οἱ φυλακισμένοι παίρνουν τὶς σκιές γιὰ ἀληθινές καὶ τὴν ἠχώ γιὰ πραγματικό ἢ ἢ μὴ που ἀυτὰ μόνο ἔχουν δεῖ ἢ ἀκούσει. Ἐπαινοῦσαν δε σαν ἔξυπνο ὅποιον μποροῦσε καλύτερα νὰ μαντέψει ποια θὰ ἦταν ἢ ἐπόμενη σκιά, θεωρώντας τον γνώστη τῆς φύσης του κόσμου, καὶ ὅλη ἢ κοινωνία τους ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὶς σκιές πάνω στον τοίχο.

Σύμφωνα με τὴν Ὀλγα Δανιηλοπούλου:

Ἀν οἱ σκιές στον τοίχο των σπηλαίων ὀδηγοῦν σε ἓναν ἀόρατο κόσμο σκέψεων καὶ οραματισμών, οἱ εἰκόνες στην ζωγραφική του Θράφια εἶναι σταθερές καὶ προτάσσουν ἓναν ὑπαρκτό κόσμο που ὅλοι βλέπουμε. Τὴν ἰσορροπία καὶ τὴν τάξη του κόσμου αὐτοῦ ἀποδεχόμεστε στη ζωὴ μας καθημερινά. Οἱ εἰκόνες αὐτῆς τῆς ζωγραφικῆς δεν εἶναι ἀφηρημένες ἔννοιες ἢ ἐρμηνείες του περιβάλλοντος μας, εἶναι μέρος του καὶ ἐπίσης καθοριστικῆς σημασίας ἀποσπάσματα των τοπίων που ζοῦμε μέσα τους. Το εἰδικό τους βάρος συνίσταται ὅτι ὁ καλλιτέχνης μας τὶς προτείνει ὁμορφες, φιλικές καὶ γαλήνιες δίνοντας ἔτσι ἔμφαση στο καλὸ που ἔχουμε γύρω μας.

Μία ἀπὸ τὶς σημαντικές συνέπειες του μοντερνισμού κατὰ τὸ πρῶτο μισό του 20ου αἰῶνα ἦταν ἢ ἀποδόμηση τῆς φηγούρας καὶ του φόντου (ζωτικῆς σημασίας γιὰ τὴν δημιουργία αἰσθησης χώρου στην ζωγραφική) μειώνοντας τὴν εἰκόνα στην ἀπόλυτη υλικότητά της.

Στην ἀνακοίνωση θὰ παρουσιασθεῖ μὴ εἰκαστική πρόταση πάνω στο φιλοσοφικό θέμα του γίγνεσθαι ἀλλὰ καὶ τῆς ἀντίληψης τῆς φύσης. Το πῶς γίνεται συγκερασμός τῆς διαφορὰ μεταξύ του ὑπάρχει καὶ του εἶμαι, ἢ ἀντίθεση μεταξύ του ἐνός καὶ των πολλών, ἢ κατάσταση τῆς ποιητικῆς πράξης στο μεσοδιάστημα τῆς ὑπάρξης καὶ του μηδενός. Χρησιμοποιώντας εἰκόνες ἀπὸ τὴν ζωγραφική πορεία του καλλιτέχνη, θὰ ἀναδειχθῶν ἐντυπώσεις σωμάτων καὶ μνήμες τοπίου που ἀποτελοῦν ζωγραφικά στιγμότυπα μὴ μεταμορφικῆς διαδικασίας. Οἱ

εξερευνητικές αυτές παρτιτούρες ή τα προκείμενα έργα, έχουν προκύψει μεταξύ φαινομενικότητας και αντίληψης ενοποιώντας φόρμα και περιεχόμενο σε μία εννοιολογική εικόνα.

Ο Θράφια διδάχτηκε σχέδιο την δεκαετία του 70, στο απόγειο της εννοιολογικής τέχνης και τις επόμενες δεκαετίες ανέπτυξε μία προσωπική σημειολογία δημιουργίας εικόνας, της οποίας η υλικότητα και πολυσημασία διεκδικούν ολόκληρο πεδίο δράσης και δυνατοτήτων. Η προσπάθειά του ήταν να βρεθεί τρόπος να απεικονιστεί σώμα και χώρος ταυτόχρονα, με τρόπο που να περιέχει αναγνώσιμα, αν και πολυσήμαντα την σχέση της φιγούρας με το περιβάλλον, καθώς και την μεταμορφική διαδικασία σε αυτήν.

Ο ΘΡΑΦΙΑ (Παναγιώτης Δανιηλόπουλος) γεννήθηκε στην Αθήνα το 1955. Σπουδάζει Καλές Τέχνες στο Λονδίνο στο Goldsmiths School of Art και από το 1985 εγκαθίσταται στο Βερολίνο από όπου εργάζεται και εκθέτει στην κεντρική Ευρώπη και την Ελλάδα. Εκπρόσωπος της εννοιολογικής ζωγραφικής, συμμετέχει και στο κίνημα του νεοεξπρεσιονισμού του '80 με συστηματική εκθεσιακή δραστηριότητα και πολλά έργα σε συλλογές και μουσεία. Έχει διδάξει Καλές Τέχνες σε πανεπιστήμια του Λονδίνου και του Βερολίνου και έχει δημιουργήσει τα εκθεσιακά προγράμματα “empty rooms” Βερολίνο 1995 και “365artproject” Αθήνα 2000.

Έργο του Παναγιώτη Δανιηλόπουλου με τίτλο «Βαρκάρης» (Panagiotis Daniylopoulos's work art titled “Boatman”).

22. Shadows: A Concept Closely Related to Projection – A Painterly Attempt to Conceive of a Body that Encompasses Landscape

THRAFIA (Panagiotis Daniylopoulos)

Artist

We both step and do not step in the same rivers. We are and are not.

We think that two dimensions are designs, figures, flat drawings but have zero depth and can only be perceived as a thought. Going the other way, one may infer that light shone on a four-dimensional object in a four-dimensional world would cast a three-dimensional shadow.

“SHADOWS” is the title of this Series that Thrafia produced in Berlin, with colored pigments as well as metals on paper. They are images of dream bodies: torso, monolith, boatman, flask, bird, etc, that seem to be fragments of a landscape. They are strongly outlined sculptural forms that appear to be changing moving and evolving. Shapes unknown but recognizable in a painterly language, referring to the natural world that surrounds us. Archetypal images from an archaic vision of creating a world. The unframed manuscripts provoke philosophical thoughts, maybe of Plato’s cave..

Socrates suggests the prisoners would take the shadows to be real things and the echoes to be real sounds, not just reflections of reality, since they are all they had ever seen or heard. They would praise as clever, whoever could best guess which shadow would come next, as someone who understood the nature of the world, and the whole of their society would depend on the shadows on the wall.

According to Olga Daniylopoulou:

Even if the shadows on the wall of caves lead to an invisible world of thoughts and visions, the images in Thrafia’s painting are constant and propose an existing world that everybody can see. The balance and order of this world we accept daily in our lives. The images of this painting are not abstract concepts or interpretations of our environment, they are part of it and also defining fragments of the landscapes in which we live! Their special weight consists in that the artist chooses to propose beautiful, friendly and calm images thus emphasizing the good around us.

The outcome of modernism during the first half of last century regarding painterly language, has significantly been a dissolving of figure and background (those being central to producing an illusion in a painting) reducing the image to its’ absolute materiality.

In this work, the artist like to present a visual proposal on the philosophical theme of becoming, but also the perception of nature. How to reconcile the differences between there is and I am, the contrast between one and the many, the situation of the poetic act in-between existence and zero. Using images from the artist’s paintings it will be highlighted the body impressions and memories of landscape that constitute snapshots of a metamorphic process. The exploration of these scores, the present work, have arisen between perception and appearance integrating form and content in a conceptual image.

Thrafia learned to draw in the 70s, the height of conceptualism and since then during the following decades has developed a personal semiology of image making, whose materiality and multisignificance assert a whole scope of possibilities. His aim has been to discover a way to depict body as well as space in such a manner that contains and makes legible, if ambiguously the figures’ relation to its surrounding environment and the changing and transforming process in this as well!

THRAFIA (Panagiotis Daniylopoulos) was born in Athens in 1955. He studied Fine Arts at Goldsmiths School of Art in London and since 1985 has moved to Berlin where he works exhibiting in central Europe and Greece. A conceptual painter who has taken part in the neoexpressionist movement of the ’80s with a consistent exhibiting activity and numerous works in private collections and Museums. Having taught Fine Art in London and Berlin universities, he has also created the exhibition projects “empty rooms” in Berlin 1995 and “365artproject” in Athens 2000.

23. ΤΑΠΕΙΝΑ (Ταπεινά Σώματα)

ΘΡΑΦΙΑ (Παναγιώτης Δανηλόπουλος)

Εικαστικός

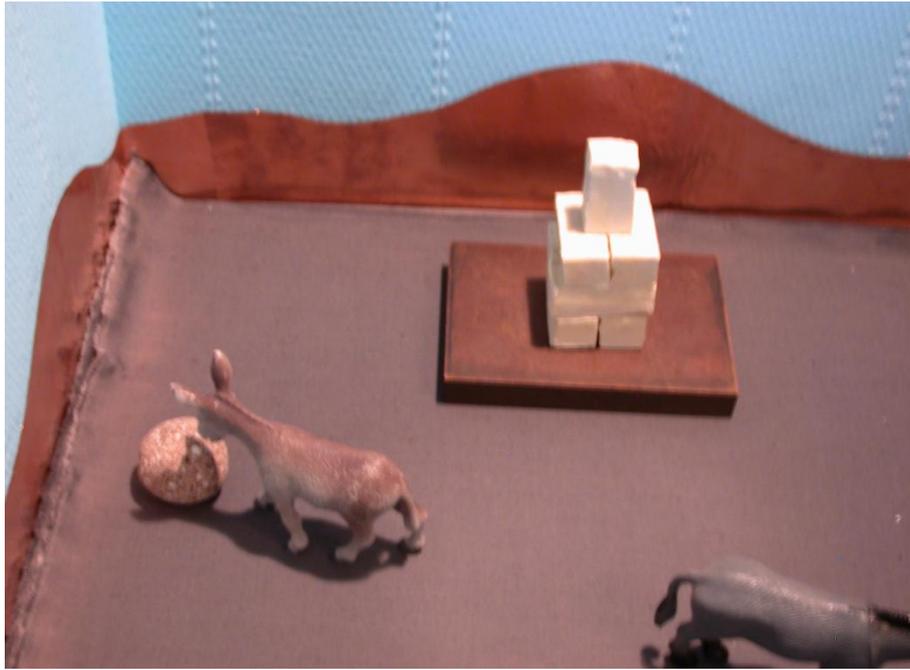
Το συγκεκριμένο «Μνημείο» είναι μία από τις νεκρές φύσεις από την σειρά τα Ταπεινά. Αυτά αποτελούνται συνήθως από καθημερινά απλά αντικείμενα με μικρές εικαστικές παρεμβάσεις, σκηνοθετημένα σαν επιγραμματικές ιστορίες προσωπικού χαρακτήρα.

23. HUMILITAS (Humble Bodies)

THRAFIA (Panagiotis Daniylopoulos)

Artist

Concerning the small installation object “the Monument”, it is one of the 7 Munich still-lives called HUMILITAS. These are usually composed with mundane every day ready-mades, plus small plastic interventions, staged set to diagrammatically recount personal thoughts.

Έργο του Παναγιώτη Δανιηλόπουλου με τίτλο «Ταπεινά Σώματα» (Panagiotis Daniyloopoulos's work art titled "Humble Bodies").

**ΟΓΔΟΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION VIII):
ΣΩΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
(EMBODIMENT AND REPRESENTATION)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ (DESPOINA
STAMATOPOULOU)**

24. Η Νοημοσύνη μεταξύ Σώματος και Αναπαράστασης

Φίλιππος Β. Καργόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μια σημαντική α-πορία δημιουργείται στην Γνωσιοεπιστήμη όταν αναγνωρίσουμε τις εξής δυο βασικές αλήθειες για τον νου και τη νοημοσύνη:

1. Η οποιαδήποτε νοημοσύνη γνωρίζουμε υποχρεωτικά είναι (και καλύτερο είναι να είναι) ενσώματη: άλλωστε για τι άλλο χρειάζεται ο νους στην φύση αν όχι για να προκαλεί σύνθετη (εμπλέκουσα επιλογή) συμπεριφορά η οποία είναι (και) ζωική σωματική κίνηση.
2. Η οποιαδήποτε νοημοσύνη έχουμε κατορθώσει να προσπελάσουμε, αναλύσουμε και εξηγήσουμε, συνίσταται σε (και σίγουρα εμπλέκει) χειρισμό αναπαραστάσεων, που είναι οντότητες που χαρακτηρίζονται από προθετικότητα και συντακτική δομή.

Με βάση τις δύο παραπάνω αντιθετικές αρχές, προκύπτουν τέσσερις γραμμές σκέψης. Η πρώτη θα ήταν το να εγκαταλείψουμε την 1 χάριν της 2: το πώς ενσωματώνεται η νοημοσύνη θα έπρεπε να είναι το τελευταίο που θα μας απασχολήσει. Τη γραμμή σκέψης αυτή που ακολούθησε η υπολογιστική προσέγγιση με τη γνωστή αρχή της πολλαπλής πραγματοποιησιμότητας έχουμε πια εγκαταλείψει κάτω από την πίεση θεωρητικών κριτικών και περιορισμένων αποτελεσμάτων στην έρευνα. Η δεύτερη γραμμή σκέψης εγκαταλείπει την 2 χάριν της 1: δεδομένου του ότι η μόνη βέβαια αναπαράσταση όπως ορίστηκε, δηλαδή η γλώσσα, εμφανίζεται εξελικτικά μόνο στο τέλος της μακράς εξέλιξης της νοημοσύνης, είναι πιο βάσιμο να αναλύσουμε την νοημοσύνη χωρίς να εμπλέξουμε την αναπαράσταση, όπως προτείνουν οι οπαδοί της ενσώματης νοημοσύνης (Brooks). Μια τρίτη προσέγγιση αρνείται να επιλέξει μεταξύ 1 και 2 και επιμένει πως εκτός αν οι δύο πλευρές συμβιβαστούν σε μια θεωρία ψυχοφυσικής αιτιότητας, δεν έχει ιδιαίτερο νόημα να περιμένουμε κάποια πρόοδο στην εξήγηση της νοημοσύνης. Ωστόσο το να ξανά-αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα του σώματος και του νου και να αρνηθούμε να συνεχίσουμε αν δεν λυθεί, στερείται νοήματος και ιστορικότητας. Η ώθηση πίσω από την γένεση της Γνωσιοεπιστήμης ήταν ακριβώς το ότι το υπολογιστικό μοντέλο προσέφερε λύση στο πρόβλημα της ψυχοφυσικής αιτιότητας.

Υπάρχει ένας δρόμος που απομένει και τον οποίο προτείνω στην παρουσίαση αυτή, δηλαδή αυτός που δέχεται την βασιμότητα των 1 και 2 και αναζητά περιοχές στις οποίες η αλληλεπίδραση των δύο παραγόντων μπορεί να διαπιστωθεί και να μελετηθεί σε κάποια παραγωγική λεπτομέρεια. Ελπίζουμε ότι πολλές τέτοιες μελέτες θα προσφέρουν μια γενικότερη εικόνα από την οποία σταδιακά θα αναδυθεί η γενική λύση στο αίνιγμα της εξήγησης της νοημοσύνης.

Τρεις περιοχές που προτείνω ως εμπλέκουσες σώμα και αναπαράσταση είναι: (α) το δίδυμο συμπάθειας-μίμησης, (β) το δίδυμο πρωτογενούς-δευτερογενούς συνείδησης, και (γ) το δίδυμο έκδηλης-άδηλης μνήμης/μάθησης.

24. Mentality between Embodiment and Representation

Philippos V. Kargopoulos

Department of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki

A serious impasse is generated in Cognitive Science when we realize two basic truths about mind and intelligence:

1. Whatever intelligence we know of, has to be (or, it better be) embodied: after all, what else is mind needed for in nature, if not to generate complex (choice involving) behavior which is (also) animal bodily movement.
2. Whatever intelligence we have been able to scientifically approach, analyze, and explain, has consisted of (or involved) manipulation of representations, which are entities characterized by intentionality and syntactic structure.

On the basis of the two antithetical principles above, there are four courses of action that suggest themselves. The first would be to abandon 1 in favor of 2: how intelligence is embodied should be our last concern. It was followed by the classical computationalist approach, and blatantly so in the infamous multiple realizability principle, and is now completely abandoned under much criticism of both theoretical and actual research result criticism. The second is to abandon 2 in favor of 1: since the only certain representation, i.e. language, comes only at the very end of the long evolution of intelligence, it makes good sense to analyze mentality without representation as the proponents of embodied intelligence (Brooks) propose. A third approach refuses to choose between 1 and 2 and insists that unless the two sides are reconciled in a theory of psychophysical causation, it makes little sense to expect progress in explain the mind. Yet to face once again the mind-body problem and refuse to continue unless it is solved is pointless and unhistorical. The impetus for Cognitive Science was presumably the solution that the computational model offered to the problem of psychophysical causation.

There is one road left to follow which is the one I am advocating in this presentation, namely one that admits the validity of both 1 and 2 and seeks out areas in which the interaction of the two can be verified and studied in some productive detail. We hope that many of these studies will provide a general picture from which a general solution to the puzzle of explaining mentality will gradually emerge.

Three areas I am proposing as involving both body and representation are: (a) the couple empathy-imitation, (b) the couple primary-secondary consciousness, and (c) the couple explicit-implicit memory/learning.

ΣΑΒΒΑΤΟ (SATURDAY) 23-06-2012

ENATH ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION IX):

**ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ-ΕΥΓΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
(CONCEPTIONS AND PRACTICES OF THE BODY IN THE ERA OF NEW GENETICS-
EUGENICS AND FERTILITY TECHNOLOGIES: CONTEMPORARY SOCIOLOGICAL
AND ANTHROPOLOGICAL APPROACHES OF THE BODY)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): NTIANNA I. ΤΡΑΚΑ (DEANNA J. TRAKAS)**

25. Η Σχέση Ψυχικού, Βιολογικού και Κοινωνικού στον Marcel Mauss

Τζανάκης Μανόλης

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η γαλλική κοινωνιολογική σχολή αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες παραδόσεις στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών, η οποία επηρέασε καθοριστικά την ιστορία τόσο της κοινωνιολογίας όσο και της κοινωνικής ανθρωπολογίας. Στο πλαίσιο της δόθηκε ίσως η πρώτη ολοκληρωμένη απάντηση σχετικά με το πώς συγκροτείται το αντικείμενο της κοινωνιολογίας ως επιστήμης. Η συμβολή του Marcel Mauss, μαθητή και ανιψιού του Emile Durkheim, συνίσταται στην επανεξέταση του αντικείμενου της κοινωνιολογίας και της ανθρωπολογίας, η οποία βασίζεται στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης του «κοινωνικού» αφενός με το «ψυχικό» και αφετέρου με το «βιολογικό». Η πρότασή του να θεωρήσουμε ως αντικείμενο των κοινωνικών επιστημών τα *ολικά κοινωνικά γεγονότα* (fait social total), καθώς και οι έρευνές του για τις τεχνικές του σώματος και την επίδραση των ιδεών στο σώμα, προϋποθέτουν την υπέρβαση της κλασικής ντρκεμιανής οριοθέτησης του κοινωνικού και άνοιξαν νέους ορίζοντες στις κοινωνικές επιστήμες. Η ανακοίνωση αποσκοπεί στην σκιαγράφηση αυτών των επιστημολογικών μετατοπίσεων στο εσωτερικό της γαλλικής κοινωνιολογικής σχολής και στην ανάδειξη της σημασίας που έχουν για την ανάλυση των κοινωνικών συνδηλώσεων του σώματος.

25. The Relationship between Psychological, Biological and Social in Marcel Mauss

Manolis Tzanakis

Department of Sociology, University of Crete

The French sociological school created one of the greatest traditions in the field of social sciences, which decisively influenced the history of sociology and social anthropology. This line of thought was perhaps the first one to propose a “clear” theoretical determination of the “subject matter” of sociology, as a unique science of the social. Following this particular tradition, the specific contribution of Marcel Mauss, a student and nephew of Emile Durkheim, was to review the object of sociology and anthropology, through an inspiring redefinition of the relationship between the “social”, the “mental” and the “biological.” The paper seeks to theorise as the object of social sciences the so-called “fait social total”, and suggest the empirical research of the “techniques of the body” and the “influence of ideas in the body” as privileged new gnostic fields in the social sciences. The presentation aims to outline these epistemological shifts and also states the emergence and the importance of analyzing the social connotation of the body.

26. Ο Γενετικός Προσδιορισμός του Σώματος και του Υποκειμένου

Γεώργιος Αλεξιάς

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εισήγηση επιχειρεί να καταγράψει και να προβάλει τις κοινωνικές παραμέτρους της σύγχρονης γενετικής γνώσης. Στο πλαίσιο μιας κριτικής ανάλυσης η γενετική γνώση αποτελεί μορφή συνολικής ιατρικής επέμβασης και διαχείρισης του ανθρωπίνου σώματος και της ανθρώπινης ύπαρξης (τι είναι η ζωή, που αρχίζει και που τελειώνει, πώς ορίζεται ο θάνατος, τι είναι η γέννηση και πώς μπορεί να προγραμματισθεί κοινωνικά - κλωνοποίηση, τι είναι η ασθένεια κτλ.). Ο γενετικός λόγος παράγει, έναν υποβιβασμό του υποκειμένου σε ένα σύνολο καταγεγραμμένων και άμεσα ελεγχόμενων, από βάσεις δεδομένων, πληροφοριών, οδηγώντας στην εργαλειοποίηση της ανθρώπινης ύπαρξης. Σκοπός της κοινωνιολογικής προσέγγισης είναι να αναδειχθούν οι κοινωνικοί παράμετροι γέννησης, λειτουργίας και λειτουργικότητας της γνώσης αυτής. Το ζητούμενο της εισήγησης είναι να αναδειχθούν και να κατανοηθούν οι εξουσιαστικές κοινωνικές διαστάσεις της σύγχρονης γενετικής, ως μορφή βιοπολιτικής, οι οποίες αποκρύπτονται από την «αντικειμενικότητα» της φιλάνθρωπης, ιατρικής επιστημονικής γνώσης. Στο πλαίσιο του γενετικού λόγου του υποκειμένου εκλαμβάνει νέα διάσταση εντασσόμενο σε ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό (συγκριτικά με το μηχανιστικό υλισμό) δίκτυο επιτήρησης.

26. The Genetic Determination of the Body and the Subject

George Alexias

Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences

The paper attempts to present and highlight the social dimensions of contemporary genetic knowledge. In a critical analytic context, genetic knowledge pertains to a mode of total medical intervention and management of the human body and existence (what is life, its beginning and end, how death is defined, what is birth and how it can be socially programmed - cloning, what is disease, and so on). The genetic discourse produces the reduction of the subject to a set of directly controlled (through databases) information, leading to an instrumentalization of human existence. The central aim of the sociological approach is to demonstrate the social parameters of the production and operation of such knowledge. The objective of the present work is to better understand the (often hidden by the "objectivity" of medical scientific knowledge) power social dimensions of contemporary genetics, as a form of biopolitics. In the context of the genetic discourse, the subject obtains a wholly new dimension, since it becomes embedded within an effective surveillance network.

27. Θηλασμός: Αντιλήψεις και Πρακτικές σε μια Ανθρωπολογική Προοπτική

Σιαφάρικα Ευαγγελία

Νηπιαγωγός, Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Π.Ε. Β' Αθήνας

Ο άνθρωπος είναι ένα από τα 4.500 περίπου είδη θηλαστικών. Όλα παράγουν γάλα από συγκεκριμένους εκκριτικούς αδένες με το οποίο τρέφουν τα νεογνά τους. Στην πραγματικότητα, αυτό είναι το βασικό κριτήριο για να ανήκει ένας οργανισμός στο είδος των «θηλαστικών». Ο θηλασμός είναι μια εγγενής διαδικασία, ώστε θεωρείται αυτονόητο ότι η ιστορία του θα πρέπει να αρχίζει με τη γέννηση του πρώτου παιδιού. Πώς αλλιώς οι πρώτοι άνθρωποι θα έτρεφαν τα μωρά τους (Dettwyler, 1995);

Για χιλιάδες χρόνια ο άνθρωπος βασίστηκε στο μητρικό γάλα για να εδραιώσει την επιβίωσή του ως είδος. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου και την ανάπτυξη των πολιτισμών, διαφοροποιήθηκαν και οι στάσεις και οι συμπεριφορές που συνδέονται με το θηλασμό. Και τα δύο, συσχετίστηκαν με τις διαφορετικές προσεγγίσεις του γυναικείου σώματος γενικά, και ειδικότερα του γυναικείου στήθους, έτσι όπως κάθε φορά αντιμετωπιζόταν από την όσμωση κοινωνικών, θρησκευτικών, ιατρικών αλλά και πολιτικών και καλλιτεχνικών ακόμη αντιλήψεων (Yalom, 2006).

Το γυναικείο στήθος, ισχυρό σύμβολο σεξουαλικότητας και μητρότητας ταυτόχρονα, έχει μια πλούσια πολιτισμική ιστορία, η οποία είναι τόσο αχανής όσο και η ιστορία της ανθρωπότητας. Ως προσδιοριστικό σημείο του γυναικείου σώματος έχει αποκτήσει κατά καιρούς και «καλές» και «κακές» συνυποδηλώσεις, απότοκες όλες ιδεολογικά, κοινωνικά και ψυχολογικά προσδιορισμένων πατριαρχικών κατασκευών. Στην «αντρική» μάχη μεταξύ καλού και κακού για τη διατήρηση της καθεστηκίας τάξεως, το «καλό» –και συνακόλουθα, ιερό– στήθος της θεοτόκου Ίσιδας ή της θηλάζουσας Παναγίας έρχεται να υποστηρίξει το καθιερωμένο σύστημα θεσμών και αξιών μέσα από τη μητρότητα ως γενεσιουργό δύναμη και την καταστολή της γυναικείας σεξουαλικότητας. Αντίθετα, το «κακό» –και, προφανώς, ανίερο– στήθος της πολεμόχαρης γυναίκας (είτε αυτή είναι η παρθένος Αμαζόνα Πενθεσίλεια ή η πολιτικά φιλόδοξη Λαΐδη Μακμπέθ) αναταράσσει την καθεστηκία τάξη μέσα από την άρνηση της μητρότητας και την αυτονόμηση της γυναικείας σεξουαλικότητας. Συνεπώς, το παραπάνω ερμηνευτικό σχήμα αποτελεί μια φανταστική κατασκευή που κωδικοποιεί τους κοινωνικούς φόβους μιας πατριαρχικής κοινωνίας για τον δυνάμει «ανατρεπτικό» ρόλο της γυναίκας (Yalom, 2006).

Υπό το πρίσμα αυτό, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι μια σταχυολόγηση κάποιων σημείων μετάβασης από μια οπτική σε μια άλλη, αναφορικά με το θηλασμό, καθώς και των σημαντικότερων ζητημάτων, που απασχολούν ακόμα και σήμερα τη γυναίκα-μητέρα, τα οποία συνδέονται με τις πολλαπλές σημασίες του στήθους της, αναφορικά με την ίδια αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον γύρω της. Το ερώτημα το οποίο θα μας απασχολήσει είναι: *πώς διαφοροποιούνται οι αντιλήψεις και οι πρακτικές αναφορικά με το θηλασμό, στα διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα και πώς διαπλέκονται με τον ιατρικό λόγο;*

27. Breastfeeding: Viewpoints and Practices in an Anthropological Perspective

Evaggelia Siafarika

Nursery Teacher, Head of Health Education in Athens

The human species belongs to the great family of mammals that numbers around 4.500 species. They all produce milk through specific secretory glands and that is how they feed their newborns. In fact, this is the basic criterion so that a living body can be classified as a mammal. Breastfeeding is an innate procedure. It goes without saying that it is traced back to the birth of the first child. How else would the first humans feed their babies?

For thousand years, man relied heavily on motherly milk in order to secure his survival. However, with the passing of time and the development of various civilizations, attitudes and viewpoints regarding breastfeeding changed. Both were correlated to the different approaches as far as the female body was concerned. More particularly, attention shifted to the combination of various social, religions, medical, political and artistic beliefs.

A bosom, power symbol of sexuality and motherhood at the same time, has got a rich cultural history which is as vast as the history of mankind. Since it is defining part of a woman's body, it has acquired over the years both "positive" and "negative" connotations which stem from ideological, social and psychological paternal structures. In this "male" battle between the Pure and the Evil for the preservation of the status quo, the "pure" –and

therefore, holy-bosom of Isis or the Breastfeeding Virgin Mary supports values and institutions through motherhood and the suppression of female sexuality. On the other hand, the “evil”—and, presumably impure—bosom of war-mongering Amazon Penthesilia or politically ambitious Lady Macbeth stirs up the status quo by means of a rejection of motherhood and a liberation of female sexuality. Therefore, this interpretation constitutes an imaginary structure which codifies the social fears of a paternal society with regards to the potential revolutionary role of women.

In this light, the aim of this dissertation is a compilation of certain viewpoints regarding breastfeeding from various perspectives as well as the most important issues that concern women-mothers. These are also linked to the multiple interpretations of her bosom, not to exclude the social environment around her. The question which is going to occupy our mind is: *How do viewpoints and practical issues regarding breastfeeding differ in various cultural environments? How do they interact with medical theory and analysis?*

28. Πεθαίνοντας στη Δύση: Ιατρική Επιστήμη, Ασθένεια και Σώμα

Μάνος Σαββάκης

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η ιατρική επιστήμη, στις διάφορες εφαρμοσμένες μορφές της (π.χ. προληπτική, διαγνωστική, χειρουργική κτλ), αλλά και η τεχνολογία, έχουν επικρατήσει σχεδόν ως αποκλειστικά αρμόδιοι φορείς για να ασχολούνται και να διαχειρίζονται ζητήματα υγείας-ασθένειας, ζωής-θανάτου. Η «ιδέα» της επιστημονικής κατίσχυσης απέναντι στην ασθένεια και της τεχνολογικά υποβοηθούμενης παράτασης της ανθρώπινης ζωής—ακόμα και με την ουτοπική μορφή της «φανταστικής» εξάλειψης του θανάτου—προβάλλει ως ένα ενδεχόμενο, ειδικότερα για κάποιες συγκεκριμένες ανώτερες κοινωνικές ομάδες. Ταυτόχρονα, άλλα κοινωνικά στρώματα αφήνονται να ζήσουν ένα βίο, που ακροβατεί διαρκώς ανάμεσα στην ασθένεια και το θάνατο, χωρίς ιδιαίτερα περιθώρια αξιοπρεπούς ή ασφαλούς ύπαρξης.

Μια άκριτη αποδοχή των επιστημολογικών και μεθοδολογικών προϋποθέσεων της ιατρικής θεωρίας και πρακτικής τείνει να ευνοεί μια οιονεί σχέση εξάρτησης των ατόμων με τον ιατρικό θεσμό στο σύνολο του, και μια επέκταση εξουσίας με τους κεντρικούς εκφραστές της, το ιατρικό προσωπικό. Η παρούσα συνεισφορά ανασυγκροτεί, στη βάση μιας ποιοτικής κοινωνιολογικής και ανθρωπολογικής προσέγγισης, το θέμα της ιατρικής επιστήμης και της, προνομιακής σχέσης της με την αντιμετώπιση της ασθένειας και του θανάτου. Συγκεκριμένα, στο άρθρο, διαμέσου της μεθοδολογικής τεχνικής της ανοιχτής συνέντευξης με ειδικούς, αναλύεται εμπειρικό υλικό που προέρχεται από την πλευρά ενός αγροτικού γιατρού. Ο σκοπός είναι η κατανόηση της «ιατρικής λογικής», ειδικότερα στις απαρχές μιας βιογραφικής και εργασιακής σταδιοδρομίας, απέναντι στην ασθένεια και το θάνατο, ως αποτέλεσμα της συνδιασταύρωσης τυπικής εκπαίδευσης, επαγγελματικών δεξιοτήτων, καθημερινής πρακτικής και υποκειμενικών βιωμάτων.

28. Dying in the West: Medical Science, Illness and Body

Manos Savvakis

Department of Sociology, University of the Aegean

In modern societies, medical science, applied in various forms (e.g., preventive, diagnostic, surgical, etc.) and technology, have prevailed as almost exclusively figures to deal with and manage competent bodies, health issues, illness, life and death. The “idea” of scientific prevalence against disease and the technologically assisted extension of human life—even with the utopian form of “imaginary” elimination of death—emerge as a possibility, especially for some specific upper social groups. Simultaneously, other forms of life are forced to live a life that constantly balances between illness and death, without any particular room for secure or decent existence.

An uncritical acceptance of the epistemological and methodological prerequisites of medical theory and practice tends to favour a quasi-dependent relationship of people with the medical institution as a whole, and an extension of power, primarily expressed by the chief medical staff. The contribution reconstructs—on the basis of a qualitative sociological and anthropological approach—the issue of science and medicine, and their quite privileged relationship regarding the treatment of illness and death. Specifically, the article through the methodological technique of open interviews with experts, analyzes empirical material from the perspective of a rural specialised doctor. The aim is to understand the “medical gaze”, especially in the beginning of a biographical and occupational career, against disease and death, as a result of a combination of formal education, vocational skills, daily practice and subjective experiences.

29. Κοινωνικές Ανισότητες και η Δημιουργία του Τέλειου Ανθρώπου: Μία Συγκριτική Προσέγγιση της Ευγονικής και της Νέας Αναπαραγωγικής Τεχνολογίας

Σεβαστή Τρουμπέτα

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο του Αιγαίου

Τις πρώτες δεκαετίες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η ευγονική ενσωματώνεται πλήρως στη νέα γενετική. Η ερευνητική κοινότητα συζητά κατά πόσο οι νέες γενετικές τεχνολογίες αποτελούν μία σύγχρονη έκφραση του ίδιου ευγονικού φαινομένου, γεγονός που έχει οδηγήσει στην διατύπωση των όρων «παλιά» και «νέα ευγονική» που δηλώνει τη συνέχεια της ευγονικής ιδέας. Το αφηγηματικό επίχειρημα της παρουσίας μου είναι ότι μία ταύτιση θα ήταν μάλλον απλουστευτική, εφόσον, η τεχνολογία της ανθρώπινης αναπαραγωγής

(*engineering of human reproduction*) μετά τον πόλεμο συμβαίνει σε διαφορετικά κοινωνικο-ιστορικά συμφραζόμενα στα οποία μεταβάλλεται και ο χαρακτήρας της ευγονικής τουλάχιστον ως προς δύο δυναμικά, και εν μέρει συναφή μεταξύ τους, στοιχεία: Πρώτον, σε αντίθεση με την «παλιά ευγονική», την εποχή της γενετικής τεχνολογίας, η αξία της ζωής υπό δημιουργία αξιολογείται όλο και λιγότερο με κριτήριο το «κοινό καλό» καθώς η εξατομίκευση κερδίζει σταδιακά έδαφος· ο στόχος της ανθρώπινης τελειότητας αποσυνδέεται από το προγραμματικά διακηρυγμένο όραμα της ευγονικής για μία τέλεια ανθρωπότητα, ενώ, αντί αυτού, αναδεικνύεται ο στόχος της ιδιωτικής ευτυχίας του ατόμου. Δεύτερον, το κράτος πρόνοιας, στην ιδέα και την πρακτική του οποίου στηρίχθηκε το ευγονικό φαινόμενο, αποδομείται σταδιακά ενώ η αναπαραγωγική τεχνολογία εμπίπτει όλο και περισσότερο σε ιδιωτικούς φορείς, μάλιστα εμπορευματοποιείται ραγδαία.

Στη βάση των παραπάνω παρατηρήσεων θα συζητήσω το ζήτημα των κοινωνικών ανισοτήτων στην εποχή της ευγονικής και της αναπαραγωγικής τεχνολογίας συγκριτικά, εστιάζοντας στην δεύτερη περίπτωση και στο παράδειγμα των τραπεζών σπέρματος. Βασική ερευνητική υπόθεση: Ενώ στην εποχή της ευγονικής η τεχνολογία της ανθρώπινης αναπαραγωγής (ανθρώπινης οικονομίας, κατά τον όρο του Φουκώ) αφορούσε στη διαχείριση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης στο εσωτερικό μίας κοινωνίας, στο υπό εξέταση παράδειγμα της νέας αναπαραγωγικής τεχνολογίας πρόκειται για κοινωνικές ανισότητες που υπερβαίνουν τα όρια μιας μόνο κοινωνίας και άπτονται παγκόσμιων ιεραρχιών. Συμβαίνουν δε, σε έναν ρευστό διεθνικό χώρο (“space of flow”).

29. Social Inequality and Creation of the Perfect Human - Comparison of Eugenics and New Reproductive Technologies (IVF)

Sevasti Trubeta

Department of Sociology, University of the Aegean

In the first decades after World War II a good number of scholars claimed that eugenics had been integrated into new genetics and overlapped with the latter. Scholars used to distinguish between “old” and “new eugenics”, as the former was thought to cover the period up to the end of World War II and the latter has emerged since the 1970s. On the grounds of the current debate, the paper reflects on the following working questions: The socio-historical conditions that helped in the emergence and flourishing of (“old”) eugenics have changed since the 1970s to such a degree that equating eugenics and new genetics might be a simplification which (a) masks the historical character of social phenomena and (b) impedes tracing both the dynamics and boundaries of each one. Even if one agrees that “old eugenics” and new genetics share the idea, demand, and practice of intervention into human reproduction on the grounds of evaluating “which life is worth of living” and by this, both shape the image of a perfect human, at the same time crucial differences between them bring to light their diverse dynamics. Differences are related, first, to socio-historical context in which each one operates: While “old eugenics” based its repressive proposals and practices against human life on the axiom of the priority of the “common well” against individual rights, new genetics operates in a period in which individualism gains more and more significance in social relations (at both micro- and macro-level). Furthermore, “old eugenics” flourished within in a type of society in which welfare state and institutions were creating and drew arguments from the necessity to buttress these institutions and the well of the whole. In the era of new genetics (fertility technologies), on the other hand, welfare state is weakening whereas commercialization of social and health services is gaining more and more importance. In effect, engineering the human life appears as if occurring on the grounds of a neutral and objective science and as being free individual decision.

Eugenics provides suggestions for treating social inequality and social stratification in terms of managing biological capital and consolidating state authority. In the case of fertility technologies, the question of social inequity expands the limits of an individual society and raises questions related to a global order. This is because (a) in proceeding commercialization and rapidly expanding market of reproductive technology, fertility becomes goods and human acts as consumer; (b) the operation of the market of biotechnology is not confined to an individual society but it expands and becomes an international, yet transnational market, located in a so-called “space of flows” (keyword: fertility tourism).

**ΔΕΚΑΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION X):
ΤΟ ΣΩΜΑ ΥΠΟ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ
(BODIES UNDER SURVEILLANCE)
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ (ROUND TABLE)
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ (COORDINATOR): ΝΤΙΑΝΝΑ Ι. ΤΡΑΚΑ (DEANNA J. TRAKAS)**

30. Το Σώμα υπό Επιτήρηση: Ηθικές και Πολιτικές Διαστάσεις της Ιατρικής Τεχνολογίας και της Κοινωνικής Φροντίδας

Ντιάννα Ι. Τράκα

Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σεβαστή Τρουμπέτα

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο του Αιγαίου

Μάνος Σαββάκης

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Μανόλης Τζανάκης

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γεώργιος Αλεξιάς

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η βιοϊατρική τεχνολογία προδιαγράφει ένα νέο πλαίσιο προσδιορισμού του ανθρώπινου σώματος και του σύγχρονου υποκειμένου αναδεικνύοντας ταυτόχρονα, με δυναμικό τρόπο, νέα ερωτήματα αναφορικά με τι το είναι η ανθρώπινη ζωή, η θεραπεία, ποιος έχει το δικαίωμα τερματισμού της ζωής, αν η ιατρική επιστήμη θα πρέπει να «απακούει» και να ακολουθεί τη σύγχρονη αγοραία λογική κτλ. Ταυτόχρονα η ίδια τεχνολογία, λειτουργώντας στο πλαίσιο των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών, αναπόφευκτα δομείται και ακολουθεί τις βασικές οικονομικο-κοινωνικές παραμέτρους του συστήματος, με βασικότερες την αναπαραγωγή των ισχυουσών σχέσεων εξουσίας, οικονομικών και άλλων.

Η χρηματοδότησή της είτε από ιδιωτικούς είτε από κρατικούς πόρους θέτει ζητήματα ηθικής νομιμοποίησης και νομικού ελέγχου. Η βιοϊατρική τεχνολογία ταυτόχρονα προσδιορίζει το σώμα ως δυναμική κοινωνικο-πολιτισμικά μορφοποιημένη οντότητα και ως πολιτικά οριζόμενο «δημόσιο αγαθόν». Έχει επαινεθεί για τη συμβολή της στη βελτίωση της ανθρώπινης κατάστασης, για παράδειγμα για τη μείωση των γενετικών παθολογιών (ή έστω τον περιορισμό της πιθανότητας εμφάνισής τους), την ανάπτυξη μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (ή αποφυγή μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης), τη δυνατότητα περιστασιακής, στο δρόμο ή κατ' οίκον φροντίδας για άτομα με ψυχιατρικές διαγνώσεις, και με τη διάδοση της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών οι οποίες αποσκοπούν στην τροποποίηση της διάθεσης (mood-modifiers), φαρμακευτικής ή φυτικής προέλευσης κλπ. Ωστόσο, αυτές οι ιατρικές παρεμβάσεις «στηρίζουν ταυτόχρονα τους «θεσμούς επιτήρησης», όπως είναι τα νοσοκομεία, τα κλειστά κέντρα φροντίδας (ηλικιωμένων, αναπήρων, ατόμων με ψυχιατρικές διαγνώσεις κ.ά.), τις ανοικτές δομές φροντίδας (κινητές μονάδες, street work, συστήματα που απευθύνονται σε ανθρώπους με ιατρικές διαγνώσεις και άτομα με «δυσμενείς προγνώσεις», για τα οποία ενδεχομένως να απουσιάζει μια σαφή ιατρική κατηγοριοποίηση κ.ά.), και οι υπηρεσίες που απευθύνονται σε «από μεταφορά» κοινωνικές ομάδες, όπως οι μετανάστες που διαμένουν σε καταλύματα υπό ειδικές συνθήκες. Η βιοηθική μορφοποίηση αυτών των παρεμβάσεων, με αναγωγές στη φιλοσοφία και τη θεολογία, οδηγεί σε νομικές ρυθμίσεις -ως αποτέλεσμα, υποτίθεται, της προσπάθειας να διασφαλιστεί η αξιοπρέπεια του υποκειμένου και των απαιτήσεων της «επιστημονικής προόδου», του εξορθολογισμού των προτύπων για την κοινωνική ασφάλιση, και της ανάπτυξης της ρητορικής για το «υψηλό» κόστος της κοινωνικής φροντίδας –και ίσως γίνει ο ιδανικός σύντροφος για την επιτήρηση της ανθρώπινης ζωής και της κοινωνίας των πολιτών. Όπως γίνεται κατανοητό κάτω από το μανδύα της εξυπηρέτησης των ανθρώπινων βιολογικών (και άλλων ψυχολογικών, κοινωνικών κλπ) αναγκών καλύπτεται ένα ιδιόμορφο πλαίσιο σχέσεων εξουσίας οι οποίες αναπαράγονται στο σύγχρονο γενετικό λόγο και τον τρόπο με τον οποίο η επιστημονική ιατρική, σε συνδυασμό με τη βιοηθική επεμβαίνει και προσδιορίζει την ίδια την υπόσταση του ανθρώπου. Το ζητούμενο είναι να αναδειχθούν και να κατανοηθούν όψεις των πραγματικών σχέσεων και των βαθύτερων εξουσιαστικών σκοπιμοτήτων οι οποίες δομούν και ταυτόχρονα αναπαράγονται στο πλαίσιο έκφρασης της σύγχρονης ιατρικής πρακτικής και των δικτύων κοινωνικής φροντίδας και σε αυτό ακριβώς αποσκοπεί ο συγκεκριμένος τόμος.

30. Bodies Under Surveillance. Moral and Political Dimensions of Medical Technology and Social Caring

Deanna J. Trakas

Department of Social Anthropology and History, University of the Aegean

Sevasti Troubeta

Department of Sociology, University of the Aegean

Manos Savvakis

Department of Sociology, University of the Aegean

Manolis Tzanakis

Department of Sociology, University of Crete

Giorgos Alexias

Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences

Biomedical technology prescribes a new framework that defines human body and modern subjects, posing at the same time complicated and heterogeneous questions regarding death and human life and its limits. These issues are also connected to problems of health, illness and treatment as well as market-oriented science. Simultaneously, technology per se, functioning within the framework of modern western societies, is inevitably structured and heavily influenced by the major priorities of systemic policies. These policies, albeit strong criticism and neglect, tend to primarily promote the reproduction of the prevailing power relations, cultural hierarchies and economic asymmetries.

Private or state funding on various research programmes raises serious issues of ethical legitimation and legal control. In addition, biomedical technology prescribes human body as a dynamic socio-cultural molded entity and as a political designated public good. Under the socially constituted and historically mediated cover of serving human needs, following humanitarian purposes, highlighting biological requirements and covering psychological gaps or cleavages, an idiosyncratic and polymorphous nexus of hierarchies and power relations is constituted. These structural power elements are mainly reproduced by the modern genetic scientific discourse, which is mightily coupled with an intrusive bioethics. This scientific practice and discourse systematically and blatantly influences everyday-life and human relations.

The aim of the round table is, therefore, to critically discuss and address these issues and consider versions and facets of this latently and deeper power considerations that are re-produced when modern medicine and social caring is practiced, often quite unproblematised or unquestionable.

**ENTEKATH ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XI):
ΣΩΜΑ, ΥΛΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ
(BODY, MATERIALITIES AND DIALOGISM)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΦΙΛΙΑ ΙΣΣΑΡΗ (PHILIA ISSARI)**

31. Voloshinov, Dialogicality, and the Materiality of Our Living, Bodily Relations to Our Surroundings: 'Seeing' the Work of 'the Mind' in Our Bodily Movements

John Shotter

Department of Communication, University of New Hampshire, Durham, U.S.A. & Centre for Philosophy of Natural & Social Science (CPNSS), London School of Economics, London, UK.

We are living beings (not mechanisms). We are always acting *from within* moving, continually changing, *dynamic* relations with our surroundings – we have our being not within our living *inter*-actions with our surroundings, but as Karen Barad (2007) puts it, within our *intra*-actions with them; or, in other words, from within our *dialogically-structured* relations with them. We come to know of both our “selves” and of our “world”, bit-by-bit, step-by-step, *from within* a holistic complex of dynamic relations occurring between our *outgoing* activities (expressions, utterances) and their incoming results (replies, rejoinders). This is so because living movement is never a chain of elements (like beads on a string) but an organized whole that can only be differentiated into nameable, detailed elements *after it has been performed* – as such, it is made up of many only partially realized, intermingling *tendencies* (William James) with several options still open for their *intra*-relating. But analytically, if we act as if there is a clear “agential split” (Barad, 2007) between the organized *structuring* of our outgoing activities (a *knowing* on the subjective side of the subject/agent) and our perception of their *structured*, incoming results (a *known* object on the objective side of the split), then what is of major interest to us becomes, of course, what is at work in our *doing* that outgoing organizing, what our *knowing* on the subjective side of the agential split is like. For after all, we are in fact aware of *directing* our movements in relation to our needs – an awareness that others can “see”, i.e., “sense”, *in* how we unfold our expressions, bit-by-bit, step-by-step, within our *intra*-relations with them. We are never *wholly* unconscious of *how* we are acting. Voloshinov’s (1986, 1987) work – among many others that I will mention in my talk – gives us an in-road into studying our *efforts* in organizing our expressions, in that, as he puts it, “there is no leap involved between inner experience and its expression, no crossing over from one qualitative realm of reality to another... nowhere in its entire course does the process go outside the material of signs. What, then, is the sign material of the psyche? Any organic activity or process: breathing, blood circulation, movements of the body, articulation, inner speech, mimetic motions, reaction

to external stimuli (e.g., light stimuli) and so forth” (pp. 28-29). We need to teach ourselves to *notice* these often small but important *expressive* occurrences, there “once-occurrent events of being”, as Bakhtin (1993) calls them. Along with Voloshinov’s work, I will also discuss the work of William James, John Dewey, Henri Bergson, Maxine Sheets-Johnstone, Mark Johnson, Merleau-Ponty, Bakhtin, Vygotsky, and Antonio Damasio.

31. Voloshinov, Διαλογικότητα, και η Υλικότητα της Ύπαρξης μας –οι Σωματικές Σχέσεις με το Περιβάλλον μας: «Διακρίνοντας» το Έργο του «Νου» στις Σωματικές μας Κινήσεις

John Shotter

Department of Communication, University of New Hampshire, Durham, U.S.A. & Centre for Philosophy of Natural & Social Science (CPNSS), London School of Economics, London, UK.

Είμαστε ζωντανοί οργανισμοί και (όχι μηχανισμοί). Ενεργούμε πάντα μέσα από την κίνηση, αλλάζοντας συνεχώς, έχοντας δυναμικές σχέσεις με όσα μας περιβάλλουν. Υπάρχουμε όχι μόνο αλληλεπιδρώντας (*inter-acting*) με αυτά, αλλά όπως το τοποθετεί η Karen Barad (2007), δια μέσου των *έσω σχέσεων* (*intra-actions*) μαζί τους. Με άλλα λόγια μέσα από τη *διαλογική δομή* των σχέσεων μας μαζί τους. Γνωρίζουμε τους εαυτούς μας και τον κόσμο μας λίγο-λίγο, βήμα-βήμα *δια μέσου* ενός ολοκληρωμένου (ολιστικού) συμπλέγματος δυναμικών σχέσεων ανάμεσα στις *εξωτερικές* (εξωτερικευμένες) δραστηριότητες (εκφράσεις και εκφορές του λόγου) και στις εισερχόμενες συνέπειές τους (αποκρίσεις, συμπληρωματικά σχόλια). Αυτό συμβαίνει διότι η ζωντανή κίνηση ποτέ δεν είναι μια αλυσίδα στοιχείων (σαν χάντρες σε κορδόνι) αλλά είναι μια οργανωμένη ολότητα που μπορεί μόνο να διαφοροποιηθεί σε κατονομασμένα λεπτομερή στοιχεία αφοτου αυτή (η κίνηση) *έχει επιτελεσθεί*. Ως τέτοια είναι φτιαγμένη από πολλές μερικώς επιτελεσθείσες αλληλοσυνδεδεμένες *τάσεις* (William James) έχοντας ακόμη κάποιες επιλογές ανοιχτές για τις *έσω σχέσεις* (*intra-relating*). Στην πραγματικότητα έχουμε επίγνωση ότι *κατευθύνουμε* τις κινήσεις μας σε σχέση με τις ανάγκες μας –μία επίγνωση που οι άλλοι μπορούν να «δουν», δηλαδή να «αισθανθούν» στον τρόπο που εκφραζόμαστε λίγο-λίγο, βήμα-βήμα μέσα από τη διαλογική δομή των σχέσεων μας μαζί τους (*intra-relating*). Ποτέ δεν έχουμε παντελή έλλειψη συνείδησης του τρόπου που ενεργούμε. Το έργο του Voloshinov (1986, 1987) –μεταξύ πολλών άλλων στα οποία θα αναφερθώ στην ομιλία μου– μας δίνει μια δίοδο για τη μελέτη της προσπάθειας προς οργάνωση της έκφρασής μας και όπως το τοποθετεί, «δεν υπάρχει χάσμα ανάμεσα στην εσωτερική εμπειρία και την έκφρασή της, κανένα πέρασμα από το ένα ποιοτικό πεδίο πραγματικότητας σε άλλο ... πουθενά η όλη διαδικασία δεν παραλείπει το υλικό των σημείων (*signs*). Ποιο είναι, λοιπόν, το υλικό σημείο της ψυχής; Κάθε οργανική ενέργεια ή διεργασία: αναπνοή, κυκλοφορία αίματος, κινήσεις του σώματος, άρθρωση, εσωτερικός λόγος, μμητικές κινήσεις, αντίδραση σε εξωτερικά ερεθίσματα κ.ο.κ.» (σελ. 28-29). Πρέπει να μάθουμε να *παρατηρούμε* αυτά τα μικρά αλλά σημαντικά *εκφραστικά* συμβάντα, «τα μοναδικά γεγονότα της ύπαρξης», όπως τα ονομάζει ο Μπαχτίν (1993). Παράλληλα με το έργο του Voloshinov θα αναφερθώ στα έργα των William James, John Dewey, Henri Bergson, Maxine Sheets-Johnstone, Mark Johnson, Merleau-Ponty, Bakhtin, Vygotsky, και Antonio Damasio.

**ΔΩΔΕΚΑΘΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XII):
ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΤΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑ
(THE BODY IN CHILDREN’S NARRATIVES ABOUT ILLNESS)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ (GIORGOS NIKOLAKAKIS)**

32. While Others Play: Images of Bodies in Children’s Illness Narratives

Deanna J. Trakas

Department of Social Anthropology and History, University of the Aegean

When children talk about their encounters with illness, dimensions of their own body are almost always portrayed, along with the bodies of others including parents and siblings, friends and relations, doctors and nurses. Clues about “what’s wrong with me” come from the discomfort of their individual, personal body; and an answers to “what do I have” or “why me” are provided by parental interpretation and physician authoritative knowledge. Even so, children as young as pre-school age, observe and filter the messages of others to synchronize their understandings and “truths” from their embodied experiences. These reflections about children and the placement of bodies in their illness narratives are from a series of 1988-2002 multidisciplinary projects in the European region about children and their perspectives about illness and medicines. Qualitative techniques designed for the projects (drawing-story-interview, fever interview, focus groups) were implemented by research teams from Greece, Spain, Germany, the UK, Finland, Denmark, with additional participants joining during the projects.

This presentation revisits the theoretical frameworks applied to the children’s narratives during the formative years of the anthropology / sociology of childhood (e.g., children as agents rather than vessels, social construction(s) of childhood, children as a legitimate focus of field research) as well as the tested conceptual tools from developmental psychology (e.g., illness careers, autonomy, health behaviour model measures, socialization of medicine use). Body boundaries seem to play a central part in the children’s narratives of illness causes; e.g., invasion of the body by microbes, bad experiences, nightmares. During illness, the social body is depicted in isolation; other children are playing somewhere outside and the afflicted child is looking out the window, waiting to become well so as to play with them again. Special privileges partially compensate for the distance and, among those most often mentioned include special attention from parents, gifts from siblings, visits from relatives, extra

television hours. Indeed, children volunteer to talk about the event of a cold, tonsillitis, tummy ache or asthma attack provides a chance for the repair of a sibling misunderstanding. Other images of body and bodies emerge when all of the actors described in the narratives are considered from the lens of the medicalization of childhood, the pathologization of children's behaviours, the governing of the young body and the surveillance of disease. Medicines are central in children's discussions about prevention and treatment of disease; thus, they represent a vehicle for exploring their persuasive potential in the processes of power arrangements within the context of medical technology.

32. Όταν οι Άλλοι Παίζουν: Εικόνες των Σωμάτων στις Αφηγήσεις των Παιδιών για την Ασθένεια

Ντιάννα Ι. Τράκα

Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Οι αφηγήσεις των παιδιών για την ασθένεια είναι πλούσιες σε αναφορές σχετικές με το σώμα –τόσο για το δικό τους, όσο και για τα σώματα άλλων– γονιών, αδελφών, γιατρών. Αναζητούν εξηγήσεις σε ερωτήματα όπως «τι έπαθα» και «γιατί σ' εμένα;» από τις ερμηνείες γονιών και τη γνώση των γιατρών. Οι περιγραφές τους δείχνουν ότι, από την προσχολική ηλικία, παρατηρούν και συνθέτουν τα μη λεκτικά μηνύματα («γλώσσα του σώματος») των άλλων ώστε να συγκροτούν έννοιες για την ενσώματη/σωματοποιημένη εμπειρία.

Η ανακοίνωση αυτή βασίζεται σε συμπεράσματα από μια σειρά διεπιστημονικών προγραμμάτων (συντονισμένης δράσης) με θέμα «αντιλήψεις των παιδιών για την αρρώστια και τα φάρμακα» που υλοποιήθηκαν από ερευνητικές ομάδες στην Ευρώπη κατά την περίοδο 1988-2002. Οι ερευνητικές ομάδες που ασχολήθηκαν με τα προγράμματα αυτά σε χώρες όπως την Ελλάδα, Ισπανία, Γερμανία, Φιλανδία, κ.ά. εφήρμοσαν ποιοτικές μεθόδους για τη συγκέντρωση των δεδομένων και, συγκεκριμένα, τη «συνέντευξη» μέσα από το ιχογράφημα, το ανοιχτό ερωτηματολόγιο για το ζήτημα του πυρετού και τις ομάδες εστίασης. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης αναλυτικά εργαλεία από την Ανθρωπολογία και την Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας, κυρίως θεωρητικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο των οποίων τα παιδιά προσλαμβάνονται ως ενεργά κοινωνικά υποκείμενα –και όχι ως δοχεία που περιμένουν παθητικά να δεχτούν τα απαραίτητα μηνύματα για την κοινωνικοποίησή τους. Καθώς η εισαγωγή αυτού του μοντέλου συνέπεσε με την έναρξη των συγκεκριμένων προγραμμάτων (παιδιά και ασθένεια), υπήρχε η δυνατότητα επανεξέτασης των αναλυτικών εργαλείων που συναρτάνται με «μετρήσεις» προκειμένου να διερευνηθούν ζητήματα όπως η αυτονομία, οι αντιλήψεις για την υγεία και η κοινωνικοποίηση συμπεριφορών υγείας. Κεντρικό στοιχείο των αφηγήσεων αποτελεί η έννοια των συνόρων του σώματος (π.χ. η εισαγωγή μικροβίων στο σώμα, τρομακτικοί εφιάλτες, αρνητικές εμπειρίες). Οι ζωγραφιές και οι συνοδευτικές αφηγήσεις απεικονίζουν το κοινωνικό σώμα σε απομόνωση, π.χ. το υποκείμενο είναι κλεισμένο στο δωμάτιο και βλέπει έξω από το παράθυρο, ενώ τα άλλα παιδιά έχουν την ελευθερία να παίζουν. Τα παιδιά της έρευνας αποδίδουν μεγάλη σημασία στην περιποίηση (γίνονται δέκτες δώρων, δέχονται την ιδιαίτερη προσοχή των γονιών, καθώς και επισκέψεις από φίλους, κ.ά.), στο πλαίσιο ενός λόγου για την αρρώστια που στρέφεται στην «ανάρρωση σχέσεων» (π.χ. καβγάδες με αδέρφια διακόπτονται προσωρινά). Υπό το πρίσμα της ιατροκοποίησης της παιδικής ηλικίας, εμφανίζονται πρόσθετες εικόνες που αφορούν στην παθολογοποίηση της συμπεριφοράς των παιδιών, τον έλεγχο του νέου σώματος και την επιτήρηση της νόσου. Επιπλέον, κεντρική θέση στο λόγο των παιδιών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της αρρώστιας κατέχουν τα φάρμακα. Συνεπώς, λειτουργούν ως ένα όχημα για την διερεύνηση του πειθαναγκασμού που ασκούν οι σχέσεις εξουσίας στην εφαρμογή της ιατρικής τεχνολογίας.

**ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XIII):
ΣΩΜΑ, ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΛΟΓΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ
(BODY, METAPHOR AND EDUCATION: REPRESENTATIONS OF THE BODY IN
METAPHORIC DISCOURSE AND POETRY)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΟΥΡΔΑΚΗΣ (ANTONIS CHOURDAKIS)**

33. «Το Σώμα Ξέρει»: Δηλώσεις και Υποδηλώσεις του Σώματος μεταξύ Κυριολεξίας και Μεταφοράς στα Κείμενα του Οδυσσέα Ελύτη

Πηνελόπη Παπαϊωάννου

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η αναφορά στο ανθρώπινο σώμα στα κείμενα του Οδυσσέα Ελύτη πραγματώνεται με ένα φάσμα σημασιών οι οποίες άλλοτε πλησιάζουν προς την κυριολεξία ή τη μεταφορά και άλλοτε μετέχουν και στα δύο σημασιολογικά επίπεδα. Αυτή η μετοχή της δηλούμενης ή υποδηλούμενης σημασίας του σώματος στην κυριολεξία και τη μεταφορά καθιστά πολλαπλά τα αντικείμενα αναφοράς σε επίπεδο λέξεων, φράσεων και κειμένου, με αποτέλεσμα η πληροφορητικότητα να φθάνει σε βαθμό κατά τον οποίο καθιστά το κείμενο δύσκολα προσπελάσιμο. Η δυσκολία κατανόησης που οφείλεται σε υψηλό βαθμό πληροφορητικότητας συνήθως ανταμείβει τον αναγνώστη με την αποκάλυψη του νοήματος. Αυτός ο επιμελημένος χειρισμός της σημασίας, ιδιαίτερα του σώματος, χαρακτηρίζει τον ποιητικό λόγο του Ελύτη. Ειδικότερα η μεταφορική αντίληψη του σώματος εκπορεύεται από αντίστοιχη κεντρική έννοια στον «κειμενικό κόσμο» του ποιητή. Πρόκειται για την αναπαράσταση της ίδιας της ποίησης με όρους σώματος ερωτικού, το οποίο άλλοτε δηλώνεται σαν «κορίτσι επτά χρονών» που «για χάρη τραγουδά ολονών», «δελφινοκόριτσο», «κόρη που έφερνε ο βοριάς», «Μάγια αστραφτερή», «Μαρίνα», «αλλιώς

ωραία», «Μαρία Νεφέλη» -με δηλωμένη την έμπνευση της αναπαράστασης αυτής από το ποιητικό όραμα του Σολωμού για την Ελευθερία. Η συγκεκριμένη μεταφορά είναι απολύτως συνειδητή και σκοπίμως επιλεγμένη, όπως αποκαλύπτεται από τον ίδιο τον ποιητή, στα δοκιμακά του κείμενα: «Η ποίηση και ο έρωτας, ο έρωτας και η ποίηση αξεχώριστα» και φυσικά στα ποιητικά, όπου το σώμα άλλοτε δηλώνεται («παρούσα παρουσία») π.χ. «Αφόντας μήκα σ' έρωτα για τούτα τα κορμάκια λίγνεψα, έφεξα. Σ' ύπνο και ξύπνο άλλο στο νου δεν είχα –πώς να τα μεγαλώσω, μια μέρα να τα κοιμηθώ» και άλλοτε υποδηλώνεται («απούσα παρουσία») π.χ. «ο κήπος έμπαινε στη θάλασσα βαθύ γαρύφαλλο ακρωτήρι».

Η μεταφορική σημασία του σώματος συνδυάζεται και με αναφορές που μετέχουν περισσότερο της κυριολεξίας, όπως συμβαίνει με τον στίχο που χρησιμοποιείται στον του τίτλου της προκειμένης περίληψης («Το σώμα ξέρει»). Αυτός ο χειρισμός της σημασίας του σώματος αυξάνει το γνωσιακό φορτίο κατά την πρόσληψη του κειμένου, ενώ αιφνιδιάζει τον αναγνώστη, μεγιστοποιώντας την νοηματική πυκνότητα αλλά και το ενδιαφέρον του κειμένου.

Τα θεωρητικά εργαλεία για την ανάλυση του φαινομένου προέρχονται από την Κειμενογλωσσολογία και τη γνωσιακή θεωρία της ανάγνωσης.

33. “The Body Knows”: Denotations and Connotations of the Body between the Literal and Metaphorical Meaning in the Texts of Odysseus Elytis

Pinelopi Papaioannou
Institute of Educational Policy

The reference to the human body in the texts of Odysseus Elytis is phrased with a range of meanings that are sometimes metaphorical, sometimes quite literal and they sometimes participate in both. This participation of the denoted or connoted meaning of the body in either metaphorical or literal meaning multiplies the meanings of words, phrases and texts, so that the informativity reaches such a high level that makes the text difficult to perceive. The difficulty of understanding a text which is due to a high degree of informativity usually rewards the reader with the discovery of meaning that is well worth the effort. This kind of elaborate treatment of the meanings features the poetry of Elytis. In particular, the metaphorical concept of the human body is central in the “textual world” of the poet. The poetry itself is represented in terms of an erotic body, which is sometimes stated as “a seven years old girl” who “sings for all of us”, “delfin girl”, “daughter brought by the north wind”, “glamorous Maya” “Marina”, “Maria Nefeli” –Elytis has confessed that his inspiration of this representation is due to the poetic vision of Solomos for Freedom. This metaphor is quite conscious and deliberately chosen, as revealed by the poet himself, in his essays: “Poetry and love, love and poetry inseparably” and of course in his poetry, where the body is sometimes stated (“Present presence”) e.g. “From the time when I fell in love with these little bodies I loss weight. I fell asleep nad woke up having in mind only how to breed them and sleep with them one day”, or denotated (“absent presence”) e.g. “The garden was entering the sea like a deep carnation cape”.

The metaphorical meaning of the body is combined with more literal meanings, as in the verse used in the present title of the abstract (“The body knows”). The use of the meaning of the body mentioned above increases the cognitive load of the text and surprises the reader, sign maximizing the semantic density and the interest of the text.

The theoretical tools for analyzing the phenomenon come from the Text Linguistics and the cognitive theory of reading.

34. Νοητική Αναπαράσταση του Σώματος στον Μεταφορικό Λόγο και την Ποίηση

Άννα Αβεντσιάν-Παγοροπούλου

Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο πλαίσιο της Γνωστικής Ψυχολογίας, η νοητική αναπαράσταση υποδηλώνει ότι το ανθρώπινο σώμα ανταποκρίνεται περισσότερο στα γνωστικά σχήματα και τις νοητικές κατασκευές (γνωσίες) παρά σε ό,τι συμβαίνει στο περιβάλλον. Ο τρόπος νοηματοδότησης των καταστάσεων κατευθύνει το ανθρώπινο σώμα ως προς τις ορμονικές του εκκρίσεις. Όταν το ισοζύγιο των συναισθημάτων είναι θετικό και υπερτερούν τα καλά (χαρά, συμπόνια, αλληλεγγύη), το σώμα εκκρίνει κατεχολαμίνες. Εάν υπερισχύουν τα αρνητικά (φόβος, θυμός, εχθρότητα), το σώμα εκκρίνει κορτικοστεροειδή, και μάλιστα κορτιζόλη, η οποία παραμένει για αρκετό διάστημα στον οργανισμό και τον δηλητηριάζει. Και τα δύο είδη ορμονών κινητοποιούν το σώμα για δράση, αλλά οι δεύτερες έχουν βλαπτική επίδραση στην υγεία, την οποία φθείρουν.

Ο μεταφορικός λόγος είναι η γλώσσα του ασυνειδήτου, του δεξιού ημισφαιρίου του εγκεφάλου και της ποιησης, ειδικά της υπερρεαλιστικής. Εκπροσωπεί την ονειρική πλευρά της γλώσσας και μοιάζει με τη σεληνιακή έκλειψη, όπου κάποιες πλευρές χάνονται, ενώ άλλες παραμένουν σιωπηλές, δημιουργώντας κενό. Στην ποίηση το κενό το συμπληρώνει κάθε φορά ο αναγνώστης, αφού η πολυσημία του νοήματος και η «σκοτεινότητα» είναι το μείζον χαρακτηριστικό της ποιητικής δημιουργίας.

Το ανθρώπινο σώμα αναπαρίσταται νοητικά από το σύνολο σχεδόν των ποιητών και επιτελεί ποικίλες λειτουργίες. Στην παρούσα εισήγηση, η έμφαση θα δοθεί στις νοητικές αναπαραστάσεις του γυναικείου σώματος διαχρονικά, προκειμένου να ευοδωθεί η «ακίνητη στιγμή», κατά τον T. S. Eliot.

34. Mental Representation of the Body in Metaphoric Discourse and in Poetry

Anna Aventusian-Pagoropoulou

Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, National and Capodistrian University of Athens

In the context of Cognitive Psychology, the mental representation suggests that the human body corresponds to cognitive schemes and cognitive structures rather than what happens in the environment. The way of finding meaning in the situations directs the human body in terms of hormonal secretions. When the balance of emotions are positive and the good feelings outweigh (joy, sympathy, solidarity), the body secretes catecholamines. If the negative feelings override (fear, anger, hostility), the body secretes corticosteroids, especially cortisol, which remains for some time in the body and produces poison. Both types of hormones mobilize the body for action, but the latter have a harmful effect on health, which they wear out.

Metaphorical language is the language of the unconscious, the right hemisphere of the brain and of poetry, especially the surrealist. It represents the dreamy side of the discourse and resembles the lunar eclipse, where some aspects are lost, while others remain silent, creating a vacuum. In poetry this vacuum is complemented every time by the reader, since the polysemy of meaning and the “darkness” is the major feature of poetic creation.

The human body is mentally represented by almost all poets and performs various functions. In this paper, the emphasis is put on mental representations of the female body over time, in order to prosper the “eternal moment” in the meaning of T. S. Eliot.

35. Μεταφορά και Σώμα: Προτάσεις Διδασκαλίας της Ενωσιολογικής Μεταφοράς με Σημείο Αναφοράς το Ανθρώπινο Σώμα

Αργυρώ Λουλαδάκη

Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση μιας πρότασης διδασκαλίας των εννοιολογικών μεταφορών που αφορούν σε συναισθήματα όπως αυτό του θυμού, του φόβου, της λύπης, της χαράς και της αγάπης μέσω της χρήσης σκίτσων και κόμικς, στα οποία εμφανίζονται πρόσωπα που βιώνουν τα ανάλογα συναισθήματα και οι σωματικές τους αντιδράσεις. Στόχος είναι η εξάσκηση των μαθητών στην αναγνώριση των παραπάνω συναισθημάτων μέσω της έκφρασης και των κινήσεων του σώματος και ο συνδυασμός τους με τις ανάλογες μεταφορές που στηρίζονται στη σωματική εμπειρία για την περιγραφή διαφορετικών συναισθημάτων. Κρίνω ότι με τον τρόπο αυτό δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα να κατανοήσουν έναν από τρόπους με τους οποίους διαμορφώνεται ο μεταφορικός λόγος με βάση τη σωματική εμπειρία, επιχειρώντας το συνδυασμό δύο διαφορετικών σημειωτικών τρόπων (λόγος και εικόνα). Επιπλέον, ενδιαφέρει να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με εννοιολογικές μεταφορές διαφορετικών λαών που αφορούν στην εκδήλωση συναισθημάτων μέσω του σώματος, ώστε να αντιληφθούν ότι η περιγραφή της σωματικής εμπειρίας μέσω του μεταφορικού λόγου αποτελεί σε αρκετές περιπτώσεις και κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή. Τέλος, προτείνεται ένας τρόπος βιωματικής προσέγγισης της παραγωγής μεταφορών που αφορούν σε συναισθήματα, ζητώντας από τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το σώμα τους ως μέσο συμβολικής μη λεκτικής αναπαράστασης δικών τους ψυχικών καταστάσεων και να περιγράψουν αυτές με τη χρήση μεταφορών επινοημένων από τους ίδιους. Έτσι, θα είναι σε θέση να αντιπαραβάλλουν τον τρόπο που οι ίδιοι βιώνουν μέσω του σώματός τους συγκεκριμένα συναισθήματα και τα περιγράφουν με μεταφορές, με τις ήδη υπάρχουσες εννοιολογικές μεταφορές που στηρίζονται στη σωματική εμπειρία.

35. Metaphor and Body: A Proposal for Teaching the Conceptual Metaphor Related to Human Body

Argyro Loyladaki

Department of Philosophical and Social Sciences, University of Crete

The purpose of this paper is to present a proposal for teaching the conceptual metaphor related to emotions such as anger, fear, sadness, joy and love through the use of cartoons and comic strips, which appear in different characters or cartoon heroes as they experience these emotions and their body reactions. The objective is training students to recognize certain emotions through expression and body movements by combining them with the appropriate conceptual metaphor based on physical experience to describe different feelings. I think that this way students are given the opportunity to understand one of the ways in which the metaphorical ground is formed by the physical experience, combining two different semiotic modes (speech and image). In addition, I examine the possibility of students coming into contact with conceptual metaphors –related to the occurrence of emotions through the body– of different nations and cultures, in order to realize that the description of physical experience through metaphorical speech is in many cases a social and cultural construction. Finally, a method proposed is experiential approach to production of metaphors related to feelings, asking students to use their bodies as a means of nonverbal symbolic representation of their own mental states and feelings and describe them by using their own metaphors. In this way, they will be able to compare the way they experience through their body, specific emotions and describe them (through the use of metaphors) to the conceptual metaphors that appear in their language (or in other languages) and are based on physical experience.

36. Καϊόμενα Σώματα

Άννα Λυδάκη

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η παρουσία λέξεων όπως «φωτιά», «καίγομαι», «καημός» κτλ. στον ποιητικό, αλλά και στον καθημερινό λόγο σε σχέση με το σώμα απασχολεί την παρούσα ανακοίνωση. Από τη μια πλευρά μαθαίνουμε από τα ΜΜΕ για σώματα καϊόμενα, αυτοπυρπολημένα δημόσια, και από την άλλη ο μεταφορικός λόγος –και πιο συγκεκριμένα ο ποιητικός– αναφέρεται σε σώματα που καίγονται από τις φλόγες του έρωτα. Για τα πρώτα, θα γίνει ένας σχολιασμός του ποιήματος *Ο καϊόμενος* του Τάκη Σινόπουλου, και στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε στη μεταφορική χρήση των σχετικών με τη φωτιά λέξεων, που εμφανίζεται αναφορικά με το σώμα τόσο στην ποίηση όσο και στα λαϊκά τραγούδια και στον καθημερινό λόγο.

36. Bodies on Fire

Anna Lydaki

Department of Sociology, Panteion University of Social and Political Sciences

This paper focuses on the presentation of words such as “fire”, “burning”, “enflamed” and so on. One might hear reports through the media of people literally setting themselves on fire in public, while “bodies on fire” used metaphorically –poetically refers to people consumed by the flames of love. A brief commentary on the poem. *The Burning Man* by Takis Sinopoulos is followed by a closer look at words related to *fire* used metaphorically with reference to the body in poetry, folk songs and everyday language.

ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XIV):

ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

(BODY AND ART)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΣ ΣΑΒΒΑΚΗΣ (MANOS SAVVAKIS)

37. Atopic Bodies: Κοινωνιολογικές Συνδηλώσεις μιας Εικαστικής Επιλογής

Βιβή Δελιγάρη

Κέντρο Ερεύνες Επιστημονικών Όρων και Νεολογισμών Ακαδημίας Αθηνών

Στο κείμενο αυτό συζητούμε τις κοινωνιολογικές συνδηλώσεις που μπορεί να έχει η Έκθεση *Arrrgh Σημεία και Τέρατα στη Μόδα*. Την έκθεση διοργάνωσε ο Πολιτιστικός Οργανισμός *ATOPOS Contemporary Visual Culture* (ATOPOS CVC) από τον Μάιο έως και τον Ιούλιο 2011, στο Μουσείο Μπενάκη στην Αθήνα, με θέμα την επέκταση του φαινομένου των παράδοξων, αλλόκοτων και τερατόμορφων χαρακτήρων στη μόδα και το ένδυμα. Καλλιτεχνικός υπεύθυνος της έκθεσης αυτής είναι ο Βασίλης Ζηδιανάκης. «Οι χαρακτήρες αποτελούν φανταστικές δημιουργίες σύγχρονων καλλιτεχνών, που προκύπτουν από τη μίξη της ανθρώπινης μορφής με ζωομορφικά, μυθικά και υπερφυσικά χαρακτηριστικά. Με αφορμή τη νέα αυτή τάση των σύγχρονων δημιουργών, ανερχόμενοι αλλά και ευρέως καταξιωμένοι σχεδιαστές μόδας και καλλιτέχνες επαναπροσδιορίζουν τη σχέση του σώματος και του ενδύματος, τις δυνατότητες της ανθρώπινης μορφής καθώς και τα όρια της αντίληψής μας για το τι είναι όμορφο και τι τερατόμορφο, αναμειγνύοντας νέους οπτικούς και ενδυματολογικούς κώδικες επικοινωνίας» (Δελτίο Τύπου της έκθεσης)³.

Διατηρώ ένα συστηματικό κοινωνιολογικό ενδιαφέρον για τους όρους με τους οποίους επινοείται⁴ και συγκροτείται η ετερότητα και για τις «ετεροφιλικές» (φιλικές προς την ετερότητα) καλλιτεχνικές απόπειρες. Στη συγκεκριμένη έκθεση νομίζω ότι λανθάνει μια τέτοια απόπειρα με τις αντινομίες και αντιφάσεις που συνοδεύουν και πραγματολογικά τις εμπειρίες μας από ό,τι βιώνουμε ως έτερο.

37. Atopic Bodies: Sociological Connotations of a Figurative Choice

Vivi Delikari

Research Center of Scientific Terms and Neologisms of Academy of Athens

In this passage we are discussing the sociological connotations that can be derived from the exhibition *Arrrgh Monsters in Fashion* which was organised by the Cultural Organisation *ATOPOS Contemporary Visual Culture* (ATOPOS CVC) from May to July 2011, at the Benaki Museum in Athens. The exhibition theme was the extension of the phenomenon of paradoxical, eccentric, and grotesque characters in fashion and attire. Vasilis Zidianakis was the Artistic Director of the exhibition. “Characters constitute imaginary creations by contemporary artists that occur from a fusion of human form and zoomorphic, mythical, and supernatural features. Using this contemporary creative trend as a starting point, both up-and-coming and renowned fashion

³ Ευχαριστώ και από εδώ το Βασίλη Ζηδιανάκη, εμπνευστή και καλλιτεχνικό υπεύθυνο της έκθεσης και της *ATOPOS*, για την πολύτιμη και πολύπλευρη βοήθεια και διαθεσιμότητά του να μου παραχωρήσει μεγάθυμα όλο το σχετικό με την έκθεση υλικό, μια μακροσκελή συνέντευξη και σε ηλεκτρονική μορφή το συλλογικό τόμο *NOT A TOY*, που μόλις κυκλοφόρησε (Ιούνιος 2011).

⁴ Αντλώ την ιδέα της επινόησης της ετερότητας από το ομώνυμο βιβλίο του Κωνσταντίνου Τσουκαλά (2010).

designers and artists redefine the relation between body and attire, and the potential of the human form, as well as the boundaries of our perception when it comes to deciding what is beautiful and what is monstrous, by combining novel visual and sartorial communication codes” (Exhibition Press Release)⁵.

I maintain a systematic sociological interest both in the terms which invent⁶ and comprise otherness, and in “hetero-friendly”—friendly towards otherness—artistic attempts. In my view, such an attempt, with the antinomies and the contradictions that pragmatically accompany our experiences pertaining to what we define as other, is latent.

38. Το Γυμνό και το Ντυμένο Σώμα στην Τέχνη της Ελληνικής Αρχαιότητας

Ευαγγελία Διαμαντοπούλου

Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πόσο αποκαλυπτικό μπορεί να είναι ένα ντυμένο σώμα και πόσο εσωστρεφές ένα γυμνό; Πόσο οικεία ή ανοίκεια είναι η αναπαράσταση του σώματος μίας θεότητας και πόσο ιερό το σώμα-σήμα του νεκρού; Από την γυμνότητα *θεά των φιδιών* της μινωικής Κρήτης μέχρι την *πεπλοφόρο αρχαϊκή κόρη* και τις γυμνές ή ημίγυμνες απεικονίσεις του Ποσειδώνα και της Αφροδίτης, η τέχνη της ελληνικής αρχαιότητας εγείρει ερωτήματα σχετικά με την ιδιαίτερη σημειολογία της αναπαράστασης του ανθρώπινου σώματος στην γυμνή ή ντυμένη εκδοχή του.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να διερευνήσει τις γενεσιουργές αιτίες μιας τέχνης, της αρχαίας ελληνικής, που προχώρησε στην ανακάλυψη και την προοδευτική κατάκτηση του ανθρώπινου σώματος όχι μόνο ως οργανικής και φυσιολογικής πραγματικότητας αλλά, κυρίως, αναφορικά με την εγγενή του σημασία. Προς αυτήν την κατεύθυνση χρησιμοποιείται η μέθοδος που ο Erwin Panofsky ονόμασε εικονολογία για την προσέγγιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας τόσο ως προς το ορατό γεγονός όσο και ως προς την νοητική του πρόσληψη. Με ερμηνευτικά εργαλεία τον μύθο, το ιστορικό γεγονός και την φιλοσοφική σκέψη στην πορεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, γίνεται εικονολογική ανάγνωση έργων-σταθμών στην απεικόνιση του σώματος και μελετάται το δίπολο σημαίνοντος – σημαινόμενου, έτσι ώστε σώμα να παραμένει παρόν και ως απείκασμα και ως σύμβολο.

38. The Naked and Clothed Body in the Art of the Greek Antiquity

Evaggelia Diamantopoulou

Department of Communication and Mass Media, National and Kapodistrian University of Athens

How revealing can a clothed body be and how introvert can a naked body be? How familiar or unfamiliar is the representation of the body of a deity and how sacred is the body-sign of the dead? From the topless goddess of the snakes of Minoan Crete up to the veiled archaic kore (virgin) and the naked or half naked depictions of Poseidon and Aphrodite, the art of Greek antiquity raises questions relating to the specific semiotics of the representation of the human body in its naked or clothed version.

The target of this work is to look into the generative causes of the ancient Greek art which came to the invention and the progressive conquer of the human body not only as instrumental and natural reality but, mainly, considering its intrinsic significance. Towards this direction, the method which Erwin Panofski called iconology is used for the approaching of the artistic creation regarding the visible as well as its intellectual reception. Using the myth as translating tool, as well as the historic event and the philosophical thought, in the course of the ancient Greek civilisation, an iconological reading is being done of the works-stages in the depiction of the body and the bipolar signifying-signified is studied, so that the body remains present both as depiction and as a symbol.

39. Το Πάσχον Σώμα ως Αντικείμενο Απόκρυψης ή Ωραιοποίησης στην Επιστήμη και ως Αντικείμενο Επίδειξης σε Σύγχρονες Μορφές Τέχνης

Αναστασία Δήμου-Τζαβάρα

Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στην εποχή μας, εποχή βιο-εξουσίας και βιο-τεχνολογίας, τα σώματα των ανθρώπων έχουν υπαχθεί σε ελεγκτικούς μηχανισμούς και προσαρμόζονται σε ποικίλα οικονομικά συμφέροντα. Η βιο-εξουσία διαμορφώνει μια υποκειμενικότητα που χαρακτηρίζεται από την απόλυτη κυριαρχία επάνω στο ανθρώπινο σώμα, αφού μέσω ανατομικών κλπ. χειρισμών πραγματοποιείται η *διαχείριση του βιολογικού του στοιχείου*. Ένα σημαντικό μέρος της ιατρικής επιστήμης δεν ασχολείται με το *πάσχον* υποκείμενο των σημερινών κοινωνιών, αλλά με την *επιδίωξη ευεξίας* και την *επίτευξη* ρεκόρ σωματικών επιδόσεων. Η ύπαρξή μας συνολικά αντιμετωπίζεται κατά κύριο λόγο *ιατρικά*. Το ανθρώπινο σώμα όμως δεν προσεγγίζεται όπως είναι στη φυσική του κατάσταση, αλλά σαν προϊόν ειδικών μεταλλάξεων, δηλαδή σαν κάτι *κατασκευασμένο*· σαν κάτι που πρέπει να τείνει απαραίτητα προς την απόλυτη «ευεξία και αρτιμελή εμφάνιση». Αυτός είναι ο σκοπός και το ιδεώδες. Η ιατρική τείνει να υποβαθμίσει

⁵ I would like to express my gratitude to Vasilis Zidianakis, instigator and artistic director of the exhibition and *ATOPOS*, for his invaluable, multifaceted assistance, and his willingness to generously present me with all the material relevant to the exhibition, to give me a long interview, and to hand me an electronic copy of the collective volume *NOT A TOY* that has just been issued (June 2011).

⁶ I am drawing upon the idea of the invention of otherness as it is described in Konstantinos Tsoukalas' homonymous book (2010).

την επίσημα καθιερωμένη μέθοδο της κλινικής διάγνωσης, επειδή η ίδια η ιατρική είναι υποταγμένη στην ισοπεδωτική επικράτηση του φαρμακευτικού τομέα που γιγαντώθηκε στο πλαίσιο της βιο-εξουσίας. Η ύπαρξή μας παρουσιάζεται ως *παθολογική, ημι-παθολογική και εν μέρει μόνο κανονική* –για να αποκτούν κέρδη οι φαρμακοβιομηχανίες–, εφόσον η προσέγγιση του ανθρώπινου σώματος γίνεται κυρίως μέσω φαρμακευτικών θεραπευτικών πρωτοκόλλων, που όμως άμπολλες φορές παραλείπουν να συνδέσουν το ανθρώπινο υποκείμενο με το προσωπικό του ιστορικό, με τα ιδιαίτερα ατομικά του συμπτώματα, και προκύπτουν συμπεράσματα για τη θεραπεία μέσω γενικεύσεων. Ενώ προβάλλεται ως πρότυπο το πλήρες σφρίγους εξιδανικευμένο σώμα με άμεμπτη εμφάνιση, δηλαδή στην ουσία ένα σώμα *απο-υποκειμενοποιημένο*, προκειμένου να επιτευχθούν αυτές οι επιδιώξεις, το σώμα *καταναγκάζεται* μέσω χειραγώγησης να αποκτήσει ευεξία. Βεβαίως η ευεξία και η ευζωία είναι επιθυμητές καταστάσεις, αλλά εδώ πρόκειται για καλυμμένα πολιτική περιχαράκωση της ανθρώπινης ζωής εξαιτίας υπερτονισμού του βιολογικού παράγοντα και με επικέντρωση των ατόμων σε θεραπείες, καλλωπισμούς και «λατρευτικές» διαδικασίες που αφορούν το σώμα (μείωση θνησιμότητας, ασθένειες της μόδας, τατουάζ, αυτοτραυματισμούς· επιπλέον, με την εξωσωματική γονιμοποίηση και την κλωνοποίηση μπορεί να καθοριστεί το γένος, τα χαρακτηριστικά ή η παθολογία των απογόνων). Ο παλιός τύπος της εξουσίας έχει απεκδυθεί την απαγορευτική, αυταρχική του μορφή, επειδή τώρα επιτρέπονται τα πάντα. Με τις πλαστικές χειρουργικές επεμβάσεις, π.χ., γίνονται αλλαγές στο σώμα. Έτσι μπορεί κάποιος να αλλάξει την εμφάνισή του, και μέσω της λήψης φαρμάκων διεγερτικών, αφροδισιακών, δυναμοτικών κ.ά. να καθιερώσει έναν ορισμένο τρόπο ύπαρξης.

Αυτό θέλησε να καταγγείλει η Γαλλίδα performance καλλιτέχνηδα Ορλάν (γενν. 1947) με τις πολλαπλές πλαστικές επεμβάσεις στις οποίες υπέβαλε τον εαυτό της, διαμαρτυρόμενη για την απόλυτη κυριαρχία που υπάρχει σήμερα επάνω στο ανθρώπινο σώμα. Παρόμοια επικριτική στάση υιοθέτησαν πολλοί καλλιτέχνες του 20ού και του 21ου αιώνα. Στο χώρο της σύγχρονης τέχνης υπάρχει η τάση να μην κρύβεται το *πάσχον* σώμα, αλλά για εντελώς άλλους λόγους. Στην τέχνη το ανθρώπινο σώμα δεν αντιμετωπίζεται σαν μια οντότητα a priori δρομολογημένη για το μοντέλο της «ευεξίας»· αντίθετα, χρησιμοποιείται από πολλούς καλλιτέχνες προκειμένου να *χαρτογραφηθεί* επάνω στο σώμα ή μέσω τούτου η σημερινή *πάσχουσα* κοινωνία. Η σύγχρονη επιστήμη σε άμπολλες περιπτώσεις αγνοεί και προσπερνάει το σώμα, ενώ η τέχνη με τις θεατρικές παραστάσεις της, με ζωγραφικούς πίνακες ή με άλλους απεικονιστικούς τρόπους και κυρίως με performance χρησιμοποιεί το σώμα σαν τόπο αποκάλυψης και αποκωδικοποίησης της σύγχρονης κοινωνίας. Προβάλλοντας το *πάσχον* σώμα η τέχνη θέλει να διαμαρτυρηθεί, επειδή το σώμα σήμερα είναι χωρίς ουσιαστική παρουσία, κυρίως λόγω της έλλειψης υποκειμένου, ένα σώμα *παρόν-απόν*, απόλυτα διαθέσιμο για τους μηχανισμούς εξουσίας, δημιουργίας εξάρτησης και καταστολής. Ως διαμαρτυρία λοιπόν για αυτό το εξουσιαζόμενο σώμα εμφανίζονται τα δημιουργήματα της Ορλάν, της σερβικής καταγωγής εικαστικής καλλιτέχνηδας Μαρίνας Αμπράμοβιτς (γενν. 1946) κ.ά. Χαρακτηριστικό δείγμα τέχνης που προβάλλει το *πάσχον* σώμα είναι επίσης το έργο του Άγγλου ζωγράφου Francis Bacon (1909-1992) που συνηθίζει να παρουσιάζει παραμορφωμένα σώματα και πρόσωπα. Ο ίδιος καλλιτέχνης έχει δηλώσει σε συνέντευξη: «Τα πρόσωπά μου [ενν. στους πίνακές του] δεν είναι στρεβλωμένα, τραυματισμένα από βασανιστήρια. Δεν παραμορφώνω τα σώματα για την απόλαυση της παραμόρφωσης... Πρόκειται ίσως για έναν άσχημο τρόπο, αλλά είναι ο μόνος που γνωρίζω ώστε να αγγίξω κάτι το οποίο πλησιάζει κατά το μέγιστο τη ζωή».

39. The Suffering Human Body as Utilized and Misused by the Science, and as Demonstrated by Modern Plastic Artists

Anastasia Dimou-Tzavara

Department of Plastic Arts and Arts Sciences, University of Ioannina

Our biotechnological era has built a subjectivity which is accompanied with an absolute domination on the human body and his biological determination. The medicine, for example, is not engaged in the suffering people of today's society, but in pursuing physical well-being and breaking records.

These tensions are criticized by several plastic artists as the French performance artist Orlan (born 1947), the Serbian Marina Abramović (born 1946) and the English Francis Bacon (1909-1992). These artists don't dissimulate the suffering human body; on the contrary, they demonstrate it protesting for its maltreatment and distortion, for its submission to the control and suppression machinery.

40. Φυματίωση και το «Συλλογικό Φαντασιακό» στην Τέχνη

Ιωάννα Ματραπάζη

Επισκέπτρια Υγείας, Νοσηλεύτρια

Στόχος της ανακοίνωσης αυτής είναι η αποτύπωση της επίδρασης της νόσου της φυματίωσης στην τέχνη κατά τους τελευταίους αιώνες.

Η φυματίωση, ασθένεια που οφείλεται στο *mucobacterium tuberculosis*, συνοδεύει τον άνθρωπο από το προϊστορικό του παρελθόν και η ιστορία της συνδέεται αναπόσπαστα με την ιστορία του πολιτισμού. Ο πρώτος που περιέγραψε λεπτομερώς τη νόσο και την ονόμασε «φθίση», ονομασία που παρέμεινε έως το 1839, είναι ο Ιπποκράτης.

Τον 19ο αιώνα και ενώ οι επιδημίες από τις λοιμώδεις νόσους αρχίζουν να υποχωρούν, η φυματίωση αρχίζει να κυριεύει το «συλλογικό φαντασιακό» και να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα των Ιατρών. Η φθίση, πιστεύεται για μεγάλο διάστημα πως είναι μια κληρονομική ασθένεια η οποία προσβάλλει κυρίως τους νέους, πλούσιους, προικισμένους και ευαίσθητους ανθρώπους. Κατά προτίμηση δε τις γυναίκες και τους ποιητές.

Η φυματίωση περιγράφεται ως «η νόσος των αντιθέσεων». Συνοδεύεται από ωχρότητα του προσώπου που ακολουθείται από αναγοκοκκίνισμα, από υπερδραστηριότητα εναλλασσόμενη με ατονία. Είναι πλούσια σε ορατά και αόρατα συμπτώματα, όπως το προοδευτικό αδυνάτισμα, ατονία, πυρετό, ενώ τυπικό σύμπτωμά της θεωρείται ο βήχας. Όμως είναι απατηλά: ζωηρότητα που προέρχεται από εξάντληση, ρόδινα μάγουλα που μοιάζουν υγιή, αλλά προέρχονται από τον πυρετό. Ο πυρετός στη φυματίωση θεωρήθηκε σημάδι «εσωτερικής φλόγας». Η νόσος θεωρήθηκε ένδειξη συγκεκριμένου τύπου ψυχικής συγκρότησης. Έγινε συνώνυμο της μελαγχολίας και συνδέθηκε με την καλλιτεχνική δημιουργικότητα. Για τους Ρομαντικούς, η φθίση θεωρήθηκε ως παραλλαγή της αρρώστιας του έρωτα ή μια νόσος που γεννιόταν από τον ανεκπλήρωτο έρωτα που σιγοκαίει την ύπαρξη, από την απόθεση του πάθους ή από το υπερβολικό ερωτικό πάθος, που «κατατρώει» την ψυχή και το σώμα και οδηγεί τον άνθρωπο στο θάνατο. Έτσι, εξυμνήθηκε ως η νόσος των εκ φύσεως θυμάτων, των ευαίσθητων, παθητικών ανθρώπων, που παραδίνονται στη μελαγχολία, που δεν αγαπούν τη ζωή όσο χρειάζεται για να καταφέρουν να επιζήσουν.

Τροφοδότησε ένα σημαντικό ιστορικά πρότυπο μοτέμικης ζωής που βιώθηκε από καλλιτέχνες και μη, ενώ για πολλούς λειτούργησε ως αιτία και πρόσχημα, για να ξεφύγουν από τις υποχρεώσεις τους, να αποσυρθούν από τον κόσμο, ή, εάν επρόκειτο για καλλιτέχνες, να ζήσουν μόνο για την τέχνη τους χωρίς να χρειάζεται να πάρουν το βάρος της ευθύνης για αυτή την απόφαση.

Βασικό μας συμπέρασμα είναι ότι οι λογοτέχνες και οι ζωγράφοι κατά τον 19ο και 20ο αιώνα αναπαράγουν τα συγκεκριμένα στερεότυπα και τις αντιλήψεις που σχετίζονται με τη νόσο και διαδίδουν την εικόνα αυτή ευρύτερα στις κοινωνικές μάζες, οι οποίες την υιοθετούν, αφού άλλωστε η επιστήμη έχει ένα περιορισμένο οπλοστάσιο να αντιτάξει στη μοιραϊότητα της νόσου.

40. Tuberculosis and the “Collective Imaginary” in Art

Ioanna Matrapazi

Health Visitor, Nurse

The main objective of this paper through the review of the literature and relevant sources, is to capture the effect or impact of TB disease in the art in 19th and 20th century.

Tuberculosis, a disease due to *Mycobacterium tuberculosis*, came from the man's prehistoric past and its history is inextricably linked with the history of civilization. It was first described in details and called “phthisis”, a name which remained until 1839, by Hippocrates.

In the 19th century, while epidemics of infectious diseases are beginning to decline, tuberculosis, starts overpowers the “collective imaginary” and becomes the first priority of doctors. The “white plague”, long believed to be a hereditary disease that mainly affected young, rich, talented and sensitive people. Preferably women and poets. Tuberculosis is also described as “the disease of contrasts”. Accompanied by facial pallor, followed by blushing from hyperactivity alternating with lethargy. It is rich in visible and invisible symptoms such as progressive weight loss, weakness, fever, and its typical symptom is coughing. But it is deceptive: briskness from exhaustion, rosy cheeks that look healthy, but nevertheless it comes from the fever. The fever was considered as a sign of “inner flame”. The disease was considered to indicate a specific type of mental constitution. It became synonymous with depression and it was associated with artistic creativity. For the Romantics, the phthisis was seen as a variant of the illness of love or a disease born of unfulfilled love that smoldering existence, the repulsion of passion or excessive passion of love, which “eats” the soul and the body and leads man to death. So, was praised as the disease victims by nature, sensitive, passive people who surrender to melancholy, who they didn't love their lives long enough to manage to survive. Provisioning is also an important historical pattern bohemian life experienced by artists or not, and for many served as a cause and an excuse to escape their obligations to withdraw from the world, or, if they were artists, live alone for their art without having to take the weight of responsibility for that decision.

The main conclusion of this paper is that writers and painters in the 19th and 20th century reproduce these stereotypes and perceptions related to the disease and disseminate this image widely in social masses, which they adopt it, since the science has a limited arsenal to oppose to the disease's fatality.

41. Όψεις του Πραγματικού: Το Σώμα ως Υποκείμενο και Αντικείμενο του Έργου της Σύγχρονης Τέχνης – Από την Τέχνη του Σώματος (Body Art) στις Εικαστικές Δράσεις

Κώστας Χρηστίδης

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής και Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ό,τι στην τέχνη σήμερα, δεν υπάρχει ένα κυρίαρχο εκφραστικό ύφος, μορφή έκφρασης, κίνημα ή άποψη. Το μόνο κυρίαρχο ίσως, στοιχείο καθολικότητας είναι το αδιαλείπτως μεταβαλλόμενο καθεστώς της έννοιας της τέχνης. Το κίνημα της μοντέρνας τέχνης άνοιξε το κουτί της Πανδώρας και απελευθέρωσε όλους τους «εκφραστικούς» δαίμονες. Τέχνη μπορεί να είναι το στιδήςποτε από τον οποιονδήποτε. Ισχύουν τα πάντα, χωρίς περιορισμούς και ηθικές συστολές. Αρκεί κανείς να είναι συνεπής με το στιδήςποτε. Με κάθε ευκαιρία ή πρόκληση, αξιοποιείται κάθε ιδέα και εικόνα, με οποιοδήποτε υλικό και μέσο, με κάθε τρόπο και ύφος που μεταθέτει, μεταμορφώνει ή μετασηματίζει κάθε προσωπική επιδίωξη, γνώση, όνειρο ή φαντασία σε μια ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική κριτική έκφραση όλων εκείνων των κοινωνικών-πολιτικών-πολιτισμικών ζητημάτων που συνθέτουν την εποχή μας. Στο πλαίσιο αυτό, πολλοί καλλιτέχνες εγκατέλειψαν τα ατελιέ και τις γκαλερί παρουσιάζοντας τα «μετά-αντικείμενά» τους σε εναλλακτικούς χώρους: άδειες αποθήκες, ερημωμένα εργοστάσια, δημόσιους χώρους, πεζοδρόμια, πλατείες κτλ. (Arnason, χχ: 546-547). Η τέχνη βρίσκεται στη «μετά-ατελιέ» εποχή που περιλαμβάνει έργα: της δράσης, του δρόμου, του σώματος στην τροχιά μιας

αναδιαπραγμάτευσης της πολυσημίας του εικαστικού έργου και στην πολλαπλότητα των απόψεων μέσα από μη στατικές μορφές έκφρασης.

Στην παρούσα εισήγηση εξετάζονται συγκεκριμένες περιπτώσεις καλλιτεχνών της σύγχρονη τέχνης (Body Art, Performances) που διερευνούν νέες σημασίες και εννοιολογικούς προσδιορισμούς του σώματος: την εντυπωσιακή κατάργηση ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό βίο, τις παραδοσιακές απόψεις για το φύλο, τη σεξουαλικότητα, την ταυτότητα του εαυτού, τη σχέση εαυτού και άλλου, την έννοια του «πραγματικού» κόσμου κ.ά. Καλλιτέχνες όπως οι Josef Beuys, Lucas Samaras, Marina Abramovic κ.ά., μέσω των εικαστικών δράσεων χρησιμοποιούν το σώμα ως υποκείμενο και αντικείμενο του έργου τέχνης για να ασκήσουν κριτική και να διαωγίσουν τις αντινομίες, τις κοινωνικές καταπιέσεις, τις συμμορφώσεις προς το κατεστημένο, τις αντιπολεμικές διαμαρτυρίες, τις στρεβλώσεις και αδιέξοδα της υπό κατασκευήν απάνθρωπης πραγματικότητας. Τα έργα τους (performances) λειτουργούν ταυτοχρόνως σε ιστορικό, παρόντα και μελλοντικό χρόνο ως δρώσα συνείδηση για τον τρόπο με τον οποίο βιώναμε και θα βιώνουμε τον κόσμο.

41. Aspects of Reality: The Body Art as Subject and Object of the Contemporary's Art Work – From Body Art to Performances

Kostas Xristidis

Department of Pre-School and Primary Education, University of Crete

It is an indisputable fact that in art today there is not a single prevalent style or form of expression, movement or view. Perhaps, the only dominant element in art's universality is the continuously changing meaning of it. The movement of modern art opened Pandora's box and unleashed all the expressive demons. Anything can be considered art and it can be found anywhere. Everything is valid without limitations or moral restraints, as long as there is some form of consistency. If the opportunity or challenge is present, every idea and image is exploited, regardless of the material or the mean, in every way and style which transpose, transform, and restructure every personal pursuit, knowledge, dream or fantasy in an interesting and effective critical expression of all the socio-political-cultural issues that characterize our times. In this context many artists abandon their workshops and galleries and display their "post objects" in alternative settings: in empty warehouses, abandoned factories, public places, sidewalk, squares and so on. Art experiences a "post workshop" era, which includes works pertaining to the activity of the streets and of the body through a reexamination of the plethora of meanings a piece of art possesses and the multiplicity of the views via non-static forms of expression.

In the present proposal specific cases of modern artists are examined (body art, performances) which explore new concepts and meaningful definitions of the body: the striking elimination between the public and private life, traditional views about the sexes, sexuality, the identity of the self, the relation between the self and the others, the notion of the "real world" and so on. Artists, such as Josef Beuys, Lucas Samaras, Marina Abramovic and others through artistic actions use the body as the subject and object of art piece in order to criticize and to elucidate the contradictions, the social oppression, the compliance with the establishment, the antiwar demonstrations, the distortions and deadends of the human reality under construction. Their work (performances) at the same time operates in the past, present and future time, as an active conscience for the way we experience the world now and in the future.

42. Από το Σώμα της Δόμησης στην Ψυχή της Αρχιτεκτονικής

Στέφανος Σκανδάλης

Αρχιτέκτονας

Στη μεγάλη πλειοψηφία από εμάς, ζητείται μια συστηματική, σταθερή υποκρισία. Αλλά δεν μπορεί κανείς χωρίς συνέπειες να εμφανίζεται κάθε μέρα διαφορετικός από αυτό που αισθάνεται ότι είναι. Να θυσιάζεται για κάτι που δεν αγαπά, να χαιρείται για αυτό που τον κάνει δυστυχισμένο. Το νευρικό σύστημα δεν είναι ένας κενός ήχος ή μία εφεύρεση. Είναι ένα φυσικό σώμα φτιαγμένο από ιστούς. Η ψυχή μας καταλαμβάνει έναν τόπο μέσα στο χώρο και βρίσκεται μέσα μας, όπως τα δόντια στο στόμα. Δεν μπορεί κανείς χωρίς συνέπειες να τη βιάζει επ' άπειρον.

Boris Pasternak «Ο δόκτωρ Ζιβάγκο»

Η αρχιτεκτονική συνήθως γίνεται αντιληπτή από το ευρύ κοινό ως μία δυσπόστατη οντότητα τέχνης-επιστήμης με ότι αυτό συνεπάγεται για την ευκρίνεια του όρου.

Η αδυναμία ασφαλούς προσδιορισμού της φύσης της αρχιτεκτονικής οδηγεί συχνά σε νεφελώδη αντίληψη και αδυναμία κριτικής αξιολόγησης του δομημένου περιβάλλοντος, γεγονός που επιφέρει σίγουρη υστέρηση ποιότητας της ανθρώπινης ζωής.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να δημιουργήσει έναν γόνιμο προβληματισμό πάνω στην οντολογία της αρχιτεκτονικής και να διερευνήσει την σχέση της με την φυσική και ψυχική υπόσταση του ανθρώπου.

Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί είναι η ανάδειξη των ανθρωπίνων προσπαθειών που έχουν ως στόχο, σε βάθος χρόνου, τη δημιουργία ενός δομημένου περιβάλλοντος με θετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Στην πορεία αυτή το ανθρώπινο σώμα είναι ένα σταθερό σημείο αναφοράς (π.χ. ως παλέτα αναλογιών) κατά τους ιστορικούς αλλά και σύγχρονους χρόνους.

Θα διερευνηθεί επίσης η υπέρβαση της σωματικής αναφοράς στον άνθρωπο και η μετάσταση του ενδιαφέροντος στην ψυχική του σφαίρα, γεγονός που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα τη σύγχρονη αρχιτεκτονική πράξη.

Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας θα είναι μια βαθύτερη κατανόηση της σχέσης ανθρώπου-αρχιτεκτονικής και μια αυξημένη κριτική ικανότητα αξιολόγησης του κτιριακού δυναμικού που μας περιβάλλει.

Η αρχιτεκτονική παρακολουθεί και στηρίζει τη θετική πορεία του ανθρώπου προς μία ανώτερη σφαίρα ύπαρξης. Επιτρέπει μια ανοιχτή και γόνιμη επαφή με το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον. Προβάλλει το “zeitgeist” (πνεύμα της εποχής) και τις ιδιαίτερες πολιτισμικές αξίες κάθε τόπου. Προστατεύει και ανυψώνει τη ζωή, ξεκινώντας από το σώμα και καταλήγοντας στην ψυχή του ανθρώπου.

42. From the Body of Construction to the Soul of Architecture

Stefanos Skandalis

Architect

The large majority of us are required to exhibit a constant, systematic hypocrisy. However no one can pretend to be different person from what he feels “he is” without suffering the consequences. How can one sacrifice himself for something he does not love, or enjoy something that makes him unhappy! The nervous system is not an empty sound or invention. It is a natural body made up from tissues. Our soul occupies a space inside our body exactly like the teeth inside our mouth. Nobody can violate it for ever without any percussions.

Boris Pasternak “Doctor Zivango”

Architecture is normally conceived by the general public as an entity having two hypostases art-science with whatever it takes to clarify the meaning of the term.

Inability to absolutely define the nature of architecture frequently leads to an obscure perception and failure to critically evaluate the structures on the environment, a fact that deprives human life of quality.

The purpose of this work is to bring up a constructive questioning on the nature of architecture and investigate its relation with the natural and psychological hypostasis of man.

The method to be followed is the presentation of human efforts attempting to create, in the depth of time, an environment with structures identified by positive qualitative features. In this process the human body is a steady point of reference (for instance like a palette of proportions) over the historical, and contemporary periods.

There will also be investigated the surpassing of the human body reference and the transfer of the interest to the man’s psychological sphere, a fact that absolutely characterizes the contemporary architectural practice.

The result of this effort will be a deeper understanding of the relation between man and architecture and an increased critical ability to evaluate the dynamic of the buildings that surrounds us.

Architecture observes and supports the positive process of man towards a superior sphere of existence. It allows an open and constructive relation with the natural and human environment. It promotes the “zeitgeist”: (the spirit of the times) and the special cultural values of each area. It protects and elevates life starting from the human body and ending up to the human soul.

**ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XV):
ΣΩΜΑ, ΚΟΥΡΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
(BODY, FATIGUE AND THE QUALITY OF LIFE)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΒΑΤΟΣ (THANASIS KARAVATOS)**

43. Το Αίσθημα της Κόπωσης ως Παράδειγμα της «Σοφίας του Σώματος» (κατά Cannon) και της «Σωματικής Δυσ-εμφάνισης» (κατά Leder)

Παντελεήμων Εκκεκάκης

Τμήμα Κινησιολογίας, Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Αϊόβα, Η.Π.Α.

Θα ήταν δύσκολο να εντοπίσει κανείς κάποιο πρόβλημα που να επηρεάζει την ποιότητα ζωής περισσότερων ανθρώπων αλλά τα αίτια του οποίου να είναι λιγότερο κατανοητά από το αίσθημα της κόπωσης. Μια πιθανή ερμηνεία του φαινομένου αυτού είναι ότι το αίσθημα της κόπωσης βρίσκεται ακριβώς στο μεταίχμιο σώματος και πνεύματος, σε μια «ουδέτερη ζώνη» την οποία απαρνούνται τόσο οι ψυχολόγοι όσο και οι φυσιολόγοι. Υπό την επίδραση του γνωστικισμού και κονστρουκτιβισμού, οι ψυχολόγοι διατείνονται ότι αισθήματα που προέρχονται από το σώμα αποτελούν «αντανάκλαστικά» και, άρα, στερούνται ψυχολογικού ενδιαφέροντος ή αποτελούν «εύπλαστα» δεδομένα που αποκτούν νόημα μόνον κατόπιν γνωστικής ερμηνείας. Από την άλλη πλευρά, ιατροί και ερευνητές από το χώρο της βιοϊατρικής παραδοσιακά απορρίπτουν την κόπωση ως ένα «ψυχογενές» και, άρα, αδιευκρίνιστης αιτιολογίας φαινόμενο. Επιπλέον, μελέτες σχετικά με τους μηχανισμούς της κόπωσης δυσχεραίνονται από την ευαισθησία των τεχνικών απεικόνισης του εγκεφάλου σε προβλήματα που απορρέουν από τη σωματική κίνηση. Ως αποτέλεσμα, μέχρι σήμερα, δεν έχει καταστεί δυνατή η απεικόνιση της λειτουργίας εγκεφάλου κατά τη διάρκεια επεισοδίων κόπωσης.

Οι μελέτες που θα παρουσιαστούν βασίζονται στη θεωρία του διττού τρόπου του Εκκεκάκη (βλ. Ekkkakakis, 2003). Η βασική ιδέα στην οποία στηρίζεται αυτή η προσέγγιση είναι ότι το αίσθημα της κόπωσης αποτελεί μια αργέγονη συναισθηματική αντίδραση (affective response) και συνεπώς εμπλέκει το ίδιο εγκεφαλικό δίκτυο του οποίου αναδεικνύεται ως ο μηχανιστικός πυρήνας της γένεσης και της ρύθμισης των συναισθηματικών αντιδράσεων. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, το αίσθημα της κόπωσης συνδιαμορφώνεται από δύο παράγοντες: (α) κεντρομόλες πληροφορίες σχετικά με τη φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού (π.χ. από χημειούποδοχείς, θερμοούποδοχείς, αλγούποδοχείς) και (β) γνωστικούς ρυθμιστικούς παράγοντες (π.χ. αυτο-αποτελεσματικότητα, ανησυχίες αυτο-παρουσίασης). Η σχετική ισχύς των δύο αυτών παραγόντων θεωρείται ότι μεταβάλλεται ανάλογα με την ένταση της σωματικής προσπάθειας, με τους γνωστικούς παράγοντες να αποτελούν την κύρια ορίζουσα έως μέτρια επίπεδα έντασης και τα σωματικά ερεθίσματα να μετατρέπονται σε κύρια ορίζουσα κοντά στα όρια της

σωματικής αντοχής. Το δίκτυο των εγκεφαλικών μηχανισμών που θεωρείται ότι εμπλέκεται περιλαμβάνει: (α) την εγκεφαλική νήσο που αντανακλά το βαθμό της ομοιοστατικής διαταραχής, (β) την αμυγδαλή που αντανακλά τη σημασία της τρέχουσας κατάστασης για την επιβίωση, (γ) ραχιαίες περιοχές του προμετωπιαίου φλοιού (ΠΜΦ) που κυρίως ευθύνονται για τη ρύθμιση αρνητικών συναισθηματικών αντιδράσεων, και (δ) τον επικλινή πυρήνα ως το σημείο σύζευξης συναισθηματικών και κινητικών περιοχών, όπου λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με τη συνέχιση της σωματικής προσπάθειας με βάση την τρέχουσα συναισθηματική κατάσταση. Από αυτές τις περιοχές, η λειτουργία του ραχιαίου έξω ΠΜΦ και της αμυγδαλής μπορούν να αξιολογηθούν, ακόμη και κατά τη διάρκεια σωματικής κίνησης, με φασματογραφία πλησίον του υπέρυθρου φάσματος και με το εύρος του ακουστικού αντανακλαστικού αιφνιδιασμού, αντίστοιχα.

Μελέτες έχουν δείξει ότι: (α) εμφανίζεται αναστολή του ραχιαίου έξω ΠΜΦ πριν από την απόφαση για διακοπή της σωματικής προσπάθειας, (β) ο ρυθμός πτώσης της ενεργοποίησης του ΠΜΦ σχετίζεται με το ρυθμό μείωσης της αυτο-αναφερόμενης ευχαρίστησης, (γ) διατομικές διαφορές στην πτώση της ενεργοποίησης του ΠΜΦ σχετίζονται με την αυτο-αναφερόμενη ανοχή της σωματικής προσπάθειας, (δ) το σημείο έναρξης της αναστολής του ΠΜΦ μπορεί να μετακινηθεί με γνωστικό πειραματικό χειρισμό (μετατόπιση του επικέντρου της προσοχής), και (ε) η ενεργοποίηση του ΠΜΦ σχετίζεται αρνητικά με το εύρος του ακουστικού αντανακλαστικού αιφνιδιασμού, σε συμφωνία με ευρήματα, βασισμένα σε χρήση fMRI, τα οποία δείχνουν αρνητική σχέση της ενεργοποίησης του ΠΜΦ και της αμυγδαλής κατά το γνωστικό έλεγχο αρνητικών συναισθημάτων.

Τόσο από θεωρητική όσο και από μεθοδολογική άποψη, η προσέγγιση αυτής της σειράς ερευνών μπορεί να προάγει την κατανόηση του αισθήματος της κόπωσης. Πέραν του ρόλου του στην υπέρβαση του δύστικού αδιεξόδου, το θεωρητικό μοντέλο του δικτύου προσφέρει ενδιαφέρουσες προοπτικές για θεραπευτικές παρεμβάσεις (περιλαμβανομένου του διακρανιακού μαγνητικού ερεθισμού και του διακρανιακού άμεσου ηλεκτρικού ερεθισμού) που αποσκοπούν στην ενίσχυση και διατήρηση της ενεργοποίησης του ΠΜΦ.

43. The Sense of Fatigue as an Exemplar of Cannon’s “Wisdom of the Body” and Leder’s “Bodily Dys-appearance”

Panteleimon Ekkekakis

Department of Kinesiology, Iowa State University, U.S.A.

It would be hard to identify a problem that affects the quality of life of more people but whose mechanism is more poorly understood than the sense of fatigue. A likely explanation for this phenomenon is that fatigue is positioned precisely on the interface between mind and body, in a “no man’s land” unclaimed by both psychologists and physiologists. Under the influence of cognitivism and constructivism, psychologists have maintained that sensations from the body are “reflexes” and, therefore, of no psychological interest, or a malleable datum that acquires significance only following cognitive appraisal. Medical researchers and practitioners on the other hand have traditionally dismissed fatigue as “psychogenic” and, therefore, of untraceable physical aetiology. Investigations of the mechanisms of fatigue are further hampered by the susceptibility of brain imaging methods to movement and other artifacts, which have made it impossible to study human brain function during actual fatigue episodes.

The studies to be presented were based on Ekkekakis’ (2003) dual-mode theory. The fundamental insight underpinning this conceptualization is that fatigue represents an affective response and, as such, it engages the same brain network that is emerging as the mechanistic core of affect generation and regulation. The theory postulates that the sense of fatigue is influenced by (a) afferent cues about the physiological condition of the body (e.g., from chemoreceptors, thermoreceptors, nociceptors), and (b) cognitive regulatory influences (e.g., self-efficacy, self-presentational concerns). The relative salience of these two factors is hypothesized to shift depending on the intensity of effort, with cognitive factors being the primary determinants at challenging, but still manageable, levels of effort and bodily cues becoming dominant as one approaches physical-capacity limits. The network of brain areas involved is theorized to include (a) the insula, representing the degree of homeostatic perturbation, (b) the amygdala, representing the survival implications of the stimulus, (c) the dorsal prefrontal cortex (PFC) as primarily responsible for the cognitive regulation of negative affect, and (d) the nucleus accumbens as the interface between affective and motor regions, where affect-based decisions are made about the continuation of effort. Of these, the function of the dorsolateral PFC and the amygdala can be assessed by near-infrared spectroscopy and the acoustic eyeblink startle response, respectively.

Studies have demonstrated that (a) there is deactivation of the PFC before the decision to terminate the effort, (b) the rate of decline in PFC activity is related to the decline in self-reported pleasure, (c) individual differences in the decline in PFC activity correlate with self-reported effort tolerance, (d) the point of decline in PFC activity can be shifted by manipulating attentional focus, and (e) PFC activity is negatively correlated with the startle response, consistent with findings of inverse coupling of PFC and amygdala function in affect-regulation fMRI studies.

Both theoretically and methodologically, the approach of this line of research can advance our understanding of fatigue. Besides its value in overcoming the dualistic impasse, the model offers intriguing avenues for therapeutic interventions, including transcranial magnetic stimulation and direct current stimulation.

ΔΕΙΠΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ (DINNER’S SYMPOSIUM)	
Στο παραδοσιακό Ρακάδικο «Μεσοστράτι» με ζωντανή μουσική και τραγούδι (Οδός Γερακάρη 1, Ρέθυμνο, Τηλ.: 28310-29375, www.mesostrati-rethymno.com) (χρειάζεται κρήτηση)	
09:30-01:00	44. Ένα Μουσικό Ταξίδι για την Απουσία Παρουσία του Σώματος: Από την Κρήτη ως τη Θράκη (A Music Journey for the Absent Presence of the Body: From Crete to Thrace)

KΥΡΙΑΚΗ (SUNDAY) (24-06-2012)

ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XVI):
ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ
(BODY, EDUCATIONAL AND LEARNING PROCESSES)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗΣ (MICHALIS KONTOPODIS)

45. Σκοποί της Αγωγής μέσω του Σώματος, υπό το Πρίσμα των Πεποιθήσεων των Φοιτητών ΤΕΦΑΑ

Μανώλης Αδαμάκης, Κατερίνα Ζουνχιά, Δημήτρης Χατζηχαριστός & Μαρία Ψυχουντάκη
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι ερμηνεύουν την πραγματικότητα επηρεάζεται από τις νοητικές τους κατασκευές, τους αξιακούς προσανατολισμούς και τις πεποιθήσεις τους. Οι αξιακοί προσανατολισμοί του ελληνικού αναλυτικού προγράμματος Φυσικής Αγωγής (ΦΑ) εστιάζονται κυρίως στις απαιτήσεις του γνωστικού αντικείμενου, ενώ ο βασικός προσανατολισμός του είναι η διδασκαλία κινητικών δεξιοτήτων. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των πεποιθήσεων φοιτητών Φυσικής Αγωγής σχετικά με τους επιδιωκόμενους σκοπούς της ΦΑ.

Στην έρευνα συμμετείχαν 483 προπτυχιακοί φοιτητές ($M=21.88$, $SD=3.57$ έτη), 259 άνδρες και 224 γυναίκες, και των τεσσάρων ετών του ΤΕΦΑΑ Αθηνών. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τυχαία στρωσιγενή δειγματοληψία. Συμπλήρωσαν την κλίμακα «Πεποιθήσεις φοιτητών για τους σκοπούς της ΦΑ» (Kulinna & Silverman, 1999), η οποία είχε προηγουμένως προσαρμοστεί σε ελληνικό πληθυσμό μέσω διερευνητικής παραγοντικής ανάλυσης ($CFI=.93$, $NNFI=.93$, $RMSEA=.069$). Η ελληνική έκδοση αποτελείται από 36 ερωτήματα και 4 επιδιωκόμενους σκοπούς: Φυσική δραστηριότητα/Φυσική κατάσταση (ΦΔ), Αυτοπραγμάτωση (ΑΥ), Ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων (ΑΚΔ) και Κοινωνική Ανάπτυξη (ΚΑ). Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής (RM ANOVA, MANOVA).

Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ατόμων με διαφορετική συστηματική αθλητική δραστηριότητα ανά εβδομάδα ($F_{8,954}=.69$, $p=.70$), με διαφορετική αθλητική εμπειρία ($F_{8,954}=.82$, $p=.59$) και με διαφορετικό αθλητικό επίπεδο ($F_{8,954}=.26$, $p=.98$). Παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τεσσάρων σκοπών της ΦΑ ($F_{3,480}=148.56$, $p<.001$). Η ΦΔ ($M=37.78$, $SD=4.30$) ήταν ο σημαντικότερος σκοπός διαφέροντας στατιστικά σημαντικά από τους υπόλοιπους ($p<.001$), ακολούθησε η ΑΥ ($M=35.60$, $SD=4.19$; $p<.001$) και τελευταίοι κατετάγησαν η ΚΑ ($M=34.59$, $SD=4.67$) και η ΑΚΔ ($M=34.02$, $SD=4.60$), οι οποίοι δεν differed στατιστικά σημαντικά μεταξύ τους ($p=.058$).

Η ενασχόληση γενικά με εξωσχολικές αθλητικές δραστηριότητες φαίνεται να συμβάλλει στη δημιουργία συγκεκριμένων πεποιθήσεων για τους σκοπούς της ΦΑ, χωρίς να επηρεάζονται αυτές από την αθλητική εμπειρία, το χρόνο συμμετοχής σε αυτές και το αθλητικό επίπεδο. Ο πρωταρχικός σκοπός σύμφωνα με το ελληνικό αναλυτικό πρόγραμμα ΦΑ (ΑΚΔ) δε φαίνεται να βρίσκεται αποδοχή στις πεποιθήσεις των φοιτητών/τριών ΦΑ. Ο σκοπός της ΑΥ είναι αρκετά ισχυρός, επιτρέποντάς να ελπίζουμε ότι η σχολική ΦΑ θα ξαναγίνει «Αγωγή διαμέσου του σώματος», όπου αντικείμενο αγωγής θα καθίσταται ο άνθρωπος ολιστικά και μέσο αυτής της αγωγής θα είναι η άσκηση του σώματος. Ο σκοπός της ΦΔ είναι αυτός που επικρατεί, αντικατοπτρίζοντας την αντιλαμβανόμενη δημόσια απάντηση στην «κρίση παχυσαρκίας» που παρουσιάζεται παγκοσμίως. Αν αποτελέσει η ΦΔ αυτοσκοπό της ΦΑ μπορεί να οδηγήσει στην αντιμετώπιση του ανθρωπίνου σώματος ως «μηχανισμού υπό τροποποίηση», το οποίο θα πρέπει απλώς να αποδίδει περισσότερο. Η ΦΑ θα δρα με έναν «πολιτικά συντηρητικό» τρόπο, στηριζόμενη στις αρχές του Υγιεινισμού.

45. Goals of Physical Education, According to the Views of Physical Education Students

Manolis Adamakis, Katerina Zounhia, Dimitris Hatziharistos & Maria Psychountaki
Faculty of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens

The way people interpret reality is influenced by their mental constructions, their cognitive abilities and their beliefs. A person's beliefs, attitudes and values form his/her belief system. According to the Greek Curriculum, the main value orientation of Physical Education (PE) is the disciplinary mastery, while the main purpose of PE is the development of motor skills. The aim of the present study was to examine PE students' beliefs regarding the expected outcomes of the Greek PE curriculum.

The participants of this research were 596 undergraduate students ($M=21.84$, $SD=3.37$ years), 319 males - 277 females, from the Faculty of PE and Sport Science of the University of Athens, Greece. The students responded to the "Teachers' Attitudes/Beliefs toward curriculum in PE" scale (Kulinna & Silverman, 1999). The Greek version has been previously translated and validated through a confirmatory factor analysis, producing reliable and valid results ($CFI=.93$, $NNFI=.93$, $RMSEA=.069$). It consists of 36 questions, nine from each of four domains representing important outcomes for PE programs: *Physical activity and Fitness*, *Self-actualization*, *Motor skill development* and *Social development*. Data were analyzed using descriptive and inductive statistics (RM ANOVA, MANOVA). Random stratified clustered sampling was the sampling method used for this research.

No statistically significant differences were observed between students by different time spent in physical activity per week ($F_{8,954}=.69$, $p=.70$), different athletic experience ($F_{8,954}=.82$, $p=.59$) and different athletic level

($F_{8,954}=26, p=.98$). Statistically significant differences were then observed between the four main domain areas of PE ($F_{3,480}=148.56, p<.001$). *Physical activity and Fitness* ($M=37.78, SD=4.30$) was rated as the higher priority, differing significantly from the three others ($p<.001$). Second ranked *Self-actualization* ($M=35.60, SD=4.19$; $p<.001$) and the two remaining outcomes, namely *Social development* ($M=34.59, SD=4.67$) and *Motor skill development* ($M=34.02, SD=4.60$), were classified as third, not differing statistically from each other ($p=.058$).

Participation in extracurricular sport activities seem to contribute in the creation of specific beliefs about the purposes of PE, without these been affected by athletic experience, athletic level and time spent in the participation in sports. The primary purpose according to the Greek PE curriculum (*Motor skill development*) does not seem to find acceptance in students' beliefs, as it was ranked fourth out of four. The outcome of *Self-actualization* is quite powerful, allowing us to hope that PE will be again "Education through the body". The main aim of this type of education will become the holistic human development and the educational instrument to achieve this will be physical activity. The purpose of *Physical activity and Fitness* is the one that prevails, reflecting the perceived public response to the "obesity crisis" of our times. If this purpose becomes an end in itself, this may lead to the unambivalent human's body view according to which it is build just to perform always more, in higher level. Thus PE will act in a politically conservative way, based on the principles of Healthism.

46. Σμιλεύοντας Πειθαρχημένα Σώματα – Η Διαμόρφωση του Πολιτικού Εαυτού: Το Μάθημα της Γυμναστικής ως μια Ιδεολογικοπολιτική Συνιστώσα του Αναλυτικού Προγράμματος

Φωτεινός Δημήτρης

Τμήμα Φιλοσοφία-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να διερευνηθούν οι πολιτικές που εγγράφονται στο σώμα (ενσωμάτωση και σωματοποίηση των ιδεολογικών και πειθαρχικών ρυθμίσεων) και η αντίληψη που προβάλλεται για το σώμα (τι είναι το «σώμα», ποιες οι λειτουργίες του) μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της γυμναστικής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδίως του 20ου αιώνα.

Παράλληλα, επιχειρείται η ανάγνωση του παρελθόντος να περιέλθει και τις τρεις διαστάσεις της «ιστορικότητας», χωρίς ωστόσο την α-ιστορική, ιδεαλιστική και μεταφυσική Heidegger-ιανή προσέγγιση στην ιστορία του Dasein (ή ακόμα και της γενεαλογικής Nietzsche-ικής παράδοσης), που υπονοείται με αυτό το τριπλό σχήμα ανάγνωσης του παρελθόντος, και, προφανώς, δίχως τις ιστορικοιστικές εκτροπές ακόμα και της αντιδογματικής μεταμοντέρνας –ωστόσο μη-συστηματικά στρουκτουραλιστικής– προσέγγισης της Foucault-ικής γενεαλογικής ανάλυσης.

Ως μέθοδος θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση «λόγου» (discourse analysis) και η ανάλυση περιεχομένου (content analysis) των αναλυτικών προγραμμάτων και των διδακτικών εγχειριδίων (ανάλυση, από την οποία θα προκύψει το είδος του «λόγου» που χρησιμοποιήθηκε και το είδος του «λόγου» που αναφέρεται μέσα στα αναλυτικά προγράμματα), καθώς και η «γενεαλογική» αναζήτηση της κατασκευής του «σώματος», ως «πειθήνιου σώματος» εντός των σχολικών δομών. Στην ανάλυση των βασικών δομών της «λογικής» του αναλυτικού προγράμματος θα αξιοποιηθούν οι έννοιες του Bernstein «ταξινόμηση» και «περιχάραξη».

Ως αποτελέσματα της παρούσας μελέτης μπορούμε να προσγράψουμε, αφενός ως προς την ιστορική γραφή την ανάδυσση της πιθανότητας μιας μη-στρουκτουραλιστικής γενεαλογικής ιστοριογραφίας η οποία θα αφήνει το περιθώριο για τη διατύπωση μιας διεκδικητικής ανάγνωσης του παρελθόντος, η οποία θα επιτρέπει στα κοινωνικά υποκείμενα να επανεφεύρουν τον εαυτό τους μέσα στο ιστορικό παρόν τους (επομένως και να επανακατασκευάσουν τη σχέση με το σώμα τους, θέτοντάς το ως «σώμα-ελεύθερο»), και αφετέρου, ως προς το καθαυτό αντικείμενο της μελέτης θα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το μάθημα της γυμναστικής αξιοποιήθηκε ως ένα (ακόμα) μέσο για τη σωματοποίηση των πειθαρχικών ρυθμίσεων εντός των σχολικών δομών. Η ενσωμάτωση της πειθαρχίας στο γνωστικό αντικείμενο φαίνεται πως στόχευε στην ισχυροποίηση του ελέγχου της καθαυτό εκπαιδευτικής διαδικασίας του μαθήματος, εφαρμόζοντας ένα τυπικό ρυθμιστικό (regulatory) σχήμα (ισχυροποίηση των «συνόρων» μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων που έχουν μια ευθέως αναφορά στο «σώμα», όσο και ισχυροποίηση των «συνόρων» μεταξύ των δυνατοτήτων των εμπλεκόμενων μερών στην αναζήτηση της βέλτιστης σχέσης με το σώμα (π.χ. η περίπτωση αντίδρασης προς το μάθημα της γυμναστικής θεωρείται ως πειθαρχικό παράπτωμα, και τιμωρείται με βαθμολογικές, ή με πειθαρχικές ποινές, ή αυστηρή και προ-αποφασισμένη οργάνωση του διδακτικού αντικειμένου, με αποτέλεσμα να μην ελέγχεται η διαδικασία ούτε από το δάσκαλο, και βεβαίως, ούτε από το μαθητή).

Ως συμπέρασμα μπορεί να θεωρηθεί ότι ακόμα και το μάθημα της γυμναστικής δέχεται την ιδεολογική τροπή του περιεχομένου του, εμπλεκόμενο άμεσα στην τρέχουσα ιδεολογική και πολιτική agenda.

46. Moldering Disciplined Bodies – Shaping the Political «Self»: The Subject of Sports and Physical Education as an Ideological Component in School Curriculum

Foteinos Dimitris

Department of Philosophy-Pedagogy-Psychology, National and Kapodistrian University of Athens

This presentation is focusing on the inscribed into the body politics (incorporation and embodiment of ideological and disciplinary regulations) and the consequent perception for the body (what is the «body», which are its functions) through the «Sports and Physical Education» primary and secondary education curricula throughout the 20th century.

Meanwhile, reading of the past is based on the three historicity dimensions, although without the a-historical, idealistic and metaphysical perspectives of Heidegger's Dasein, and the Nietzsche-ean genealogical tradition as

well, which can be characteristically implied in this tri-dimensional reading of the past. Effort would also be made in order to avoid the anti-dogmatic postmodern –and yet non-systematically structuralist– historicist deviations of the Foucauldian genealogical analysis of reading the past.

Discourse analysis, and content analysis will be used in order to analyze curricula, teachers' manuals (teaching guides) and school-text books as well. From this analysis is expected the nature of the language which is used in both the curricula and books to be found, and thus would lead us towards a genealogical quest for the construction of the body as a «disciplined body inside the school context». Classification and framing, the notorious Bernstein's concepts will be used as the deconstruction notions for curricula decoding.

As for the history writing, one could claim the possibility of a non-structuralist genealogical view which would potentially leave enough room to assert the reading of the past as an individuals' act for the re-invention of their selves through their historical present (and therefore, to reconstruct a relationship with their own body, making it a «free-body»).

As for the school-subject of Sports and Physical Education, one could claim that also (or even) this school-subject was turned into a means of control over the per se educational process, ascribed to the embodiment of the disciplinary regulations into the school context. This form of discipline as applied into the typical regulatory form (fortifying the boundaries between the subjects which are refer to the body) fortified the controls over the per se teaching process, so as to transform common pupils' irregularities towards the Sports school-subject into a misdeeming behavior ought to be disciplined.

Summing up, one could infer that the Sports and Physical Education school-subject is under an ideological and political agenda since its content is interweaving with it.

47. Η Ανάδυση του Αισθητού Σώματος στη Σωματο-Ψυχοπαιδαγωγική

Βασιλική Τσακίρη

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η σκιαγράφηση της έννοιας του αισθητού σώματος που εισήχθη στις επιστήμες της υγείας και στις ανθρωπιστικές επιστήμες από τη σωματο-ψυχοπαιδαγωγική μέθοδο του Danis Bois. Η σωματο-ψυχοπαιδαγωγική αποτελεί μια μετεξέλιξη της φασιαθεραπείας (*fasciathérapie*) όπου τα πρακτικά εργαλεία της δια χειρός αγωγής/συνοδείας, της αισθητηριακής ενδοσκόπησης και της αισθητηριακής κίνησης καθώς και η συνοδεία δια του λόγου αποτελούν πλέον τη βάση μιας ολιστικής προσέγγισης του ανθρώπου, ιδωμένου ως αποτελέσματος μιας συνεχούς διαδικασίας μεταμόρφωσης που προκύπτει από την ενεργή αλληλεπίδραση του σώματος και της ψυχής. Αποτελεί μια προσπάθεια βιωματικής εκπαίδευσης του ανθρώπου μέσω της επιδιωκόμενης σύνδεσης του «αισθάνεσθαι», του «αντιλαμβάνεσθαι» και του «σκέπτεσθαι». Στην εισήγηση αυτή η προσοχή εστιάζεται στη διερεύνηση αφενός των φιλοσοφικών προεκτάσεων της μεθόδου και αφετέρου της δυνατότητάς της να αποτελέσει γόνιμο ερμηνευτικό εργαλείο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, πάντοτε σε σχέση με το ανθρώπινο σώμα. Η μελέτη των ζητημάτων αυτών θα διενεργηθεί μέσω της κριτικής παρουσίασης διάφορων κομβικών εννοιών της σωματο-ψυχοπαιδαγωγικής μεθόδου –όπως η εσωτερική κίνηση, το Αισθητό, το Χίασμα, το Σημείο Στήριξης (*epoché*), η ενεργή αμοιβαιότητα και ουδετερότητα, ο νόμος της μη επικυριαρχίας, ο σωματο-ψυχικός συντονισμός, η αντιληπτική-γνωστική μετατρεψιμότητα, η παρουσία, η σιωπή, το αίσθημα ύπαρξης, κτλ.– και της σύνδεσής τους με τα φιλοσοφικά ρεύματα που επέτρεψαν την ανάδυση των εννοιών αυτών, χαρακτηριστικότερο των οποίων είναι η φαινομενολογία. Παράλληλα, μέσω και της εξέτασης της έννοιας του «κανανεωμένου εαυτού», η παρουσίαση θα εστιάσει στον κομβικό ρόλο που διαδραματίζει το αισθητό σώμα στη διαδικασία σχηματισμού της ταυτότητας και της ετερότητας, καθώς και στη δυνατότητα γονιμοποίησης του φιλοσοφικού στοχασμού από τις προαναφερθείσες θέσεις της σωματο-ψυχοπαιδαγωγικής μεθόδου.

47. The Emergence of the Sensible Body in Somatic-Psychoeducation

Vasiliki Tsakiri

Hellenic Open University

This paper aims at delineating the notion of the sensible body that has been introduced in the health sciences and in the Humanities by Danis Bois' method of somatic- psychoeducation. Somatic-psychoeducation is a further development of fasciatherapy where the practical tools of hands-on treatment, sensorial introspection and sensorial movement along with verbal dialogue have become the ground of a holistic approach of the human person that is seen as the continuously renewed result of an active interaction of body and psyche. Thus, somatic-psychoeducation is an attempt to educate the human person. This education is based on the "living experience" and its task is to bring together "feeling", "perceiving" and "thinking". My presentation will focus primarily on the exploration of the philosophical dimensions of somatic-psychoeducation. Additionally, it will take into account the potential of this method to become a significant hermeneutic tool for the Social Sciences and of the Humanities, always in relation to their understanding of the human body. The assessment of these issues will be conducted through the critical presentation of key concepts of somatic-psychoeducation, such as the "inner movement", the "sensible", the "chiasm", the "supporting point" (*epoche*), the "actuating reciprocity" and the "actuating neutrality", the "law of non-predominance", the "body-mind tuning", the "perceptual-cognitive modifiability", the "presence", the "silence", the "sense of existence", etc. –and their relation with the philosophical schools (mainly phenomenology) that have served as the foundation for the development of the aforementioned notions. Simultaneously, through the examination of the concept of the "renewed Self", my presentation will focus on the

central role of the sensible body in the process of the emergence of identity and alterity, along with a discussion of the possible impregnation of philosophical thinking by these concepts of somatic-psychoeducation.

48. Ενσώματη Προοπτική και Μουσειακή Εμπειρία

Βασιλική Τσιμπάζη

Τμήμα Εκπαίδευσης, και Φροντίδας της Κοινωνικής Υγείας, Πανεπιστήμιο του Winchester

Ποιός είναι ο ρόλος της κίνησης στο χώρο στον τρόπο που βιώνουμε την μουσειακή εμπειρία ως επισκέπτες; Στόχος της παρουσίασης είναι να διαπραγματευτεί τις αντιλήψεις σώματος όπως αυτές σκιαγραφούνται στη μουσειολογία και τις έρευνες κοινού. Αρχικά θα αποτιμηθούν οι έρευνες κοινού που εστιάζουν σε συμπεριφορικά μοντέλα κίνησης στο χώρο και επισκεψιμότητας και ενημερώνουν τον αρχιτεκτονικό και επικοινωνιακό σχεδιασμό του μουσειακού περιβάλλοντος. Θα διερευνηθεί η κίνηση στον εκθεσιακό χώρο ως προϊόν αρχιτεκτονικής κατασκευής ταυτόσημο με τον ιδεολογικό ρόλο και σκοπό του μουσείου. Στη συνέχεια, μέσα στα πλαίσια της «Νέας Μουσειολογίας», η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στις κονστрукτιβιστικές προσεγγίσεις της έρευνας κοινού και συγκεκριμένα σε έρευνες που υποστηρίζουν το δυναμικό αλληλοσχετισμό της προσωπικής, κοινωνικής και φυσικής διάστασης της μουσειακής εμπειρίας. Θα υποστηριχθεί ότι ενώ οι επίσκεπτες θεωρούνται ενεργοί συμμετέχοντες στη μουσειακή εμπειρία που τη διαμορφώνουν με τις δικές τους μνήμες, εμπειρίες, νοήματα και συναισθήματα, διστικές και μηχανοκρατικές αντιλήψεις του σώματος έχουν ακόμη την πρωτοκαθεδρία στις έρευνες κοινού και στο σχεδιασμό του μουσειακού χώρου. Προσδοκάται ότι μέσα από το προσδιορισμό των ορίων των ενσώματων προσεγγίσεων στη μουσειολογία θα αναδειχθεί η ανάγκη για ολιστικές προσεγγίσεις που αναγνωρίζουν τη σημασία της κίνησης στη δημιουργία του χώρου μέσα από τον όποιο είμαστε παρόντες στο μουσειακό περιβάλλον και συναντούμε τα μουσειακά αντικείμενα.

48. Embodied Perspective and Museum Experience

Vasiliki Tzibazi

Faculty of Education, Health and Social Care, The University of Winchester

What is the role of movement through space in the way we experience museum visits? This paper will attempt to examine perceptions of body as these are illustrated within key strands of visitor/museum studies research. First, it will present visitor studies approaches that focused on behavioural movement in space have traditionally informed the development of the exhibitions and the architectural design of museum environments. It will explore movement within exhibition spaces as a construct of architectural experience identical to the institutions' ideological role and aims. Second, it will explore visitor studies approaches within the area of the "New Museology" and the development of socio-constructivist approaches in museum studies research. In particular the discussion will focus on research approaches that view the museum experience as a process shaped via the dynamic interplay of personal, social and physical contexts. It will argue that although within this frame visitors are viewed as active meaning-makers who bring their own understandings, experiences, memories, emotions in the museum space, dualistic and mechanical perceptions of body are still present in the way museum experiences are conceptualised by exhibition designers and visitor studies research. Finally, this paper will call for the development of holistic approaches that acknowledge that movement carries within its own meaning and creates the space via which we embrace/encounter museum objects and become present in museum environments.

49. Το Ανάπηρο Σώμα στον Τόπο του Ειδικού Σχολείου: Μία Ανθρωπολογική Προσέγγιση

Λάζαρος Τεντόμας

Εκπαιδευτικός στο Ειδικό Γυμνάσιο και Λύκειο Αθηνών

Λαμβάνοντας υπόψη τις θεωρητικές προσεγγίσεις του Κοινωνικού Μοντέλου της Αναπηρίας, στη παρούσα ανθρωπολογική μελέτη επιχειρείται μια ανίχνευση των παραμέτρων προσδιορισμού της αναπηρίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Η αναπηρία στο πλαίσιο του κοινωνικού μοντέλου εκλαμβάνεται ως αποτέλεσμα μηχανισμών κοινωνικής καταπίεσης και όχι ως αποτέλεσμα των δυσλειτουργιών του ανάπηρου σώματος (βλάβης). Η οντολογική αυτή διάκριση στρέφει την παρούσα έρευνα στα κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα της αναπηρίας και όπως αυτά αναπαράγονται στις πολιτικές συναισθημάτων στον τόπο του ειδικού σχολείου.

Η επιτόπια έρευνα σε ένα ελληνικό ειδικό σχολείο όπου φοιτούν μαθητές και μαθήτριες με κινητική ή/και νοητική βλάβη, κατέδειξε ότι οι κατηγοριοποιήσεις των μαθητών αυτών δεν σχετίζονται αποκλειστικά με το είδος και το βαθμό της βλάβης τους, αλλά σχετίζονται με άλλου τύπου κατηγοριοποιήσεις όπως αυτές προκύπτουν από τις πρακτικές της διδασκαλίας, της φροντίδας, της ψυχολογικής υποστήριξης και της εργασίας στον τομέα της ειδικής εκπαίδευσης. Έτσι, στα ανάπηρα σώματα των μαθητών εγγράφονται διχοτομικά σχήματα των παραπάνω κατηγοριοποιήσεων, οι οποίες δημιουργούν την αίσθηση μιας διαρκούς κατάστασης εκκρεμότητας και αναμονής λύσεων, στοιχείο προσδιοριστικό του ειδικού σχολείου στην εποχή του νεωτερικού λόγου περί συμπεριλήψης των ανάπηρων σωμάτων στο γενικό εκπαιδευτικό περιβάλλον.

49. The Disabled Body within the Context of Special Education Schools: An Anthropological Approach

Lazaros Tentomas

Professor at the High School of Special Education in Athens

Having in mind the theoretical approaches of the Social Model of Disability, an exploration of the parameters of defining disability in the Greek educational system is demonstrated in the present anthropological research.

In the frames of the social model, disability is considered an outcome of mechanisms of social oppression and not a result of dysfunctions of the impaired body (impairment). This ontological categorization turns the present research towards the social and cultural context of disability as it is reproduced through the politics of emotions in the area of the special school in Greece.

The on-site research in a Greek special school with students who experience motor and/or cognitive impairment demonstrated that categorizations of these students do not relate solely with the kind and the degree of their impairment, but are related to other types of categorizations as they emerge from the practices/procedures of teaching, caring, psychological support and work in the area of special education. Thus, fragmented forms of the aforementioned categories are recorded in the disabled bodies of the students, which create the sense of a continuous situation of suspension of solutions, a determinant element of the special school in an era of contemporary discourse for inclusion of the impaired bodies in the line of a general educational environment.

50. Από την Άυλη στην Ένυλη Φωνή των Μαθητών: Η Χρήση του Μαυροπίνακα

Ελευθέριος Βεκρής

Καθηγητής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Στη φάση των παρακολουθήσεων διδασκαλιών στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας σε Γυμνάσιο της Αττικής είχα την ευκαιρία να ψηλαφίσω πτυχές της «παραδοσιακής», «δασκαλοκεντρικής» διδασκαλίας, όπως αυτές που εύκολα ανακαλούμε στη μνήμη μας οι περισσότεροι από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στις συγκεκριμένες διδασκαλίες αυτό που κυρίως επηρέαζε τη διαδικασία ως προς την υλική του υπόσταση ήταν το εκπαιδευτικό βιβλίο και όλα αναγράφονταν από τον διδάσκοντα στον πίνακα. Η υλικότητα χαρακτήριζε κυρίως όσα είχαν βαρύνοντα ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία: εκπαιδευτικά βιβλία και υλικά (φύλλα εργασίας, ασκήσεις κτλ.), βιβλία ύλης, οδηγίες και επισημάνσεις επί του πίνακος γραμμένες από τον διδάσκοντα, χάρτες, κάποιες «καλές»- ελάχιστες- εργασίες μαθητών αναρτημένες στους τοίχους. Η φωνή των μαθητών αποτελούσε σταθερά ένα από τα άυλα στοιχεία της διαδικασίας. Πολλές από τις προφορικές και γραπτές συνεισφορές των μαθητών κατά την διδασκαλία είχαν άυλη μορφή και χάνονταν ως παρεκβάσεις στη ροή του μαθήματος.

Η παραπάνω αφετηριακή διαπίστωση αποτέλεσε αφορμή για να εντάξω στις διδακτικές μου πρακτικές τη συνειδητή χρήση του πίνακα ως «διαδραστικού» μέσου, με το οποίο καταγράφονται όλες οι συνεισφορές των μαθητών με ισότιμο τρόπο, δημιουργώντας ένα πολύ καλό υλικό προς επεξεργασία για όλους τους συμμετέχοντες. Η μικρή έκπληξη ήταν, τόσο στη φάση των διδακτικών μου παρεμβάσεων κατά την εκπόνηση της διατριβής (2006-2007) όσο και κατά τις δειγματικές διδασκαλίες που ακολούθησαν (2008-2012), ότι παρατηρητές και μαθητές αξιολογούσαν ως θετικό σημείο των διδασκαλιών την καταγραφή των απόψεων των μαθητών στον πίνακα και την αξιοποίησή τους ως εκπαιδευτικού υλικού. Μ' αυτό τον τρόπο η υλική υπόσταση, η οπτικοποίηση της φωνής των μαθητών, αν και δειλό βήμα προς την ενσώματη παρουσία τους, επέφερε μια άλλη ισορροπία στην εκπαιδευτική διαδικασία καθιστώντας περισσότερο ηχηρή τη φωνή τους.

Στην ανακοίνωσή μου θα παρουσιάσω δείγματα τέτοιων εφαρμογών που στοχεύουν στην «ενσώματη» συμμετοχή των μαθητών και ενισχύουν την ισότιμη θέση τους στη μαθησιακή διαδικασία.

50. From the Disembodied to Embodied Voice of Students: The Use of Blackboard

Eleftherios Vekris

High School Teacher

During observation of Modern greek lessons in a High school of Attica I had the opportunity to observe the aspects of “traditional”, “teacher-centered teaching”, such as those that easily most of us recall from our experience as students from the Greek educational system. In those lessons what had mainly affected the process, as far as its material existence concerns, was the school book and everything that was written by the teacher on the board. The materiality characterized mostly everything that had serious role in the educational process: school books and materials (worksheets, exercises, etc.), instructions and notes written on the board by the teacher, maps, some student work hanging on the classroom wall. Students' voice was consistently one of the immaterial elements of the process. Many of the oral and written student contributions during teaching had a non material form and looked like digressions in the process.

This observation gave me the opportunity to adapt the conscious use of the board as “interactive” medium, which records all students' contributions in a similar way. It came to me as a surprise that, during my experimental lessons, this kind of use of the board was criticized positively by the teachers and the students who were observing the lessons. In this way the visualization of students' voices, even as a small step towards their materialistic presence, balanced in the educational process.

In my paper I will present examples of such applications that aim at the physical involvement of students and enhance their equal position in the learning process.

51. Συναισθηματική Αγωγή και Σώμα – Η Μη Λεκτική Επικοινωνία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Προτάσεις και Εφαρμογές

Δημήτρης Θεοδοσάκης
Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
Δήμητρα Γαλάνη
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Σκοπός της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας είναι να δειχθεί ότι η έκφραση και ο έλεγχος του σώματος τα οποία έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη μη λεκτική επικοινωνία, συνιστούν βασικό άξονα στην εφαρμογή της συναισθηματικής αγωγής στη σχολική πράξη. Μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες, φύλλα εργασίας, ερωτηματολόγια αλλά και την παρατήρηση διερευνάται η ικανότητα που εμφανίζουν οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την αντίληψη και την έκφραση τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών συναισθημάτων χωρίς τη χρήση λόγου, ανάλογα με το φύλο και την ηλικία τους. Το δείγμα βασίζεται σε ομάδες μαθητών όλων των τάξεων του Δημοτικού από σχολικές μονάδες της πρωτεύουσας.

Τα ερευνητικά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τις αρχικές υποθέσεις που εκτιμούσαν το σώμα και ειδικότερα τη μη λεκτική επικοινωνία ως σημαντικό παράγοντα μέσα στην επικοινωνιακή διαδικασία στο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Αναδεικνύεται επίσης η θετική στάση του δείγματος στην εφαρμογή δραστηριοτήτων που δίνουν έμφαση στον έλεγχο του σώματος και τη μη λεκτική επικοινωνία στη σχολική πράξη. Η καλλιέργεια συναισθηματικών δεξιοτήτων που έχουν κεντρικό άξονα τη σωματική έκφραση μπορεί να αξιοποιηθεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και να βελτιώσει την ποιοτική επικοινωνία ανάμεσα σε όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.

51. Emotional Education and Body – Non-verbal Communication in Primary Education: Suggestions and Applications

Dimitris Theodosakis
School of Pedagogical and Technological Education
Dimitra Galani
Educator of Elementary School

The purpose of the specific research paper is to demonstrate that the expression and control of the body, playing a major role in non-verbal communication, constitute the basic tool for the application of Emotional Education at school. Through appropriate activities, spreadsheets, questionnaires, and observation, the researchers observed the ability shown by students of primary education to perceive and express positive and negative emotions without using speech, depending on their gender and age. Groups of students from all elementary school classes were chosen, from the capital.

The research results confirm the initial assumptions -which assessed the body reactions, and specifically non-verbal communication, an important tool within the communicative process in the education framework. Besides, the positive attitude of the research sample is depicted in the activities that emphasize body control and non-verbal communication during a school lesson. The cultivation of emotional skills focused on body expression can be applied in primary education and improve the quality of communication between the parties involved in the educational process.

52. Το Σώμα ως Δίκτυο: Οι Συνεπαγωγές των Σχεσιακών Προσεγγίσεων για το Σώμα στις Σπουδές της Παιδικής Ηλικίας, την Ψυχολογία και την Εκπαίδευση

Μιχάλης Κοντοπόδης
Τμήμα Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών στο Άμστερνταμ, Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ

«[...] Τούτο εστί το σώμα μου» (Ματθαίος 26/κς'26-29). Με αυτή τη γνωστή φράση η Annemarie Mol ξεκίνησε την εναρκτήρια ομιλία της ως καθηγήτρια της Ανθρωπολογίας του Σώματος πρόσφατα στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ. Αντί όμως να προχωρήσει σε μια μεταφυσική ενατένιση, η καθηγήτρια αυτή που πρωτοστάτησε στη φεμινιστική σκέψη από τη δεκαετία του '80 μέχρι σήμερα, αναφέρθηκε κυριολεκτικά στο σώμα της: όχι μόνο στο σώμα της εντός των ορίων του δέρματος ή των ρούχων αλλά κυρίως στο σώμα της που αποτελούταν από ό,τι είχε φάει τις τελευταίες μέρες: ρύζι από την Ταϊλάνδη, καφέ από τη Βραζιλία, τομάτες από την Ολλανδία, κτλ. Ξεκινώντας από ένα οικολογικό μοντέλο του σώματος (όπου ο ένας οργανισμός τρώει τον άλλο και έτσι συνεχίζεται ο κύκλος της ζωής), μας μίλησε για την εργασία των διαφόρων ανθρώπων που ασχολούνται με την παραγωγή και μεταφορά του ρυζιού, καφέ και τομάτας, την προνομιακή θέση που κατέχει η ίδια στο δίκτυο αυτό αλλά και τις διαφορές μεταξύ του δικού της σώματος και κάθε άλλου σώματος, όχι μόνο των εργατών στην Ταϊλάνδη αλλά και όλων εμάς, που ακόμη και αν ήμασταν στο Άμστερνταμ έχουμε αναπτύξει διαφορετικές συσχετίσεις με υλικά φαγητά, διαφορετικές προτιμήσεις, αντιστάσεις, μεταβολικές διαδικασίες κτλ. Το σώμα ως δίκτυο, σύμφωνα με την Annemarie Mol, μπορεί να αποτελέσει τη βάση για ένα διαφορετικό παράδειγμα στην επιστήμη, που ξεπερνάει παραδοσιακούς διαχωρισμούς μεταξύ των επιστημών, δεν κάνει εκ των προτέρων διακρίσεις όπως κοινωνικό φύλο (gender) – βιολογικό φύλο (sex), πολιτισμός – φύση, ασθένεια (illness) – νόσος (disease), και προσφέρεται για νέους τρόπους σκέψης και νέες μορφές δράσης σε όλους τους τομείς της ζωής και της επιστήμης. Στην παρουσίαση μου θα εξηγήσω περισσότερο αυτή τη σχεσιακή θεώρηση και θα

αναφερθώ στις συνεπαγωγές της για την παιδική ηλικία, την εκπαίδευση και την ψυχολογία, με αναφορά σε συγκεκριμένες έρευνες που έχουν προκύψει στο πλαίσιο αυτού του παραδείγματος.

52. The Body as Network: Relational Approaches to the Body and Implications in Childhood Studies, Psychology and Education

Michalis Kontopodis

Amsterdam Institute of Social Science Research, University of Amsterdam

“[...] Hoc est enim Corpus meum”. With this well-known phrase Annemarie Mol began her inaugural lecture as Professor of Anthropology of the Body a few months ago at the University of Amsterdam. Mol who pioneered the feminist thought from the 80s until today, did not develop a metaphysical account; instead she referred literally to her body: the body not only within the limits of the skin or clothes, but mainly the body which consisted of what she had eaten in the last days before the inaugural: rice from Thailand, coffee from Brazil, tomatoes from the Netherlands, etc. Taking an ecological model of the body (where one organism eats another, and so continues the cycle of life) as a point of departure, she talked about the work of various people involved in the production and transportation of rice, coffee and tomato, about her privileged positioning in this network and the differences between her own body and any other body, not just of the workers in Thailand but also of all of us, who, even if we were in Amsterdam, we have developed very different relationships with materials and foods, different preferences, resistances, metabolic processes, etc. The body as a network, according to Annemarie Mol, may form the basis for a different paradigm in science, which goes beyond traditional divisions between the sciences, goes beyond a-priori differentiations such as gender-sex, culture-nature, disease-illness, and offers new ways of thinking and new forms of action in all areas of life. In my presentation I will explain this relational approach in detail and refer to the implications for childhood studies, education and psychology, with reference to specific studies that have taken place within this paradigm.

**ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (XVII):
ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
(BODY AND PSYCHOTHERAPEUTIC PROCESSES)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΖΑΝΑΚΗΣ (MANOLIS TZANAKIS)**

53. Η Εγγραφή της Ιστορίας μέσω της Ασυνείδητης Μνήμης του Σώματος και η Θεραπευτική Προσέγγιση Ίδωμένη μέσα από τον Ισομορφισμό του Ψυχαναλυτικού Πεδίου με τα Πεδία της Σύγχρονης Φυσικής

Βέρα Παύλου

Ψυχαναλύτρια, Επιμορφώτρια Εκπαιδευτικών

Ένα από τα βασικά στοιχεία που με οδηγούν στην πρόταση αυτής της εισήγησης είναι η έννοια της «απούσας» παρουσίας του σώματος καθώς το ζήτημα που θα προσεγγίσω είναι η οικογενειακή-διαγενεαλογική ιστορία που φέρουμε εν αγνοία στο σώμα μας μέσω της ασυνείδητης μνήμης του. Ιστορία *παρούσα* στο σώμα *μέσα από τα συμπτώματα*, τις σωματικές και ψυχικές ασθένειες, την ψυχοκινητική έκφραση και ταυτόχρονα *απούσα* με την έννοια της αναπαράστασης που απουσιάζει.

Ένα δεύτερο στοιχείο είναι η άρνηση της έννοιας του διψισμού σώματος και ψυχής καθώς στη θεώρησή μας σώμα και ψυχή αποτελούν μία ενότητα, μία ολότητα ενώ ο διψισμός επανεμφανίζεται στην έννοια του ασυνείδητου, του οποίου η διττότητα του συνεχούς και αποσπασματικού του χαρακτήρα, παραλληλίζεται με τον διψισμό σωματιδίου-κύματος των πεδίων του υποατομικού κόσμου της σύγχρονης φυσικής.

Ο στόχος αυτής της εργασίας είναι να αναδείξουμε την έννοια της ασυνείδητης- μη αποθηκευμένης μνήμης του σώματος μέσω της οποίας φέρουμε εν αγνοία μας στο σώμα *μέσα από τα συμπτώματά του* και την καθημερινή μας έκφραση, στοιχεία της απώτατης οικογενειακής ιστορίας και στη συνέχεια να παρουσιάσουμε τη μεθοδολογία *μέσα από την οποία* στην ψυχαναλυτική διάταξη, μέσω της μεταβίβασης αναλυόμενου-αναλυτή πραγματοποιείται στο μεταβιβαστικό πεδίο αυτή η μνήμη που έχει καταρχήν ένα «δυνάμει» –δυναμικό χαρακτήρα, οδηγώντας σε ψυχικούς μετασχηματισμούς οι οποίοι ανακουφίζουν και θεραπεύουν.

Η μέθοδος που ακολουθούμε είναι η σύγκριση της θεωρίας της Γαλλίδας ψυχαναλύτριας Μισέλ Μοντρελαί για την ασυνείδητη μνήμη του σώματος όπου οι πληροφορίες αποθηκεύονται μέσω της απόθησης με αποσπασματικό χαρακτήρα, ενώ ο ψυχισμός έχει σύμφωνα με τη φροϋδική προσέγγιση συνεχή ενεργειακό χαρακτήρα, με τις σύγχρονες κβαντικές προσεγγίσεις της φυσικής για τον σωματιδιακό-κυματικό χαρακτήρα της ύλης. Στη μεθοδολογία μας θα χρησιμοποιήσουμε την παρουσίαση δύο κλινικών παραδειγμάτων, του Σίγκμουντ Φρόιντ και της Μισέλ Μοντρελαί.

Βασικό μας συμπέρασμα είναι ότι το ψυχόσωμα, μέσω της απόθησης αποθηκεύει θραυσματικές πληροφορίες με τη μορφή σημαινόντων, δηλαδή λέξεων ή τμημάτων λέξεων, τα οποία δεν είναι αναπαραστάσιμα ούτε καν με την έννοια της αποθηκευμένης μνήμης. Στο μεταβιβαστικό πεδίο αναλυόμενου-αναλυτή, το οποίο έχει ένα συνεχή χαρακτήρα παλλόμενης ψυχικής ενέργειας, με την ενεργητική ακρόαση και την επικέντρωση του αναλυτή σε κάποια σημείοντα του λόγου σε βάθος χρόνου, είναι δυνατό να έρθουν στην επιφάνεια αυτά τα θραύσματα κυρίως μέσα από τα όνειρα, να «πραγματοθούν» και να οδηγήσουν μέσα από τη ναρκισσιστική αποσταθεροποίηση του αναλυόμενου σε μεταμόρφωση-μετάλλαξη που αφορά όλο το ψυχόσωμα. Έτσι παρατηρείται ανακούφιση, απελευθέρωση, ίαση.

53. The History as Unconscious Memory of the Body and the Approach of the Cure Through an Isomorphism between the Psychoanalytical Field and the Fields of Contemporary Physics

Vera Pavlou

Psychoanalyst, Teacher Trainer

One of the basic elements which inspires this proposition is the notion of «present» absence of the body, because my subject is the family story which we carry through the unconscious memory of our body. From one hand, the history is present into the body through the symptoms, the diseases and the body expression and from the other hand, the history is absent, in the way of missing representation.

The second element is the holistic view of the body and soul while at the same moment the double character of the unconscious appears through its dual and fragmentary character and appears that there is a parallelism with the contemporary theories of quantum mechanics.

The goal of this work is to show the notion of unconscious memory of the body, through which we carry elements of the family history and to present the methodology of psychoanalysis, where, through the transference field, this potential memory is realized, conducting to psychic transformations which release and heal the subject.

Our method is the comparison of the theory of the French psychoanalyst Michelle Montrelay for the unconscious memory of the body to the contemporary approaches of quantum mechanics. We will use, two clinical cases of Sigmund Freud and Michelle Montrelay.

The conclusion is that the body stores information as fragments into the words or part of words, which can not be represented like repressed unconscious. In the field of transference with the focus of the analyst on some parts of words, it is possible that these fragments come to the light through the dreams and that they conduct the subject on a transformation of body and soul.

54. Η Αντιμετώπιση Περιστατικού με PTSD (Μετατραυματική Διαταραχή Στρες) βάσει του Μοντέλου EMDR και της Βιοενεργητικής Θεραπείας

Φανή-Θεώνη Τριανταφύλλου

Κλινικός Ψυχολόγος Ψυχιατρικής Κλινικής 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου

Ορέστης Γιωτάκος

Ψυχίατρος, Διευθυντής Ψυχιατρικής Κλινικής 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου

Γιώργος Χατζηλιάδης

Φυσιοθεραπευτής, Διευθυντής Τμήματος Φυσικής Αποκατάστασης 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου

Γιώτα Καρδάρ

Ειδικευόμενη Νευρολόγος, Νευρολογική Κλινική 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου

Η παρουσίαση αφορά στη συνθετική θεραπευτική παρέμβαση σε αξιωματικό του Στρατού, ο οποίος υπήρξε θύμα μείζονος έκρηξης. Οκτώ μήνες αργότερα, εισήχθη στην Ψυχιατρική Κλινική του 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου προς αποκατάσταση, παρουσιάζοντας σοβαρότατη Μετα-τραυματική Διαταραχή του Στρες και στοιχεία Υστερικής Δυστονίας.

Η θεραπεία που ακολουθεί, καταδεικνύει τη συνεργατική δράση της τραυματοθεραπείας με την μέθοδο EMDR (Eye Movement Desensitization Process), της βιοενεργητικής θεραπείας, της νευρολογικής διάγνωσης, της φαρμακοθεραπείας, και της ψυχο-εκπαίδευσης.

54. Therapeutic Intervention on a Patient with Severe PTSD on the Basis of EMDR (Eye Movement Desensitization Process) and Bioenergetical Therapy

Fani-Theoni Triantafyllou

Clinical Psychologist, Psychiatric Clinic of the 414 Military Hospital

Orestis Giotakos

Psychiatrist, Director of the Psychiatric Clinic of the 414 Military Hospital

Giorgos Hatzeliadis

Physiotherapist, Director of the Department of Physical Rehabilitation of the 414 Military Hospital

Giota Kardara

MD, spec. Neurologist, Neurological Clinic, 401 Military Hospital

The presentation illustrates the synthetic therapeutic intervention on a case of a military officer who has survived a major explosion. Eight months later, he was admitted to the Psychiatric Clinic of the 414 Military Hospital, suffering from severe Post Traumatic Stress Disorder and with symptoms of Hysterical Dystonia.

The basis of his therapy focuses on the complementary intervention of traumatotherapy with the EMDR technique (Eye Movement Desensitization Process), bioenergetic therapy, neurological diagnosis, pharmacotherapy, and psychoeducation.

55. Ο Σωματικός Εαυτός στην Ψυχοθεραπεία

Ελένη Σταυρούλακη & Μαριλένα Κόμη

Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφυθοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.)

Το να εστιάζουμε στο σώμα για την επίτευξη της ψυχικής υγείας είναι μια αρχαία προσέγγιση της Θεραπευτικής, που όμως στους σύγχρονους καιρούς είχε παραμεριστεί. Τελευταία, οι διάφοροι νευροεπιστημονικοί κλάδοι καταδεικνύουν την καταγωγή του συγκινησιακού μέρους του ψυχισμού από αρχέγονες εγκεφαλικές δομές (Panksepp) και σε συγκεκριμένα νευρικά κυκλώματα τη νοηματοδότηση της εμπειρίας, την πρόωμη υιοθέτηση κινητικού ρεπερτορίου του οργανισμού και τη σπλαγγχνική ρύθμιση (Schoe, Hofer). Οδεύουμε έτσι σταδιακά στην κατανόηση του πως ο νους είναι ενσώματος (embodied).

Το σώμα, για μια σειρά από πολιτισμικά αίτια, έχει παραμείνει εκτός των λεκτικών ψυχοθεραπειών, ως σωπηλός προσκεκλημένος. Η αίσθησή του καταπιέζεται, υποτιμάται, το ίδιο χρησιμοποιείται ως εργαλείο ή κρίνεται από την εικόνα του. Όμως παραβλέπεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της διαπροσωπικής επικοινωνίας, εντός ή εκτός συνεδρίας, είναι εξωλεκτικό, μέσω της γλώσσας του σώματος. Εξάλλου στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία κεντρική σημασία έχει το μη-διανοητικό, εξωλεκτικό στοιχείο που καταχωρείται και στα διαδικαστικά, ασυνείδητα μνημονικά συστήματα τόσο του πελάτη όσο και του θεραπευτή.

Στην σωματοψυχοθεραπευτική πρακτική αυτό το στοιχείο αντιπροσωπεύεται από την εργασία με το σώμα ως κεντρικός πυρήνας του Εαυτού. Αυτό αποτελεί τον περιέκτη των συγκινήσεων, ενώ ταυτόχρονα είναι φορέας χαρακτηριστικών αμυνών και στάσεων καθώς επίσης και του μετασχηματισμού τους.

Στην εισήγηση θα παρουσιαστούν το θεωρητικό πλαίσιο, οι μέθοδοι και τα αποτελέσματα της ψυχοθεραπευτικής δουλειάς που κάνουμε και που έχει ως βάση το σώμα.

55. The Embodied Self in Psychotherapy

Eleni Stauroulaki & Marilena Komi

Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.)

Ancient therapeutic approaches that focus on the body, as a means to attain psychological health, have been put aside in modern times. Lately, various branches of neuroscience have demonstrated that the emotional component of psychological function derives from primitive brain structures (Panksepp) and from specific neuronal circuits related to embodied experiences: for example, the early adoption of kinetic repertoire of the organism and the visceral regulation (Schoe, Hofer). We are gradually on our way to the comprehension of an embodied mind. Due to cultural reasons, the body, has remained outside verbal psychotherapy like a silent guest. The body is used as a “tool” or judged for its image, as its sensations are suppressed and underestimated. The fact that the interpersonal communication, inside or outside a session, is mostly non verbal and based on body language, is actually overlooked. However, the most important element of the psychotherapeutic procedure is the non-intellectual, non-verbal component, which is imprinted in the procedure of the unconscious mnemonic systems both of the client and the therapist. In Body Psychotherapy, this component is represented by working with the body –diagnostically and through certain methods– as the central core of the Self. The body constitutes the container of emotions, and is simultaneously the carrier of characterological defenses and attitudes, as well as the possibility of their transformation. In this work we will present theories, methods and results of the psychotherapeutic work with the body.

56. Μορφές Πειθάρχησης του Γυναικείου Σώματος στις Θεραπευτικές Κοινότητες

Ζαχαρούλα Κασσέρη

Διδάκτορας Κοινωνικής Εργασίας, Κοινωνική λειτουργός

Η εισήγηση αυτή εστιάζει σε ευρήματα που προέκυψαν στο πλαίσιο ευρύτερης ποιοτικής έρευνας, η οποία είχε ως κεντρικό στόχο να διερευνήσει τον ρόλο του φύλου στη θεραπεία ανεξάρτητης γυναίκων. Η εν λόγω έρευνα πραγματοποιήθηκε σε «κλειστά» θεραπευτικά προγράμματα του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.) και του *18 Άνω*, υιοθέτησε τη μεθοδολογική στρατηγική της *θεμελιωμένης θεωρίας* (grounded theory) και βασίστηκε κατά κύριο λόγο στην παραγωγή και ανάλυση σημαντικού αριθμού συνεντεύξεων επαγγελματιών και τοξικοεξαρτημένων γυναικών υπό θεραπεία. Εξετάζοντας τον λόγο των υποκειμένων της έρευνας, επιχείρησε να αναδείξει τις μορφές πειθάρχησης του σώματος των γυναικών κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους και τον αντίκτυπο τους στη διαδικασία της ανεξάρτησης. Η εισήγηση επικεντρώνεται στον τρόπο που οι θεραπευόμενες γυναίκες «εν-σωματώνονται» στις θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. και τις «στρατηγικές επιβίωσης» που υιοθετούν στο ανδροκρατούμενο θεραπευτικό περιβάλλον σε σχέση με την οριοθέτηση του σώματος τους. Η πειθάρχηση του γυναικείου σώματος λαμβάνει ποικίλες μορφές και συμβάλει στην παγίωση της ανδρικής υπεροχής στο θεραπευτικό περιβάλλον που μεταφέρεται από τον κόσμο της χρήσης στον κόσμο της θεραπείας. Η «κάλυψη» ή η «αποκάλυψη» του σώματος μέσω της ενδυμασίας χρησιμοποιείται ως μέσο κατίσχυσης των ανδρών σε βάρος των γυναικών, αφού οποιαδήποτε ένδειξη θηλυκότητας που εκφράζεται μέσα από τον τρόπο περιβολής του σώματος, είναι αποδοκιμαστέα και θεωρείται συνώνυμη της σεξουαλικής προκλητικότητας. Η (συχνά υπερβολική) αύξηση του σωματικού βάρους των γυναικών κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους συνιστά έναν μηχανισμό «επιβίωσης» των γυναικών στη θεραπευτική κοινότητα μέσω της περιστολής της θηλυκότητας τους. Η αποδοκιμασία της ομιλίας των γυναικών και η καταπίεση της φωνής τους λειτουργεί ως ένας ακόμη μηχανισμός επιβολής του κυρίαρχου ανδρικού λόγου. Η συζήτηση γύρω από τις μορφές πειθάρχησης του γυναικείου σώματος και των εκφραστικών του πρακτικών στη θεραπευτική διεργασία ανεξάρτησης μπορεί να αποτελέσει ένα θετικό σημείο εκκίνησης για την άρθρωση ενός αναλλακτικού λόγου, που

προσεγγίζει τελικά το φαινόμενο της χρήσης και της θεραπείας των τοξικοεξαρτημένων γυναικών πέρα από ουσιοκρατικά και σεξιστικά πρότυπα σκέψης και κατανόησης.

56. Forms of Disciplining the Female Body in Therapeutic Communities for Drug Addiction

Zacharoula Kasseris

Social Worker

This paper focuses on findings that emerged from a wider qualitative research that aimed at investigating the role of gender in female drug treatment. This study was conducted in residential therapeutic programs of *Therapy Center for Addicted Individuals (KETHEA)* and *18 Ano*, adopted the methodological strategy of *Grounded Theory* and was based primarily on the production and the analysis of a large number of interviews with professionals and recovering women into treatment. By investigating the discourse of participants the study attempted to highlight the forms of disciplining the body of women during their treatment and the impact of these forms in the process of recovery. This paper focuses on how women are being treated in the therapeutic communities of KETHEA and on the “survival strategies” adopted by them in a male-dominated therapeutic environment in relation to the delimitation of their body. The disciplining of the female body takes various forms and contribute to the consolidation of male supremacy in the therapeutic environment that inevitably carried over to treatment from the world of drug abuse. The “cover” or “revelation” of the body through the clothing is used as a means of predominance of men against women since any indication of femininity expressed through clothing, is not acceptable and perceived as a sign of sexual provocation. The (often excessive) weight gain of women during their treatment constitutes a mechanism of “survival” of women in the therapeutic community through the stricture of their femininity. The disapproval of the speech of women and the oppression of their voice acts as another mechanism to enforce the dominant male discourse. The discussion about the forms of disciplining the female body and its expressive practices in the addiction treatment process can be a starting point for articulating an alternative purpose which finally approach the phenomenon of drug use and treatment of women beyond essentialism and sexist patterns of thinking and understanding.

57. Ο Ρόλος του Σώματος στην Ψυχοδραματική Διαδικασία και στις Κοινωνικές Επιστήμες (The Role of the Body in the Psychodramatic Process and in Social Sciences)

Αντώνης Λιοδάκης (Antonis Liodakis)

Ψυχίατρος-Ψυχοθεραπευτής, Διευθυντής του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Ρεθύμνου
Psychiatrist-Psychotherapist, Director of the Center of Mental Health, Rethymno, Crete, Greece

Το ψυχοδράμα ως μέθοδος ψυχοθεραπείας βασίζεται στη δράση και την βιοματική εμπειρία προτάσσοντας το σώμα ως δομικό στοιχείο στην διαδικασία της εσωτερικής αλλαγής. Το ψυχοδράμα από τις απαρχές της εμφάνισης του συνδυάζεται και συνοδεύεται με το κοινωνιόδραμα που επεξεργάζεται τις κοινωνικές συνισταμένες της ψυχικής ζωής και αναφέρεται στο «κοινωνικό» σώμα του πάσχοντος υποκειμένου. Οι δύο «αξονικές» γραμμές της ψυχοθεραπευτικής διεργασίας οδηγούν στην ανακάλυψη του εαυτού μέσω των δραματικών του εκφάνσεων της βαθιάς κατανόησης του κοινωνικού γίνεσθαι στην απελευθέρωση της εσωτερικής αλήθειας και στην θεμελιώδη συνάντηση με την ουσία του. Ο ολιστικός του προσανατολισμός ενσωματώνει το σώμα στον συναισθηματικό και πνευματικό κόσμο του είναι με υπαρξιακή προσέγγιση και στην παρούσα πραγματικότητα του «εδώ και τώρα».

Η εποχή μας σηματοδοτείται ολοένα με το βίωμα σ' όλο του το φάσμα και η εικόνα του σώματος διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην διαμόρφωση του ψυχισμού. Η εποχή των μεγάλων διηγήσεων ανήκει στο παρελθόν. Η τέχνη της ενσυναίσθησης εμπεριέχει αναγνώσεις του σώματος που ανατρέπουν τα κυρίαρχα στερεότυπα (το σώμα στην επικοινωνία, το σώμα στον έρωτα, το σώμα στην εργασία κτλ.) και διαμορφώνει μια νέα κουλτούρα «ένταξης» των σωμάτων στην κοινωνική ζωή. Η φροντίδα των σωμάτων αλλά και της ψυχικής ζωής είναι άμεσης προτεραιότητας και σπουδαιότητας πράξη του σημερινού ανθρώπου. Το σώμα μέσα από την ψυχοδραματική διαδικασία μπορεί να γίνει καλύτερα αντιληπτό ως ένα βιολογικό και κοινωνικό φαινόμενο, που μετασηματίζεται αδιάκοπα σε μεταβαλλόμενα όρια ως αποτέλεσμα συμμετοχής στην κοινωνία.

Το κεντρικό ζήτημα που τίθεται εδώ και τώρα είναι πως η ψυχοδραματική εμπειρία-παρέμβαση αποτυπώνει στο σώμα το κοινωνικά μορφοποιημένο του περιεχόμενο και το οργανικά θεμελιωμένο του αξίωμα. Νέες συνιστώσες εμφανίζονται σήμερα στην συζήτηση για το σώμα που αφορούν την πολιτική του ανατομία και την πολιτισμική του δυναμική. Το σώμα μπορεί να είναι πηγή φυσικού πολιτιστικού και οικονομικού κεφαλαίου μέσω της εκπαιδευτικής αλλά και ψυχοδραματικής διαδικασίας.

**ΜΕΤΑΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ, ΙΣΤΟΡΙΕΣ, ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ, ΚΤΛ.:
ΕΝΤΟΣ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΑΥΤΟΥ
(METATHERAPEUTIC POETRY, STORIES, ETC.: WITHIN THE BODY
AND OUTSIDE OF THE SELF)**

58. Κ' αφού το Αν για το Σώμα είναι το Παν, ας τα να Παν (And since If for the Body is Everything, Let It Be)

Λευτέρης Κλίνης Σηκουάνας (Lefteris Klinis Sikouanas)

Το κοφτερό μου το μυαλό
μ' ανησυχεί απόψε.
Πάρε μαχαίρι σώσε με,
το μεσολόβιο κόψε.

**ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ (SESSION XVIII):
ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ
(VISUAL IMAGE OF TEACHER'S BODY AND
BODILY COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF FAMILY AND SCHOOL)
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (CHAIR): ΠΕΛΛΑ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΑΚΗ (PELLA ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΑΚΙ)**

**59. Η Σωματική Επικοινωνία Γονέων και Παιδιών στο Πλαίσιο της Οικογενειακής
Διαπαιδαγώγησης: Χριστιανοπαιδαγωγική Θεώρηση – Μελέτη Περίπτωσης**

Μαρία Ράντζου

Τμήμα Θεολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η σωματική επικοινωνία παιδιών και γονέων καθημερινά είναι πολυποίκιλη και οι επιδράσεις της αφορούν την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να παρουσιάσει τις στάσεις και τις απόψεις μαθητών/τριών έκτης τάξης δημοτικού σχετικά με τον τρόπο με τον οποίον οι γονείς επικοινωνούν σωματικά μαζί τους καθώς και τον τρόπο με τον οποίο τα ίδια τα παιδιά θα ήθελαν να αναπτύσσεται η αντίστοιχη επικοινωνία με τους γονείς τους.

Η μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήσαμε είναι η μελέτη περίπτωσης. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου κλειστών ερωτήσεων, το οποίο μοιράστηκε αυτοπροσώπως στην έκτη τάξη δημοτικού δύο σχολείων του Νομού Θεσσαλονίκης. Επιλέχθηκε ένα τμήμα της έκτης τάξης δημοτικού σχολείου ανατολικής περιοχής και ένα τμήμα έκτης τάξης δημοτικού σχολείου δυτικής περιοχής. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2011 και συμμετείχαν συνολικά 57 παιδιά.

Ορισμένα από τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι τα παιδιά δέχονται τις περισσότερες φορές θετικά τους τρόπους με τους οποίους επικοινωνούν σωματικά οι γονείς μαζί τους. Η αρνητική αντίδρασή τους στον τρόπο επικοινωνίας των γονέων συνήθως εκδηλώνεται όταν παραβρίσκονται πρόσωπα έξω από το οικείο οικογενειακό περιβάλλον, όπως π.χ. φίλοι, δάσκαλοι κτλ. Οι γονείς που προέρχονται από ανώτερο μορφωτικό επίπεδο φαίνεται να επικοινωνούν λιγότερο συχνά σωματικά με τα παιδιά. Η συμμετοχή των γονέων και των παιδιών στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας φαίνεται να επηρεάζει θετικά τη σωματική επικοινωνία μεταξύ τους. Παράλληλα διαπιστώθηκαν και ορισμένες διαφορές στους τρόπους σωματικής επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά τους ανάμεσα στην ανατολική και δυτική περιοχή της Θεσσαλονίκης, όπου φαίνεται πως οι γονείς της δυτικής περιοχής προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα συμπεριφοράς χειροδικούν συχνότερα από τους γονείς της ανατολικής περιοχής.

Τα δεδομένα της έρευνας μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά επιθυμούν τη σωματική επικοινωνία με τους γονείς ακόμη σ' αυτήν την ηλικία κυρίως όταν δε βρίσκονται παρόντα τρίτα πρόσωπα, σταδιακά όμως διαμορφώνουν μια απόσταση από τους γονείς καθώς μπαίνουν στην εφηβεία και επιδιώκουν τη σωματική επαφή με τους γονείς τους επιλεκτικά και μόνο κάτω από ξεχωριστές περιστάσεις όπως είναι τα γενέθλιά τους.

**59. Physical (Bodily) Contact between Parents and Children within the Context of Family
Upbringing: Religious Education Approach – Case Study**

Maria Rantzou

Department of Theology, Aristotle University

Everyday physical (bodily) contact among children and parents every day is varied and its effects relate to the all-round personality development of the child. The purpose of this study is to present the attitudes and opinions of sixth-grade elementary students with regard to how parents interact with them physically as well as how the children would like the corresponding interaction with their parents to develop.

Our methodology was based on a case study. Data collection was conducted via a questionnaire with closed questions, which was distributed in person to sixth-grade students at two elementary schools in the prefecture of Thessaloniki. One sixth-grade class in the eastern region and one sixth-grade class in the western region of the city were selected. The survey took place in December 2011 and involved a total of 57 children.

Some results of the study indicate that most often children positively receive the ways in which their parents interact with them physically. However, a negative reaction to physical contact with parents usually occurs when in the presence of persons outside the family home environment, such friends, teachers, etc. Parents from higher education levels appear to physically interact less frequently with children. The involvement of parents and children in the sacramental life of the Church seems to have a positive effect on physical contact between them. At the same time, some differences regarding the way in which parents interact physically with their children were found between the eastern and western region of Thessaloniki, where it seems that parents of the western region tend to use corporal punishment to deal with behavioral problems more often than parents of the eastern region.

Some findings of our study indicate that children desire physical contact with their parents even at this age, especially when third party individuals are not present. Gradually, however, children distance themselves from their parents as they enter puberty and seek physical contact with their parents selectively and only on special occasions such as their birthdays.

60. Το Θεατρικό Παιχνίδι ως Διδακτική Μέθοδος: Όταν το Σώμα Σκέπτεται και Δημιουργεί στο Σχολείο

Μαρία Κεφαλάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κεντρικό σημείο του Θεατρικού Παιχνιδιού είναι το σώμα. Οι ενσώματες δράσεις εκτυλίσσονται μέσα από μια δομημένη διαδικασία τριών ή τεσσάρων φάσεων με βασικούς πυλώνες τη σωματική έκφραση, το παιχνίδι των ρόλων και τον αυτοσχεδιασμό. Μέσα σε αυτή τη διαδικασία ενεργοποιούνται όλες οι λειτουργίες του σώματος ως ένα ενιαίο όλον, αισθησιοκινητικές, νοητικές, ψυχοσυναισθηματικές. Παράλληλα, η κοινωνική και αισθητική διάσταση του Θεατρικού Παιχνιδιού διευρύνει όλες αυτές τις λειτουργίες, μέσω της αλληλεπίδρασης και της καλλιτεχνικής δημιουργίας με έναν αβίαστο και οικείο για το παιδί τρόπο, αυτόν του παιχνιδιού.

Σε αυτή τη βάση, η χρήση του Θεατρικού Παιχνιδιού ως διδακτικής μεθόδου, δεν έχει ως σκοπό απλά τη δραματοποίηση των πληροφοριών και εννοιών που εμπεριέχονται στο μάθημα, αλλά την ενεργό συμμετοχή του σώματος στην αντιληπτική διαδικασία, την επεξεργασία, τη δημιουργική έκφρασή τους.

Κύριος στόχος του είναι να δώσει τη δυνατότητα στο σώμα να γίνεται πηγή της γνώσης μέσα από την αίσθηση, ανακαλύπτοντάς την. Το αφηρημένο, το αόρατο που το διδακτικό αντικείμενο εμπεριέχει, παίρνει μορφή και σχήμα, γίνεται ορατό μέσω της φαντασίας και της επινόησης. Το διδακτικό αντικείμενο και το σώμα συνδιαλέγονται, ακολουθώντας μια πορεία όπου η διδακτική πληροφορία «εν-σωματώνεται» και «εκ-σωματώνεται» επεξεργασμένη ολιστικά, αποκτώντας νόημα. Λόγω των αρχών, των τεχνικών και της δομής του το Θεατρικό Παιχνίδι καθιστά δυνατή τη δημιουργική σύνθεση της γνώσης, καθώς το υποκειμενικό συναντά το διυποκειμενικό. Η γνώση δηλαδή, παύει να γίνεται αυτοσκοπός, αλλά ερέθισμα για κριτικό στοχασμό και δημιουργική σκέψη.

Κάτω από αυτή την οπτική πραγματοποιήθηκε έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση της σχέσης του Θεατρικού Παιχνιδιού ως μεθόδου διδασκαλίας με την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης των μαθητών. Κατά πόσο, δηλαδή, το Θεατρικό Παιχνίδι, το οποίο απευθύνεται στην ενσώματη ολότητα του παιδιού μπορεί να έχει θετική επίδραση στην ανάπτυξη της δημιουργικής του σκέψης, μέσα σ' ένα καθαρά διδακτικό πλαίσιο, καθώς στη δημιουργικότητα εμπλέκονται ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες σε ένα ενιαίο αδιάσπαστο σύνολο.

Βασικός της στόχος ήταν ο σχεδιασμός και η εφαρμογή στη διδασκαλία δύο μαθημάτων των Κοινωνικών Σπουδών, της Ιστορίας και της Μελέτης Περιβάλλοντος, του Θεατρικού Παιχνιδιού ως διδακτικής μεθόδου, στη Γ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου.

Για τη διερεύνηση των υποθέσεων της έρευνας η μέθοδος που εφαρμόστηκε ήταν η πειραματική. Το πειραματικό σχέδιο που ακολουθήθηκε ήταν το «*ημipeιραματικό με προέλεγχο σε ισοδύναμες φυσικές ομάδες*».

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τη θετική συμβολή του Θεατρικού Παιχνιδιού ως διδακτικής μεθόδου στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης των μαθητών της πειραματικής ομάδας συγκριτικά με την ομάδα ελέγχου.

60. The Dramatic Playing as a Teaching Method: When the Body Thinks and Creates at School

Maria Kefalaki

Pedagogical Department of Primary Education, University of Crete

The body consists the main point in Dramatic Playing. The embodied actions take place through a structured process with three or four stages whose main points are physical expression, role playing and improvisation. In this process physical, mental, psycho-emotional, functions of the body are activated as a unified whole. Furthermore, all these functions are expanded by the social and aesthetic dimension of Dramatic Playing through interaction and artistic creation with an effortless and familiar way for the child, the game.

On this basis, the use of Dramatic Playing as a teaching method does not simply aim at the dramatization of the information and the concepts that are contained in the lesson. It also intends to the active participation of the body in the perceptual process, the elaboration and their creative expression.

The aim is to enable the body to become a source of knowledge, through senses. The teaching subject always contains something abstract, invisible, which become visible

through imagination and contrivance. The teaching subject interacts with the body, in a process where the teaching information holistically elaborated, is embodied and expressed in a meaningful way. Because of its principles, techniques and structure Dramatic Playing enables the creative synthesis of knowledge, while the subjective meets the inter-subjective. Knowledge is not an end in itself anymore but becomes a stimulus for critical and creative thinking.

Under this perspective, a research was conducted to investigate the relationship between Dramatic Playing as a teaching method and the development of students' creative thinking. The research aimed at discovering whether Dramatic Playing, which addresses to the child's embodied totality, can have a positive impact on the development of his/her creative thinking, in a purely didactic context, as endogenous and exogenous factors are involved in creativity in a united inseparable whole.

The main aim was the design and implementation of the teaching of two Social Studies, History and Environmental Studies lessons using Dramatic Playing as a teaching method.

The method employed for the investigation of the research hypotheses was experimental.

The results of the research illustrate the positive contribution of Dramatic Playing as a teaching method to the development of creative thinking of students in the experimental group compared to the control group.

61. Η «Εικόνα» του Έλληνα Δασκάλου: Εμφανισιακά Χαρακτηριστικά και Σωματική Έκφραση

Πέλλα Καλογιαννάκη, Κώστας Γ. Καρράς & Ζαχαρίας Παλιός
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η εισήγηση αυτή διερευνά τις στάσεις μαθητών και δασκάλων οι οποίες σχετίζονται με την «εικόνα» του δασκάλου της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η «εικόνα» αυτή αφορά το φύλο, την εμφάνιση, την ηλικία, την ενδυμασία, τα κοσμήματα/αξεσουάρ, τον τόνο της φωνής, τη γλώσσα του σώματος και τις εκφράσεις του προσώπου, τη χρήση του χώρου στην τάξη και άλλα συναφή. Σύμφωνα με σύγχρονες διεθνείς μελέτες (I. Kestere, 2012) τα χαρακτηριστικά αυτά παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αξιών, πεποιθήσεων, συμπεριφορών και γενικά στη διαμόρφωση της κουλτούρας του μαθητή. Ουσιαστικά η «εικόνα» αυτή αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα επικοινωνίας στο σχολείο και έξω από αυτό και συσχετίζεται με τις προσωπικές επιλογές, οι οποίες είναι συναφείς με διάφορους κοινωνικούς, επαγγελματικούς, ηθικούς και άλλους κανόνες. Ως εκ τούτου συνοδεύεται και από συγκεκριμένες συμπεριφορές και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση, στις διαπροσωπικές σχέσεις στο σχολείο, στην οικογένεια, στην ευρύτερη κοινωνία.

61. The Visual Image of Greek Primary Teacher: Appearance and Body Expression

Pella Calogiannaki, Kostas G. Karras & Zacharias Palios
Pedagogical Department of Primary Education, University of Crete

Our study investigates pupil and teacher beliefs regarding the visual image of the teacher. This term refers to teacher gender, appearance, age, clothing, accessories, jewelers, tone of voice, body language and facial expressions, the use of space in the classroom, and other components. According to the international bibliography (I. Kestere 2012) these characteristics do play an important role as agents of different messages concerning behavior, values, beliefs, and culture, in general. It must be emphasized that the importance of all these elements depends upon personal choices or are imposed by social, professional, ethical, and other societal rules. Furthermore, visual image is one of the most important factors of communication. It is accompanied by specific behavior or lifestyle that determines socialization, interpersonal relations in school, family and social environment.

62. Η Εικόνα του Σώματος του Εκπαιδευτικού ως Κοινωνικό και Πολιτισμικό Φαινόμενο στα Βιβλία η «Γλώσσα μου»

Αναστασία Παμουκτσόγλου, Ουρανία Καλούρη & Ιωάννης Τσακίρακίς
Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

Ο σκοπός της ανακοίνωσης αυτής είναι να καταγράψουμε το πώς απεικονίζεται στα κείμενα των βιβλίων του Δημοτικού Σχολείου, η «Γλώσσα μου» (1981-2003) (22 τεύχη και 3 Ανθολόγια), η εικόνα του σώματος του δασκάλου/ας, αποδεχόμενοι την άποψη της Άννας Φραγκουδάκη ότι «τα αναγνωστικά περιέχουν το σύνολο των αξιών και των αρχών που θέλει το εκπαιδευτικό σύστημα να μεταδώσει.» (Φραγκουδάκη, 1978: 13). Η επιστημολογία του σώματος μας παρέχει το θεωρητικό πλαίσιο και τα εργαλεία για μελετήσουμε το συχνά αγνοημένο και περιθωριοποιημένο σώμα του εκπαιδευτικού. Στη βιβλιογραφία αξιοποιούμε αφενός τη θεωρία του Foucault (2001) που έχει επηρεάσει ιδιαίτερα το μετα-δομισμό και τη φεμινιστική έρευνα, κυρίως μέσα από την έννοια των τεχνικών του εαυτού, που ερμηνεύουν πώς το άτομο γίνεται υποκείμενο μιας γνωστικής, ηθικής και πολιτισμικής τάξης «δια του ενσώματου εαυτού του» και τη θεωρία του Bernstein (2000), ο οποίος αναγνωρίζει τη σωματική διάσταση της συγκρότησης του ατόμου σε υποκείμενο και θεωρεί την εκπαιδευτική διαδικασία ως βιωμένη εμπειρία των εμπλεκόμενων ατόμων. Οι μελέτες που αφορούν τον εκπαιδευτικό, μας παρέχουν γενικά σημαντικά πορίσματα για την διδασκαλία και την εκπαίδευση. Όμως, οι περισσότερες αγνοούν το σώμα του εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται ως ασώματες οντότητες. Το σώμα αγνοείται, είναι αόρατο.

Τα κύρια ερωτήματά μας εστιάζονται, με βάση τα προαναφερόμενα, στο πώς εμφανίζεται το σώμα του εκπαιδευτικού στα κείμενα και ποια η σχέση του με το κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο που εκφράζεται μέσα από τα κείμενα.

Η μεθοδολογία που υιοθετήσαμε για να εξετάσουμε τα κρυμμένα μηνύματα για το σώμα του εκπαιδευτικού, απεικονίζει μια ποικίλη, διεπιστημονικής φύσης, προσέγγιση στην έρευνα, οριοθετούμενη ως μετανεωτερική στο πνεύμα των Canella και Bailey (1999). Η κύρια μέθοδος που υιοθετήσαμε ήταν η ανάλυση περιεχομένου.

Τα κείμενα των βιβλίων δεν έχουν μια σταθερή αλληλουχία ή ιστορία αλλά κινούνται μέσα στα πλαίσια του κοινωνικού γίνεσθαι, κυρίως της ελληνικής αλλά και της παγκόσμια κοινότητας, καλύπτοντας ένα ευρύ χρονικό διάστημα της κοινωνικής διαμόρφωσης στον 19ο και 20ο αιώνα. Από το σύνολο των πεζών κειμένων (δεν υπάρχουν σχετικά ποιήματα) που περιλαμβάνονται στα βιβλία, το 7,8% αναφέρονται στο δάσκαλο. Σε θέση πρωταγωνιστή ή ως πρόσωπο στο φόντο της δράσης, ο άνδρας-εκπαιδευτικός κυριαρχεί στο 73,2%, ενώ η γυναίκα-εκπαιδευτικός στο 2,8% και κυρίως στις μικρές τάξεις, επιβεβαιώνοντας την προκατάληψη ότι η γυναίκα εκπαιδευτικός πρέπει να διδάσκει μόνο στις μικρές τάξεις.

Από την έρευνά μας παρατηρήσαμε ότι το σώμα κατασκευάζεται, επιτηρείται, ελέγχεται, και επικρίνεται στην εκπαίδευση. Εκτιμούμε, και με την ερευνά μας θα διαπιστωθεί ή θα απορριφτεί ανάλογα ότι η επικέντρωση στο σώμα είναι αναγκαία στην εκπαιδευτική έρευνα για να αποκαλυφθεί πόσο περίπλοκα συνδέεται με την παιδαγωγική και συσχετίζεται με την εξουσία, εντός και εκτός του εκπαιδευτικού χώρου.

62. The Teacher's Body Image as a Social and Cultural Phenomenon in the Greek School Texts Books "H Glossa mou"

Anastasia Pamouktsoglou, Ourania Kalouri & Ioannis Tsakirakis
School of Pedagogical and Technological Education

The epistemology of body provides for us the theoretical frame and the tools for studies the often ignored and marginalized body of teacher. In the literature we develop on one side the theory of Foucault (2001) that it has particularly influenced post-structuralism and feminist research, mainly through the significance of techniques of self, that interprets how the individual becomes subject cognitive, moral and cultural order "via the corporal self" and the theory of Bernstein (2000), which recognizes the bodily dimension of constitution of individual in subject and considers the educational process as experienced experience of involved individuals. The studies that concern the teacher provide generally important conclusions for the teaching and the education. However, most ignore the body of teacher. The teachers present it as bodiless entities. The body ignored, is invisible.

The aim of our work are to research how is portrayed in the texts books "H Glossa mou" (1981-2003) for compulsory school (22 books and 3 Anthology), the teacher's body image. Our main questions are focused, with base mentioned before, in that presents itself the teacher's body in current and who his relation with the social-cultural frame that is expressed through the texts. The main method was the content analysis.

From the research we observed that the body manufactured, supervised, checked, and reproached in the education. We appreciate, and with our research it will be realized or it will be rejected proportionally that the focalization in the body is necessary in the educational research in order to it is revealed how many complex is connected with the pedagogies and is connected with the power, inside and except the educational space.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΥΣΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ (CRETAN POETRY WITH MUSIC AND SINGING TO THE ABSENT PRESENCE OF THE BODY)

63. Η Κριτική Μαντινάδα ως Απόσταγμα Λαϊκής Σοφίας (Cretan Poetry as Distilled Popular Wisdom)

Γιώργος Σηφάκης – Σιμισακογιώργης (Giorgos Sifakis – Simisakogiorgis)

Λαγούτο-τραγούδι: Αντώνης Παπαδομανωλάκης (Antonis Papadomanolakis)

Κιθάρα: Γρηγόρης Καπανταϊδάκης (Grigoris Kapantaidakis)

Κρουστά: Στέφανος Σταγάκης (Stefanos Stagakis)

Η παρουσία σου θολή
σαν του νοθιά τη σκόνη
κι η απουσία σου σπαθί
που την καρδιά ματώνει.

Μαντινάδα είναι ένα δίστιχο δεκαπεντασύλλαβο γραμμένο στην κρητική διάλεκτο που περιέχει ένα βαθύ νόημα, έχει όμως και φαντασία, ευρηματικότητα και πηγάζει από την ψυχή του δημιουργού.

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΝΙΑΣ «ΡΥΤΙΔΕΣ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ» ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ (PRESENTATION OF FILM "WRINKLES AND DREAMS" AND OPEN DISCUSSION BETWEEN THE AUDIENCE AND THE ARTIST)

64. Προβολή της Πολυβραβευμένης Ταινίας «Ρυτίδες και Όνειρα»

Παραγωγή του 2008 της Ομάδας Χορού Φυσαλίδα

Διάρκεια ταινίας: 30'

Σενάριο/Σκηνοθεσία/Χορογραφία/Κείμενα: Γωγώ Πετραλή

Διεύθυνση φωτογραφίας: Γιάννης Παναγιωτάκης

Μοντάζ: Γιώργος Μαριδάκης

Φωτογράφοι πλατό: Ζένα Δρόσου, Νικήτας Αλμπάνης

Πρωτότυπη μουσική: Εμμανουήλ Σγουρίδης

Πρωταγωνιστούν: Γιάννης Πακές, Δαβίδ Νικολιδάκης-Όουενς, Δάφνη Βρετουδάκη, Μαρία Μανουρά

Χορεύουν: Ida Sidenvall, Δροσιά Τριαντάκη, Ειρήνη Τσιμπραγού, Ροδούλα Κρανιωτάκη, Αναστασία Χειλαδάκη,

Ευφροσύνη Αρκουλάκη, Γιούλη Γρηγοράκη, Νάνσυ Γαλεριανού, κ.α. (συμμετέχουν ακόμα 120 επαγγελματίες,

ερασιτέχνες, χορευτές και ηθοποιοί καθώς και κάτοικοι της Αγίας Τριάδας.)

Παραγωγή: Ομάδα χορού Φυσαλίδα © 2008

Παραγωγή της Φυσαλίδας για το έτος 2008 υπήρξε η ταινία «Ρυτίδες και Όνειρα».

Η ταινία βασίστηκε στην πρωτότυπη ιδέα της Γιώγως Πετραλή και πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος «Δράσεις προβολής περιοχής παρέμβασης ΠΕΠ 2000-2006 Κρήτης» σε συνεργασία με το Τμήμα Παλιάς Πόλης του Ηρακλείου.

Από το 2009 και μέχρι τώρα, η ταινία «Ρυτίδες και Όνειρα» έχει συμμετάσχει σε διάφορα φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, ντοκιμαντέρ, χορού και video art στην Ελλάδα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Δράμα, Ηράκλειο, Κιλκίς, Ρέθυμνο, Αμοργός, Πάτρα, Νάουσα, Λάρισα, κ.α.) και στο εξωτερικό (Ιαπωνία, Πολωνία, Ιταλία, Πορτογαλία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Τουρκία, Ατλάντα, Ιορδανία, Ρουμανία, κ.α.). Η ταινία, έως τώρα, έχει αποσπάσει 6 βραβεία. Το Μάιο του 2009 βραβείο στην κατηγορία Personal Travel στο Art & Tur Film Festival στο Plock της Πολωνίας. Τον Απρίλιο του 2010 το 2ο βραβείο στο 8ο Διεθνές Συνέδριο Πολιτισμού και Τουρισμού Υπερία 2010 στην Αμοργό, τον Οκτώβριο του 2010 βραβείο καλύτερης σκηνοθεσίας και το Grand Prix του φεστιβάλ στο International Film Festival Document.Art στο Otopeni της Ρουμανίας. Τον ίδιο μήνα, το βραβείο πρωτότυπης δημιουργίας στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου και Πολιτισμού στην Πάτρα και τον Ιανουάριο του 2012 την 3η Ειδική διάκριση Ελληνικής ταινίας για το αισθητικό της αποτέλεσμα στο Artfools Video Festival 2012 στη Λάρισα.

Πρωταγωνιστής της ταινίας είναι η Αγία Τριάδα, μια περιοχή στο Ηράκλειο Κρήτης. Ένας κάτοικος της γραφικής αυτής περιοχής περιπλανιέται στα σοκάκια της γειτονιάς όπου μεγάλωσε, ανακαλώντας μνήμες αλλοτινών καιρών καθώς και τον παιδικό, χαμένο πλέον, έρωτά του, ο οποίος παίρνει ξανά μορφή μέσα σε αυτή τη νοσταλγική περιπλάνηση. Πρόκειται για έναν περίπατο στις αναμνήσεις, δοσμένο με μορφή χορευτικής ταινίας.

Η ταινία πρωτοτυπεί, καθώς φέρει στοιχεία μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ, λυρικής αφήγησης και Video Art. Μέσα από τα εξ' ολοκλήρου εξωτερικά γυρίσματα η κάμερα δίνει έμφαση στην αρχιτεκτονική της περιοχής. Παράλληλα, η πρωτότυπη μουσική επένδυση και κυρίως οι χορογραφίες «οφθαίνουν» τη δράση της ταινίας. Ένα κολλάζ χορογραφημένων εικόνων, δίνουν ζωή σε ιστορικά μνημεία, κτίρια και κομβικά σημεία της συνοικίας. Στη διαδικασία των γυρισμάτων συμμετείχαν 120 επαγγελματίες και ερασιτέχνες χορευτές, καθώς και κάτοικοι της Αγίας Τριάδας, ηλικίας 4-74 ετών.

Η συνύπαρξη όλων αυτών των ανθρώπων βασίζεται στο “community dance” (χορός για την κοινότητα). Ένα είδος χορού που στοχεύει στη δραστηριοποίηση μιας ομάδας για τη δημιουργία ενός επαγγελματικού, καλλιτεχνικού αποτελέσματος μέσα από την κίνηση, την έκφραση και την επαφή τους με την τέχνη του χορού.

“Ρυτίδες και όνειρα”
“Wrinkles and dreams”

Νοέμβριος 2008
November 2008

Φωτό: Ζένια Δρόσου
Photo: Zenia Drosou

64. Presentation of the Award Winning Film “Wrinkles and Dreams”

Production in 2008 by Fysalida Dance Company

Duration of film: 30’

Scenario/Direction/Choreography/Texts: Georgia Petralli

Director of Photography: Giannis Panagiotakis

Post production editor: Giorgos Maridakis

Stills photographers: Zenia Drosou, Nikitas Albanis

Original soundtrack: Emmanouel Sgouridis

Starring: Giannis Pakes, David Nikolidakis-Owens, Dafni Vretoudaki, Maria Manoura

Dancers: Ida Sidenvall, Drosia Triantaki, Irini Tsimpragou, Rodoula Kraniotaki, Anastasia Hiladaki, Efrosini Arkoulaki, Giouli Grigoraki, Nansy Galenianou, etc.

(other participants included 120 professional and amateur dancers and actors as well as residents of the Agia Triada neighbourhood)

Production: Fysalida Dance Company © 2008

In 2008 Fysalida produced the film “Wrinkles and Dreams”.

The film is based on an original idea of Georgia Petralli and was implemented in the context of the program entitled “Actions of promote the intervention area-Crete Regional Operational Program 2000-2006” in collaboration with the Heraklion Old Town Office.

In 2009 and 2010 the film “Wrinkles and Dreams” took part in various festivals in Greece (Athens, Thessaloniki, Drama, Heraklion, Kilkis, Rethymnon, Amorgos, Patra) and abroad (Japan, Poland, Italy, Portugal, Bulgaria, Hungary, Turkey, Atlanta, Jordan, Romania). To date the film has won 6 prizes. In May 2009 the film won the prize in the Personal Travel category at the Art & Tur Film Festival at Plock in Poland, in April 2010 won the 2nd prize at the 8th International Culture and Tourism Conference Yperia 2010 on Amorgos in Greece, in October 2010 won the prize for best direction and the Grand Prix at the International Film Festival Document Art at Otopeni in Romania. In the same month, the film also won the innovative creation prize at the Patra International Film and Culture Festival in Greece and in January 2012 won the 3rd special prize for its aesthetic result in Artfools Video Festival 2012 in Larissa.

The film is original since it contains aspects of scenario, documentary, lyric narration and video-art. All scenes were shot outdoors and the camera places emphasis on local architecture. The background music which was especially composed for the film, and all the choreography weave themselves into the action. A collage of choreographed images brings life back to historic monuments, buildings and key locations in the neighborhood.

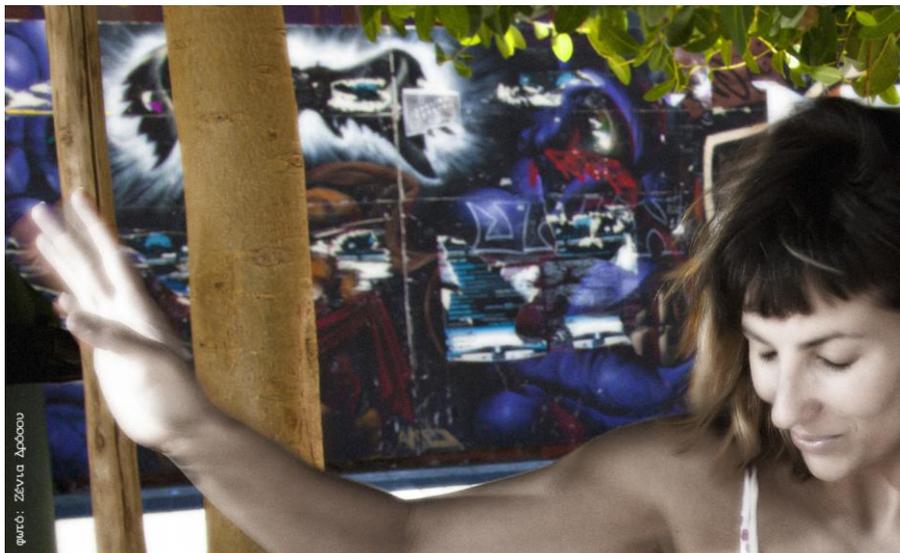
The filming involved 120 professional and amateur dancers and residents of Agia Triada aged 4 to 74. All these people were brought together through community dance. This is a form of dance which seeks to mobilize a group to create a professional, creative result through movement, expression and contact with the art of dance.

65. Το Σώμα στο Χώρο: Στήνοντας το «Σκελετό» Ενός Καλλιτεχνικού Έργου

Γεωργία Πετραλή

Δασκάλα Χορού-Χορογράφος, Ομάδα Χορού Φυσαλίδα

Το ανθρώπινο σώμα είναι ένα «οικοδόμημα ζωής» και έχει άμεση επαφή με το φυσικό του περιβάλλον, τόσο εσωτερικά, όσο και εξωτερικά. Η «ενεργή» σχέση του καλλιτέχνη με την πόλη και την κοινωνία που ζει και δραστηριοποιείται μπορεί να αποτελεί πηγή έμπνευσης, στοιχείο αναφοράς και έρευνας, συναισθηματική αλλά και κοινωνικοπολιτική κατάθεση ψυχής, σώματος και νου. Αυτές οι σκέψεις αποτελούν σημείο έναρξης του εκάστοτε καλλιτεχνικού εγχειρήματος της Γωγώς Πετραλή.

Γωγώ Πετραλή – Ομάδα Χορού Φυσαλίδα "κίνηση εντός και εκτός" – 2011

65. The Body in Space: Setting the “Skeleton” of an Artistic Work

Georgia Petralli

Dance Teacher-Choreographer, Fysalida Dance Company

The human body is a “living building” having direct contact with its natural environment, both internally and externally. The “active” artist’s relationship with the city and society that he lives and works can be a source of inspiration, reference and research, emotional and socio-political, filing soul, body and mind. These thoughts are the starting point of each artistic endeavor of Georgia Petralli.

**ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΜΕ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΜΕΝΤΕΖ «ΗΝΕΜΟΕΙΣ»
(SYMPOSIUM CLOSING WITH IMPROVISATION DANCE PERFORMED BY THE
MARIAS MENDEZ'S GROUP "INEMOEIS")**

66. Ξεκινώντας από το Σώμα, Φθάνοντας.....

Χορευτικός Αυτοσχεδιασμός από την Ομάδα της Μαρίας Μεντέζ «Ηνεμόεις»

Η ομάδα «Ηνεμόεις» είναι μια ερασιτεχνική, πειραματική, χοροθεατρική ομάδα. Λειτουργεί υπό την καθοδήγηση της Μαρίας Μεντέζ και τα μέλη της προέρχονται από διάφορα μέρη της Ελλάδας αλλά και από διαφορετικές χώρες. Πρόκειται για άτομα διαφορετικών ηλικιών, επαγγελματικού προσανατολισμού και διαφορετικών καταβολών που αυτό που τους ενώνει κυρίως είναι η γοητεία που τους ασκεί ο χορός και η επιθυμία τους να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν το δικό τους χορό.

Η προσέγγισή τους στην έρευνα αυτή μέσα από τους άξονες του butoh, του contact improvisation, του αφρικάνικου ρυθμού και του αυτοσχεδιασμού, βασικά εργαλεία που τα οποία τους προσφέρει η Μαρία Μεντέζ, είναι πρωτίστως σωματική. Βασικό τους ζητούμενο στη διαδικασία αυτή είναι το σώμα να είναι παρόν και να δουλεύουν όλες οι αισθήσεις του.

Πεποίθηση της Μαρίας Μεντέζ και των μαθητών της είναι ότι το σώμα ζει με την κυτταρική μνήμη που, ενώ είναι ενσώματη, είναι ταυτόχρονα άρρηκτα συνδεδεμένη με την ψυχή και το πνεύμα μας. Μας φέρνει σε επαφή με τη συλλογική παράδοση απεγκλωβίζοντάς μας από τα στενά προσωπικά μας όρια.

Ακολουθώντας τη ροή της κίνησης ενός παρόντος-ενεργού σώματος ανοιγόμαστε στην προοπτική του να ξεκινήσουμε ένα ατελές, ανισόρροπο, ασύμμετρο αλλά και ατέρμονο ταξίδι στις ανθρώπινες εμπειρίες, καταστάσεις και συναισθήματα, υπερβαίνοντας το «εγώ» μας και την προσωπική μας έκφραση και φιλοδοξώντας να συν-κινήσουμε τον «άλλο» που υπάρχει εκτός μας αλλά και εντός μας.

66. Starting from the Body, Reaching.....

Improvisation Dance Performed by the Group "Inemoeis"

"Inemoeis" is an amateur, experimental, dance theatre group guided by Maria Mendez. Its members come from various places of Greece and from other countries. They are people of different ages, different vocational and general backgrounds but the thing that brings them together is the fact that they are all fascinated by dance and their desire to explore and discover their own dance.

Their approach to this research, based on the keystones of butoh, contact improvisation, African rhythms and improvisation as exposed to them by Maria Mendez, is primarily embodied. One of their basic goals during this procedure is for the body to be present with all its senses acute.

It is Maria Mendez's strong belief, and her students as well, that the body lives along with the cellular memory, which-while it is embodied- it is at the same time vitally connected with the psyche and the mind. It brings us in contact with the collective legacy, freeing us from our close, personal boundaries.

By following the flow of the movement of a present-active body we open ourselves to the possibility of an imperfect, unbalanced, asymmetric but also endless voyage through human experiences, states and emotions, transcending our "ego" and our strictly personal expression and aspiring to move the "other" that exists out of us but also within us.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (PARALLEL ACTIVITIES)

ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY I):
ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΣΚΕΠΕΤΖΗ
(ART EXHIBITIONS OF CHRYSOULA SKEPETZI)
στην αίθουσα Δ7 (Room D7)

67. «Κόσμοι Σώματος»: Το Σώμα ως Γλώσσα Διαλόγου με Εννοιολογικό Τρόπο στην Εικαστική Τέχνη (Καλλιτεχνική δραστηριότητα που έγινε με τα ακόλουθα 12 παιδιά ηλικίας 11-14 ετών: Χριστίνα Γιωργαλή, Αργυρούλα Δραμιτινού, Ελεάννα Θωμαδάκη, Μίνα Κουλάκη, Σπύρος Κουλούρης, Ελένη Κουτσόγλου, Ειρήνη Κρεβατσούλη, Δέσποινα Μιχελάκη, Χρύσα Παπαδάκη, Ελευθερία Παπαδόσηφου, Μανούσος Παπαδόσηφος & Θεοπίστη Τσαγκαράκη (βλέπε περίληψη στο σημείο 19 του παρόντος προγράμματος)

67. “Body Worlds”: The Body as a Dialogue Language from a Conceptual Viewpoint in Visual Arts

Art work created with the following 12 children aged 11-14 years old: Christina Giorgali, Argyroula Dramitinou, Eleanna Thomadaki, Mina Koulaki, Spyros Koulouris, Eleni Koutsoglou, Eirini Krevatsouli, Despoina Michelaki, Chrysa Papadaki, Elenetheria Papadosifou, Manousos Papadosifos & Theopisti Tsagaraki
(see abstract at point 19 of the present programme)

68. Εικαστικές Παρεμβάσεις: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση: Το Άλλο... «Πάσχον Σώμα»
(βλέπε περίληψη στο σημείο 20 του παρόντος προγράμματος)

68. Artistic Interventions: Exploratory and Artistic Approach – The Other... “Suffering Body”
(see abstract at point 20 of the present program)

69. Εγκατάσταση: Ερευνητική και Καλλιτεχνική Προσέγγιση – Εικόνες από τη Γλώσσα του Σώματος στους Δικούς μου Ταξιδευτές
(βλέπε περίληψη στο σημείο 21 του παρόντος προγράμματος)

69. Installation: Exploratory and Artistic Approach – Images of Body Language in My Own Travelers
(see abstract at point 21 of the present program)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY II):
ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΑΝΙΗΛΟΠΟΥΛΟΥ (ΘΡΑΦΙΑ)
[ART EXHIBITIONS OF PANAGIOTIS DANIYLOPOULOS (THRAFIA)]
στην αίθουσα Δ7 (Room D7)

70. Σκιές: Μια Έννοια Σχετικά με την Προβολή – Μια Εικαστική Προσπάθεια Επινόησης Ενός Σώματος που Εμπεριέχει το Τοπίο
(βλέπε περίληψη στο σημείο 22 του παρόντος προγράμματος)

70. Shadows: A Concept Closely Related to Projection – A Painterly Attempt to Conceive of a Body that Encompasses Landscape
(see abstract at point 22 of the present program)

71. ΤΑΠΕΙΝΑ – Ταπεινά Σώματα
(βλέπε περίληψη στο σημείο 23 του παρόντος προγράμματος)

71. HUMILITAS – Humble Bodies
(see abstract at point 23 of the present program)

**ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY III):
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΟΡΟ
ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΤΣΙΑ ΛΑΖΟΥ**

(EXPERIENTIAL SEMINAR OF PATRICIA LAZOU ON BODY AND DANCE)
*στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και
Διαλογικής/Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης
(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative
Psychopedagogy)*

72. Χορεύοντας Μαζί με το Σώμα του Άλλου: Το Άγγιγμα που σε Ταξιδεύει...

Πατρίτσια Λάζου

Χορεύτρια, Χορογράφος, Δασκάλα Τεχνικής Σύγχρονου Χορού και Αυτοσχεδιασμού

Στο εργαστηριακό αυτό σεμινάριο θα μελετηθούν: οι τρόποι μετακίνησης στο χώρο, η διερεύνηση της κίνησης στα διαφορετικά επίπεδα, η χρήση του πατώματος, η χρήση του άλλου (partner) ως αφετηρία ισορροπίας και συμπληρωματικότητας.

Θα δούμε πως το σώμα τίθεται σε εγρήγορση, γεγονός που αναβαθμίζει την δημιουργικότητά του, καθώς η μεταφορά του βάρους και η μετατόπιση εκτός άξονα συνδέουν τον ρυθμό με την μουσικότητα της προσωπικής κίνησης και δημιουργούν νέες πιθανότητες πάνω σε ένα άλλο σώμα. Θα εστιάσουμε στην χαλαρή, συνεχή, ρέουσα κίνηση.

Μέσα από την πρακτική αυτή θα παρατηρήσουμε πως στο δέρμα αφυπνίζεται η διαθεσιμότητα που οδηγεί στο άνοιγμα των βαθύτερων ιστών και στοιβάδων, χτίζοντας την αντοχή και την δύναμη στους μύες και τα κόκαλα. Θα προσεγγίσουμε το ζήτημα της τεχνικής και πως αναπτύσσονται αυτήν, εξελίσσουμε την αισθητική μας κατεύθυνση.

Θα εστιάσουμε στο πώς, μέσω της διερεύνησης του κινητικού υλικού της στιγμιαίας σύνθεσης εδραιώνεται ο σεβασμός στην σωματική μας αλήθεια. Βασικό εργαλείο στη διαδικασία αυτή είναι η έμπνευση, η τόλμη και το ρίσκο.

Θα μιλήσουμε για τον αυτοσχεδιασμό. Θα δούμε πως με άξονα την σωματικότητα, η οποία είναι η πηγή της γνήσιας και αυθεντικής μας έκφρασης, μπορούμε να πειραματιστούμε και να διερευνήσουμε τις κινητικές μας επιλογές σε σχέση με τον άλλο διατηρώντας συγχρόνως την αυτονομία μας.

Θα μιλήσουμε για τη φιλοσοφία του contact improvisation που είναι ένα είδος σύγχρονου αυτοσχεδιαζόμενου χορού με έντονα ενοποιητικό χαρακτήρα, καθώς στο contact improvisation η εμφάνιση δεν έχει σημασία και άνθρωποι όλων των ηλικιών, ικανοτήτων, μεγεθών και βάρους έχουν δικαίωμα σε αυτό. Μπορεί να υπάρχει ή να μην υπάρχει συγκεκριμένο θέμα για ανάπτυξη, και ενθαρρύνεται η χρήση του τυχαίου (σχεδιασμός παρουσίασης με ανοιχτή δομή).

Θα δοκιμαστούμε σε ποικίλες ασκήσεις τεχνικής ενδυνάμωσης, ισορροπίας, επαφής και ανταλλαγής βάρους με τον άλλο (partner), ανακαλύπτοντας το πώς δύο ή περισσότερα σώματα όταν βρεθούν μαζί, καταφέρνουν να κινηθούν ισότιμα και με αρμονία.

72. Dancing with the Other's Body: The Touch which Travels You...

Patricia Lazou

Dancer, Choreographer, Teacher of Contemporary Dance Improvisation and Synthesis

The goal of this laboratory seminar is to study the ways of movement in the space, the exploration of movement in different stages, the usage of the floor, the use of partner as starting point and complementarity.

We will take under consideration how the body is alerted. The alertness upgrades creativity while the weight's transfer and shift out of the axis connect rhythm with musicality of personal movement thus creating new possibilities upon another body.

We will focus on a relaxing, continuous and flowing movement.

Through this practice we will notice how the arousing of skin's availability leads to the opening of inner tissues and layers thus creating durability and strength both to muscles and bones.

We are going to deal on technique and how by improving it we may therefore develop our aesthetic.

We will scrutinize how the moving material of instant composition may establish the respect of body's reality. Our main tools will be inspiration, boldness and risk.

We will deal with improvisation. Using corporality, the source of genuine and authentic expression, we may experiment and search for our kinetic options in relation with our partner keeping though our autonomy.

We will take into consideration the philosophy of contact improvisation, which is a kind of modern dancing having to do mainly on unifying things. On contact improvisation everybody has the right to participate regardless of how he looks like, his age, ability, size and weight. It does not matter whether exists or not a topic to cope with as far as use of random is encouraged (planning presentation with open structure).

We will try various exercises of technical strengthening, balance, contact and weight exchange with our partner, while inventing how two or more bodies, when together, manage to move equally and in harmony.

**ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY IV):
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΜΑΖΛΟΥΜ
ΧΟΥΣΣΕΪΝ
(EXPERIENTIAL SEMINAR OF DIMITRI STAVROPOULOU & MAZLUM HUSSEYIN ON
THE BODY AND THE SYSTEMIC CONSTELLATIONS)
στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και
Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης
(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative
Psychopedagogy)**

73. Το Σώμα και η Ψυχή στην Ψυχοθεραπευτική Προσέγγιση της Συστημικής Αναπαράστασης

Δημήτρης Σταυρόπουλος & Μάζλουμ Χουσσεΐν
Ελληνικό Ινστιτούτο Συστημικής Αναπαράστασης(ΕΙΣΑ)

Η Συστημική Αναπαράσταση (Σ.Α.) είναι μια βιωματική μέθοδος συστημικής θεραπείας και συμβουλευτικής ανθρώπινων σχέσεων, η οποία εφαρμόζεται πλέον με τεράστια επιτυχία διεθνώς. Η μέθοδος στοχεύει μέσω μιας αποκαλυπτικής βιωματικής εμπειρίας στην διεύρυνση της αντίληψης για την ανθρώπινη συμπεριφορά και την δυναμική των ανθρώπινων σχέσεων. Ιδρυτής της είναι ο γερμανός ψυχοθεραπευτής και φιλόσοφος Bert Hellinger, τον οποίο εκπροσωπεί το ΕΙΣΑ σε Ελλάδα και Κύπρο.

Γεννιόμαστε και αναπτυσσόμαστε μέσα σε ανθρώπινα συστήματα, με κυρίαρχο το οικογενειακό σύστημα, συναρτάμενοι με «οριζόντιες» σχέσεις (το παρόν), όσο και με «κάθετες» σχέσεις (το παρελθόν και το μέλλον).

Ένα θεμελιώδες σύστημα είναι και το σώμα μας. Ό,τι επιτελείται εντός του και ό,τι το καθορίζει απ' έξω διαμορφώνει και επαναδιαμορφώνεται από ένα δυναμικό πεδίο, στο οποίο αναφερόμαστε ως «ψυχή» και «νους». Από την σωματική γλώσσα και συμπεριφορά καταλαβαίνουμε εάν ψυχή και νους είναι σε αρμονία με το σώμα.

Συστημικά προκύπτει δυσαρμονία εάν κάποιος αλλάξει θέση στο σύστημα όπου ανήκει, π.χ. εάν από παιδί μετατραπεί σε θεραπευτή ή σωτήρα των άλλων. Η αλλαγή θέσης είναι μια σημαντική προσφορά της προσέγγισης της Συστημικής Αναπαράστασης, η οποία αποκάλυψε έτσι την δυναμική της «διατήρησης της ολότητας» κάθε συστήματος. Όταν ένα μέλος αποκλειστεί και χάσει την θέση του, η συστημική τάξη παρεμβαίνει και ωθεί κάποιο νεώτερο μέλος να ταυτιστεί ασυνείδητα με τον αποκλεισμένο και να τον εκπροσωπήσει, θυσιάζοντας όμως την δική του θέση.

Αυτή η ασυνείδητη ταύτιση ονομάζεται *εμπλοκή*, προκαλεί όμως παρενέργειες, ανισορροπίες, συμπτώματα, αρρώστιες κτλ. Μέσω της αναπαράστασης εντοπίζεται η εμπλοκή, αποκαλύπτοντας εάν κάποιος βρίσκεται στην θέση ενός αποκλεισμένου.

Η διαδικασία της Συστημικής Αναπαράστασης διεξάγεται κυρίως ομαδικά και συντονίζεται από έναν διαπιστευμένο συστημικό θεραπευτή ή σύμβουλο. Ο ενδιαφερόμενος καλείται να επιλέξει για τα μέλη του συστήματός του εκπροσώπους και να τους «στήσει» στον χώρο σύμφωνα με την εσωτερική του εικόνα. Με την αναπαράσταση γίνεται ορατό το πεδίο του συστήματος και αναδύονται όλες οι πληροφορίες, η ιστορία αλλά και η επίκαιρη δυναμική εξέλιξής του. Οι εκπρόσωποι καλούνται να αντιληφθούν στο σώμα τους τι αίσθηση τους προκαλείται, και να μετακινούνται, μέχρι να νιώσουν καλύτερα. Στην καταληκτική εικόνα της αναπαράστασης, όλοι αισθάνονται καλά, ορίζοντας και την προτεινόμενη Λύση.

Οι επιπτώσεις των γεγονότων και εμπειριών εγγράφονται στην ψυχή ως εικόνες, ενώ το σώμα τις επεξεργάζεται και ταξινομεί, εκφράζοντάς τες συχνά ως σύμπτωμα, που αναζητά την θεραπεία του. Έτσι, η προσέγγιση της Συστημικής Αναπαράστασης «εικονοποιεί» τα μεγάλα θέματα, που επηρεάζουν όχι μόνον το σύστημα του ενδιαφερόμενου και όσων παίρνουν μέρος στην αναπαράσταση ως εκπρόσωποι, αλλά και αυτών που ενεργά παρακολουθούν. Κάθε αναπαράσταση λειτουργεί, μέσω της «μορφογενετικής συνήχησης», σαν ένα μνητικό κάλεσμα στους παριστάμενους και επιφέρει καταλυτικά αποτελέσματα, που είναι συνήθως έμμεσα και διακριτικά, δρουν όμως βαθύτατα θεραπευτικά.

73. Body and Soul in the Psychotherapeutic Approach of Systemic Constellations

Dimitris Stavropoulos & Mazlum Husseyin
Greek Institute for Systemic Constellations (GISC)

Systemic Constellations (SC) is an experiential method of systemic therapy and counselling, applied internationally with great success. It aims at balance in human relationships and expansive self-awareness. Its founder Bert Hellinger, German philosopher and psychotherapist, is represented in Greece and Cyprus by the GISC.

We are born and growing within groups of powerful influence – primarily the family. Therein, we are bound with “horizontal” relationships (referring to the present) as well as with “vertical” ones (the past and the future).

A basic system is that of our body. Any transaction and cooperation taking place therein, as well as everything that determines and/or encompasses it outside its boundaries, shapes and is reshaped by a dynamic field, which we are accustomed to refer to as “soul” and “mind” (the ancient Greek concept of “psyche” and “nous”). Body language and behaviour defines whether the soul is in accordance with the body. Systemic dissonance stems from a “position change” in the system.

The crucial significance of position-change is a key contribution of SC to therapeutic processes, pointing to the dynamics of “wholeness principle” within any system. In case an older member of the system has been

excluded, losing his/her position, systemic order interferes and conditions someone younger to unconsciously identify with and represent him (re-member), sacrificing one's current position.

This unconscious process of identification is called "entanglement"; it causes various psychosomatic, psychological and systemic pathologies. The SC locates the entanglement, indicating whether one is existentially misplaced in the position of an excluded member.

SC is practiced mainly in groups and is guided by an accredited systemic therapist or counsellor. The interested person is appointing representatives for one's family members and positions them according to one's inner image of his system. The representatives are called to "reenact" the examined system's field, that encompasses all the information, the history and the current dynamics of the system. They are encouraged to sense their bodily reactions and to move constantly until they feel better. The last scene of the constellation, characterized by the 'good condition' of the present group, is the scene that points to the emerging solution.

The consequences of serious events and experiences are imprinted on the human soul as images, which are transmitted to the body for further elaboration and categorization. The body often expresses them as "psychosomatic symptoms", demanding therapy.

Systemic Constellations is practiced mainly in groups and is facilitated by an accredited systemic therapist or counselor. Thus, SC portrays the major issues, which have influenced not only the system of the person concerned but also those of the group attendants. Every constellation acts as a call for participation, activating the "morphogenetic resonance" of all the attendants, and brings about catalytic effects on the whole team, which, no matter how indirect and discreet, have the power to cure.

**ΠΕΜΠΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY V):
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΩΝ ΠΕΠΗ ΜΑΖΑΡΑΚΗ ΚΑΙ ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ
(EXPERIENTIAL SEMINAR OF PEPI MAZARAKI AND VASO PAPASTEPHANIDOU ON
THE BODILY COMMUNICATION IN COUPLE PSYCHOTHERAPY)**
*στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και
Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης
(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative
Psychopedagogy)*

74. Το Σώμα ως Βασικό μέσο Επικοινωνίας στη Θεραπεία του Ζεύγους

Πέπη Μαζαράκη & Βάσω Παπαστεφανίδου

Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροψυχοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.)

Η επικοινωνία στα ζευγάρια είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για τη δόμηση, τη λειτουργία και την εξέλιξη της σχέσης.

Η μη λεκτική επικοινωνία και η σωματική επαφή καταλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος στην επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, ιδιαίτερα στα ζευγάρια. Το σώμα μας είναι ένα εξαιρετικά βοηθητικό εργαλείο, ιδιαίτερα στο εσωτερικό μιάς συστημικής θεραπευτικής διαδικασίας.

Εισάγοντας λοιπόν το σώμα στη θεραπεία του ζεύγους, αυξάνουμε κατά πολύ το βάθος της βιωματικής εμπειρίας, προσθέτοντας έναν ακόμα παράγοντα-εργαλείο στη δουλειά πάνω στο νοητικό και συναισθηματικό πεδίο.

Έτσι, οι ασκήσεις με το σώμα (σωματική θεραπευτική προσέγγιση) και οι διάφορες σχετικές τεχνικές τους, (ανάγνωση του σώματος, αναπνοή, γείωση, χαλάρωση, σωματική επαφή, οπτική επαφή, έκφραση με ήχους, δόνηση κτλ.), στο πλαίσιο μια θεραπείας σε βάθος χρόνου, βοηθούν στην αλλαγή πολλών παραγόντων στη σχέση του ζευγαριού, όπως:

- Να χαλαρώσουν τις ψυχοσωματικές άμυνες του χαρακτήρα,
- Να ανακαλύψουν σταδιακά τον τρόπο που επιδιώκει ή αποφεύγει ο κάθε σύντροφος την επαφή με τον άλλον,
- Να παρατηρήσουν ο ένας στον άλλον τις κινήσεις του σώματος (απειροελάχιστες, μικρές, μεγάλες), τη στάση του σώματος, τις ασυμμετρίες και το νόημά τους,
- Να επιτρέψουν στο σώμα τους να «αφηγηθεί» με αμεσότητα και χωρίς νοητική «λογοκρισία», την ιστορία της ζωής τους,
- Να αποκτήσουν πιο αυθεντικές σχέσεις μεταξύ τους,
- Να εκφράσουν τις δημιουργικές ικανότητές τους και τη φαντασία τους πιο αποτελεσματικά,
- Να ελευθερώσουν την ενέργεια που έχει εγκλωβιστεί από εντολές, οδηγίες, απαγορεύσεις, ενοχές, ντροπή, φόβους που έχουν ακινητοποιήσει το σώμα τους και τέλος,
- Να αποκτήσουν την ικανότητα και τη δύναμη να μοιραστούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους με στόχο τη *συμμαχία, την ηρεμία και τη χαρά* στη σχέση τους και τη ζωή.

Στο εργαστήριο θα προηγηθεί σύντομη εισαγωγή και θα ακολουθήσει ένα βιωματικό μέρος.

74. The Body as a Basic Tool for Communication in Couple Psychotherapy

Pepi Mazaraki & Vasso Papastephanidou

Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.)

Communication inside the couple is one of the most important factors for the function, the development and the structure of the relationship between spouses. Non verbal communication and body contact compose a large part of the communication between people, especially couples. Our body can be an extremely helpful therapeutic “tool”, especially in a systemic vision. By introducing the body in couple therapy, the depth of the experiential work is greatly increased and an additional function is considered in the intellectual and psychological therapeutic procedure. Therefore, on a long term therapy basis, experiential body work as well as various relevant techniques (body reading, breathing, grounding, relaxation, body contact, visual contact, expression of sounds, vibration etc), contribute to the changes in the relationship of the couple. The workshop will begin with a brief introduction which will be followed by experiential work.

**ΕΚΤΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY VI):
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΠΕΤΡΙΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
(EXPERIENTIAL SEMINAR OF SPYROS PETRITIS ON THE ROLE OF THE BODY IN
THEATRE AND IN THEATRE GAMES)**

*στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και
Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης
(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative
Psychopedagogy)*

75. Η Κίνηση και η Ακίνησία του Σώματος στο Θέατρο και το Θεατρικό Παιχνίδι

Σπύρος Πετρίτης

Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο εργαστήριο αυτό οι συμμετέχοντες θα επιδοθούν σε ορισμένες απλές –πλην όμως δημιουργικές, αλλά και ιδιαίτερες διασκεδαστικές– τεχνικές κίνησης και ακινησίας του σώματος στον χώρο, από αυτές που χρησιμοποιούνται στο σύγχρονο θέατρο, και που βρίσκονται πολύ κοντά στο θεατρικό παιχνίδι. Συγκεκριμένα, αφού εξασφαλιστεί με τις κατάλληλες ασκήσεις η γνωριμία και η εμπιστοσύνη ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, θα ακολουθήσει η κίνηση στον χώρο, αλλά και η ακινησία –με την τεχνική του ταμπλώ βιβάν– που όπως και η σιωπή μπορεί να σημαίνει πολλά στο θέατρο, ενίοτε πολύ περισσότερα από την κίνηση και την ομιλία! Στο τέλος του εργαστηρίου, διάρκειας τριών ωρών, οι παίκτες θα αποπειραθούν να δημιουργήσουν μια ιστορία και να την παρουσιάσουν με μια σειρά ταμπλώ βιβάν. Μέσα από το εργαστήριο αυτό θα επιδιωχθεί να αναδειχθεί και στην πράξη η ιδιαίτερη σημασία του σώματος στην τέχνη του θεάτρου και να προωθηθεί η προβληματική του συμποσίου. Απαραίτητη προϋπόθεση συμμετοχής τα άνετα ρούχα και η καλή διάθεση των συμμετεχόντων!

75. The Movement and the Stillness of the Body in Theatre and in Theatre Games

Spyros Petritis

Department of Theatre Studies, National and Kapodistrian University of Athens

In this workshop, participants will take part in some simple yet creative and especially amusing techniques pertaining to the movement and the stillness of the body in space; such techniques are being used in contemporary theatre and are closely related to theatre games. More specifically, once participants have become acquainted with each other and mutual trust has been established, they will be engaged in movement and stillness activities using the method of tableau vivant –bearing in mind that silence can mean many things in theatre, even more than movement and speech can imply in some cases. At the end of this three-hour workshop, participants will attempt to create a story and present it using a series of tableaux vivants. The aim of the workshop is to shed light on the significance of the body for the art of theatre and its practical applications, thus focusing on the problematics of the conference. Participants should dress comfortably and be positively disposed!

**ΕΒΔΟΜΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (PARALLEL ACTIVITY VII):
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΣΑΝΤΡΑ ΦΡΑΝΖΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ
ΤΟΚΕΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ
(EXPERIENTIAL SEMINAR OF SANDRA FRANZIA ON QUALITY OF PREGNACY
AND CHILDBIRTH)**

*στην αίθουσα της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιωματικής, Ευρετικής και
Διαλογικής-Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής Πανεπιστημίου Κρήτης
(Room of Ecological Psychology and Experiential, Heuristic and Dialogic-Communicative
Psychopedagogy)*

**76. Το Σώμα που Τίκτηι: Η Αναγκαιότητα μιας Ολιστικής Προσέγγισης στον Τοκετό και στην
Εγκυμοσύνη
Σάντρα Φρανζία**

Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφυτοθεραπείας και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (E.I.N.A.)

Η αντιμετώπιση της γέννησης τις τελευταίες δεκαετίες καθρεπτίζει την γενική τάση της εποχής μας να ελέγχει και να χειραγωγεί τη ροή των φυσικών γεγονότων, την όλο και πιο έντονη υποχώρηση της εμπιστοσύνης στις ικανότητες του σώματός μας και την αδιαφορία απέναντι στη συναισθηματική διάσταση κάθε ανθρώπινου συμβάντος.

Όμως η γυναίκα βιώνει την εμπειρία της μητρότητας σε κάθε επίπεδο της ύπαρξής της, συναισθηματικά, πνευματικά, σωματικά, με τη χαρακτηριστική της δομή, τα πιστεύω και τις ασυνείδητες πεποιθήσεις της που έχουν διαγράψει τη μοναδική της ψυχοσωματική δομή και έχει απόλυτη ανάγκη να νιώθει αναγνώριση και σεβασμό στις τόσο έντονες ώρες του τοκετού. Η διαδικασία ρουτίνας των μαιευτηρίων και η υπερβολική ιατροκοποίηση της γέννησης μετατρέπει την γέννα σε μια αφύσικη εμπειρία, που δημιουργεί φόβο, αίσθημα ανημποριάς, παθητικότητα, με επόμενη αναστολή της φυσικής πορείας του τοκετού, ανοίγοντας το δρόμο στην ιατρική παρέμβαση.

Οι έρευνες δείχνουν πως οι γυναίκες που γεννούν φυσικά (με τους ρυθμούς τους, χωρίς ιατρική παρέμβαση) αντλούν από την εμπειρία του τοκετού δύναμη και εμπιστοσύνη στο μητρικό τους ένστικτο που θα στηρίξει το ξεκίνημα του πρώιμου δεσμού με το βρέφος τους. Είναι επίσης πιο διαθέσιμες να θηλάσουν και να νιώθουν τις ανάγκες του.

Η επιλόχεια κατάθλιψη, που προξενεί τόση απόγνωση στη νέα μητέρα και παρεμποδίζει τον πρώιμο δεσμό, όλο και αυξάνεται, ενώ είναι πολύ σπάνια στις γυναίκες που γεννούν φυσικά.

Κατανοείται επομένως η μεγάλη ανάγκη να προστατεύεται η φυσικότητα της γέννησης και να προετοιμάζονται οι γυναίκες στη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου θα παρουσιαστεί συνοπτικά το μοντέλο της ραϊχικής προσέγγισης στην προετοιμασία για τον τοκετό. Οι ομάδες προετοιμασίας για φυσικό τοκετό στηρίζουν την έγκυο γυναίκα για να πορευτεί προς τον τοκετό και τη μηρότητα όσο γίνεται πιο απαρτιωμένη, να συνδεθεί με τις ιδιότητες του θηλαστικού, να σχετισθεί βαθιά με το παιδί μέσα της, να εντοπίζει και να αντιμετωπίζει τις εντάσεις στο σώμα της για μια καλύτερη ροή της ενέργειας, ιδιαίτερα στην περιοχή της λεκάνης, να ετοιμάζεται για τις ώρες της γέννας αλλά και για την ψυχο-φυσική φροντίδα του παιδιού της.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της ενδομήτριας ζωής, των βιωμάτων της γέννησης και των πρώτων μηνών για τη θεμελίωση μιας υγιούς προσωπικότητας, κατανοούμε πως η στήριξη της γυναίκας και του ζευγαριού σ' αυτή τη φάση της ζωής τους αποτελεί πολύτιμο έργο πρόληψης της ψυχο-φυσικής δυσφορίας, προστατεύει την ψυχική υγεία της οικογένειας και, ως εκ τούτου, έχει βαθιά κοινωνική αξία.

**76. The Body that Gives Birth: The Necessity of a Holistic Approach to Childbirth and
Pregnancy**

Sandra Franzia

Greek Institute for Vegetotherapy and Character Analysis (E.I.N.A.)

In the last decades, the way childbirth has been handled indicates the general tendency to control and manipulate natural procedures, the intense lack of trust in our body's abilities and the indifference to the psychological aspect of every human event. A woman experiences pregnancy in every level of her being: emotionally, spiritually, physically, through her characteriological structure, her beliefs and her unconscious convictions which have outlined her unique psychosomatic structure, and she feels the need to be acknowledged and respected during the most intense phase of childbirth. The routine hospital procedures and the exaggerating medicalization of birth, transform childbirth into an unnatural experience, creating fear, a sense of hopelessness, passivity, leading to a consequent inhibition of natural childbirth, and therefore giving way to medical intervention.

Research has demonstrated that through their experience women that give natural childbirth, gain strength and confidence in their maternal instinct, which will support the beginning of their bond with their baby. They are also more keen to breast-feeding and respond better to their child's needs. Postpartum depression, which causes deep despair to the young mother and impedes the early bonding, is more and more increasing, while in women that give natural childbirth it is a rare phenomenon. It is therefore perfectly obvious that natural childbirth must be protected and women must be prepared during their pregnancy.

In this workshop we will present a summarized version of the reichian approach in the preparation of natural childbirth.

Βασική Βιβλιογραφία για το Σώμα (Basic Bibliography Concerning the Body)

Ξενογλωσση Βιβλιογραφία (English Bibliography)

- Acevedo, E.O., & Ekkekakis, P. (Eds.) (2006). *Psychobiology of Physical Activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Ackerman, D. (1990). *A Natural History of the Senses*. New York: Random House.
- Adam, A. (1998). *Artificial Knowing: Gender and the Thinking Machine*. London and New York: Routledge.
- Adkins, A. & Lury, C. (2000). Making Bodies, Making People, Making Work. In L. McKie & Watson (Eds.), *Organising Bodies: Institutions, Policy and Work*. Basingstoke: Macmillan.
- Ahmed, S. (1998). Animated Borders: Skin, Colour and Tanning. In M. Shildrick & J. Price (Eds.), *Vital Signs: Feminist Configurations of the Bio/Logical Body*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ahmed, S. & Stacey, J. (Eds.) (2001). *Thinking Trough the Skin*. London and New York: Routledge.
- Alemdaoglu, A. (2005). Politics of the Body and Eugenic Discourse in Early Republican Turkey. *Body & Society*, 11(3), 61-76.
- Alter, J. (2000). *Gandhi's Body. Sex, Diet, and the Politics of Nationalism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Anderson, M. (2003). Embodied Cognition: A Field Guide. *Artificial Intelligence*, 149, 91-130.
- Anderson, R., Bury, M.R. (Eds.) (1998). *Living with Chronic Illness: The Experience of Patients and their Families*. London: Hyman Unwin.
- Angelopoulos, N.V., Nikiforos, V., Tzivaridou, D., Nikolaou, N. & Pavlidis, A. N. (1995). Mental Symptoms, Hostility Features and Stressful Life Events in People with Cancer. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 92(1), 44-50.
- Annandale, E. (1998). *The Sociology of Health and Medicine. A Critical Introduction*. Cambridge: Policy.
- Anzieu, D. (1989). *The Skin Ego: A Psychoanalytic Approach to the Self*. New Haven: Yale University Press.
- Argyle, M. (1978). *Bodily Communication*. London: Methuen.
- Argyle, K. & Shields, R. (1996). Is there a Body on the Net? In R. Shields (Ed.), *Cultures of Internet: Virtual Spaces, Real Histories, Living Bodies* (pp. 58-69). London: Sage.
- Armstrong, D. (1983). *Political Anatomy of the Body: Medical Knowledge in Britain in the Twentieth Century*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Armstrong, D. (1987). Bodies of Knowledge: Foucault and the Problem of Human Anatomy. In G. Scambler (Ed.), *Sociological Theory and Medical Sociology*. London: Tavistock Publications.
- Armstrong, D. (1983). *The Political Anatomy of the Body: Medical Knowledge in Britain in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Arnold, D. (1993). *Colonizing the Body: State Medicine and Epidemic Disease in Nineteenth-Century India*. Berkeley: University of California Press.
- Asad, T. (1983). Notes on Body Pain and Truth in Medieval Christian Ritual. *Economy and Society*, 3 (12), 287-327.
- Atkins, D. (1998). *Looking Queer: Body Image and Identity in Lesbian, Bisexual, Gay, and Transgender Communities*. Binghamton, NY: Haworth.
- Atkinson, M. (2003). *Tattooed: The Sociogenesis of a Body Art*. Toronto: University of Toronto Press.
- Atkinson, P. (1995). *Medical Talk and Medical Work*. London: Sage.
- Backett-Milburn, K. & McKie, L. (2001). *Constructing Gendered Bodies*. New York: Palgrave.
- Bailey, L. (2001). Gender Shows: First Time Mothers and Embodied Selves. *Gender and Society*, 15 (1), 110-129.
- Bairati, L., Fillion, L., Meyer, F.-A., Hery, C. & Laroche, M. (2006). Women's Perceptions of Events Impeding or Facilitating the Detection, Investigation and Treatment of Breast Cancer. *European Journal of Cancer Care*, 15(2), 183-193.
- Bakal, D. (1999). *Minding the Body. Clinical Uses of Somatic Awareness*. New York: The Guilford Press.
- Baker, G. & Morris, K.J. (1996). *Descartes' Dualism*. London and New York: Routledge.
- Bakhtin, M.M. (1984a). *Rabelais and His World* (Hélène Isowolsky, trans., Foreword by Krystyna Pomorska). Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Baldwin, T. (1995). Objectivity, Causality, and Agency. In J. L. Bermudez, A. Marcel, & N. Eilan (Eds.), *The Body and the Self* (pp. 107-125). Cambridge, MA: MIT Press.
- Balsamo, A. (1996). *Technologies of the Gendered Body: Reading Cyborg Women*. Durham: Duke University Press.
- Balsamo, A. (1999). Forms of Technological Embodiment: Reading the Body in Contemporary Cultures. In J. Price & M. Shildrick (Eds.), *Feminist Theory and the Body*. New York: Routledge.
- Banks, I. (2000). *Hair Matters: Beauty, Power and Black Women's Consciousness*. New York: New York University Press.
- Barilan, Y. M. (2005). The Story of the Body and the Story of the Person: Towards an Ethics of Representing Human Bodies and Body-Parts. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 8, 193-205.
- Barker, F. (1984). *The Tremulous Private Body: Essays on Subjection*. London: Methuen.
- Barker, J. (2009). *The Tactile Eye: Touch and the Cinematic Experience*. Berkeley: University of California Press.
- Barnard, K. & Berry, B. (Eds.) (1990). *Touch: The Foundation of Experience*. Madison, Conn.: International Universities Press.
- Barry, K. (1981). *Female Sexual Slavery*. New York: Avon.
- Bartenieff, I. & Lewis, D. (1980). *Body Movement: Coping with the Environment*. New York: Gordon and Breach Science Pub.
- Bartky, S. (1990). *Femininity and Domination. Studies in the Phenomenology of Oppression*. New York: Routledge.
- Bataille, G. (1987a). *The Story of the Eye*. San Francisco, CA: City Lights Books.
- Bataille, G. (1987b). *Eroticism: Death and Sensuality*. London/ New York: Marion Boyars.
- Baudrillard, J. (1995). *Simulacra and Simulation. The Body, in Theory: Histories of Cultural Materialism* (trans. Sheila Faria Glaser). Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Baudrillard, J. (1998). The Finest Consumer Object: The Body. In *The Consumer Society: Myths and Structures*. London: Sage.
- Bayer, B.M. & Shoter, J. (1998). *Reconstructing the Psychological Subject: Bodies, Practices and Technologies*. London: Sage.
- Beattie, G. (2003). *Visible Thought. The New Psychology of Body Language*. London & New York: Routledge.
- Becker, A.E. (1995). *Body, Self, and Society: The View from Fiji*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- BeDuhn, J.D. (2000). *The Manichaean Body*. John Hopkins University Press.
- Bell, M.M. & Gardiner, M. (1998). *Bakhtin and the Human Sciences*. London: Sage.
- Bell, R.M. (1985). *Holy Anorexia*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bell, S. (2006). Living with Breast Cancer in Text and Image: Making Art to Make Sense. *Qualitative Research in Psychology*, 3(1), 31-44.
- Benbow, H.M. (2003). Ways in, Ways Out: Theorizing the Kantian Body. *Body and Society*, 9, 57-72.
- Bendelow, G. & Williams, S. (1995). Transcending the Dualisms: Towards a Sociology of Pain. *Sociology of Health and Illness*, 17 (2), 139-165.

- Benthall, J. & Polhemus, T. (Eds.) (1975). *The Body as a Medium of Expression*. London: Allen Lane.
- Berg, C. (1951). *The Unconscious Significance of Hair*. London: George Allen and Unwin Ltd.
- Berg, M. & Harterink, P. (2004). Embodying the Patient: Records and Bodies in Early 20thcentury US Medical Practice. *Body and Society*, 10(2-3), 13-41.
- Berger, J. (1972). *Ways of Seeing*. London: British Broadcasting Corporation and Penguin Books.
- Berman, M. (1989). *Coming to Our Senses: Body and Spirit in the Hidden History of the West*. New York: Simon & Shuster.
- Bermudez, J., Marcel, A.J. & Eilan, N. (1995). *The Body and the Self*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Berthelot, J.M. (1986). Sociological Discourse and the Body. *Theory, Culture and Society*, 3, 155-164.
- Biddle, S.J.H., & Ekkekakis, P. (2005). Physically Active Lifestyles and Well-being. In F.A. Huppert, B. Keverne & N. Baylis (Eds.), *The Science of Well-being* (pp. 140-168). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Birdwhistell, R. (1970). *Kinesics and Context*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Birke, S.L. (1986). *Women, Feminism and Biology: The Feminist Challenge*. New York: Methuen.
- Birke, S.L. (1994). *Feminism, Animals and Science: The Naming of the Shrew*. Buckingham: Open University Press.
- Birke, L., Brown, N. & Michael, M. (1998). The Heart of the Matter: Animal Bodies, Ethics and Species Boundaries'. *Society and Animals*, 6, 245-261.
- Blacking, J. (Ed.) (1977). *The Anthropology of the Body*. London/New York/San Francisco: Academic Press.
- Boas, F. (1912). *Changes in Bodily Form of Immigrants*. New York: Columbia University Press.
- Boellstorff, T. (2008). *Coming of Age in Second Life: An Anthropologist Explores the Virtually Human*. Princeton: Princeton University Press.
- Bonshek, A. (2007). *The Big Fish: Consciousness as Structure, Body and Space*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- Bordo, S. (1990). Reading the Slender Body. In M. Jacobus, E. Fox Keller & S. Shuttleworth (Eds.), *Body/Politics: Women and the Discourses of Science*. London: Routledge.
- Bordo, S. (1993). *Unbearable Weight. Feminism, Western Culture and the Body*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Bordo, S. (1999). Feminism, Foucault and the Politics of the Body. In J. Prince & M. Shildrick (Eds.), *Feminist Theory and the Body. A Reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Bordo, S. (2000). *The Male Body: A New Look at Men in Public and in Private*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Boston Women's Health Book Collective (1971). *Our Bodies Our Selves*. New York: Simon and Schuster.
- Boston Women's Health Book Collective (1989). *The New Our Bodies, Our-Selves: A Health Book by and for Women* (Edited by A. PHILLIPS & J. RAKUSEN). Harmondsworth: Penguin.
- Boswell, J. (1980). *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*. Chicago, III and London: University of Chicago Press.
- Bottomley, F. (1979). *Attitudes to the Body in Western Christendom*. London: Lepus Books.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity.
- Braidotti, R. (2002). *Metamorphoses: Towards a Materialist Theory of Becoming*. Polity Press.
- Brain, R. (1979). *The Decorated Body*. New York: Harper and Row.
- Bremmer, J. & Roodenburg, H. (Eds.) (1992). *A Cultural History of Gesture*. Ithaca, MA: Cornell University Press.
- Brook, B. (1999). *Feminist Perspectives on the Body*. London: Longman.
- Brown, G. (2008). *The Living End. The Future of Death, Aging and Immortality*. London: Macmillan.
- Brown, K. (2006). *Nietzsche and Embodiment: Discerning Bodies and Non-dualism*. USA: State University of New York Press.
- Brown, P. (1988). *The Body and Society: Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*. New York: Columbia University Press.
- Brown, P. & Adams, P. (1979). The Feminine Body and Feminist Politics. *m/f*, 3, 35-50.
- Brown, P., Zavestoski, S., McCormick, S., Mayer, B., Morello-Frosch, R. & Altman, R. (2004). Embodied Health Movements: New Approaches to Social Movements in Health. *Sociology of Health and Illness*, 26 (1), 50-80.
- Brownell, S. (1995). *Training the Body for China. Sports in the Moral Order of the People's Republic*. University of Chicago Press.
- Brumberg, J.J. (1988). *Fasting Girls. The History of Anorexia Nervosa*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Budgeon, S. (2003). Identity as Embodied Event. *Body and Society*, 9, 1, 35-55.
- Burgett, B. (1998). *Sentimental Bodies. Sex, Gender and Citizenship in the Early Republic*. Princeton Univ. Press.
- Burkitt, I. (1999). *Bodies of Thought. Embodiment, Identity & Modernity*. London: Sage.
- Bury, M. (1982). Chronic Illness as Biographical Disruption. *Sociology of Health and Illness*, 4(2), 167-182.
- Bury, M. (2001). Illness Narratives, Fact or Fiction? *Sociology of Health and Illness*, 23(1), 263-285.
- Bury, M. (1986). Social Constructionism and the Development of Medical Sociology. *Sociology of Health and Illness*, Vol. 8 (2), 136-169.
- Bury, M. (1991). The Sociology of Chronic Illness: A Review Research and Prospects. *Sociology of Health and Illness*, Vol. 13 (4), 451-468.
- Bury, M. (1997). *Health and Illness in a Changing Society*. London: Routledge.
- Burt, R. (1995). *The Male Dancer: Bodies, Spectacle, Sexualities*. New York: Routledge.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London and New York: Routledge.
- Butler, J. (1993a). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge.
- Butler, J. (1999). Revisiting Bodies and Pleasures. *Theory, Culture and Society*, 16, 2, 11-20.
- Bush, P.J., Trakas, D.J., Sanz, E., Wirsing, R., Vaskilampi, T. & Prout, A. (Eds.) (1996). *Children, Medicines, and Culture*. New York: Haworth Press. <http://www.lavoisier.fr/notice/gbLZOL26KL3OMXAR.html>
- Bynum, C.W. (1995). *The Resurrection of the Body in Western Christianity*. New York: Columbia University Press.
- Calefato, P. (2004). *The Clothed Body* (Translated by Lisa Adams). Oxford, New York: Berg.
- Campbell, A. (2009). *The Body in Bioethics*. New York: Routledge.
- Campbell, S., Meynell, L. & Sherwin, S. (Eds.) (2009). *Embodiment and Agency*. USA: The Pennsylvania State University Press.
- Canning, K. (2000). The Body as Method? Reflections on the Place of the Body in Gender History. In L. Davidoff, K. McClelland & E. Varikas (Eds.), *Gender and History: Retrospect and Prospect* (pp. 81-96). Oxford: Blackwell.
- Caplan, J. (Ed.) (2000). *Written on the Body. The Tattoo in European and American History*. Princeton University Press.
- Caruthers, G. (2008). Types of Body Representation and the Sense of Embodiment. *Consciousness and Cognition*, 17 (4), 1302-16.
- Carter, A. (1978). *The Sadien Woman and the Ideology of Pornography*. New York: Pantheon Books.
- Carter, R. (1983). *Descartes' Medical Philosophy: The Organic Solution to the Mind-Body Problem*.

- Cartwright, L. (1995). *Screening the Body: Tracing Medicine's Visual Culture*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Cash, T.F. & Rich, M.K. (1993). The American Image of Beauty: Media Representations of Hair Color for Four Decades. *Sex Roles: A Journal of Research*, v 29, nr 1-2.
- Cash, T.F. & Pruzinsky, Th. (1990). *Body Images: Development, Deviance and Change*. New York: Guilford Press.
- Chapkis, W. (1988). *Beauty Secrets: Women and the Politics of Appearance*. London: The Women's Press.
- Charon, R. (2005). A Narrative Medicine for Pain. In J. Loeser, D. Carr & D. Morris (Eds.), *Narrative, Pain and Suffering. Progress in Pain Research and Management* (pp. 29-44). Seattle: International Association for the Study of Pain Press.
- Chiel, H.J. & Beer, R.D. (1997). The Brain Has a Body: Adaptive Behavior Emerges from Interactions of Nervous System, Body, and Environment. *Trends in Neuroscience*, 20, 553-557.
- Chiozza, L. (1998a). *Hidden Affects in Somatic Disorders*. Madison, Conn.: Psychosocial Press.
- Chiozza, L. (1998b). *Why Do We Fall Ill? The Story Hiding in the Body*. Madison, Conn.: Psychosocial Press.
- Chopra, D. (1990). *Perfect Health: The Complete Mind/Body Guide*. New York: Harmony Books.
- Christodoulou, G.-N. (1987). *Psychosomatic Medicine*. New York: Plenum Press.
- Churchland, P.M. (1988). *Matter and Consciousness: A Contemporary Introduction to the Philosophy of the Mind*. Revised ed. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Clark, A. (1997). *Being There: Putting Brain, Body, and World Together Again*. Cambridge MA: MIT Press.
- Clark, A. (2003). *Natural-born Cyborgs: Minds, Technologies, and the Future of Human Intelligence*. Oxford: Oxford University Press.
- Clark, A. (2008). *Supersizing the Mind: Embodiment, Action, and Cognitive Extension*. New York: Oxford University Press.
- Clark, A. (2009). Spreading the Joy? Why the Machinery of Consciousness is (Probably) Still in the Head. *Mind*, 118, 963-993.
- Clark, A. & Chalmers, D. (1998). The Extended Mind. *Analysis*, 58, 7-19.
- Clarke, B. & Aycock, W. (Eds.) (1990). *The Body and the Text. Comparative Essays in Literature and Medicine*. Studies in Comparative Literature, 22. ix, 221 pp. Lubbock: Texas Tech UP.
- Classen, C. (1997). Foundations for an Anthropology of the Senses. *International Social Science Journal*, 153: 401-412.
- Classen, C. (Ed.) (2005). *The Book of Touch*. Oxford: Berg.
- Cleeremans, A. (Ed.) (2003). *The Unity of Consciousness: Binding, Integration, Dissociation*. Oxford: Oxford University Press.
- Cohen, E. (1987). (R)evolutionary Scenes: The Body Politic and the Political Body in Henry Maudsley's Nosology of "Masturbatory Insanity". *Nineteenth Century Cont.*, 11, 179-191.
- Cohen, J.J. & Weiss, G. (Eds.) (2003). *Thinking the Limits of the Body*. Olbany: State University Press.
- Cole, J. (2008). Virtual and Augmented Reality, Phantom Experience, and Prosthetics. In P. Gallagher, D. Desmond & M. McLachlan (Eds.), *Psychoprosthetics* (pp. 141-153). London: Springer.
- Colombetti, G. (2007). Enactive Appraisal. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 6, 527-546.
- Cooper, W. (1971). *Hair: Sex, Society and Symbolism*. New York: Stein and Day.
- Cooter, R. (1979). The Power of the Body: The Early Nineteenth Century. In Barry Barnes & Shapin (Eds.), *On Popular Physiology in 18C Edinburgh* (pp. 73-95). Summary in file, s.v. medicine.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1987). Accompaniments of Chronic Illness. Changes in Body, Self, Biography and Biographical Time. *Research in the Sociology of Health Care*, Vol. 6, No. 3, 249-281.
- Corson, R. (1965). *Fashions in Hair, the First Five Thousand Years*. New York: Hastings House.
- Coward, R. (1989). *The Whole Truth: The Myth of Alternative Medicine*. London: Faber and Faber.
- Crane, T. & Patterson, S. (Eds.) (2000). *History of the Mind-Body Problem*. London & New York: Routledge.
- Cregan, K. (2004). *The Body Turns the Sociology and Anthropology of Embodiment*. London: Sage.
- Cregan, K. (2006). *The Sociology of the Body: Mapping the Abstraction of Embodiment*. London: Sage.
- Cromwell, J. (1999). *Transmen and FTMs: Identities, Bodies, Genders and Sexualities*. Urbana: University of Illinois Press.
- Crossley, N. (1994). *The Politics of Subjectivity*. USA: Avebury.
- Crossley, N. (1995). Merleau-Ponty, the Elusive Body and Carnal Sociology. *Body and Society*, 1 (1), 43-63.
- Crossley, N. (1996). Body-Subject/Body-Power. *Body and Society*, 2 (2), 91-116.
- Crossley, N. (2001a). *The Social Body: Habit, Identity and Desire*. London: Sage.
- Crossley, N. (2001b). Embodiment and Social Structure: A Response to Howson and Inglis. *The Sociological Review*, 49 (3), 318-326.
- Crossley, N. (2001c). Embodiment, Experience and Theory: A Response to Howson and Inglis. *The Sociological Review*, 49(3), 318-326.
- Crossley, N. (2004). The Circuit Trainer's Habitus: Reflexive Body Techniques and the Sociality of the Workout. *Body and Society*, 10, 37-69.
- Crossley, N. (2005). Mapping Reflexive Body Techniques: On Body Modification and Maintenance. *Body & Society*, 11, 1-35.
- Crossley, N. (2006). *Reflexive Embodiment in Contemporary Society*. New York: Open University Press.
- Csordas, Th. (1990a). Embodiment as a Paradigm for Anthropology. *Ethos*, 18, 5-47.
- Csordas, T.J. (Ed.) (1990b). *Embodiment and Experience: The Existential Ground of Culture and Self*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Csordas, Th. (1993). Somatic Modes of Attention. *Cultural Anthropology*, 8(2), 135-156.
- Csordas, T.J. (1999). Embodiment and Cultural Phenomenology. In G. Weiss & H. Fern Haber (Eds.), *Perspectives on Embodiment. The Intersections of Nature and Culture*. London: Routledge.
- Culianu, I.P. (1991). A Corpus for the Body. *Journal of Modern History*, March, 63, 61-80.
- Damasio, A. (1994). *Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. New York: Avon Books, Inc.
- Damasio, A.R. (1999). *The Feeling of What Happens: Body and Emotion in the Making of Consciousness*. New York: Harcourt Brace.
- Damasio, A.R. (2003). *Looking for Spinoza: Joy, Sorrow, and the Feeling Brain*. Orlando: Harcourt.
- Darwin, Ch. (1955/1872). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. New York: Philosophical Library.
- Das, V. (1996). Language and Body: Transactions in the Construction of Pain. *Daedalus*, 125, 67-91.
- Davis, L.J. (1997). Nude Venuses, Medusa's Body and Phantom Limbs: Disability and Visuality. In D.T. Mitchell & S.L. Snyder (Eds.), *The Body and Physical Difference*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Davies, K. (1995). *Reshaping the Female Body. The Dilemma of Cosmetic Surgery*. New York: Routledge.
- Davies, K. (Ed.) (1997a). *Embodied Practices: Feminist Perspectives on the Body*. London: Sage Publications.
- Davies, K. (1997b). My Body Is my Art: Cosmetic Surgery as a Feminist Utopia. In K. Davies (Ed.), *Embodied Practices: Feminist Perspectives on the Body*. London: Sage Publications.
- Davis, K. (2002). A Dubious Equality: Men, Women and Cosmetic Surgery. *Body & Society*, 8(1), 49-65.

- Davies, K. (2003). Surgical Passing: Or Why Michael Jackson's Nose Makes "Us" Uneasy. *Body and Society*, 4, 1, 73-92.
- de Preester, H. & Veroniek K. (Eds.) (2005). *Body Image and Body Schema: Interdisciplinary Perspectives on the Body*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dean-Jones, L. (1994). *Women's Bodies in Classical Greek Science*. Oxford University Press.
- DeMello, M. (2000). *Bodies of Inscription*. Durham, NC: Duke University Press.
- D'Emilio, J. & Freedman, E.B. (1997). *Intimate Matters. A History of Sexuality in America*. 2d ed. University of Chicago Press. First published 1988.
- Deleuze, G. (1992). Ethology: Spinoza and Us. In J. Crary & S. Kwinter (Eds.), *Incorporations* (translated by Robert Hurley). New York: Zone.
- DeMello, M. (2000). *Bodies of Inscription*. London, Duke.
- Desjerlais, R. (1992). *Body and Emotion: The Aesthetics of Illness and Healing in the Nepal Himalayas*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Deutch, H. & Nussbaum, F. (Eds.) (2000). "Defect": *Engendering the Modern Body*. The University of Michigan Press.
- Deutsch, F. (1959). *On the Mysterious Leap from the Mind to the Body: A Workshop Study on the Theory of Conversion*. New York: International University Press.
- Diprose, R. (1994). *The Bodies of Women: Ethics, Embodiment and Sexual Difference*. London and New York: Routledge.
- Dodds, G. & Tavernor, R. (Eds.) (2002). *Body and Building: Essays on the Changing Relation of Body and Architecture*. London, England: Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Doring, S. (2003). Explaining Action By Emotion. *Philosophical Quarterly*, 53, 214-230.
- Douglas, M. (1966). *Purity and Danger*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Douglas, M. (1973). *Natural Symbols*. London: Penguin.
- Dourish, P. (2004). *Where the Action Is: The Foundations of Embodied Interaction*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Doyle, D. (2009). The Body of the Avatar: Rethinking the Mind-body Relationship in Virtual Worlds. *Journal of Gaming and Virtual Worlds*, 1(2), 131-141.
- Dreifus, C. (Ed.) (1978). *Seizing Our Bodies. The Politics of Women's Health*. New York: Vintage Books.
- Dreyfus, H. (2007). Why Heideggerian AI Failed and How Fixing it Would Require Making it More Heideggerian. *Philosophical Psychology*, 20 (2), 247-268.
- Dubois, P. (1988). *Sowing the Body: Psychoanalysis and Ancient Representation of Women*. Chicago: University of Chicago Press.
- Duden, B. (1991). *The Woman Beneath the Skin: A Doctor's Patients in 18th-Century Germany*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Duden, B. (1993). *Disembodying Women. Perspectives on Pregnancy and the Unborn* (trans. L. Hoinacki). Cambridge: Harvard University Press.
- Dudink, S. (2001). Cuts and Bruises and Democratic Contestation: Male Bodies, History and Politics. *European Journal of Cultural Studies*, 4, 153-170.
- Duquin, M. (1994). The Body Snatchers and Dr. Frankenstein Revisited: Social Construction and Deconstruction of Bodies and Sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 18(3), 268-281.
- Dutton, K.R. (1995). *The Perfectible Body: The Western Idea of Physical Development*. London: Cassell.
- Dyer, R. (1986). *Heavenly Bodies: Film Stars and Society*. New York: St Martin's Press.
- Eagleton, T. (2004, March). I am, Therefore I Think: The Plight of the Body in Modern Thought. *Harper's Magazine*, 308, 87-91.
- Edwards, T. (1997). *Men in the Mirror: Men's Fashion, Masculinity and Consumer Society*. London: Cassell.
- Eisenstein, Z. (1988). *The Female Body and the Law*. Berkeley: University of California Press.
- Ekkekakis, P. (2005). The Study of Affective Responses to Acute Exercise: The Dual-Mode Model. In R. Stelter & K.K. Roessler (Eds.), *New Approaches to Sport and Exercise Psychology* (pp. 119-146). Oxford, United Kingdom: Meyer & Meyer Sport.
- Ekkekakis, P. (2009). Let Them Roam Free? Physiological and Psychological Evidence for the Potential of Self-selected Exercise Intensity in Public Health. *Sports Medicine*, 39 (10), 857-888.
- Ekkekakis, P. (2009). The Dual-Mode Theory of Affective Responses to Exercise in Metatheoretical Context: I. Initial Impetus, Basic Postulates, and Philosophical Framework. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2 (1), 73-94.
- Ekkekakis, P. (2009). The Dual-Mode Theory of Affective Responses to Exercise in Metatheoretical Context: II. Bodiless Heads, Ethereal Cognitive Schemata, and Other Improbable Dualistic Creatures, Exercising. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2 (2), 139-160.
- Ekkekakis, P. (2012). Affect, Mood, and Emotion. In G. Tenenbaum, R.C. Eklund, & A. Kamata (Eds.), *Measurement in Sport and Exercise Psychology* (pp. 321-332). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Ekkekakis, P. (Ed.) (under contract). *Routledge Handbook of Physical Activity and Mental Health*. London: Routledge.
- Ekkekakis, P. (under contract). *The Measurement of Affect, Mood, and Emotion: A Guide for Health-Behavioral Research*. New York: Cambridge University Press.
- Ekkekakis, P. (in press). Redrawing the Model of the Exercising Human in Exercise Prescriptions: From Headless Manikin to a Creature with Feelings! In J.M. Rippe (Ed.), *Lifestyle medicine* (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.
- Ekkekakis, P., & Backhouse, S.H. (2009). Exercise and Psychological Well-being. In R. Maughan (Ed.), *Olympic Textbook of Science in Sport* (pp. 251-271). Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.
- Ekkekakis, P., & Backhouse, S.H. (in press). Physical Activity and Feeling Good. In A. Papaioannou & D. Hackfort (Eds.), *Fundamental Concepts in Sport and Exercise Psychology*. London: Taylor & Francis.
- Ekkekakis, P., & Dafermos, M. (2012). Exercise is a Many-Splendored Thing but for Some it Does not Feel so Splendid: Staging a Resurgence of Hedonistic Ideas in the Quest to Understand Exercise Behavior. In E.O. Acevedo (Ed.), *The Oxford Handbook of Exercise Psychology* (pp. 295-333). New York: Oxford University Press.
- Ekkekakis, P., Lind, E., & Vazou, S. (2010). Affective Responses to Increasing Levels of Exercise Intensity in Normal-Weight, Overweight, and Obese Middle-Aged Women. *Obesity*, 18 (1), 79-85.
- Ekkekakis, P., Parfitt, G., & Petruzzello, S.J. (2011). The Pleasure and Displeasure People Feel When They Exercise at Different Intensities: Decennial Update and Progress Towards a Tripartite Rationale for Exercise Intensity Prescription. *Sports Medicine*, 41 (8), 641-671.
- Ekkekakis, P., & Petruzzello, S.J. (2002). Biofeedback in Exercise Psychology. In B. Blumentstein, M. Bar-Eli, & G. Tenenbaum (Eds.), *Brain and Body in Sport and Exercise: Biofeedback Application in Performance Enhancement* (pp. 77-100). Chichester, England: John Wiley & Sons.

- Elias, N. (1978). *The Civilizing Process*. Vol. 1, *The History of Manners* (trans. E. Jephcott). New York: Pantheon.
- Elias, N. & Dunning, E. (1986). *The Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Oxford: Blackwell.
- Elliott, A. (2008). *Making the Cut. How Cosmetic Surgery is Transforming our Lives*. London: Reaktion Press.
- Elliott, A. & Turner, B.S. (Eds.) (2001). *Profiles in Contemporary Social Theory*. London: Sage.
- Elliott, D. (1998). *Fallen Bodies. Pollution, Sexuality, and Demonology in the Middle Ages*.
- Entwistle, J. (2000). *The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Entwistle, J. (2002). The Dressed Body. In M. Evans & E. Lee (Eds.), *Real Bodies: A Sociological Introduction* (pp. 133-150). Basingstoke, UK: Palgrave.
- Entwistle, J. 2000. *The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory*. Cambridge: Polity.
- Epstein, J. & Kristina, S. (Eds.) (1991). *Body Guards. The Cultural Politics of Gender Ambiguity*. New York: Routledge.
- Evans, J., Davies, B. & Wright, J. (2004). *Body Knowledge and Control: Studies in the Sociology of Physical Education and Health*. London and New York: Routledge.
- Evans, M. & Lee, E. (Eds.) (2002). *Real Bodies: A Sociological Introduction*. Basingstoke: Palgrave.
- Fabrega, I. (1990). The Concept of Somatization as a Cultural and Historical Product of Western Medicine. *Psychosomatic Medicine*, 52, 653-672.
- Facione, N.-C. & Facione, P.-A. (2006). The Cognitive Structuring of Patient Delay in Breast Cancer. *Social Science & Medicine*, 63(12), 3137-3149.
- Falk, P. (1994). *The Consuming Body*. London: Sage.
- Falk, P. (1995). Written in the Flesh. *Body and Society*, 1 (1), 95-105.
- Fanon, F. (1986/1952). *Black Skin, White Masks* (translated by Charles Lam Markmann). London: Pluto Press.
- Farnell, B. (1999). Moving Bodies, Acting Selves. *Annual Review of Anthropology*, 28, 341-373.
- Fassin, D. (2007). *When Bodies Remember: Experiences and Politics with AIDS in South Africa*. Berkeley: University of California Press.
- Fassin, D. (2008). The Embodied Past. From Paranoid Style to Politics of Memory in South Africa. *Social Anthropology*, 16(3), 312-328.
- Fast, J. (1970). *Body Language*. New York: M. Evans and Company, Inc.
- Fausto-Sterling, A. (2000). *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality*. New York: Basic.
- Featherstone, M. (1983). The Body in Consumer Culture, *Theory, Culture & Society*, 1(2), 18-33.
- Featherstone, M. (1995). Post-bodies, Aging and Virtual Reality. In M. Featherstone & A. Wernicke (Eds.), *Images of Aging: Cultural Representations of Later Life*. London & New York: Routledge.
- Featherstone, M. (Ed.) (1999). *Body and Society*, 5, 2/3 (Ειδικό τεύχος σχετικό με Body Modification).
- Featherstone, M. (Ed.) (2000). *Body Modification*. London: Sage.
- Featherstone, M. & Burrows, R. (Eds.) (1995). *Cyberspace/ Cyberbodies/ Cyberpunk: Cultures of Technological Embodiment*. London: Sage.
- Featherstone, M., Hepworth, M. & Turner, B. (Eds.) (1991). *The Body: Social Process and Cultural Theory*. London: Sage Publications.
- Featherstone, M. & Turner, B.S. (1995). Body and Society: An Introduction. *Body and Society*, 1 (1), 1-12.
- Featherstone, M. & Wernicke, A. (Eds.) (1995). *Images of Aging: Cultural Representations of Later Life*. London and New York: Routledge.
- Feher, M. (Ed.) (1989). *Fragments for a History of the Body*. Part Three. New York: Zone.
- Feher, M., Naddaff, R. & Tazi, N. (Eds.) (1989a). *Fragments for a History of the Human Body*, Part One. New York: Zone.
- Feher, M., Naddaff, R. & Tazi, N. (Eds.) (1989b). *Fragments for a History of the Human Body*, Part Two. New York: Zone.
- Feher, M., Naddaff, R. & Tazi, N. (Eds.) (1989c). *Fragments for a History of the Human Body*, Part Three. New York: Zone.
- Feher, M., Naddaff, R. & Tazi, N. (1988). Bringing Society into the Body, *Theory and Society*, 17: 839-64.
- Feldman, A. (1991). *Formations of Violence: The Narrative of the Body and Political Terror in Northern Ireland*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Field, T. (2001). *Touch*. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press.
- Fisher, J. (1997). Relational Sense: Towards a Haptic Aesthetics. *Parachute*, 87, 4-11.
- Ford, N. & Brown, N. (2006). *Sufering and Social Theory: Experience, Embodiment and Narrative of the Dream Glide*. London and New York: Routledge.
- Foster, S.L. (1992). Dancing Bodies. In J. Krory & S. Kwinter (Eds.), *Incorporations* (pp. 480-496). New York: Urzone.
- Foster, S.L. (1995). *Corporealities: Dancing Knowledge, Culture and Power*. London and New York: Routledge.
- Foucault, M. (1973). *The Birth of the Clinic*. London: Routledge.
- Foucault, M. (1979). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (translated by Alan Sheridan). New York: Random House.
- Foucault, M. (1986). *The Use of Pleasure: The History of Sexuality*, Vol. 2. London: Penguin.
- Foucault, M. (1988b). *The Care of the Self: The History of Sexuality*, Vol. 3. London: Penguin.
- Frank, A.W. (1990). Bringing Bodies Back in: A Decade Review. *Theory, Culture and Society*, 7, 131-162.
- Frank, A.W. (1991). For a Sociology of the Body: An Analytical Review. In M. Featherstone, M. Hepworth & B. Turner (Eds.), *The Body: Social Process and Social Theory*. London: Sage.
- Frank, A.W. (1992). Cyberpunk Bodies and Postmodern Times. *Studies in Symbolic Interaction*, 13, 39-50.
- Frank, A.W. (1995). *The Wounded Storyteller: Body, Illness and Ethics*. Chicago/ London: University of Chicago Press.
- Frank, G. (1986). On Embodiment: A Case Study of Congenital Limb Deficiency in American Culture. *Culture, Medicine, and Psychiatry*, 10, 189-219.
- Franklin, S. (1997). *Embodies Progress: A Cultural Account of Assisted Conception*. London and New York: Routledge.
- Fraser, M. & Greco, M. (Eds.) (2005). *The Body. A Reader*. London: Routledge.
- Freund, P.E.S. (1983). *The Civilized Body: Social Domination, Control, and Health*. Philadelphia: Temple University Press.
- Freund, P.E.S. (1988). Bringing Society into the Body. *Theory and Society*, 17, 839-864.
- Freund, P.E.S. (1990). The Expressive Body: A Common Ground for the Sociology of Emotions and Health and Illness. *Sociology of Health and Illness*, 12 (4), 452-477.
- Freund, P.E.S. (1998). Social Performance and Their Discontents: The Dramaturgical Aspects of Biopsychosocial Stress. In G. Bendelow & S. Williams (Eds.), *Emotions in Social Life – Critical Themes and Contemporary Issues*. London: Routledge.
- Freund, P.E.S. (2001). Bodies, Disability and Space: The Social Model and Disabling Spatial Organisations. *Disability & Society*, 16 (5), 689-706.
- Freund, P.E.S. & McGuire, M. (1999). *Health, Illness and the Social Body: A Critical Sociology*, 3rd edition. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Fuchs, T. (2005). Corporealized and Disembodied Minds: A Phenomenological View of the Body in Melancholia and Schizophrenia. *Philosophy, Psychiatry, and Psychology*, 12 (2), 95-107.
- Furth, C. (1986). Blood, Body and Gender. Medical Images of the Female Condition in China 1600-1850. *Chinese Science*, 7, 43-66.
- Furth, C. (1995). From Birth to Birth. The Growing Body in Chinese Medicine. In A.B. Kinney (Ed.), *Chinese Views of Childhood* (pp. 157-191). Honolulu: University of Hawaii Press.
- Fussell, S. (1991). *Muscle: Confessions of an Unlikely Body Builder*. New York: Poseidon Press.
- Gallagher, S. (2005a). *How the Body Shapes the Mind*. Oxford: Oxford University Press.
- Gallagher, C. & Laqueur, T. (Eds.) (1987). *The Making of the Modern Body: Sexuality and Society in the Nineteenth Century*. Berkeley: University of California Press.
- Gallese, V. & Lakoff, G. F. (2005). The Brain's Concepts: The Role of the Sensorymotor System in Conceptual Knowledge. *Cognitive Neuropsychology*, 22, 455-479.
- Gaskill, D. & Sanders, F. (2000). *The Encultured Body: Policy Implications for Healthy Body Image and Disordered Eating Behaviours*. Australia: Queensland University of Technology.
- Gatens, M. (1996). *Imaginary Bodies: Essays on Corporeality, Power and Ethics*. New York and London: Routledge.
- Gee, J.P. (2008). Video Games and Embodiment. *Games and Culture*, 3(3/4), 253-263.
- Geurts, K.L. (2002). *Culture and the Senses: Bodily Ways of Knowing in an African Community*. Berkeley: University of California Press.
- Gibbs, R.W. (2003). Embodied Experience and Linguistic Meaning. *Brain and Language*, 84, 1-15.
- Gibbs, R.W. (2005). *Embodiment and Cognitive Science*. New York: Cambridge University Press.
- Gibbs, R. & Berg, E. (2002). Mental Imagery and Embodied Activity. *Journal of Mental Imagery*, 26, 1-30.
- Gibbs, R., Lima, P. & Francuzo, E. (2004). Metaphor in Thought and Language is Grounded in Embodied Experience. *Journal of Pragmatics*, 36, 1189-1210.
- Gil, J. (1998). *Metamorphoses of the Body. Theory out of Bounds* (trans. Stephen Meucke). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gill, R., Henwood, K. & McLean, C. (2005). Body Projects and the Regulation of Normative Masculinity. *Body & Society*, 11(1), 37-62.
- Gilleard, C. & Higgs, P. (2000). *Cultures of Ageing: Self, Citizen and the Body*. London: Prentice Hall.
- Gilman, S. (1988). *Disease and Representation: Images of Illness, Madness to AIDS*. Ithaca: Cornell University Press.
- Gilman, S. (1989). *Sexuality: An Illustrated History: Representing the Sexual Machine and Culture from the Middle Ages to the Age of AIDS*. New York: Wiley.
- Gilman, S.L. (1993). *The Case of Sigmund Freud. Medicine and Identity at the Fin de Siecle*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Gilman, S. (1991). *The Jew's Body*. New York: Routledge.
- Gilman, S. (1992). Black Bodies, White Bodies: Towards an Iconography of Female Sexuality in Late Nineteenth Century Art, Medicine and Literature. In J. Donald & A. Rattansi (Eds.), *Race, Culture and Difference*. London: Sage.
- Gilman, S. (1999). *Making the Body Beautiful: A Cultural History of Aesthetic Surgery*. Princeton New Jersey: Princeton University Press.
- Gimlin, D. (2002). *Body Work: Beauty and Self-image in American Culture*. Columbia University Press.
- Glassner, B. (1988). *Bodies*. New York: Putnam.
- Glassner, B. (1989). Fitness and Thex Postmodern Self. *Journal of Health Behaviour*, 30, 180-191.
- Glassner, B. (1992). *Bodies: Overcoming the Tyranny of Perfection*. Los Angeles: Lowell House
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday/Anchor.
- Gopnik, A. & Meltzoff, A.N. (1994). Minds, Bodies, and Persons: Young Children's Understanding of the Self and Others as Reflected in Imitation and 'Theory of Mind' Research. In S. Parker, M. Boccia, & R. Mitchell (Eds.), *Self-awareness in Animals and Humans: Developmental Perspectives* (pp. 166-186). New York: Cambridge University Press.
- Gordon, L. (1976). *Woman's Bodies, Woman's Right. A Socia/ History of Birth Control in America*. Middlesex: Penguin Books.
- Gordon, R.A. (1990). *Anorexia and Bulimia: Anatomy of a Social Epidemic*. New York: Blackwell.
- Greer, G. (1999). *Body. In The Whole Woman*. London and New York: Doubleday.
- Griffith, M.M. (2004). *Born Again Bodies: Flesh and Spirit in American Christianity*. Berkeley: University of California Press.
- Grogan, S. (1999). *Body Image. Understanding Body Dissatisfaction in Men, Women and Children*. London & New York: Routledge.
- Grosz, E. (1994). *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Grosz, E. (1995). *Space, Time and Perversion: Essays on the Politics of Bodies*. New York and London: Routledge.
- Gurney, C.M. (2000). Accommodating Bodies: The Organization of Corporeal Dirt in the Embodied Home. In L. McKie & N. Watson (Eds.), *Organizing Bodies: Policy, Institutions and Work* (pp. 55-80). New York: St. Martin's Press.
- Gusterson, H. (1991). Nuclear War, the Gulf War, and the Disappearing Body. *Journal of Urban and Cultural Studies*, 2, 45-55.
- Guthrie, D.R. (1936). *Body Hot Spots: The Anatomy of Human Social Organs and Behavior*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Haddow, G. (2005). The Phenomenology of Death, Embodiment and Organ Trasplantation. *Sociology of Health and Illness*, 27 (1), 92-113.
- Hagstrum, J. (1985). *The Romantic Body: Love and Sexuality in Keats, Wordworth, and Blake*. Knoxville: University of Tennessee Press.
- Hahn, T. (2007). *Sensational Knowledge. Embodying Culture through Japanese Dance*. Middleton, Conn: Wesleyen University Press.
- Halberstam, J. & Ira, L. (Eds.) (1995). *Posthuman Bodies*. Bloomington: Indiana University Press.
- Haley, B. (1978). *The Healthy Body and Victorian Culture*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Hall, E.T. (1977). *Beyond Culture*. New York: Anchor.
- Hall, E. (1969). *The Hidden Dimension*. New York: Anchor Books.
- Hall, E. (1973). *The Silent Language*. New York: Anchor Books.
- Hall, J. (1990). *Nonverbal Sex Differences*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Hallpike, C.R. (1969). Social Hair, *Man* (n.s.), 9: 256-64.
- Hancock, P., Hughes, B., Jagger, E., Paterson, K., Russell, R., Tulle-Winton, E. & Tyler, M. (2000). *The Body, Culture and Society*. Buckingham: Open University Press.
- Hanna, J.L. (1988). *Dance, Sex and Gender*. Chicago: University of Chicago Press.

- Hanna, R. & Maiese, M. (2009). *Embodied Minds in Action*. Oxford: Oxford University Press.
- Haraway, D. (Ed.) (1991). *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. London: Free Association Books.
- Haraway, D. (1993). The Biopolitics of Postmodern Bodies. In S. Lindenbaum & M. Lock (Eds.), *Knowledge, Power and Practice* (pp. 364-410). Berkeley: University of California Press.
- Hargreaves, J. (1986). *Sport, Power and Culture*. Oxford: Polity.
- Harvey, J. & Sparkes, R. (1991). The Politics of the Body in the Context of Modernity. *Quest*, 43 (2), 164-189.
- Hassard, J. & Holliday, R. (Eds.) (2001). *Contested Bodies*. London: Routledge.
- Hatty, S.E. & Hatty, J. (1999). *The Disorder Body. Epidemic Disease and Cultural Transformations*. New York: State University of New York.
- Hayles, K.N. (1999). How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics. *Literature and Informatics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Helman, C. (1991). *Body Myths*. London: Chatto and Windus.
- Henley, N. (1977). *Body Politics*. Englewood. Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Henriksen, N. & Hansen, H.P. (2009). Marked Bodies and Selves: A Literary-semiotic Perspective on Breast Cancer and Identity?. *Communication & Medicine*, 6(2), 143-152.
- Howson, A. & Inglis, D. (2001). The Body in Sociology: Tensions Inside and Outside Sociological Thought. *The Sociological Review*, 49(3).
- Howson, A. (2003). *The Body in Society: An Introduction*. Polity Press.
- Hyden, L.C. (1997). Illness as Narrative. *Sociology of Health and Illness*, Vol. 19 (1), 1997, 48-69.
- Hillis, K. (1999). *Digital Sensations: Space, Identity, and Embodiment in Virtual Reality*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Hiltebeitel, A. & Miller, B.D. (Eds.) (1998). *Hair: Its Power and Meaning in Asian Cultures*. Albany: The State University of New York Press.
- Hird, M.J. (2007). The Corporeal Generosity of Maternity. *Body and Society*, 13(1), 1-20.
- Hirschauer, S. (1991). The Manufacture of Bodies in Surgery. *Social Studies of Science*, 21, 279-319.
- Holland, S. (2010). *Pole Dancing, Empowerment and Embodiment*. New York: Palgrave Macmillan.
- Holmes, M. (1994). Re-membering a Queer Body. *Undercurrents*, May, 11-13.
- Horne, J. (2000). Understanding Sport and Body Culture in Japan. *Body & Society*, 6(2): 73-86.
- Howes, D. (Ed.) (1991). *The Varieties of Sensory Experience*. Toronto: University of Toronto Press.
- Howes, D. (2003). *Sensual Relations: Engaging the Senses in Culture and Social Theory*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Howes, D. (2005). Hyperesthesia, or, the Sensual Logic of Late Capitalism. In D. Howes (Ed.), *Empire of the Senses: The Sensual Culture Reader* (pp. 281-303). Oxford: Berg.
- Howson, A. (2004). *The Body in Society*. Cambridge: Polity.
- Howson, A. (2005). *Embodying Gender*. London: Routledge.
- Howson, A. & Inglis, D. (2001). The Body in Sociology: Tensions Inside and Outside Sociological Thought. *Sociological Review*, 49 (3), 297-317.
- Hughes, A. & Witz, A. (1997). Feminism and the Matter of the Body: From de Beauvoir to Butler. *Body & Society*, 3(1), 47-60.
- Hughes, H.C. (2001). *Sensory Exotica: A World beyond Human Experience*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Hull, I.V. (1995). The Body as Historical Experience. Review of Recent Works by Barbara Duden. *Central European History*, 28, 1, 73.
- Hunt, L. (Ed.) (1990). *Eroticism and the Body Politic*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Hunter, J. (2010). *Freak Babylon: An Illustrated History of Teratology and Freakshows*. London: Creation Books.
- Ichikawa, H. (1991). *Seishin toshite no Shintai* (The Body as Spirit). Tokyo: Keisou Shobô. (Orig. 1975.)
- Ichikawa, H. (1993). *Mi no Kôzô: Shintairon wo koete* (Structure of the Body: Overcoming the Theory of the Body). Tokyo: Kôdansha Gakujutsu Bunko.
- Ihde, D. (2002). *Bodies in Technology*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ilyin, N. (2000). *Blonde Like Me: The Roots of the Blonde Myth in our Culture*. New York: Simon and Schuster.
- Ingold, T. (2004). Culture on the Ground: The World Perceived Through the Feet. *Journal of Material Culture*, 9(3), 315-340.
- Ito, M. (1997). Virtually Embodied: The Reality of Fantasy in a Multi-User Dungeon. In D. Porter (Ed.), *Internet Culture* (pp. 87-109). New York: Routledge.
- Ivry, T. (2010). *Embodying Culture: Pregnancy in Japan and Israel*. Berkeley: University of California Press.
- Jackson, M. (1983). Knowledge of the Body. *Man*, 18, 327-345.
- Jackson, Ph. (2004). *Inside Clubbing: Sensual Experiments in the Art of Being Human*. Oxford: Berg.
- Jacobus, M., Fox Keller, E. & Shuttleworth, S. (1990). *Body/Politics: Women and the Discourses of Science*. New York and London: Routledge.
- Jaggard, A.M. (1989). *Gender/Body/Knowledge: Feminist Reconstructions of Being and Knowing*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Jeffreys, S.H. (2000). Body Art and Social Status: Cutting, Tattooing and Piercing from a Feminist Perspective. *Feminism and Psychology*, 10 (4), 409-429.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- Johnson, M. (1999). Embodied Reason. In G. Weiss & H.F. Haber (Eds.), *Embodiment: The Intersection of Nature and Culture* (pp. 81-102). New York: Routledge.
- Joralemon, D. (1995). Organ Wars: The Battle for Body Parts. *Medical Anthropology Quarterly*, 9, 335-356.
- Joyce, R. (2005). Archaeology of the Body. *Annual Review of Anthropology*, 34, 139-158.
- Juarrero, A. (1999). *Dynamics in Action*. Cambridge: MIT Press.
- Jutte, R. (1988). Aging and Body Image in the 16th Century: Herman Weisberg's (1518-97) Perception of the Aging Body. *European History Quarterly*, 18, 259-290.
- Kamin, L.J., Lewontin, R.C. & Steven, R. (1984). *Not in Our Genes: Biology, Ideology and Human Nature*. New York. Pantheon. Books.
- Kanigel, R. (1986). Where Mind and Body Meet. *Mosaic*, 17 (2), 52-60.
- Kanneh, K. (1995). Feminism and the Colonial Body. In B. Ashcroft, G. Griffiths & H. Tiffin (Eds.), *The Post-Colonial Studies Reader*. London and New York: Routledge.
- Kantorowicz, E. (1997). *The King's Two Bodies*. Princeton: Princeton University Press.

- Kargopoulos, P., Bablekou, Z., Gonida, E., & Kiosseoglou, G. (2003). Effects of Face and Name Presentation on Memory for Associated Verbal Descriptors. *American Journal of Psychology*, 116, 415-430.
- Kasulis, T.P. (1987). Editor's Introduction. In Y. Yasuo, *The Body: Toward an Eastern Mind-Body Theory*. New York: State University of New York Press.
- Kasulis, T.P., Ames, R.T. & Dissanayake, W. (Eds.) (1993). *Self as Body in Asian Theory and Practice*. New York: State University of New York Press.
- Keat, R. (1986). The Human Body in Social Theory: Reich, Foucault and the Repressive Hypothesis. *Radical Philosophy*, 42, 24-32.
- Kelly, M. & Field, D. (1996). Medical Sociology, Chronic Illness and the Body. *Sociology of Health and Illness*, V. 18 (1), 241-257.
- Kember, S. (2003). *Cyberfeminism and Artificial Life*. London and New York: Routledge.
- Kempen, H.J. (1998). Mind as Body Moving in Space, Bringing the Body Back into Self-Psychology. In H.J. Stam (Ed.), *The Body and Psychology* (pp. 54-70). London: Sage.
- Keywood, K. (2000). My Body and Other Stories: Anorexia Nervosa and the Legal Politics of Embodiment. *Social and Legal Studies*, 9, 4, 495-514.
- Kim, T. (2003). Neo-confucian Body Techniques: Women's Bodies in Korea's Consumer Society. *Body and Society*, 9, 2, 97-113.
- King, H. (1998). *Hippocrates' Women. Reading the Female Body in Ancient Greece*. NY: Routledge.
- Kirby, V. (1997). *Telling Flesh: The Substance of the Corporeal*. New York and London: Routledge.
- Kirmayer, L.J. (1988). Mind and Body as Metaphors: Hidden Valves in Biomedicine. In M. Lock & D. Gordon (Eds.), *Biomedicine Examined* (pp. 57-94). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Klatzky, R.L., MacWhinney, B. & Behrmann, M. (Eds.) (2008). *Embodiment Ego-Space, and Action*. New York: Psychology Press.
- Kleese, C.H.R. (2000). Modern Primitivism – Non-mainstream Body Modification and Racialized Representation. In M. Featherstone (Ed.), *Body Modification*. London: Sage.
- Kleinman, A. (1980). *Patients and Healers in the Context of Culture*. Berkeley: University of California Press.
- Kleinman, A. (1994). *The Illness Narratives. Suffering, Healing and the Human Condition*. New York: Basic Books.
- Kleinman, A. (1995). *Writing at the Margin: Discourse Between Anthropology and Medicine*. Berkeley: University of California Press.
- Knapp, M.L. (1972). *Nonverbal Communication in Human Interaction*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kozel, S. (2007). *Closer: Performance, Technologies, Phenomenology*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. New York: Cambridge University Press.
- Kroker, A. & Kroker, M. (Eds.) (1988). *Body Invaders: Sexuality and the Postmodern Condition*. Basingstoke: Macmillan.
- Kroll-Smith, S. & Floyd, H.H. (1997). *Bodies in Protest: Environmental Illness and the Struggle over Medical Knowledge*. New York: New York University Press.
- Kunzle, D. (1982). *Fashion and Fetishism. A Social History of the Corset, Tight-Lacing and Other Forms of Body-sculpture*. Totowa, NJ: Rowman & Littlefield.
- Kyle, D.J. & Mahler, H.I.M. (1996). The Effects of Hair Color and Cosmetic Use on Perceptions of a Females Ability. *Psychology of Women Quarterly*, v 20, nr 3.
- Lachmund, J. & Stollberg, G. (Eds.) (1992). *The Social Construction of Illness: Illness and Medical Knowledge in Past and Present*. Stuttgart: Steiner.
- Lain Entralgo, P. (1955). *Mind and Body: Psychosomatic Pathology. A Short History of the Evolution of Medical Thought*. London: Harvill Press.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Our Categories Reveal About the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1993). The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*, 2, 202-251.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G. & Nunez, R. (2001). *Where Mathematics Comes From: How the Embodied Mind Brings Mathematics into Being*. New York: Basic Books.
- Lam, W.W. & Fielding, R. (2003). The Evolving Experience of Illness for Chinese Women with Breast Cancer: A Qualitative Study. *Psychooncology*, 12(2), 127-140.
- Lamb, W. & Watson, E. (1979). *Body Code: The Meaning in Movement*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Lambeck, M. (1998). Body and Mind in Mind and Body in Body: Some Anthropological Interventions in a Long Conversation. In M. Lambeck & A. Strathern (Eds.), *Bodies and Persons – Comparative Perspectives from Africa and Melanesia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Landmark, B.T., Wahl, A. (2002). Living with Newly Diagnosed Breast Cancer. *Journal Advanced Nursing*, 40, 112-121.
- Laqueur, T.W. (1983). Bodies, Death and Pauper Funerals. *Representations*, 191, 109-131.
- Laqueur, T.W. (1990). *Making Sex: Body and Gender from the Greeks to Freud*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Lash, S. (1995). Genealogy and the Body: Foucault/Deleuze/Nietzsche. In M. Featherstone, M. Hepworth & B.S. Turner (Eds.), *The Body: Social Process and Cultural Theory*. London: Sage.
- Latour, B. (2004). How to Talk About the Body? The Normative Dimensions of Science Studies. *Body and Society*, 10(2-3), 205-229.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor–Network–Theory*. New York: Oxford University Press.
- Lauver, D., Coyle, M. & Panchmatia, B. (1995). Women's Reasons for and Barriers to Seeking Care for Breast Cancer Symptoms. *Women's Health Issues*, 5(1), 27-35.
- Lavrentiadis, G.K., Manos, N., Christakis, J. & Semoglou, C. (1988). The Greek Cancer Patient's Knowledge and Attitudes Toward His Diagnosis and Prognosis. *Psychotherapy & Psychosomatics*, 49(3-4), 171-178.
- Law, J.M. (Ed.) (1995). *Religious Reflections on the Human Body*. Bloomington: Indiana University Press.
- Lawler, J. (1991). *Behind the Screens: Nursing, Somology and the Problem of the Body*. London: Churchill Livingstone.
- Lawrence, Ch. & Shapin, S. (Eds.) (1998). *Science Incarnate: Historical Embodiments of Natural Knowledge*. University of Chicago Press.
- Lebesco, K. (2004). *Revolt Bodies?: The Struggle to Redefine Fat Identity*. University of Massachusetts Press.
- Le Breton, D. (1988). Dualism and Renaissance: Source for a Modern Representation of the Body. *Diogenes*, 142, 47-69.

- Leder, D. (1990a). Flesh and Blood: A Proposed Supplement to Merleau-Ponty. *Human Studies*, 13, 209-219.
- Leder, D. (1990b). *The Absent Body*. Chicago: University of Chicago Press.
- Leder, D. (Ed.) (1992). *The Body in Medical Thought and Practice*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Lederer, L. (1980). *Take Back the Night: Women on Pornography*. New York: William Morrow.
- Lederer, S.E. (2008). *Flesh and Blood: Organ Transplantation and Blood Transfusion in Twentieth-Century America*. New York: Oxford University Press.
- Lee Bartky, S. (2003). Foucault, Femininity and the Modernization of Patriarchal Power. In A. Weitz (Ed.), *The Politics of Women's Bodies. Sexuality, Appearance and Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Legrand, D. (2006). The Bodily Self: The Sensori-motor Roots of Pre-reflective Self-Consciousness. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 5 (1), 89-118.
- Legrand, D. (2007). Naturalizing the Acting Self: Subjective vs. Anonymous Agency. *Philosophical Psychology*, 20 (4), 457-478.
- Lerner, B.H. (2001). *The Breast Cancer Wars: Hope, Fear and the Pursuit of a Cure in Twentieth-Century America*. New York: Oxford University Press.
- Lingis, A. (1994). *Foreign Bodies*. London and New York: Routledge.
- Lipson, J.G. (2004). Multiple Chemical Sensitivities: Stigma and Social Experiences. *Medical Anthropology Quarterly*, 18:2, 200-213.
- Little, M., Paul, K., Jordens, C.F.C. & Sayers, E. (2002). Survivorship and Discourses of Identity. *Psycho-oncology*, 11, 170-178.
- Little, M., Paul K., Jordens, C.F.C. & Sayers, E. (2002). Survivorship and Discourses of Identity. *Psycho-oncology*, 11, 170-178.
- Lizardo, O. (2004). The Cognitive Origins of Bourdieu's Habitus. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 34(4), 375-401.
- Lock, M. (1980). *East Asian Medicine in Urban Japan*. Berkeley: University of California Press.
- Lock, M. (1993). Cultivating the Body: Anthropology and Epistemologies of Bodily Practice and Knowledge. *Annual Review of Anthropology*, 22, 133-155.
- Lock, M. (2002). *Twice Dead: Organ Transplants and the Reinvention of Death*. Berkeley: University of California Press.
- Logan, P.M. (1991). Conceiving the Body: Realism and Medicine in Middlemarch. *Historical Human Science*, 4, 197-222.
- Longhurst, R. (2001a). Breaking Corporeal Boundaries. In R. Holliday & J. Hassard (Eds.), *Contested Bodies* (pp. 81-94). London: Routledge.
- Longhurst, R. (2001b). *Bodies: Exploring Fluid Boundaries*. London: Routledge.
- Longo, M., Schóór, F., Kammers, M., Tsakiris, M. & Haggard, P. (2009). Self Awareness and the Body Image. *Acta Psychologica*, 132, 166-172.
- Lupton, D. (1993). Risk as Moral Danger: The Social and Political Functions of Risk Discourse in Public Health. *International Journal of Health Services*, 23(3), 425-435.
- Lupton, D. (1997). Foucault and the Medicalization Critique. In A. Petersen & R. Bunton (Eds.), *Foucault, Health and Medicine* (pp. 94-110). London: Routledge.
- Lupton, D. (1999). Risk and the Ontology of Pregnant Embodiment. In D. Lupton (Ed.), *Risk and Sociocultural Theory: New Directions and Perspectives* (pp. 59-85). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Lupton, D. (2000). The Social Construction of Medicine and the Body. In G. Albrecht, R. Fitzpatrick & S. Scrimshaw (Eds.), *The Handbook of Social Studies in Health and Medicine*. London: Sage.
- Lupton, D. (2003). *Medicine as Culture: Illness, Disease and the Body in Western Societies*. London: Sage.
- Macaan, Ch. (1993). *Four Phenomenological Philosophers: Husserl, Heidegger, Sartre, Merleau-Ponty*. London: Routledge.
- Mackenzie, A. (2002). *Transductions: Bodies and Machines at Speed*. London and New York: Continuum.
- Mackenzie, C. (1995). Abortion and Embodiment. In P.A. Komesaroff (Ed.), *Troubled Bodies: Critical Perspectives on Postmodernism, Medical Ethics, and the Body* (pp. 38-61). Durham and London: Duke University Press.
- Mackie, V. (2003). *Feminism in Modern Japan: Citizenship, Embodiment and Sexuality*. USA: Cambridge University Press.
- MacLachlan, M. (2004). *Embodiment: Clinical, Critical and Cultural Perspectives on Health and Illness*. New York, England: Open University Press.
- Magaña, R. (2008). *Bodies on the Line: Life, Death, and Authority on the Arizona-Mexico Border*. Ph.D. Dissertation, University of Chicago.
- Maguire, H. (1996). *The Icons of Their Bodies: Saints and their Images in Byzantium*. Princeton: Princeton University Press.
- Maiese, M. (2011). *Embodiment, Emotion, and Cognition*. New York: Palgrave MacMillan.
- Manos, N. & Christakis, J. (1985). Coping with Cancer: Psychological Dimensions. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 72(1), 1-5.
- Mansfield, L. & Maguire, J. (1994). Active Women, Power Relations and Gendered Identities: Embodied Experiences of Aerobics. In S. Roseneil & J. Seymour (Eds.), *Practicing Identities – Power and Resistance*. Palgrave: Macmillan.
- Marcus, S. (1992). Fighting Bodies, Fighting Words: A Theory and Politics of Rape Prevention. In J. Butler & J.W. Scott (Eds.), *Feminists Theorize the Political* (pp. 385-403). New York: Routledge.
- Marks, L. (2002). *Touch: Sensuous Theory and Multisensory Media*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Markula, P. & Pringle, R. (2006). *Foucault, Sport and Exercise: Power, Knowledge and Transforming the Self*. London: Routledge.
- Martin, E. (1992). The End of the Body? *American Ethnologist*, 19(1), 121-140.
- Martin, E. (1994a). *Flexible Bodies: Tracking Immunity in American Culture From the Days of Polio to the Age of AIDS*. Boston: Beacon Press.
- Martin, E. (1994b). Complex Systems. In *Flexible Bodies: Tracking Immunity in American Culture – From the Days of Polio to the Age of AIDS*. Boston: Beacon Press.
- Martin, E. (2001). *The Woman in the Body: A Cultural Analysis of Reproduction*. Boston: Beacon Press.
- Martin, P.Y. (2002). Sensations, Bodies and the "Spirit of a Place": Aesthetics in Residential Organizations for the Elderly. *Human Relations*, 55, 861-885.
- Mascia-Lees, F. (Ed.) (2011). *A Companion to the Anthropology of the Body and Embodiment*. West Sussex, UK: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication
- Maturana, H. & Varela, F. (1980). *Autopoiesis and Cognition: The Realization of the Living*. Boston, MA: D. Reidel Publishing Company.
- Mauss, M. (1979/1936). *Body Techniques*. In *Sociology and Psychology: Essays*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Mauss, M. (2006). *Techniques, Technology and Civilisation*. Oxford: Berghahn Books / Durkheim Press.

- McCallum, C. (2005). Racialized Bodies, Naturalized Classes: Moving Through the City of Salvador da Bahia. *American Ethnologist*, 32(1), 100-117.
- McCutcheon, J.R. (2008). *Awakening the Performing Body*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- McDougall, J. (1989). *Theatres of the Body*. London: Free Association Books.
- McGinn, C. (1999). *The Mysterious Flame: Conscious Minds in a Material World*. New York: Basic Books.
- McLaren, P. (1988). Schooling the Postmodern Body: Critical Pedagogy and the Politics of Enfleshment. *Journal of Education*, 170 (3), 53-99.
- McMillen, S.G. (1990). *Motherhood in the Old South: Pregnancy, Childbirth, and Infant Rearing*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.
- McNaghten, P. & Urry, J. (2000). Bodies of Nature. Special Issue of *Theory, Culture and Society*, 6, 2-3.
- McNeil, D. (1992). *Hand and Mind. What Gestures Reveal About Thought*. Chicago: University of Chicago Press.
- McRae, Sh. (1997). Flesh Made Word: Sex, Text, and the Virtual Body. In D. Porter (Ed.), *Internet Culture* (pp. 73-86). New York: Routledge.
- McNeil, D. (2000). *Language and Gesture*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meijssing, M. (2000). Self-Consciousness and the Body. *Journal of Consciousness Studies*, 7 (6), 34-52.
- Mellor, P.H.A. & Shilling, C.H. (1997). *Re-forming the Body. Religion, Community and Modernity*. London: Sage Publications.
- Mensch, J.R. (2001). *Postfoundational Phenomenology: Husserlian Reflections on Presence of Embodiment*. USA: The Pennsylvania State University Press.
- Merleau-Ponty, M. (1962). *Phenomenology of Perception*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Merleau-Ponty, M. (1963). *The Structure of Behavior*. Boston: Beacon Press.
- Merleau-Ponty, M. (1964). *The Primacy of Perception* (J.M. Edie, Ed.). Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Merleau-Ponty, M. (1968). *The Visible and the Invisible* (C. Lefort, Ed.). Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Meyer, R. (1991). Rock Hudson's Body. In D. FUSS (Ed.), *Inside/Out*. London and New York: Routledge.
- Michael, M. (2000a). These Boots are Made for Walking ... Mundane Technology, the Body and Human-Environment Relations. *Body and Society*, 6, 3/4, 107-126.
- Michael, M. (2000b). *Reconnecting Culture, Technology and Nature: From Society to Heterogeneity*. London and New York: Routledge.
- Miller, J. (1980). *The Body in Question*. London: Cape.
- Mintz, S.B. (2007). *Unruly Bodies: Life Writing by Women with Dissabilities*. New York: The University of North Carolina Press.
- Monaghan, L. (2001a). The Bodybuilding Ethnophysiology Thesis. In N. Watson (Ed.), *Reframing the Body*. Hampshire: Palgrave.
- Monaghan, L. (2001b). *Bodybuilding, Drugs and Risk*. London: Routledge.
- Monaghan, L. (2001c). Looking Good, Feeling Good: The Embodied Pleasures of Vibrant Physicality. *Sociology of Health & Illness*, 23 (3), 330-356.
- Monaghan, L. (2002a). Vocabularies of Motive for Illicit Steroid Use Among Bodybuilders. *Social Science & Medicine*, 55 (5), 695-708.
- Monaghan, L. (2002b). Opportunity, Pleasure, and Risk: An Ethnography of Urban Male Heterosexualities. *Journal of Contemporary Ethnography*, 31 (4), 440-477.
- Monaghan, L. (2003). Hormonal Bodies, Civilised Bodies: Incorporating the Biological into the Sociology of Health. In S. Williams, G. Bendelow & L. Birke (Eds.), *Debating Biology: Sociological Reflections on Health, Medicine and Society*. London: Routledge.
- Monaghan, L. (2005a). Discussion Piece: A Critical Take on the Obesity Debate. *Social Theory & Health*, 3, 4, 302-314.
- Monaghan, L. (2005b). Big Handsome Men, Bears and Others: Virtual Constructions of 'Fat Male Embodiment'. *Body & Society*, 11 (2), 81-111.
- Monaghan, L. (2006). Fieldwork and the Body: Reflections on an Embodied Ethnography. In D. Hobbs & R. Wright (Eds.), *Sage Handbook of Fieldwork*. London: Sage.
- Moore, G. (1874). *The Use of the Body in Relation to the Mind*. London: Longman.
- Moore, P. (Ed.) (1997). *Building Bodies*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Moreira, T. & Palladino, P. (2008). Squaring the Curve: The Anatomic-Politics of Ageing, Life and Death. *Body & Society*, 14(3): 21-47.
- Morgan, J.L. (2005). Male Travelers, Female Bodies, and the Gendering of Racial Ideology, 1500-1700. In T. Ballantyne & A. Burton (Eds.), *Bodies in Contact* (pp. 54-66). Durham, NC: Duke University Press.
- Morris, D. (1985). *Bodywatching*. London: Jonathan Cape.
- Moss, D. (1978). Brain, Body and World: Perspectives on Body Image. In R.S. Valle & M. King (Eds.), *Existential Phenomenological Alternatives for Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Murphy, R.F. (1987). *The Body Silent*. New York: Henry Holt.
- Myers, C. (1932). *The Absurdity of the Mind-Body Relation*. Oxford.
- Myers, N. (2005). Visions for Embodiment in Technoscience. In P. Tripp & L. Muzzin (Eds.), *Teaching as Activism: Equity Meets Environmentalism* (pp. 255-267). Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Nagatomo, S. (1992). *Attunement through the Body*. New York: State University of New York Press.
- Napier, A.D. (1992). *Foreign Bodies. Performance, Art, and Symbolic Anthropology*. Berkeley: University of California Press.
- Narayanan, S. (1997). *Embodiment in Language Understanding: Sensorymotor Representations for Metaphoric Reasoning About Event Descriptions*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of California, Berkeley, California.
- Nettleton, S. (1997). The Sociology of the Body. In W. Cockerham (Ed.), *The Blackwell Companion to Medical Sociology*. Oxford: Blackwell.
- Nettleton, S. & Watson, J. (1998). *The Body in Everyday Life*. London: Routledge.
- Newell, Ph. (2002). *Echo of the Soul: The Sacredness of the Human Body*. Harrisburg, PA: Morehouse.
- Newton, T. (2003). Truly Embodied Sociology: Marrying the Social and the Biological. *The Sociological Review*, 51 (1), 20-42.
- Ngubane, H. (1977). *Body and Mind in Zulu Medicine: an Ethnography of Health and Disease in Nyuswa-Zulu Thought and Practice*. Studies in anthropology. xvi, 184 pp. New York: Academic Press.
- Northoff, G. (2008). Is Appraisal "Embodied" and "Embedded"? *Journal of Consciousness Studies*, 15 (5), 68-99.
- Nuzzo, A. (2008). *Ideal Embodiment: Kant's Theory of Sensibility*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Ohnuki-Tierney, E. (1984). *Illness and Culture in Contemporary Japan: An Anthropological View*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Okakura, K. (2001). *The Book of Tea*. Boston and London: Shambhala Publications.
- Olivelle, P. (1996). Deconstruction of the Body in Indian Asceticism. In V.I. Wimbush & R. Valantasis (Eds.), *Asceticism*. New York: Oxford University Press.
- O'Loughlin, M. (2006). *Embodiment and Education: Exploring Creatural Existence*. Netherlands: Springer.
- O'Neill, J. (1985). *Five Bodies: The Human Shape of Modern Society*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- O'Neill, J. (1989). *The Communicative Body. Studies in Communicative Philosophy, Politics and Sociology*. Evanston: Northwestern University Press.
- Osborne, T. (1996). Body Amnesia: Comments on Corporeality. In D. Owen (Ed.), *Sociology After Postmodernism*. London: Sage.
- Ostrander, G. (1988). Foucault's Disappearing Body. In A. Kroker & M. Kroker (Eds.), *Body Invaders. Sexuality and the Postmodern Condition*. London: Macmillan.
- Ots, T. (1990). The Angry Liver, the Anxious Heart and the Melancholy Spleen: The Phenomenology of Perception in Chinese Culture. *Culture, Medicine and Psychiatry*, 14, 21-58.
- Ots, T. (1991). Phenomenology of the Body: The Subject-Object Problem in Psychosomatic Medicine and the Role of Traditional Medical Systems. In B. Pfleiderer & G. Bibeau (Eds.), *Anthropologies of Medicine: A Colloquium of West European and North American Perspectives* (Special Issue of *Curare* 7 (91), pp. 43-58).
- Ots, T. (1994). The Silenced Body – The Expressive Leib: On the Dialectic of Mind and Life in Chinese Cathartic Healing. In T.J. Csordas (Ed.), *Embodiment and Experience: The Existential Ground of Culture and Self*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Outshoorn, N. (1994). *Beyond the Natural Body: An Archaeology of Sex Hormones*. London and New York: Routledge.
- Outram, D. (1989). *The Body and the French Revolution: Sex, Class, and Political Culture*. New Haven: Yale University Press.
- Overton, W.F. (1994). Contexts of Meaning: The Computational and the Embodied Mind. In W.F. Overton & D.S. Palermo (Eds.), *The Nature and Ontogenesis of Meaning* (pp. 1-18). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Overton, W.F. (1997). Beyond Dichotomy: An Embodied Active Agent for Cultural Psychology. *Culture and Psychology*, 3, 315-334.
- Overton, W.F., Müller, U. & Newman, J.L. (2008). *Developmental Perspectives on Embodiment and Consciousness*. New York, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ozawa-De Silva, C. (2002). Beyond the Body/Mind? Japanese Contemporary Thinkers on Alternative Sociologies of the Body. *Body & Society*, Vol. 8 (2), 21-38.
- Paquette, M. & Raine, K. (2004). Sociocultural Context of Women's Body Image. *Social Science & Medicine*, 59, 1047-1058.
- Paravicini-Bagliani, A. (2000). *The Pope's Body*. Chicago: University of Chicago Press.
- Patterson, M.L. (1983). *Nonverbal Behavior: A Functional Perspective*. New York: Springer-Verlag.
- Pecher, D. & Zwaan, R.A. (2005). *Grounding Cognition: The Role of Perception and Action in Memory, Language and Thinking*. New York: Cambridge University Press.
- Pfeifer, R. & Bongard, J. (2007). *How the Body Shapes the Way We Think: A New View on Intelligence*. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press.
- Picone, M. (1989). The Ghost in the Machine: Religious Healing and Representations of the Body in Japan. In M. Feher, R. Naddaff & N. Tazi (Eds.), *Fragments for a History of the Human Body*, Part Two. New York: Zone Books.
- Pitts, V. (2003). *In the Flesh: The Cultural Politics of Body Modification*. New York: Palgrave Macmillan.
- Polhemus, T. (1978). *The Body Reader: Social Aspects of the Human Body*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Pope, H., Phillips, K. & Olivardia, R. (2000). *The Adonis Complex: The Secret Crisis of Male Body Obsession*. New York: Free Press.
- Porter, R. (Ed.) (1990). Barely Touching: A Social Perspective to Mind and Body. In G. Rousseau (Ed.), *Languages of Psyche: Mind and Body in Enlightenment Thought* (pp. 45-80). Berkeley: University of California Press.
- Porter, R. (1991b). Bodies of Thought: Thoughts about the Body in 18th-Century England. In J.H. Pittock & A. Wear (Eds.), *Interpretation and Cultural History* (pp. 82-108). London: Macmillan.
- Porter, R. (1991c). History of the Body. In P. Burke (Ed.), *New Perspectives on Historical Writing* (pp. 206-232). London: Polity Press.
- Pouchelle, M.-C. (1990). *The Body and Surgery in the Middle Ages*. NJ: Rutgers University Press.
- Pourkos, M. (Ed.) (2008). *Perspectives and Limits of Dialogism in Mikhail Bakhtin: Applications in Psychology, Art, Education and Culture. Volume 2. Rethymnon: Department of Preschool Education of the University of Crete*.
- Powers, M.J. (1998). When is a Landscape Like a Body? In Y. Wen-hsin (Ed.), *Landscape, Culture and Power in Chinese Society*. China Research Monographs, 49. Berkeley: Institute of East Asian Studies, University of California.
- Price, J. & Shidrick, M. (Eds.) (1999). *Feminist Theory and the Body*. New York: Routledge.
- Prinz, J. (2004). *Gut Reactions: A Perceptual Theory of Emotion*. New York: Oxford University Press.
- Prinz, J. (2005). Are Emotions Feelings? *Journal of Consciousness Studies*, 12 (8-10), 9-25.
- Prinz, J. (2006). The Emotional Basis of Moral Judgment. *Philosophical Explorations*, 9 (1), 29-43.
- Probyn, E. (1991). This Body Which Is Not One: Speaking an Embodied Self. *Hypatia*, 6(3), 111-124.
- Probyn, E. (2000). Bodies that Eat. In *Carnal Appetites: Food Sex Identities*. London and New York: Routledge.
- Pronger, B. (2002). *Body Fascism: Salvation in the Technology of Physical Fitness*. Toronto: University of Toronto Press.
- Prosser, J. (1998). *Second Skins: The Body Narratives of Transsexuality*. New York: Columbia University Press.
- Radley, A. (1996). Display and Fragments: Embodiment and the Configuration of Social Worlds. *Theory and Psychology*, 6, 559-576.
- Radley, A. (1999). The Aesthetics of Illness: Narrative, Horror and the Sublime. *Sociology of Health & Illness*, 21(6), 778-796.
- Radley, A. (2002). Portrayals of Suffering: On Looking Away, Looking at, and the Comprehension of Illness Experience. *Body and Society*, 8(3), 1-23.
- Radley, A. (2009). *Works of Illness: Narrative, Picturing, and the Social Response to Serious Disease*. Ashby-de-la-Zouch: Inker Men Press.
- Rail, G. & Harvey, J. (1995). Body at Work: Michel Foucault and the Sociology of Sport. *Sociology of Sport Journal*, 12(2), 164-179.
- Rapp, R. (2001). Gender, Body, Biomedicine: How Some Feminist Concerns Dragged Reproduction to the Center of Social Theory. *Medical Anthropology Quarterly*, 15(4), 466-477.
- Ratcliffe, M. (2007). *Rethinking Commonsense Psychology: A Critique of Folk Psychology, Theory of Mind, and Simulation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

- Ratcliffe, M. (2008). *Feelings of Being: Phenomenology, Psychiatry, and the Sense of Reality*. New York: Oxford University Press.
- Read, R. (2001). On Approaching Schizophrenia through Wittgenstein. *Philosophical Psychology*, 14 (4), 449-475.
- Reid, E.M. (1996). Text-based Virtual Realities: Identity and the Cyborg Body. In P. Ludlow (Ed.), *High Noon on the Electronic Frontier: Conceptual Issues in Cyberspace* (pp. 327-345). Cambridge MA: MIT Press.
- Reid, J. (1982). *Body, Land, & Spirit. Health and Healing in Aboriginal Society*. University of Queensland Press.
- Reischer, E. & Koo, K.S. (2004). The Body Beautiful: Symbolism and Agency in the Social World. *Annual Review of Anthropology*, 33, 297-317.
- Rich, E. & Evans, J. (2005). 'Fat Ethics': The Obesity Discourse and Body Politics. *Social Theory & Health*, 3 (4), 341-358.
- Rist, J.M. (1988). Pseudo-Ammonius and the Soul/Body Problem in Some Platonic Texts of Late Antiquity. *American Journal of Philology*, 109, 402-415.
- Robertson, J. (2001). Japan's First Cyborg. *Body & Society*, 7(1), 1-34.
- Rockwell, W.T. (2005). *Neither Brain Nor Ghost: A Nondualist Alternative to the Mind-Brain Identity Theory*. Cambridge: MIT Press.
- Rosen, T. (1983). *Strong and Sexy: The New Body Beautiful*. London: Columbus Books.
- Rosenberg, C.E. (1989). Body and Mind in 19th-century medicine: Some Clinical Origins of the Neurosis Construct. *Bulletin of the History of Medicine*, 63, 185-197.
- Ross, Ch. (2011). *Primo Levi's Narratives of Embodiment: Containing the Human*. New York, London: Routledge.
- Roubal, P. (2003). Politics of Gymnastics: Mass Gymnastic Displays Under Communism in Central and Eastern Europe. *Body & Society*, 9(2), 1-25.
- Rousseau, G. (Ed.) (1990). *Languages of Psyche: Mind and Body in Enlightenment Thought*. Berkeley: University of California Press.
- Rouselle, A. (1988). *Porneia: On Desire and the Body in Antiquity*. New York: Blackwell.
- Rubin, H. (2003). *Self-Made Men: Identity and Embodiment among Transsexual Men*. USA: Vanderbilt University Press.
- Ruthrof, H. (1997). *Semantics and the Body. Meaning from Frege to the Postmodern*. Carlton, Victoria, Australia: Melbourne University Press.
- Sampson, E.E. (1996). Establishing Embodiment in Psychology. *Theory and Psychology*, 6, 601-624.
- Sampson, E.E. (1998a). Life as an Embodied Art: The Second Stage - Beyond Constructionism. In B.M. Bayer & J. Shoter (Eds.), *Reconstructing the Psychological Subject: Bodies, Practices and Technologies* (pp. 21-32). London: Sage.
- Sampson, E.E. (1998b). Establishing Embodiment in Psychology. In H.J. Stam (Ed.), *The Body and Psychology* (pp. 30-53). London: Sage.
- Samuel, G. (1990). *Mind, Body and Culture. Anthropology and the Biological Interface*. Cambridge University Press.
- Sanders, C. (1989). *Customizing the Body: The Art and Culture of Tattooing*. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Sanders, T. (2008). *Beyond Bodies. Rainmaking and Sense Making in Tanzania*. Toronto: University of Toronto Press.
- Santostefano, S. (1995). Embodied Meanings, Cognition and Emotion: Pondering How Three are One. In D. Cicchetti & S.L. Toth (Eds.), *Rochester Symposium on Developmental Psychopathology: Vol. 6. Emotion, Cognition and Representation* (pp. 59-132). Rochester, NY: University of Rochester Press.
- Sault, N. (Ed.) (1994). *Many Mirrors. Body Image and Social Relations*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Sawday, J. (1995). *The Body Emblazoned: Dissection and the Human Body in Renaissance Culture*. London: Routledge.
- Sawicki, J. (1991). *Disciplining Foucault: Feminism, Power and the Body*. London: Routledge.
- Saxe, G.B. (1981). Body Parts as Numerals. A Developmental Analysis of Numeration Among the Oksapmin of New Guinea. *Child Development*, 52, 306-316.
- Scambler, G. (1987). *Sociological Theory and Medical Sociology*. Tavistock Publications.
- Scarry, E. (1985). *The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World*. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Schatzki, T.R. (1993). Wittgenstein: Mind, Body and Society. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 23 (3), 285-313.
- Scheff, T. (1997). *Emotions, the Social Bond and Human Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scheper-Hughes, N. (1994). Embodied Knowledge: Thinking with the Body in Critical Medical Anthropology. In R. Borofsky (Ed.), *Assessing Cultural Anthropology* (pp. 229-242). New York: McGraw-Hill.
- Scheper-Hughes, N. & Lock, M. (1987). The Mindful Body: A Prolegomenon to Future Work in Medical Anthropology. *Medical Anthropology Quarterly*, 1, 6-41.
- Scheper-Hughes, N. & Wacquant, L. (2001). Bodies for Sale. In Special Issue of *Body & Society*, 7(2-3).
- Scheper-Hughes, N. & Wacquant, L.J.D. (Eds.) (2002). *Commodifying Bodies*. London: Sage.
- Schilder, P. (1950). *The Image and Appearance of the Human Body: Studies in the Constructive Energies of the Psyche*. New York: International Universities Press.
- Schildrick, M. (1997). *Leaky Bodies and Boundaries: Feminism, Postmodernism and (Bio-)ethics*. New York and London: Routledge.
- Schildrick, M. & Price, J. (1999). Openings on the Body: A Critical Introduction. In J. Price & M. Schildrick (Eds.), *Feminist Theory and the Body. A Reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Schipper, K. (1982). *The Taoist Body* (trans. Karen C. Duval). Berkeley: University of California Press.
- Scott, G.R. (2004). *The History of Corporal Punishment: A Survey of Flagellation in Its Historical, Anthropological and Sociological Aspects*. London: Kegan Paul.
- Scott, S. & David, M. (Eds.) (1993). *Body Matters. Essays on the Sociology of the Body*. London: The Falmer Press.
- Scott, S. & Morgan, D. (Eds.) (1993). *Body Matters: Essays on the Sociology of the Body*. London and Washington: Falmer Press.
- Seale, C. (1998). *Constructing Death: The Sociology of Dying and Bereavement*. Cambridge, NY, England: Cambridge University Press.
- Seid, R.P. (1989). *Never Too Thin: Why Women are at War with their Bodies*. New York: Prentice Hall.
- Seidman, S., Fischer, N. & Meeks, C. (Eds.) (2006). *Handbook of New Sexuality Studies*. London: Routledge.
- Sekula, A. (1986). The Body and the Archive. *October*, 39, 3-65.
- Seltzer, M. (1992). *Bodies and Machines*. London and New York: Routledge.
- Semin, G.R. & Smith, E.R. (Eds.) (2008). *Embodied Grounding: Social, Cognitive, Affective, and Neuroscientific Approaches*. New York: Cambridge University Press.
- Sennett, R. (1994). *Flesh and Stone: The Body and the City in Western Civilization*. New York: W.W. Norton.
- Seymour, W. (1998). *Remaking the Body: Rehabilitation and Change*. London: Routledge.

- Shaner, D.E., S. Nagatomo and Y. Yuasa (1989). *Science and Comparative Philosophy: Introducing Yuasa Yasuo*. Leiden: E.J. Brill.
- Shanker, S. (2004). Autism and the Dynamic Developmental Model of Emotions. *Philosophy, Psychiatry, and Psychology*, 11 (3), 219-233.
- Shapin, S. (1998). The Philosopher and the Chicken: On the Diatetics of Disembodied Knowledge. In C. Lawrence & S. Shapin (Eds.), *Science Incarnate: Historical Embodiments of Natural Knowledge*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Shapiro, L. (2005). *The Mind Incarnate*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Shapiro, S.B. (1999). *Pedagogy and the Politics of the Body: A Critical Praxis*. New York and London: Garland Publishing, Inc.
- Sharp, L.A. (1995). Organ Transplantation as a Transformative Experience: Anthropological Insights into the Restructuring of the Self. *Medical Anthropology Quarterly*, 9, 357-389.
- Sharp, L.A. (2002). Bodies, Boundaries, and Territorial Disputes: Investigating the Murky Realm of Scientific Authority. *Medical Anthropology*, 21, 371-381.
- Sharp, L.A. (2006). *Strange Harvest: Organ Transplants, Denatured Bodies, and the Transformed Self*. Berkeley: University of California Press.
- Sharples, R.W. (1994). On Body, Soul and Generation in Alexander of Aphrodisias. *Apeiron*, 27, 163-170.
- Shildrick, M. (1997). *Leaky Bodies and Boundaries: Feminism, Postmodernism and (Bio)Ethics*. London: Routledge.
- Shildrick, M. (2002). *Embodying the Monster*. London: Sage.
- Shildrick, M. & Mykitiuk, R. (Eds.) (2005). *Ethics of the Body: Postconventional Challenges*. Cambridge MA: MIT Press.
- Shildrick, M. & Price, J. (1998). *Vital Signs: Feminist Reconfigurations of the Bio/ Logical Body*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Shilling, C. (1991). Educating the ody: Physical Capital and the Production of Social Inequalities. *Sociology*, 25, 653-672.
- Shilling, C. (1992). Schooling and the Production of Physical Capital. *Discourse*, 13 (1), 1-19.
- Shilling, C. (1993). *The Body and Social Theory*. London: Sage.
- Shilling, C. (2001). Embodiment, Experience and Theory: In Defence of the Sociological Tradition. *The Sociological Review*, 49 (3), 327-344.
- Shilling, C. (2005). *The Body in Culture, Technology and Society*. London: Sage.
- Shilling, C. (Ed.) (2007). *Embodying Sociology*. Oxford: Blackwell.
- Shotter, E. (1983). *A History of Women's Bodies*. Harmondsworth: Penguin.
- Shotter, E. (1992). *From Paralysis to Fatigue: A History of Psychosomatic Illness in the Modern Era*. New York: Free Press.
- Shotter, J. (1974). What Is it to Be Human? In N. Armistead (Ed.), *Reconstructing Social Psychology* (pp. 53-71). Penguin Books.
- Shotter, J. (1975). *Images of Man in Psychological Research*. London: Methuen.
- Shotter, J. (1978). The Cultural Context of Communication Studies: Methodological and Theoretical Issues. In A. Lock (Ed.), *Action, Gesture and Symbol*. London and New York: Academic Press.
- Shotter, J. (1980). Action, Joint Action, and Intentionality. In M. Brenner (Ed.), *The Structure of Action* (pp. 28-65). Oxford: Blackwell.
- Shotter, J. (1981a). Vico, Moral Worlds, Accountability, and Personhood. In P. Heelas & A. Lock (Eds.), *Indigenous Psychologies: The Anthropology of the Self*. London and New York: Academic Press.
- Shotter, J. (1981b). Telling and Reporting: Prospective and Retrospective Uses of Self-Ascriptions. In C. Antaki (Ed.), *The Psychology of Ordinary Explanations of Social Behaviour*. London and New York: Academic Press.
- Shotter, J. (1982). Consciousness, Self-consciousness, Inner Games, and Alternative Realities. In G. Underwood (Ed.), *Aspects of Consciousness, vol. 3*. London and New York: Academic Press.
- Shotter, J. (1984). *Social Accountability and Selfhood*. Oxford: Blackwell.
- Shotter, J. (1993). *Cultural Politics of Everyday Life: Social Constructionism, Rhetoric, and Knowing of the Third Kind*. Milton Keynes: Open University Press.
- Shotter, J. (1998a). Social Construction as Social Poetics: Oliver Sacks and the Case of Dr. P.. In B.M. Bayer & J. Shotter (Eds.), *Reconstructing the Psychological Subject: Bodies, Practices and Technologies* (pp. 33-51). London: Sage.
- Shotter, J. (1998b). Telling of (not about) Other Voices: 'Real Presences' Within a Text. *Concepts and Transformations*, 3, 77-96.
- Shotter, J. (1998c). Action Research as History-Making. Review of Charles Spinosa, Fernando Flores, and Hubert L. Dreyfus, *Disclosing New Worlds: Entrepreneurship, Democratic Action, and the Cultivation of Solidarity*. Cambridge, MA: MIT Press, 1997: 222. Also in: *Concepts and Transformation*, 2(3), 279-286.
- Shotter, J. (2001). 'Wittgenstein and His Philosophy of Beginnings and Beginnings and Beginnings'. *Concepts and Transformations*, 5(3), 349-362.
- Shotter, J. (2003a). Real Presences: Meaning as Living Movement in a Participatory World. *Theory & Psychology*, 13(4), 435-468.
- Shotter, J. (2003b). Cartesian Change, Chiasmic Change – The Power of Living Expression. In Janus Head: *Journal of Interdisciplinary Studies in Literature, Continental Philosophy, Phenomenological Psychology and the Arts*, Spring, 6(1), 6-29.
- Shotter, J. (2004a). The Manufacture of Personhood, and the Institutionalization of Mutual Humiliation. *Concepts and Transformations*, 9(1), 1-38.
- Shotter, J. (2004b). *Responsive Expression in Living Bodies: The Power of Invisible 'Real Presences' within Our Everyday Lives Together*. <http://www.johnshotter.com/papers/Shotter%20Cultural%20Studies%20pp.444-460.pdf>
- Shotter, J. (2005). Inside Processes: Transitory Understandings, Action Guiding Anticipations, and Witness Thinking. *International Journal of Action Research*, 1(1), 157-189.
- Shotter, J. (2006). Understanding Process from Within: An Argument for 'Witness'-Thinking. *Organization Studies*, 27(4), 585-604.
- Shotter, J. (2010). Bateson, Double Description, Calibration, Abduction, and Embodiment: Preparing Ourselves for the Happening of Change. *Human Systems*, 21(1), 68-92.
- Shotter, J. (2010a). *Social Construction on the Edge: 'Witness'-Thinking and Embodiment*. Chagrin Falls, OH: Taos Institute Publications.
- Shotter, J. (2010b). Adopting a Process Orientation... in Practice: Chiasmic Relations, Language, and Embodiment in a Living World. In T. Hernes & S. Matlis (Eds.), *Process, Sensemaking and Organizing* (pp. 70-101). Oxford University Press.

- Shoter, J. & Lannamann, J.W. (2002). The Situation of Social Constructionism: Its 'Imprisonment' Within the Ritual of Theory-Criticism-and-Debate. *Theory & Psychology*, 12(5), 577-609.
- Shoter, J. & Newson, J. (1982). An Ecological Approach to Cognitive Development. In G. Butterworth and P. Light (Eds.), *The Individual and the Social in Cognitive Development*. Sussex: Harvester.
- Shusterman, R. (2008). *Body Consciousness. A Philosophy of Mindfulness and Somaesthetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Singer, L. (1989). Bodies, Pleasures, Powers. *Differences*, 1, 45-65.
- Sivin, N. (1995). State, Cosmos, and Body in the Last Three Centuries B.C. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 55, 1, 5-37.
- Sizer, L. (2006). What Feelings Can't Do. *Mind and Language*, 20 (1), 108-135.
- Slaby, J. (2007). Affective Intentionality and the Feeling Body. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 7, 429-444.
- Slater, D. (1998). Trading Sexpics on IRC: Embodiment and Authenticity on the Internet. *Body and Society*, 4, 4, 90-117.
- Slattery, D.P. & Romanyshyn, R.D. (1999). *The Wounded Body: Remembering the Markings of Flesh*. New York: State University of New York Press.
- Sobchack, V. (2004). *Carnal Thoughts: Embodiment and Moving Culture Theory*. Berkeley: University of California Press.
- Solomon, R. (Ed.) (2004). *Thinking about Feeling: Contemporary Philosophers on Emotions*. New York: Oxford University Press.
- Somers, M.R. (1994). The Narrative Construction of Identity: A Relational and Network Approach. *Theory and Society*, 23(5), 605-649.
- Sontag, S. (1978). *Illness as Metaphor*. New York: Farrar, Straus & Giroux.
- Sparaci, L. (2008). Embodiment Gestures: The Social Orienting Model and the study of Early Gestures in Autism. *Phenomenology and Cognitive Science*, 7, 203-223.
- Speaks, J. (2005). Is There a Problem about Nonconceptual Content? *Philosophical Review*, 114 (3), 359-398.
- Special Issue on 'Body Modification', *Body & Society*, Vol. 5 (2-3).
- Special Issue on 'Dancing Bodies', *Body & Society*, Vol. 11 (4).
- Spicker, S. (Ed.) (1970). *The Philosophy of the Body*. Chicago: Quadrangle Books.
- Spierenburg, P. (1995). The Body and the State: Early Modern Europe. In N. Morris & D. Rothman (Eds.), *The Oxford History of the Prison*. Oxford, NY: Oxford University Press.
- Springer, C. (1996). *Electronic Eros: Bodies and Desire in the Postindustrial Age*. University of Texas Press.
- Stafford, B.M. (1991). *Body Criticism: Imaging the Unseen in Enlightenment Art and Medicine*. Cambridge: MIT Press.
- Stanghellini, G. (2004). *Disembodied Spirits and Deanimated Bodies: The Psychopathology of Common Sense*. New York: Oxford University Press.
- Stanghellini, G. & Ballerini, M. (2004). Autism: Disembodied Existence. *Philosophy, Psychiatry, and Psychology*, 11 (3), 259-68.
- Stanworth, M. (Ed.) (1998). *Reproductive Technologies: Gender, Motherhood and Medicine*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Stam, H.J.(Ed.) (1998). *The Body and Psychology*. London: Sage.
- Staunton, T. (Ed.) (2002). *Body Psychotherapy*. New York: Brunner-Routledge.
- Stead, C.K. (1986). *The Death of the Body*. London: Collins Novel.
- Stearns, P. (1997). *Fat History: Bodies and Beauty in the Modern West*. New York: New York University Press.
- Steele, V. (1985). *Fashion and Eroticism. Ideals of Feminine Beauty from the Victorian Era to the Jazz Age*. Oxford: Oxford University Press.
- Steeves, J. (2004). *Imaging Bodies. Merleau-Ponty's Philosophy of Imagination*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Stewart, J., Gapenne, O. & di Paulo, E. (Eds.) (2011). *Enaction: Towards a New Paradigm for Cognitive Science*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Stone, R.A. (1992). Will the Real Body Please Stand Up?: Boundary Stories about Virtual Cultures. In M. Benedikt (Ed.), *Cyberspace: First Steps*. London: MIT Press.
- Straayer, C. (1996). *Deviant Eyes, Deviant Bodies: Sexual Re-Orientation in Film and Video*. New York: Columbia University Press.
- Stratton, J. (2001). *The Desirable Body: Cultural Fetishism and the Erotics of Consumption*. University of Illinois Press.
- Studnow, D. (1980). *Talk's Body: A Meditation between Two Keyboards*. Middlesex, England: Penguin.
- Suleiman, S.R. (Ed.) (1986). *The Female Body in Western Culture*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sullivan, D. (2000). *Cosmetic Surgery: The Cutting Edge of Commercial Medicine in America*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Sundén, J. (2003). *Material Virtualities: Approaching Online Textual Embodiment*. New York: Peter Lang.
- Sweetman, P. (1999). Marked Bodies, Oppositional Identities? Tattooing, Piercing and the Ambiguity of Resistance. In S. Roseneil & J. Seymour (Eds.), *Practicing Identities – Power and Resistance*. Palgrave: Macmillan.
- Sweetman, P. (2000). Anchoring the Postmodern Self? Body Modification, Fashion and Identity. In M. Featherstone (Ed.), *Body Modification*. London: Sage.
- Synnott, A. (1993). *The Body Social: Symbolism, Self and Society*. London & New York: Routledge.
- Tate, S. (1999). Making Your Body Your Signature: Weight Training and Transgressive Femininities. In S. Roseneil & J. Seymour (Eds.), *Practicing Identities – Power and Resistance*. Palgrave: Macmillan.
- Taylor, J.S. (2005). Surfacing the Body's Interior. *Annual Review of Anthropology*, 34, 741-56.
- Taylor, T.L. (2002). Living Digitally: Embodiment in Virtual Worlds. In R. Schroeder (Ed.), *The Social Life of Avatars: Presence and Interaction in Shared Virtual Environments* (pp. 40-62). London: Springer-Verlag.
- Tebbel, C. (2003). *The Body Snatchers: How the Media Shapes Women*. Lane Cove, Australia: Finch.
- Temam, E. (2010). *Birthing a Mother: The Surrogate Body and the Pregnant Self*. Berkeley: University of California Press.
- Terry, J. & Urla, J. (1995). *Deviant Bodies: Critical Perspectives on Difference in Science and Popular Culture*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Thacker, E. (2000). Performing the Technoscientific Body: Real Video Surgery and the Anatomy Theater. In M. Featherstone (Ed.), *Body Modification*. London: Sage.
- Thapan, M. (2009). *Living the Body: Embodiment, Womanhood and Identity in Contemporary India*. USA: Sage.
- Thelen, E. (1995). Time Scale Dynamics and the Development of an Embodied Cognition. In R. Port & T. van Gelder (Eds.), *Mind as Motion: Explorations in the Dynamics of Cognition* (pp. 69-99). Cambridge, MA: MIT Press.
- Thelen, E. (2000a). Grounded in the World: Developmental Origins of the Embodied Mind. *Infancy*, 1, 3-28.

- Thelen, E. (2000b). Motor Development as Foundation and Future of Developmental Psychology. *International Journal of Behavioral Development*, 24, 385-397.
- Thelen, E., Schöner, G., Scheier, C. & Smith, L.B. (2001). The Dynamics of Embodiment: A Field Theory of Infant Perseverative Reaching. *Behavioral and Brain Sciences*, 24, 1-86.
- Thelen, E. & Smith, L.B. (1994). *A Dynamic Systems Approach to the Development of Cognition and Action*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Thelen, E. & Smith, L.B. (1998). Dynamic Systems Theory. In W. Damon (Series Ed.) & R.M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 1. Theoretical Models of Human Development* (5th ed., pp. 563–634). New York: Wiley.
- Therberge, N. (1991). Reflections on the Body in the Sociology of Sport. *Quest*, 43, 123-134.
- Thevoz, M. (1981). *The Painted Body*. New York: Rizzoli.
- Theweleit, K. (1987). *Male Fantasies, Vol. 1: Women, Floods, Bodies, History*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Theweleit, K. (1989). *Male Fantasies, Vol. 2: Male Bodies: Psychoanalysing the White Terror*. Minneapolis, MN.: University of Minneapolis Press.
- Thomas, H. (2003). *The Body, Dance and Cultural Theory*. Palgrave Macmillan.
- Thompson, E. (Ed.) (2005). *The Problem of Consciousness*. Calgary, AL: University of Alberta Press.
- Thompson, E. (2007). *Mind in Life: Biology, Phenomenology, and the Sciences of the Mind*. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Thompson, E. & Cosmelli, D. (2011). Embodiment or Envatment? Reflections on the Bodily Basis of Consciousness. In J. Stewart, O. Gapenne & E. di Paulo (Eds.), *Enaction: Towards a New Paradigm for Cognitive Science*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Thompson, E. & Stapleton, M. (2009). Making Sense of Sense-Making: Reflections on Enactive and Extended Mind Theories. *Topoi*, 28, 23-30.
- Thompson, E. & Varela, F.J. (2001). Radical Embodiment: Neural Dynamics and Consciousness. *Trends in Cognitive Sciences*, 5, 418-425.
- Thomson, R.G. (1996). *Freakery: Cultural Spectacles of the Extraordinary Body*. New York: New York University Press.
- Tierney, Th.O. (1999). The Preservation and Ownership of the Body. In G. Weiss & H.F. Haber (Eds.), *Perspectives on Embodiment: The Intersections of Nature and Culture* (pp. 233-261). New York: Routledge.
- Todes, S. (2001). *Body and World*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Toombs, S.K. (1992). The Body in Multiple Sclerosis: A Patient's Perspective. In D. Leder (Ed.), *The Body in Medical Thought and Practice*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Trakas, D. (1990). Greek Children's Perceptions of Illness and Drugs. *Pharm Weekblad Scientific Edition*, 39, 147-151. <http://www.springerlink.com/content/u550035721>
- Trakas, D.J. (1993). Medicine Use, Behaviour and Children's Perceptions of Medicines and Health Care. In G.N. Fracchia & M. Theofilatou (Eds.), *Health Services Research*. Oxford: IOS Press.
- Trakas, D.J. (1998). The Construction of Pain in Childhood: Is There a Place for Children's Voices? In J. Frykman, N. Seremetakis & S. Ewert (Eds.), *Identities in Pain*. Sweden: Nordic Academic Press.
- Trakas, D.J. (1999). Medication for Asthma in Childhood: Conflicting Interests between Prescriber and Final User? *International Journal of Risk and Safety in Medicine*, 12, 163-166.
- Trakas, D.J. (Ed.) (2009). *Focus Groups Revisited: Lessons from Qualitative Research with Children*. Berlin: LIT Verlag.
- Trakas, D.J. & Sanz, E.J. (Eds.) (1992). *Studying Medicine Use in Childhood - A Multidisciplinary Approach*. Athens: Zita Medical Publications.
- Trakas, D.J. & Sanz, E.J. (Eds.) (1996). *Childhood and Medicine Use in Cross-Cultural Perspective*. Luxembourg: European Union.
- Trakas, D.J. & Vall, O. (1966). New Waves of Migration, New Community Health Problems. In S. Nakou & S. Pantelakis (Eds.), *The Child in the World of Tomorrow: The Next Generation*. Oxford: Pergamon.
- Treasure, J. (1997). *Anorexia Nervosa*. UK: Psychology Press.
- Trotter, T. (1988). *An Essay, Medical, Philosophical, and Chemical, on Drunkenness and Its Effects on the Human Body*. London: Routledge.
- Tuana, N., Cowling, W., Hamington, M., Johnson, G. & MacMullan, T. (2002). *Revealing Male Bodies*. USA: Indiana University Press.
- Turner, B.S. (1982). The Government of the Body. *British Journal of Sociology*, 33, 254-269.
- Turner, B. (1984a). *The Body and Social Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Turner, B.S. (1984b). *The Body and Society: Explorations in Social Theory*. Oxford: Basil Blackwell.
- Turner, B.S. (1986). Review of the Body and Society – Explorations in Social Theory. *American Journal of Sociology*, 92, 211-213.
- Turner, B.S. (1987). *Medical Power and Social Knowledge*. London: Sage.
- Turner, B.S. (1991a). Recent Developments in the Theory of the Body. In M. Featherstone, M. Hepworth & B.S. Turner (Eds.), *The Body: Social Process and Cultural Theory* (pp. 1-35). London: Sage Publications.
- Turner, B.S. (1991b). Missing Bodies, Towards a Sociology of Embodiment. *Sociology of Health and Illness*, 13, 265-272.
- Turner, B.S. (1992). *Regulating Bodies: Essays in Medical Sociology*. London: Routledge.
- Turner, B.S. (1997). *The Body and Society*. London: Sage.
- Turner, B.S. (2000a). The History of the Changing Concepts of Health and Illness: Outline of a General Model of Illness Categories. In G. Albrecht, R. Fitzpatrick & S. Scrimshaw (Eds.), *The Handbook of Social Studies in Health and Medicine*. London: Sage.
- Turner, B.S. (2000b). The Possibility of Primitiveness: Towards a Sociology of Body Marks in Cool Societies. In M. Featherstone (Ed.), *Body Modification*. London: Sage.
- Turner, B.S. (2003). Social Fluids: Metaphors and Meanings of Society. *Body and Society*, 9, 1-10.
- Turner, B.S. (2004). *The New Medical Sociology*. New York: W.W. Norton.
- Turner, B.S. (2008). The Constructed Body. In J.A. Holstein & J.F. Gubrium (Eds.), *Handbook of Constructionist Research*. New York: The Guilford Press.
- Turner, B.S. & Wainwright, S.P. (2003). Corps de Ballet: The Case of the Injured Ballet Dancer. *Body and Society*, 25, 4, 268-288.
- Turner, T. (1994). Bodies and Anti-Bodies: Flesh and Fetish in Contemporary Social Theory. In T. Csordas (Ed.), *Embodiment and Experience* (pp. 27-47). Cambridge: Cambridge University Press.
- Turner, T. (1995). Social Body and Embodied Subject: The Production of Bodies, Actors and Society among the Kayapo. *Cultural Anthropology*, 10(2), 143-170.

- Urla, J. & Terry, J. (1995). An Introduction: Mapping Embodied Deviance. In J. Terry & J. Urla (Eds.), *Deviant Bodies: Critical Perspectives on Difference in Science and Popular Culture*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Ussher, J.M. (1989). *The Psychology of the Female Body*. London: Routledge.
- Vance, C. (1984). *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality*. London: Pandora.
- Varela, F.J., Thompson, E. & Rosch, E. (1993). *The Embodied Mind, Cognitive Science and Human Experience*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Van Wolputte, S. (2004). Hang On to Your Self: Of Bodies, Embodiment, and Selves. *Annual Review of Anthropology*, 33, 251-69.
- Verdery, K. (1999). *The Political Lives of Dead Bodies*. New York: Columbia University Press.
- Vigarello, G. (1988). Concepts of Cleanliness. Changing Attitudes in France since the Middle Ages (trans. Jean Birrell). New York: Columbia University Press.
- Vigarello, G. (1989). The Upward Training of the Body from the Age of Chivalry to Courty Civility. In M. Feher, R. Naddaff & N. Tazi (Eds.), *Fragments for a History of the Human Body*, Part II. New York: Zone.
- Vinge, L. (1975). *The Five Senses: Studies in a Literary Tradition*. Lund: Liber Laromedel.
- Virgili, F. & Hodkinson, P. (2002). *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford: Berg.
- Vitellone, N. (2002). Condoms and the Making of Sexual Differences in AIDS Heterosexual Culture. *Body and Society*, 8, 3, 71-94.
- Vlahos, O. (1979). *Body: The Ultimate Symbol*. New York: Lippincott.
- Wacquant, J.D.L. (1995). Pugs at Work: Bodily Capital and Bodily Labour Among Professional Boxers. *Body and Society*, 1 (1), 65-93.
- Wacquant, L.J.D. (2004). *Body and Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*. Oxford: Oxford University Press.
- Waldby, C. (1999). IatroGenesis: The Visible Human Project and the Reproduction of Life. *Australian Feminist Studies*, 14 (29).
- Waldenfels, B. (2004). Bodily Experience between Selfhood and Otherness. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 3, 235-48.
- Wallach, B.R. (1981). Grounding the Alienation of Self and Body: A Critical, Phenomenological Analysis of the Patient in Western Medicine. *Sociology of Health & Illness*, 3(2), 188-206.
- Warner, M. (1995). *From the Beast to the Blonde: On Fairy Tales and their Tellers*. New York: Farrar, Straus, and Giroux.
- Waskul, D. (2002). The Naked Self: Being a Body in Televideo Cybersex. *Symbolic Interaction*, 25, 2, 199-227.
- Waskul, D., Douglass, M. & Edgley, C. (2000). Cybersex: Outercourse and the Enselfment of the Body. *Symbolic Interaction*, 23, 4, 375-397.
- Waskul, D. & Vannini, Ph. (Eds.) (2006). *Body/Embodiment: Symbolic Interaction and the Sociology of the Body*. England: Ashgate Publishing Limited
- Watson, N. & Cunningham, S. (2001). *Reframing the Body: Explorations in Sociology*. Palgrave Macmillan.
- Webster, A. (2002). Innovative Health Technologies and the Social: Redefining Health, Medicine and the Body. *Current Sociology*, 50, 3, 443-457.
- Weekes, D. (1997). Shades of Blackness: Young Black Female Constructions of Beauty. In H.S. Mirza (Ed.), *Black British Feminism: A Reader*. London and New York: Routledge.
- Weeks, J. (1992). The Body and Sexuality. In R. Boccock & K. Thompson (Eds.), *Social and Cultural Forms of Modernity*. Cambridge: Policy Press.
- Weideger, P. (1976). *Menstruation and Menopause: The Physiology and Psychology, the Myth and the Reality*. New York: Knopf.
- Weinberg, M. & Williams, C. (2005). Fecal Matters: Habitus, Embodiments, and Deviance. *Social Problems*, 52, 315-336.
- Weiss, G. (1999). *Body Images: Embodiment as Intercorporeality*. New York and London: Routledge.
- Weiss, G. & Fern Haber, H. (Eds.) (1999). *Perspectives on Embodiment. The Intersections of Nature and Culture*. London: Routledge.
- Weiss, M. (2001). The Body of the Nation: Terrorism and the Embodiment of Nationalism in Contemporary Israel. *Anthropological Quarterly*, 75, 37-62.
- Weitz, A. (2003). *The Politics of Women's Bodies. Sexuality, Appearance and Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Welton, D. (1999). *The Body: Classic and Contemporary Readings*. Oxford: Blackwell.
- Wendall, S. (1996). *The Rejected Body: Feminist Philosophical Reflection on Disability*. London: Routledge.
- Wendell, S. (1996). *The Rejected Body*. London: Routledge.
- White, M. (2006). *The Body and the Screen: Theories of Internet Spectatorship*. Cambridge, MA: MIT Press.
- White, P., Young, K. & Gillett, J. (1995). Bodywork as a Moral Imperative. Some Critical Notes on Health and Fitness. *Loisir et Société*, 18 (1), 159-181.
- Williams, S.J. (1997). Modern Medicine and the "Uncertain Body": From Corporeality to Hyperreality? *Social Science & Medicine*, 45, 7, 1041-1049.
- Williams, S.J. (2001). Chronic Illness as Biographical Disruption or Biographical Disruption as Chronic Illness? Reflections on a Core Concept. *Sociology of Health and Illness*, 22, 40-67.
- Williams, S.J. (2003). *Medicine and the Body*. London: Sage.
- Williams, S.J. & Bendelow, G. (1998). *The Lived Body: Sociological Themes, Embodied Issues*. London and New York: Routledge.
- Williams, S.J., Gabe, J. & Calnan, M. (Eds.) (2000). *Theorizing Health, Medicine and Society*. London: Routledge.
- Wilson, E.A. (1999). Introduction: Somatic Compliance – Feminism, Biology and Science. *Australian Feminist Studies*, 14, 29, 7-18.
- Wilson, M. (1980). Body and Mind from the Cartesian Point of View. In R. Rieber (Ed.), *Body and Mind: Past, Present, Future*. New York.
- Wilson, M. (2002). Six Views of Embodied Cognition. *Psychonomic Bulletin & Review*, 9, 625-636.
- Wilson, T.C. (1996). Ambiguous Identity in an Unambiguous Sex/Gender Structure: The Case of Bisexual Women. *The Sociological Quarterly*, 37, 2, 449-464.
- Winfried, N. (2006). *Semiotic Bodies, Aesthetic Embodiments, and Cyberbodies*. München: Kassel University Press.
- Winkelman, P., Niedenthal, P. & Oberman, L. (2008). The Embodied Emotional Mind. In G.R. Semin & E.R. Smith (Eds.), *Embodied Grounding: Social, Cognitive, Affective, and Neuroscientific Approaches* (pp. 263-88). New York: Cambridge University Press.
- Winkler, J.J. (1990). *The Constraints of Desire: The Anthropology of Sex and Gender in Ancient Greece*. New York: Routledge.

- Winkler, M.G. & Cole, L.B. (Eds.) (1994). *The Good Body: Asceticism in Contemporary Culture*. New Haven and London: Yale University Press.
- Witting, M. (1973). *The Lesbian Body*. Boston: Beacon Press.
- Witz, A. (2000). Whose Body Matters? Feminist Sociology and the Corporeal Turn in Sociology and Feminism. *Body and Society*, 6 (2), 1-24.
- Wolf, N. (1991). *The Beauty Myth. How Images of Beauty Are Used Against Women*. New York: William Morrow.
- Wolf-Wendel, L., Twombly, S. & Rice, S. (2003). *The Two-Body Problem: Dual-Career-Couple, Hiring Policies in Higher Education*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Woodward, K. (2003). The Statistical Body. In J. Coupland & R. Gwyn (Eds.), *Discourse, the Body, and Identity* (pp. 225-245). Houndmills, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Youngner, S.J., Fox, R.C. & O'Connell, L. (Eds.) (1996). *Organ Transplantation: Meanings and Realities*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Young, K. (1997). *Presence in the Flesh: The Body in Medicine*. Cambridge, MA and London, UK: Harvard University Press.
- Young, K.G. (2002). The Memory of the Flesh: The Family Body in Somatic Psychology. *Body and Society*, 8, 25-47.
- Yuasa, Y. (1987). *The Body: Toward an Eastern Mind-Body Theory*. New York: State University of New York Press. (Orig. 1987.)
- Yuasa, Y. (1993). *The Body, Self-Cultivation, and Ki-Energy*. New York: State University of New York Press.
- Zahavi, D. (2005). *Subjectivity and Selfhood*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Zaner, R.M. (1981). *The Context of Self: A Phenomenological Inquiry Using Medicine as a Clue*. Athens, OH: Ohio University Press.
- Zelizer, B. (1992). *Covering the Body: The Kennedy Assassination, the Media, and the Shaping of Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zhu, J. & Thagard, P. (2003). Emotion and Action. *Philosophical Psychology*, 15 (1), 19-36.
- Zita, J.N. (1992). Male Lesbians and the Postmodernist Body. *Hypatia*, 7, 4, 106-127.
- Zito, A. & Barlow, T.E. (Eds.) (1994). *Body, Subject, and Power in China*. University of Chicago Press.

Βιβλιογραφία μεταφρασμένη στα ελληνικά (Bibliography translated in Greek)

- Αβδελά, Ε. (2010). Η Ιστορία του Φύλου στην Ελλάδα: Από τη Διαταραχή στην Ενσωμάτωση; Στο Β. Καντσά, Β. Μουτάφη & Ε. Παπαταξιάρχης (Επιμ.), *Φύλο και Κοινωνικές Επιστήμες στη Σύγχρονη Ελλάδα* (σσ. 89-119). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Ackerknecht, E.H. (1998). *Ιστορία της Ιατρικής*. Αθήνα: Μαραθιάς.
- Adam, P.H. & Herzlich, C. (1999). *Κοινωνιολογία της Ασθένειας και της Ιατρικής*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Agamben, G. (2005). *Homo Sacer. Κυρίαρχη Εξουσία και Γυμνή Ζωή*. Αθήνα: Scripta.
- Berger, P. & Luckmann, T. (2003). *Η Κοινωνική Κατασκευή της Πραγματικότητας*. Αθήνα: Νήσος.
- Birke, L. (2004). Σώμα και Βιολογία. Στο Δ. Μακρυγιάννη (Επιμ.), *Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.
- Bourdieu, P. (2002). *Η Διάκριση. Κοινωνική Κριτική της Καλαισθητικής Κρίσης*. Αθήνα: Πατάκης.
- Butler, J. (2004). Σώματα που Έχουν Σημασία: Σχετικά με τα Όρια του Φύλου σε Επίπεδο Λόγου. Στο Δ. Μακρυγιάννη (Επιμ.), *Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.
- Butler, J. (2006). Παραστασιακές Επιτελέσεις και Συγκρότηση του Φύλου: Δοκίμιο πάνω στη Φαινομενολογία και τη Φεμινιστική Θεωρία. Στο Α. Αθανασίου (Επιμ.), *Φεμινιστική Θεωρία και Πολιτισμική Κριτική* (σσ. 381-408). Αθήνα: Νήσος.
- Butler, J. (2008). *Σώματα με Σημασία: Οριοθετήσεις του «Φύλου» στο Λόγο*. Αθήνα: Εκκρεμές.
- Butler, J. (2009). *Αναταραχή Φύλου: Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Cailliois, R. (2001). *Τα Παιχνίδια και οι Άνθρωποι. Η Μάσκα και ο Ύλιγος*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικαστού Πρώτου.
- Cowan, J. (1998). *Η Πολιτική του Σώματος. Χορός και Κοινωνικότητα στη Βόρεια Ελλάδα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Critical Art Ensemble (2006). *Η Μηχανή της Σάρκας* (μτφρ. Ι. Γραμμένου & Σ. Παπάζογλου). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις των Ξένων.
- Douglas, M. (2004). Καθαρότητα και Κίνδυνος. Κοσμική Μίανση. Στο Δ. Μακρυγιάννη (Επιμ.), *Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.
- Douglas, M. (2006). *Καθαρότητα και Κίνδυνος. Μια Ανάλυση των Εννοιών της Μιαρότητας και του Ταμπού* (μτφρ. Α. Χατζούλη, Επιστημονική επιμέλεια, Θ. Παραδέλλης). Αθήνα: Πολύτροπον.
- Dubos, R. (1999). *Το Οράμα της Υγείας. Ουτοπίες, Πρόοδοι και Βιολογικές Αλλαγές*. Αθήνα: Κάτοπτρο.
- Elias, N.S. (1997α). *Η Εξέλιξη του Πολιτισμού. Τόμος Α': Ήθη και Κοινωνική Συμπεριφορά στη Νεότερη Ευρώπη*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Elias, N.S. (1997β). *Η Εξέλιξη του Πολιτισμού. Τόμος Β': Κοινωνιογενετικές και Ψυχογενετικές Έρευνες*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Elias, N.S. & Dunning, E. (1998). *Αθλητισμός και Ελεύθερος Χρόνος στην Εξέλιξη του Πολιτισμού*. Αθήνα: Δρομέας.
- Ferro, M. (1999). *Κοινωνίες Άρρωστες από Πρόοδο*. Αθήνα: Νέα Σύνορα.
- Fitzpatrick, M. (2004). *Η Τυραννία της Υγείας. Οι Γιατροί και οι Κανόνες για τον Σύγχρονο Τρόπο Ζωής*. Αθήνα: Πολύτροπον.
- Foucault, M. (χχ). *Η Ιστορία της Τρέλας*. Αθήνα: Ηριδανός.
- Foucault, M. (1976). *Επιτήρηση και Τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (1978). *Ιστορία της Σεξουαλικότητας. Τόμος 1: Η Δίψα της Γνώσης*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (1987). *Εξουσία, Γνώση και Ηθική*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Foucault, M. (1989). *Ιστορία της Σεξουαλικότητας. Τόμος 2: Η Χρήση των Απολαύσεων*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (1991). *Η Μικροφυσική της Εξουσίας*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Foucault, M. (1992). *Ιστορία της Σεξουαλικότητας. Τόμος 3: Η Μέριμνα για τον Εαυτό μας*. Αθήνα: Ράππα.
- Gibson, E.J. (2004). *Μια Οικολογική Προσέγγιση στην Αντιληπτική Μάθηση και Ανάπτυξη* (μτφρ. Α. Βακάκη, Εισαγωγή-Επιμέλεια, Μ. Πουρκός) Αθήνα: Gutenberg.
- Gibson, J. (2002). *Η Οικολογική Προσέγγιση στην Οπτική Αντίληψη* (μτφρ. Α. Γολέμη & Μ. Πουρκός, Εισαγωγή-Επιμέλεια, Μ. Πουρκός). Αθήνα: Gutenberg.
- Giddens, A. (2005). *Η Μεταμόρφωση της Οικειότητας. Σεξουαλικότητα, Αγάπη και Ερωτισμός στις Μοντέρνες Κοινωνίες*. Αθήνα: Πολύτροπον.
- Grossberg, L., Nelson, C. & Treichler, P.A. (1992). *Καλειδοσκόπιο: Μελέτες για τον Πολιτισμό* (μτφρ. Μ. Διάφα). Θεσσαλονίκη: Μάγια.
- Huizinga, J. (1989). *Ο Άνθρωπος και το Παιχνίδι (Homo Ludens)*. Αθήνα: Γνώση.

- Kaufmann, J.C. (1997). *Σώματα Γυναικών - Βλέμματα Ανδρών: Κοινωνιολογία του Τόπλες*. Αθήνα: Μαραθία.
- Kuriyama, S. (2004). *Η Εκφραστικότητα του Σώματος*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».
- Laqueur, T. (2003). *Κατασκευάζοντας το Φύλο. Σώμα και Κοινωνικό Φύλο από τους Αρχαίους Έλληνες έως τον Φρόιντ*. Αθήνα: Πολύτροπον.
- Lash, K. (2002). *Η Κουλτούρα του Ναρκισσισμού*. Αθήνα: Νησίδες.
- Marsal, L. (2003). *Το Σώμα Μιλά. Ζητήματα Ερμηνείας και Έκφρασης*. Αθήνα: ΚΟΑΝ.
- Mauss, M. (2004). *Κοινωνιολογία και Ανθρωπολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Miller, J.-A. (2000). *Λακανική Βιολογία. Έξι Ψυχαναλυτικά Μαθήματα για το Σώμα, το Σύμπωμα, την Απόλαση*. Αθήνα: Ψυχαναλυτικός Λόγος.
- Mindell, A. (1995). *Συνομιλώντας με το Σώμα που Ονειρεύεται*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Nettleton, S. (2002). *Κοινωνιολογία της Υγείας και της Ασθένειας* (μτφρ. Α. Βακάκη, επιμέλεια-πρόλογος, Δ. Αγραφιώτης). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παστούρω, Μ. (2003). *Το Ρούχο του Διαβόλου. Μια Ιστορία για Ρίγες και Ριγέ Υφάσματα*. Αθήνα: Μελάρι.
- Prout, A. (2003). Η Ενσυνείδητη Δράση, το Σώμα και η Υβριδικότητα στην Κατασκευή της Παιδικής Ηλικίας. Στο Δ. Μακρυνιώτη (Επιμ.), *Κόσμοι της Παιδικής Ηλικίας* (σσ. 89-109). Αθήνα: ΕΜΕΑ.
- Ράιτ, Β. (1984). *Τα Παιδιά του Μέλλοντος*. Αθήνα: Αποσπερίτης.
- Ramachandran, V.S. & Blakeslee, S. (2004). *Φαντάσματα στον Εγκέφαλο: Ερευνώντας τα Μυστήρια του Νου* (μτφρ. Θ. Ντινόπουλος & Μ. Λάτσαρη, επιστημονική επιμ. Θ. Ντινόπουλος). Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Sacks, O. (1990). *Ο Άνθρωπος που Μπέρδεψε τη Γυναίκα του με ένα Καπέλο (Και Άλλες Κλινικές Ιστορίες)* (Κ. Ποτάγας, μτφρ.). Αθήνα: Καστανιώτη.
- Sacks, O. (1996). *Συνήματα* (Κ. Ποτάγας, μτφρ.). Αθήνα: Καστανιώτη.
- Sennett, R. (1999). *Η Τυραννία της Οικειότητας. Ο Δημόσιος και ο Ιδιωτικός Χώρος στον Δυτικό Πολιτισμό*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Sontag, S. (1993). *Η Νόσος ως Μεταφορά: Το AIDS και οι Μεταφορές του*. Αθήνα: Ψυλόν.
- Sontag, S. (2003). *Παρατηρώντας τον Πόνο των Άλλων*. Αθήνα: Scripta.
- Stewart, A. (2003). *Τέχνη, Επιθυμία και Σώμα στην Αρχαία Ελλάδα*. (Α. Νικολόπουλος, μτφρ.). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Vigarello, G. (2000). *Το Καθαρό και το Βρόμικο. Η Σωματική Υγιεινή από τον Μεσαίωνα ως Σήμερα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Vigarello, G. (2001). *Ιστορία του Βιασμού (16ος-20ός αιώνας)*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία (Greek Bibliography)

- Αθανασίου, Α. (Επιμ.) (2006). *Φεμινιστική Θεωρία και Πολιτισμική Πρακτική*. Αθήνα: Νήσος
- Αλεξιάς, Γ. (2000). *Λόγος περί Ζωής και Θανάτου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αλεξιάς, Γ. (2002). *Η Διαχείριση του Θανάτου στο Νοσοκομείο: Η Εργαλειοποίηση της Ανθρώπινης Υπαρξης*. ΕΚΚΕ, Β-Γ 2002, τ. 108-109, 229-256.
- Αλεξιάς, Γ. (2003). Το Ανθρώπινο Σώμα: Από τη Βιολογία στη Δυνητικοποίηση. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, 111-112, 327-357.
- Αλεξιάς, Γ. (2006). *Κοινωνιολογία του Σώματος: Από τον «Άνθρωπο του Νεότερνταλ» στον «Εξολοθρευτή»*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αλεξιάς, Γ. (2008). Κυβερνο-Οργανισμοί (Cyborgs), Δυνητικά Σώματα (Virtual Bodies), Μετά-Σώματα: Επιστημονική Φαντασία ή Εναλλακτικές Μορφές Σωματοποίησης; Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 125-154). Αθήνα: Gutenberg.
- Αλεξίου, Θ. (2008). Η Πολιτική Οικονομία του Σώματος: Από το Πραγματοποιημένο Σώμα στο Άκεντρο Σώμα. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 155-176). Αθήνα: Gutenberg.
- Ανδριάκαϊνα, Ε. (2008). Σώμα, Εαυτός και Ασθένεια: Η Εναλλακτική Ολιστική Ιατρική και ο Ρόλος της Ψυχοθεραπείας και της Συμβουλευτικής στην Κατασκευή Νέων Μορφών Υποκειμενικότητας. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 555-576). Αθήνα: Gutenberg.
- Βασιλάκη, Ε. (2008). Σώμα, Σεξ και Σεξ-Ειδήμονες: Από την Μεταφυσική της Ψυχής στην Μεταφυσική του Σώματος. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 577-587). Αθήνα: Gutenberg.
- Γιαννακόπουλος, Κ. (2001). Ανδρική Ταυτότητα, Σώμα και Ομόφυλες Σχέσεις: Μια Προσέγγιση του Φύλου και της Σεξουαλικότητας. Στο Δ. Σωτήρης (Επιμ.), *Ανθρωπολογία των Φύλων* (σσ. 162-187). Αθήνα: Σαββάλας.
- Δαφέρμος, Μ. (2008). Σωματική Ανεπάρκεια και Εκπαίδευση (Η Εμπειρία Ενόχ Σχολείου για Παιδιά με Ταυτόχρονη Απώλεια Όρασης και Ακοής). Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 359-375). Αθήνα: Gutenberg.
- Δημητρίου, Σ. (2001). *Η Εξέλιξη του Ανθρώπου: V. Γλώσσα - Σώμα*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Ζγαντζούρη, Κ.Α. (2008). Εικόνα του Σώματος και του Εαυτού στη Σχιζοφρένεια και Δυνατότητες Αναδόμησής Μέσω της Ψυχοθεραπευτικής Διαδικασίας. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 605-629). Αθήνα: Gutenberg.
- Grzymała-Moszczyńska, H. (2008). Body and Religious Experience. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 703-713). Αθήνα: Gutenberg.
- Καράβατος, Θ. (2003). *Internet και Ιατρική*. Εξάντας.
- Καράβατος, Θ. (2012). *Για Μια Μη Α-θεωρητική Ψυχιατρική*. Θεσσαλονίκη: Συνάνσεις.
- Καρατσινίδου, Χ. (2008). Κενωτική Παράδοση και Σώμα στον Μ. Μπαχτίν. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 695-701). Αθήνα: Gutenberg.
- Καργόπουλος, Φ. (2004). Αναζητώντας τον Νου. *Εντός εκτός και επί της Ψυχιατρικής*, 4, 107-133.
- Καργόπουλος, Φ. (2008α). *Εισαγωγή στην Συμβολική Λογική*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας.
- Καργόπουλος, Φ. (2008β). Αναπαράσταση και Γνωσιοεπιστήμη. Στο Δ. Σφενδόνη (Επιμ.), *Φιλοσοφία και Επιστήμη*. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Κιουρτσάκης, Γ. (1985). *Καρναβάλι και Καρνακόζης. Οι Ρίζες και οι Μεταμορφώσεις του Λαϊκού Γέλιου*. Αθήνα: Κέδρος.

- Κιουρτσάκης, Γ. (2008). Από το Κάτω Μέρος του Σώματος στο Συλλογικό Σώμα: Το Παράδειγμα του Καραγκιόζη. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 543-551). Αθήνα: Gutenberg.
- Κουρκούτας, Η.Ε. (2008). Εικόνα του Σώματος και Ενδογυμναστική/Διαπροσωπική Δυναμική στη Ψυχογενή Ανορεξία: Φιλοσοφία και Τεχνικές Παρεμβατικών Προσεγγίσεων. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 631-674). Αθήνα: Gutenberg.
- Μακρυνιώτη, Δ. (Επιμ.) (2003). *Κόσμοι της Παιδικής Ηλικίας*. Αθήνα: ΕΜΕΑ.
- Μακρυνιώτη, Δ. (Επιμ.) (2004). *Τα Όρια του Σώματος: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.
- Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. & Σπόντα, Ε. (2008). Ο Ρόλος της Λεκτικής και Μη-λεκτικής Επικοινωνίας στην Μαθησιακή Διαδικασία του Νηπιαγωγείου. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 439-466). Αθήνα: Gutenberg.
- Μαραγκός, Γ. (2008). Ωσεί Παρόντα Μέλη. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 223-232). Αθήνα: Gutenberg.
- Μέλλον, Ρ. (2008). Σώμα και Συμπεριφορά: Μια Συμπεριφοριστική Ερμηνεία της Αποτελεσματικότητας της Ψυχοθεραπείας Μέσω της Τέχνης. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 591-603). Αθήνα: Gutenberg.
- Μιχαηλίδου, Μ. & Χαλκιά, Α. (Επιμ.) (2005). *Η Παραγωγή του Κοινωνικού Σώματος*. Αθήνα: Κατάρτι και Δίνη.
- Μπανάνου-Καραγκούνη, Ν.-Χ. (2002). *Διαστάσεις του Ορατού. Η Φιλοσοφία της Τέχνης στο Έργο του Μ. Merleau-Ponty*. Αθήνα.
- Μπαρμπούση, Β. (2004). *Ο Χορός στον 20ό Αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Ντάτσι, Ε.Α. (2004). *Η Ποιητική του Λαϊκού Πολιτισμού*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Οικονόμου, Χ. (2005). *Κοινωνιολογία της Υγείας: Βασικές Θεωρητικές Προσεγγίσεις* (Τόμος Α). Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.
- Παναγής, Θ.Γ. & Δαφέρμος, Μ. (2008). Ψυχή, Νους, και Εγκέφαλος: Μια Ιστορική Αναδρομή στη Μελέτη των Μεταξύ τους Σχέσεων. *Hellenic Journal of Psychology*, Vol. 5, 324-366.
- Παπαγαρουφάλη, Ε. (2002α). *Δώρα Ζωής μετά Θάνατον. Πολιτισμικές Εμπειρίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαγαρουφάλη, Ε. (2002β). Η Συνέντευξη ως Σωματική Επικοινωνία των Συνομιλητών και Πολλών Άλλων. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Ειδικό Τεύχος: Όψεις της Προφορικής Ιστορίας στην Ελλάδα*, 107 Α', 29-46.
- Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, Ε. (1995). *Η Σιωπηλή Γλώσσα των Συναισθημάτων. Η Μη Λεκτική Επικοινωνία στις Διαπροσωπικές Σχέσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Περιοδικό Διαβάζω, Αρ. 307 (1993).
- Περιοδικό Διαβάζω, Αρ. 488 (2008), «Ο Ψυχισμός δεν Είναι Ούτε Ανεγκέφαλος Ούτε Άψυχος».
- Περιοδικό Futura, τ. 7 & 8 (2002).
- Περιοδικό Σύναντις, Τεύχος 23 (2011), Κείμενα για τον Πόνο και την Οδύνη (I).
- Πολεμικός, Ν. & Κοντάκος, Α. (2002). *Μη Λεκτική Επικοινωνία. Σύγχρονες Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πουρκός, Μ. (1997α). *Ο Ρόλος του Πλαισίου στην Ανθρώπινη Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και την Κοινωνικο-Ηθική Μάθηση. Η Οικο-Σωματικο-Βιομαθητική Προσέγγιση ως Εναλλακτική Πρόταση στο Γνωστικισμό: Προς μια Βιομαθητική, Ευρετική και Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (Επ.) (1997β). *Ατομικές Διαφορές Μαθητών και Εναλλακτικές Ψυχοπαιδαγωγικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2002). *Από την Ψυχοφυσική στην Οικολογική Ψυχολογία. Σταθμοί στη Ζωή και στο Επιστημονικό Έργο του James J. Gibson*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2005). *Η Οικολογική Προσέγγιση στην Αντιληπτική Μάθηση και Ανάπτυξη: Η Οδόσσεια της Eleanor J. Gibson*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2002α). Ο Πολιτισμός του Σκεπτόμενου Σώματος και ο Ρόλος των Χειρονομιών στην Σημειωτική-Επικοινωνιακή Διαδικασία: Προς μια Εναλλακτική Ψυχοπαιδαγωγική Προσέγγιση. Στο Ν. Πολεμικός & Α. Κοντάκος (Επιμ.), *Μη Λεκτική Επικοινωνία: Σύγχρονες Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις στην Ελλάδα* (σσ. 87-137). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008α). *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2008β). Πέρα από τις Νεωτερικές και Μετανεωτερικές Αναγνώσεις του Σώματος: Προς μια Οικο-Σωματικο-Βιομαθητική Προσέγγιση. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 97-123). Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2008γ). Προσεγγίσεις των Εννοιών και Κατηγοριών: Προς μια Οικο-Σωματικο-Βιομαθητική Προσέγγιση και Μια Βιομαθητική, Ευρετική και Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 179-221). Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2008δ). Ηθική Δράση και Διαδικασίες Διαμόρφωσης των Ηθικών Προσανατολισμών των Δύο Φύλων: Προς Μια Οικο-Σωματικο-Βιομαθητική Προσέγγιση και Μια Βιομαθητική, Ευρετική και Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 233-292). Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008ε). *Προοπτικές και Όρια της Διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν: Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό, Τόμος Α*. Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Πουρκός, Μ. (2008στ). Προσεγγίσεις της Αφήγησης και ο Ρόλος της στην Ηθική Αγωγή και Ανάπτυξη: Προς μια Οικο-Σωματικο-Βιομαθητική Προσέγγιση και μια Βιομαθητική, Ευρετική και Διαλογική/Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Τέχνη-Παιχνίδι-Αφήγηση: Ψυχολογικές και Ψυχοπαιδαγωγικές Διαστάσεις* (σσ. 417-431). Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2009). *Τέχνη-Παιχνίδι-Αφήγηση: Ψυχολογικές και Ψυχοπαιδαγωγικές Διαστάσεις*. Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. (2010). Η Φαινομενολογική Μέθοδος Έρευνας: Από τη Φιλοσοφική Προοπτική στην Επιστημονική Ποιοτική Έρευνα. Στο Μ. Πουρκός & Μ. Δαφέρμος (Επιμ.), *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα* (σσ. 371-412). Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2011α). *Λογοτεχνία-Διαλογικότητα-Ψυχολογία: Κριτικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Διάδραση.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2011β). *Κοινωνικο-Ιστορικο-Πολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.
- Πουρκός, Μ. (2011γ). Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Μια Εισαγωγή στις Βασικές Έννοιες, Προβληματισμούς και Προσεγγίσεις. Στο Μ. Πουρκός & Ε. Κατσαρού (Επιμ.), *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και την Γνώση* (σσ. 61-102). Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

- Πουρκός, Μ. (2011δ). Ο Ρόλος της Μεταφοράς στη Γνώση και τη Μάθηση: Προς μια Βιωματική, Ευρετική και Διαλογική-Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική. Στο Μ. Πουρκός & Ε. Κατσαρού (Επιμ.), *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και την Γνώση* (σσ. 137-152). Θεσσαλονίκη: Νησίδες.
- Πουρκός, Μ. & Κοντοπόδης, Μ. (2006). Η Αντίληψη (Κατανόηση) του Χρόνου στις Γλωσσικές και Ιχνογραφικές Μεταφορές των Εφήβων. *Επιστήμες Αγωγής*, 3, 83-98.
- Πουρκός, Μ. & Κοντοπόδης, Μ. (2010). *Η Αντίληψη (Κατανόηση) του Χρόνου στις Γλωσσικές και Ιχνογραφικές Μεταφορές των Εφήβων*. Στο Σ. Κανελλάκη, Κ. Μαριδάκη-Κασσωτάκη & Β. Παπαβασυλείου (Επιμ.), *Διεργασίες Σκέψης στο Σχολείο και το Περιβάλλον* (σσ. 55-78). Αθήνα: Πεδίο.
- Πρώμος, Κ.Β. (2008). Οσμωση του Σώματος και του Κόσμου στις *Ανθρωπομετρίες* του Yves Klein. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 469-486). Αθήνα: Gutenberg.
- Ρήγα, Β. (2001). *Η Σωματική Έκφραση στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ρήγα, Β. (2008). Ιστορία του Σώματος: Από τις Φιλοσοφικές Προσεγγίσεις στο Σύγχρονο «Κίνημα της Σωματικότητας» στην Εκπαίδευση. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 295-326). Αθήνα: Gutenberg.
- Ρηγοπούλου, Π. (2003). *Το Σώμα: Από την Ικεσία στην Απειλή*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Σερεμετάκη, Ν.Κ. (1997α). *Παλιννόσθηση Αισθήσεων. Αντίληψη και Μνήμη ως Υλική Κουλτούρα στη Σύγχρονη Εποχή*. Αθήνα: Νέα Σύνορα – Α. Α. Λιβάνη.
- Σερεμετάκη, Ν.Κ. (1997β). *Διασχίζοντας το Σώμα. Πολιτισμός, Ιστορία και Φύλο στην Ελλάδα*. Αθήνα: Νέα Σύνορα – Α. Α. Λιβάνη.
- Σιμόπουλος, Κ. (1997). *Βασανιστήρια και Εξουσία*. Αθήνα: Στάχυ.
- Σταμάτης, Π.Ι. (2008). Πρωταρχικές Μορφές Μη Λεκτικής Επικοινωνίας και η Σπουδαιότητά τους στην Αναπτυξιακή και Παιδαγωγική/Μαθησιακή Διαδικασία. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 429-438). Αθήνα: Gutenberg.
- Σταυριανός, Κ. (2008). Η Διδασκαλία του Ιωάννη του Χρυσόστομου για το Ανθρώπινο Σώμα. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 677-694). Αθήνα: Gutenberg.
- Σταύρου, Π.-Δ., Α. (2008). Σωματικό Σχήμα και Εικόνα του Σώματος. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 377-402). Αθήνα: Gutenberg.
- Τζάρτζας, Γ. (2008). Αλληλοδιδακτικό Σχολείο: Το Σώμα στην Εκπαίδευση. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 327-336). Αθήνα: Gutenberg.
- Τράκα, Ντ., Βαλάση-Αδάμ, Ε. & Νάκου, Σ. (1996). *Οι Αντιλήψεις Παιδιών για τις Αρρώστιες και τα Φάρμακα*. Αθήνα: ΖΗΤΑ.
- Τρούλη, Κ. (2008). Η Σημασία και ο Ρόλος της Ψυχοκινητικής Αγωγής στην Προσχολική Εκπαίδευση. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 403-426). Αθήνα: Gutenberg.
- Τσανάκας, Ι., Τράκα, Ντ. & Καρπούζας, Ι. (1997). Η Συμβουλή της Εκπαίδευσης στην Καλύτερη Αντιμετώπιση του Παιδικού Άσθματος. *Παιδιατρική*, 60, 197-202.
- Τσίγκρα, Μ. (2008). Ο Έλεγχος του Σώματος στο Νηπιαγωγείο. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 337-357). Αθήνα: Gutenberg.
- Φουντουλάκης, Α. (2008). Βίωμα, Αναπαράσταση και Γνώση στις *Θεσμοφοριάζουσες* του Αριστοφάνη. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 487-507). Αθήνα: Gutenberg.
- Χαλκιά, Α. & Μιχαηλίδου, Μ. (2005). Το Κοινωνικό Σώμα. Στο Μ. Μιχαηλίδου & Α. Χαλκιά (Επιμ.), *Η Παραγωγή του Κοινωνικού Σώματος* (σσ. 11-30). Αθήνα: Κατάρτι/Φεμινιστικό Περιοδικό «Δίνη».
- Χαραλαμπίδης, Ν.Γ. (2008). Πρόσωπο, Σώμα και Ψυχή στον Χαρμίδη του Πλάτωνα. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος* (σσ. 509-542). Αθήνα: Gutenberg.

Τα Σώματα της Νέας Εποχής

Νικόλας Σεβαστάκης

Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τα σώματα της νέας εποχής δεν είναι εκείνα που δοξάστηκαν, με φουτουριστικούς παιάνες, στα περιοδικά της «χρυσής» δεκαετίας του '90. Δεν είναι τα σώματα της ευεξίας και της υπερδιογκωμένης ατομικότητας, εκείνα που μπορούσαν επιλεκτικά να «αποσταθεροποιούνται», να διαλύονται λιγάκι, με τη βεβαιότητα της ανασύστασής τους στη ρουτίνα, στην ουδέτερη πεζότητα του καθημερινού βίου. Σήμερα, η ίδια η ρουτίνα βρίσκεται υπό αίρεση, υπό διαρκή δοκιμασία. Η καθημερινότητα επιτίθεται με αγριότητα στο άτομο, κατακεραυνώνοντας κάθε ιδέα εξόδου από τον βραχνά των συναλλακτικών του σχέσεων, από τη δικτατορία της βιοτικής εξασφάλισης. Με αυτή την έννοια, το σημερινό σώμα είναι καταδικωμένο και καθημαγμένο. Οι εντάσεις του δεν εκδηλώνονται ως το περίσσειμα μιας προσποιητής (έστω) έπαρσης, αλλά με ελλείμματα και ταπεινώσεις.

Συνηθίζουμε να μιλάμε για τις ανώτερες σφαίρες της επικρατούσας «αναμόρφωσης» διά της λιτότητας». Ίσως όμως το πραγματικό δράμα παίζεται στη χαμηλή κλίμακα των σωμάτων που υφίστανται διαρκή λακτίσματα για τήρηση προθεσμιών, πληρωμή δόσεων, εξόφληση γραμματίων. Ο χρόνος των σωμάτων μας γίνεται πλέον μια αδιάσπαστη ακολουθία μηνυμάτων που υπενθυμίζουν, απειλητικά, τη μια ή άλλη χρέωση. Και σε αυτή την αλυσίδα στυγνών καθορισμών, σε αυτή την προγραμματισμένη ανάσχεση κάθε αυτονομίας, ο περιβόητος σύγχρονος ή «μεταμοντέρνος» ατομικισμός καταντά απόλυτη φάρσα. Ποιος «ατομικισμός» διασώζεται στις ουρές για τις λογής ρυθμίσεις, στις αναμονές του ΟΑΕΔ, στις τάξεις της απλήρωτης εργασίας (που επεκτείνεται τρομαχτικά), στην αδυναμία που αισθάνονται όλο και περισσότεροι να βγάλουν έστω για λίγο το κεφάλι έξω, προσπαθώντας συγχρόνως να γαντζωθούν από κάπου; Ποια ατομικότητα συντηρείται ανάμεσα στη Σκύλλα μιας υποτιμημένης εργασίας και τη Χάρυβδη της ανεργίας; Αυτή η μέγγενη μεταξύ αρνητικών πιθανοτήτων σφίγγει το σημερινό σώμα. Και αυτό μοιάζει τιμωρημένο από την «πολιτική οικονομία» την οποία βέβαια είχε ξεχάσει όσο είχε την ψευδαίσθηση ότι το συλλογικό δεν το αφορά, ότι η συλλογική ζωή είναι μια τεράστια πίστα για τις ιδιωτικές μας στρατηγικές. Φτάσαμε σε ένα σημείο όπου το σώμα δεν έχει πια στρατηγική, ούτε «ηδονιστική» ούτε «ασκητική». Υπομένει απλώς ένα ατελείωτο παρόν όπως το ζώο μια μεγάλη τροπική καταιγίδα. Υπομένει την «όλη φάση» σαν ένα τελεσίγραφο ή μια ειδοποίηση έξωσης. Και που να πάει όμως; Αν υπάρχει μια δυνατότητα να επιστρέψει ξανά στον εαυτό του, αυτό θα γίνει μόνο όταν καταλάβει τους λόγους της τωρινής του διάψευσης. Και τότε μπορεί ξανά να αδράξει τη μέρα, όπως έλεγε και ο Σωλ Μπέλου...

Πηγή: ΑΥΓΗ, Ημερομηνία δημοσίευσης: 11/03/2012

